

LIBRARIES

UNIVERSITY OF WISCONSIN-MADISON

Animadversiones in Joannis Antarveti, medicinæ candidati, Apologiam pro judicio scholæ Parisiensis, de alchymia [bound with two other titles: Demonstratio veritatis doctrinae chymicae, adversus Joan. ...

Harvet, Israel, active 1597-1605; Baucynetus, Gulielmus, active 1604

Francoforti: Impensis Claudii Marnii, & hered. Joannis Aubrii, 1604

<https://digital.library.wisc.edu/1711.dl/TZAFIXR7EJRUI9B>

<https://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/>

For information on re-use see:

<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/Copyright>

The libraries provide public access to a wide range of material, including online exhibits, digitized collections, archival finding aids, our catalog, online articles, and a growing range of materials in many media.

When possible, we provide rights information in catalog records, finding aids, and other metadata that accompanies collections or items. However, it is always the user's obligation to evaluate copyright and rights issues in light of their own use.

Vn paquet
de six sept.
Vol 8. Colla P
muse 2te inf.

The Library
University of Wisconsin

Duveen Collection

Purchased 1951

1720

3 ouvrages -

Signature du
poète Vanquelin des
Yvetaux / le 4e / 1720

4.4. -

E/L/m

Q.1.

① 172 pp + 22 blank

② 123 pp + 22

③ 321 pp + 11 blank

in
in
to

27
28
29

IO
TA
CIN

Impe

ANIMADVERSIONES

In

IOANNIS AN-
TARVETI, MEDI-
CINÆ CANDIDATI, APO-

logiam pro Iudicio Scholæ
Parisiensis,

DE ALCHYMIA.

FRANCOFORTI

Impensis Claudii Marnii, & hered. Ioannis
Aubrii.

Anno M. DCIV.

Vauquelin des Yvetours

are Books
between
D 790

AN
SION

In IO AN.
divina Can
Schola Pa
net

ui, Cand
logia tua
to respon
tio est fal
examina
tu illum
Fieri po

ANIMADVER-
SIONES PRO G. BAV-
CYNETO,

*IN IO ANNIS ANTARVETI, Me-
dicinae Candidati, Apologiam pro Iudicio
Scholæ Parisiensis, de Alchymia ad Har-
ueti & Baucyneti recoctam
cramben.*

Aledicum à malefico so-
la occasione distare, pru-
denter & vere à Fabio
Quintiliano scriptū esse,
cum animo meo cogita-
ui, Candidate; postquam eam Apo-
logiæ tuæ partem legi, qua Baucyne-
to respondes. Opprobras etenim ini-
tio ei falsa quædam, quæ ante omnia
examinare placet, & refellere. Vidisti
tu illum otiantem Lutetiæ, scribis.
Fieri potest. At multis aliis locis, in
A 2 quibus

quib. vixit, quid ille egerit scire non potes. Et homo alias non admodum negotiosus, otii amans, at non inertis, noluiſſet ſibi creare moleſtiam, ac negotium faceſſere, medicinam Lutetiæ faciend. Idque ne faceret, habebat domeſtica pene exempla amicorum, qui quum ibi Medici fungerentur officio, in ius vocati ſunt à Decano Med. Pariſ. quod diceret, illis non licere curare ægros, cum ex ordine Med. Pariſ. non eſſent, vel Reg. Med. Principumue ſanguinis Regii. Tu addis; Si quando ægris adeſſes, aderas vt amicus, nō vt Medicus. Fatetur Baucynetus, ſe adfuſſe Lutetiæ ægris quibuſdam, non vt Medicum, ſed vt amicum. Et cur ita potuerit fieri; cauſa iam eſt reddita. Idem tamen aſſerit, ſe nonnullis adfuſſe non tantū vt amicum, ſed etiam vt Medicum. D. Riolanus vnus, & alterius meminſſe poteſt. Florimondus Perreaux in Senatu Pariſ. Aduocatus, acuta febris correptus, vocauit ad ſe Baucynetum vt Medicum amicum, quo præſcriben-

scribente sanguis missus, & catharticum leue præbitum. Tertia à decubitu die, quum periculosi & lethalis morbi signa apparerent, fratri ægroti, de quo aliquid post dicemus, auctor fuit Baucyn. vt alium Medicum vocaret. Vocatus est D. Riolanus, quæ erant præscripta, laudauit. Ordinata deinde quæ profutura videbantur. Æger morbi violētia obiit 6. die. Quod tibi renuntiasse dicis D. Ferræum & Riolanum, quia est commentitium, vera rei gestæ narratione refelletur, quæ, si opus sit, iuratis testibus probabitur. Frater eius, de quo supra dixi, Franciscus Perreaux, Procurator in Senatu, dysenteria hepatica laborans, accersiuit D. Riolanum, qui ipsum diu curauit, antequam Baucynetus de hac ægrotatione quicquam audiuiisset. Trahente & ingrauescente morbo, ægri nomine rogatus est Baucyn. vt ipsum inuiseret, non tantum vt amicus & cognatus, sed vt Medicus. Quod & fecit, & per plures dies vna cum D. Riolano illum inuisit. At

vehemens istud maledictum, quo tu illum bilinguem & defectorem probare vis, argumento non aliunde quàm re ipsa sumpto, falsissimū esse demonstrabitur. Cum igitur omnia in peius ruerent in dies, & incresceret morbus, D. Riolano Chymicum remedium proposuit Baucy. spiritum nimirum vitrioli, quo æger vteretur cum syrupis conuenientibus. Id non est aspernatus D. Riol. Missus ergo qui peteret è Pharmacopolio. D. Sonier celebris Lutetiæ Pharmacopæus attulit oleum Chalcanthi, vt videbatur rubrum, quo semel aut bis ægrū credo vsum esse, at frustra: facultate naturali labascente, vel labefactata potius, & tamen postea vocati D. Marefc. Feur. cum Riol. aquas Spadenses præscripserunt, quas hausit æger satis bona copia, paulo ante obitum. Chalcanthi autem spiritum, vel oleū, liquoribus aptis remixtum, esse aliquo modo aquis illis, & similibus aliis analogum, periti nec iniqui harum rerum æstimatores non diffitebuntur.

tur. Iudicent nunc omnes, quam sint hæc inter se consentanea; Baucyn. Chymicis remediis maledixisse, & eundem Chymicum remedium laudasse, & vtendum proposuisse. Et cum postremum hoc sit verissimum, prius illud vanissimum esse patet. Nec falsum minus quod scribis, studio contradicendi Scholæ clarissimæ, vt aliquis videretur, sententiam mutasse Baucy. Sententiam etenim nūquam mutauit, vt audies deinceps. Ad Notationes autem illas scribendas accessit, partim volens, partim nolens. Volens quidem, quod iniquitate censurę Chymiam opprimi cernebat, cui laboranti paucis illis Notis opitulari se posse & debere existimabat; amicis etiam magnis impellentibus. Nolens vero, quod præuidebat fore, vt quos è numero Doctor. Medic. Paris. habebat beneuolos & amicos, eos inimicos & maleuolos redderet. Quos si omnibus aliis officiis, saluo iure veritatis, quæ etiam amicitie anteponi debet, placare, & sibi reconciliare posset, fa-

ceret libentissime, tantum abest, ut
 contradicendo Scholæ clarissimæ vo-
 luerit inclarescere. Clysteris autem &
 suppositorii nomina, cuiuslibet è fæce
 populi notissima, Baucyneto inaudi-
 ta fuisse cum scribis, non hac tantum
 in re, sed & in aliis maledictis fidem ti-
 bi abrogas. Quod si neget Baucyne-
 tus, hac quorum nomina inaudita i-
 pse scribis, & reliquas remediorum
 formulas vſitatas, ægris sæpius à se nō
 esse præscriptas, mētiatur impudētis-
 sime, & mēdacii à multis posset coar-
 gui. Adiungis [*Accusandos falsi quicumq;
 te periclitatore nuncupant, quia nullius, ut
 opinor, periculum adhuc fecisti.*] Te opi-
 niosissimum calumniatorem longe
 tua fallit opinio. Nam Baucynetus
 non tantum remediorum formulas
 præscripsit, sed ipse manibus suis me-
 dicamenta concinnauit, eaque egro-
 tis porrexit. Quod tu, credo, non fa-
 ceres, indignum id ratus maiestate
 tua; etsi ea adhuc in herba est. Nec
 tantum vulgata præscripsit, & parauit
 remedia: sed & ante viginti plus mi-
 nus

nus annos, Aureliæ, & locis huic vrbi
vicinis, nonnullos haud leuibus im-
plicitos morbis curauit, sanauit au-
tem Deus, iis remediis à se elaboratis,
quibus, si quis vtatur, quoniam ordi-
naria nō sunt, Censoris iudicio, mor-
tis poena afficiendus erit. Vnde potest
quiuis intelligere, Baucynetum in
hunc campum non sine causa de-
scendisse. In quo aliquid serebatur ip-
si, & metebatur: nec in alienam
messē manum iniecisse, quod illum
fecisse vis. Nam eo spectat omnis tua
vanitas & falsitas, vt cum videas te nō
posse rationibus aduersus Censorem
allatis satisfacere, extenuatione per-
sonæ saltem, & contemptione, quan-
tum fieri potest, tu eas eleues & elu-
das, & Lectori persuadeas vulgatum
prouerbium conuenire Baucyneto:
Ne sutor ultra crepidam. At magnus
est stupor tuus, Candidate, qui non
videris dictum istud vetus quadrare
in te aptissime. Et quodnam est os tu-
um, qui Baucynetum interrogēs,
[qua fronte tanta controuersia audeat se

Pag. 45.

constituere arbitrum, qui neque dogmaticorum, neque, ut existimas, Chymicorum remediorum unquam periculum fecerit.]

Pag. 47. Existimator & opinator! At non existimat aut opinatur Baucynetus, sed certo nouit, & asseuerate pronunciat, te Chymicorum remediorum præparandorum rationem ignorare, & eorum vel nullum vel perexiguum fecisse periculum. [*Te, ais, inuitum Baucyneti obiectiunculis respondere.*] Quod certe fit verisimile, si quis quam leuiter & perfunctorie id facias, animum aduertat. Sed quoniam in principio Haruetum & Baucynetum increpitans scribis tu,

Pag. 6. [*Respondendi munus libenter Ipse subibo humeris, nec me labor ipse grauabit.*]

Non satis constat, an tibi credere debeamus affirmanti, te libenter respondere, vel idem neganti, & inuite respondere scribenti. Nisi forte tu, quo es ingenii acumine, probaueris, idem esse libenter, & inuite aliquid facere. Sed hoc esto specimen tuæ in scriptis

scriptis inconstantia, quæ modo hoc ait, modo negat, ut fusius demonstraturi sumus. Aggrediamur ergo ad rem.

De Chymia inuentione nihil definitum ab auctore notat. Tu eam ad Trismegistum falso referri scribis ex Galeno. Verane an falsa sit tua coniectura, nihil possum definire. Hoc interea affirmare possum, te nugatorem esse nimium, cum Chymiam nugas hic appellas. Pag. 47.

Platoniorum, qui Trismegistum fuisse Mosem dixerant, ut scribebat Censor, respuebat testimonium Baucynetus, eosque magos vocare non dubitabat. Quid tu ad hæc Candidate? Primum diuertis in laudes Platonis, de quo mentio nulla erat facta. Præconem diuinitatis huius Apuleium laudas. Perite sane, & apposite. Hunc enim constat Platonium fuisse, & magorum seculi sui maximum existimatum. Quo teste citato ab te, quod probare volebas, improbas, & quod improbare, confirmas, Platonicos nimirum fuisse Magia Pag. 47.

Parte I.
disputat.
de Parac.

giæ deditos. Quod cuilibet, in eorum libris leuiter versato, satis est compertum. Placet tamen verba Eraſti, vt testis tibi minus suspecti, proferre, quæ hoc significanter testificentur. [*Certum est, inquit, nullos sub hoc sole (de Philosophis loquor) vixisse maiores & officiosiores Demonum cultores Platonici, & horum execrandis mendaciis veritatis verba confirmari dicemus?*] Idem Eraſtus paulo post hæc scribit [*Platoniorum somnia dum certant argumentis nullis, sed suis in phantasiis enutritis fictionibus, non moror, vt qui ad figmenta fabricanda, & perditissimas superstitiones excogitandas, augendas, confirmandas, propagandas à Diabolo facti videantur.*]

Pag. 49.

Scribis Paracelsum à Censore auctorem Chymix dictum, non quod eam primus inuenerit; sed quia propter vanitatem in tenebris iacentem, à doctis omnibus neglectam, Caco-dæmon Paracelso ministro mortuam resuscitauerit. At qui locos, in quibus huiusce rei meminit Censor, diligenter perpendet, iudicabit, eum videri existi-

existimasse, primum Chymix inter homines auctorem fuisse Paracelsum. Sed sit ab eo dictus auctor, quod eam primus resuscitarit. Et hoc auctoris appellatione designari posse, non negamus. At quod in ea suscitanda Cacodæmonis tu & Censor ministrum facitis, non est facilius vobis effutire temere, quam aliis effutitum, & insane & rabiose scriptum despue-
re & abhorrere.

Redis ad Trismegistum, & eum à Pag. 50.
Ficino in cœlum tolli scribis. Verum est laudari à Ficino, & vocari Prophetam, at nō [insignem] epitheton istud tuum est. Et loco horum quæ describis vt Ficini. [*Quo factum est, vt diuus Augustinus dubitarit, si summi Dei afflatu, an reuelatione Demonum tam multa præuiderit.*] Ficinus hæc scribit [*Quo factum est, vt Aurelius Augustinus dubitauerit, peritiane syderum, an reuelatione Demonum, multa protulerit.*] Tibi eundem est, Candidare, proferre vel præuidere multa afflatu summi Dei, & peritia siderum. Exemplar Ficini q
est

est ad manum, habet quæ descripsi. Si exemplaris tui diuersa est lectio, nolo quæ dixi, tibi fraudi esse. Nemini ego sciens volens imponam. Vtinam tu pariter sis affectus. Præuidit certe Trismegistus multa, & inter reliqua ruinam priscae religionis. Certum est præuidisse, sed deflendo, & idolorum ruinam & casum lamentando, idololatra cum esset. Sed leuiora hæc, quod vero sequitur, est dignius attentione. Quæstio erat proposita de Trismegisto, vtrum is esset Moses, nec ne? Tu scite & festiue colligis in hunc modum. Si Plato à Ficino passim Moses Atticus perhibetur, (primus illum hoc donauit nomine Numenius, Philosophus Platonicus) cur non potius Trismegistus alter Moses dicetur? Atqui, ô bone, non erat quæstio de Mose aliquo umbratili, sed de vero Mose, Dei Opt. Max. legislatore, quem Cenfor Mercurium Trismegistum, cuius extarêt scripta nihil nisi altum & sublime spirantia, fuisse contendebat, vt eius hæc verba abunde testantur.

tur. [*Scilicet, inquit Cenſor, intentus Moſes regendo populo duræ ceruicis ſeſe dimittebat ad fornacariam, ſiebat ex Duce ſufflo.*] Et alio loco hoc ſcribit: [*At, inquam, Moſes ille ter Maximus erat AEGYPTIUS, quare ergo relictæ AEGYPTO querebat terram promiſſionis, cum eſſet inſignis ſpagyricus? An non terra illa promiſſionis feracior erat lapidum philoſophicorum? An illic doctius exercebatur chryſopæia.*] Agnoſcis hos Cenſoris locos, Candidate, & legiſti. Audes nihilominus tam aperte tergiuerſari, & ludificari; & pro vero, vt ita dicam, archetypo Moſe, adumbratum nobis & typicum reponere. Quis tibi in poſterum teſtimonium perhibenti fidem adhibeat, ſi in re manifeſtaria deprehenſus, veritati refragari non erubeſcis.

Scripſerat Cenſor, non falſos fuiſſe Pag. 51.
 Abderitas, cum Democritum ſolitudines quærentem iudicaret melancholicum. Auctor Notat. contrarium aſſerebat fuiſſe prorſus Hippocratis iudicium, quod eſſet plebis opinioni præferendum. Tu autem, vt Cenſorem

rem Hippocrati non aduersari probes, eumque culpæ eximas, deprauas omnia, quod non melius iudicari potest, quam tuis & Censoris verbis inter se collatis. Tua igitur primo describam, Censoris deinde. Tua sunt hæc. [*Alchymia commendatur à Quercetano, quod Democritus eius studio & amore teneretur, obiiciebat Censor illum non potuisse esse bonum Chymicum, quia perspicax visus in chymico desideretur, ut discernat colores. Ille autem semetipsum excacasse dicitur, quo facto, subiungebat, Abderitarum iudicium confirmari potuisse, qui illum melancholicum existimabant. Hippocrates tamen ab illis ad curationem vocatus, inuenit illum occupatum in animalium dissectione, ut eorum naturas scrutaretur, quæ est vera Alchymia. Hæc sunt verba Censoris. Tu quidem, Candidate, id dicis, sed bonane an mala fide, & num candidè sint à te descripta, iudicent qui lecturi sunt, & comparaturi sequentia, quæ sunt Censoris cum tuis. [Ad transmutationem metallorum, inquit Censor, & lapidis Philosophi perquisitionem*

opus

opus est *visu* perspicaci, neque enim cæcus indicat de coloribus. Atqui Democritus dicitur sese excæcasse, ut philosopharetur liberius. Ergo Democriti Philosophia non erat Alchymia: sane hoc solo quod sibi eruerit oculos ad liberius philosophandum videtur mihi desipuisse, nec fallebantur Abderitæ, cum illum solitudines quarentem iudicaret melancholicum. Hippocrates tamen ab illis ad curationem vocatus inuenit illum occupatum in dissectione animalium, ut eorum naturas scrutaretur, quæ est vera Alchymia.] Hæc Censor: quæ quomodo cum tuis congruant, parumper expendamus. Tu vis Censorem scripsisse, ex eo, quod seipsum excæcavit Democritus, potuisse iudicium Abderitarum confirmari, qui illum melancholicum existimabant. At nullibi hoc scribit Censor, sed tantum videri sibi Democritum desipuisse hoc solo, quod sibi eruerit oculos ad liberius philosophandum, nec falsos fuisse Abderitas, cum illum solitudines quarentem iudicaret melancholicum. Quasi tu præstigiator sis, Candidate,

B

date, glaucomam ob oculos obiicere conaris, vt quod viderimus, non viderimus. Manet igitur ratum & fixū, Censoris opinionem Hippocratis iudicio contrariam esse: cum Censor accedat Abderitis, qui desipere eum arbitrabantur, non Hippocrati, qui sapere. Sed est etiam nota digna, Censoris obiectio leuis, & nullius momenti, qua probare nititur, Democritum non fuisse Chymicum, quod se excæcavit: potuit enim antequam se orbaret luminibus, chymix incubuisse. Longæius enim fuit; nam centum & quatuor, vel, vt alii dicunt, centum & nouem vixit annos. Quæ non dico, quod illum de Chymia scripssisse, vel eius peritum fuisse affirmem; sed vt argumenti huius leuitatem demonstrarem. Et quamuis boni auctores literis prodiderint, semetipsum excæcasse Democritum; dubitari tamen de eo potest. Nam Laertius in eius vita facinoris huius non meminit, quādo ad eum venit Hippo. erat videns. Legimus scriptum, in pergula consenuisse

iſſe eum, vt herbarum vires addiſce-
ret, & earum poteſtates, etiam magi-
cas ſtudioſiſſime indagari, teſtis eſt
Plinius. Ad ea autem perficienda vi-
ſu ei opus erat.

[*Nihil tam frequens, ſcribis, auditur in* Pag. 52.
Scholis noſtris quam diſputatio de formis,
ſi ſint ſubſtantia, vt placet Ariſtotele, an
qualitates, vt Galeno.] Credimus fre-
quentem eſſe in Scholis veſtris diſpu-
tationem hanc, ſed tu nō addis, quid
Scholæ videatur ſequendum in hac
controuerſia. Schegkſius, dicis, ſub
ſcamnis noſtris inueniet huius con-
trouerſiæ conciliationem, Qualitates
non omnes, ſed eſſentiales à Stoicis &
à Gal. vocari ſubſtantias. Tu imperio-
ſe nimis, Candidate, Schegkſium tan-
tum virum ad ſubſellia Scholæ veſtræ
demitris. At de Stoicis ſcribis impe-
rite, non enim illi eſſentiales qualita-
tes tantum, ſed omnes qualitates, ſub-
ſtantias, & corpora vocarunt. Et male
tu cum Gal. Stoicos iungis, tãquam i-
dē ſentientes, cum diſcrepēt immane
quantū. Nā Stoici non tantū eſſentia-

les qualitates, & formas, sed etiam virtutes, vitia, affectus, & alia quæ enumerat & deridet Plutarchus aduersus Stoicos scribens, corpora esse dicebant. Et extat Galeni nomine libellus contra eosdem Stoicos, hoc titulo, *Οτι αἱ ποιότητες ἀσώματα*, quod qualitates sint incorporeæ, & ita nihil magis diuersum fingi potest hisce opinionibus. quas tu compingis in vnam. Sed tu adhuc Candidatus es. Scribis ampli⁹,
 [*Riolanus contrariis argumentis hanc questionem disputauit primo de abditis rerum & morborum causis, vnde potuisses colligere efficaciora argumenta.*] Scimus Riolanum disputasse hanc questionem, & cum Aristotele conclusisse, formam physicam esse substantiam. Et quid ab eo expectandum aliud, qui Peripateticæ familiæ columen Lutetiæ per aliquot annos est habitus? Quænam autem est hæc conciliatio, quam dicis Schegkiū sub scæmnis scholæ vestræ inuenturum? Mihi sane eam ibi quærere nec libet, nec vacat. Hic à te positam nō inuenio, nisi forte his verbis

Pag. 52.

com-

cōprehēſam dicas. Qualitates eſſen-
tiales à Gale. vocari ſubſtantias (nā de
Stoicis falſum probauimus q̃ ſcribis.)
Id etſi concedatur, nulla tamē ſequi-
tur conciliatio cum Ariſtotele, qui
ſubſtantiam qualitati ita opponit, vt
vnum de altero prædicari nequeat.
Pauca autem illa aduerſus Cenſorem
è Schegkio allata ſunt, vt infirmitas
propoſitionis declararetur, qua ta-
men vt firmiſſima nititur non tantū
ipſe, ſed & reliq̃ Elemētarii Philoſophi,
qui etiā à Riol. loco ante citato Mate-
riarii Phyſici dicuntur & reprobātur.

Negatum in Notation. à Cenſore Pag. 53.
proditum, vnicuiq; nimirum metallo
ineſſe aurum, qui tamen non dubi-
tanter id videbatur ſcribere. Tu v. ne
verbo quidem à Cenſore aſſertum
tueris, & proinde ſilentiū tuum con-
ceſſionis loco erit. Not. a. auctori non
erat propoſitum Carrerii & Schegkii
teſtimoniis, Alchymiam metallorum
transmutatricem improbare, ſed re-
mediorum præparationem chymicā
commendare, quod cuiſlibet ita eſt

Pag. 53.

perspicuum, vt demirer te in tam clara luce caligasse, & negligenter adeo non verba eius tātum, sed Carrerii ēēt & Schegkii legisse. Id si non est, oportet te consulto lectori voluisse imponere. Et cū scriberes hæc verba, [*Nos non tam obstinate reprobamus (remediorū preparationem chymicam nempe) quā vos nostra ab ann. bis mille probata*] ignorare nō poteras, Baucynetum non in eorum referendum esse numerum, qui ordinaria reprobant remedia, cum illis suum in medicina faciēda locum reliquerit,

Pag. 53.

Scribis te [*Baucyneto succensere, qui monitus potuerit discere vnum contrariū altero includi.*] At scire te oportet notatū id ab illo, antequā vlli, qui hoc animaduertisset, à censore esset respōsum. Res est, quæ à plurib. obseruari potuit. Qui tamē omnes, tuo iudicio, Logicæ rudimētis, vel leuiter imbuti nō sunt, cum nō intellexerint, contrariū contrario includi. In rerū explicatione, quod scribis, locum habere posse fatemur, vt est à te explanatum. At in diui-

diuisione & partitione negamus. Et si id factum ab vlllo idoneo auctore no- ueras, exemplo adducto declarandum & confirmandum erat. Diuifio, quæ illustrandæ rei p̄cipue inuēta & com- parata est, eidē obſcurandæ adhibea- tur? Quod ſane euenturum, ſi quis di- uidat, vt Cenſor hic. Qui in diuiden- diſ iis, quæ vel animata, vel inanimata Medicis occurrunt, alexipharmaca ad venena reuocat, vt contrarium ad contrarium, non lumen infert rebus, ſed tenebras offundit. Confundit nō diuidit. Vbi n. hic oppoſitio, quæ in di- uiſione, quantum fieri poteſt, requi- ritur? Et cum in diuidendo vnum ad aliud reuocatur, ex trito loquendi & ſcribēdi vſu, vtrumq; communi quo- dam vinculo nexum intelligitur. Ni- hil deniq; magis abhorrens à natura diuiſionis, quam eam inſtituere, vt tu viſ. Quod ſi aberratū eſt in ſenſu Cē- ſoris tui eruendo, iſ primus eſt in cul- pa. Ad eius ſane verba enodanda, vt tu interpretariſ, Oedipo opus erat, qui Sphingi interpretis fuit.

Pag. 55.

Opium non esse summe contrarium & venenum qualitate manifesta, & summo frigoris excessu, demonstrandum suscepit auctor Notat. Rationes eius prætermittis tautologiæ odio, q, ea quæstio plurib. disputata sit contra D. Quercetanum in excursu illo breui. Tibi igitur morem geremus, & ibi à Censore scripta expendemus.

Pag. 146.
Excursus
breuis.

[De opio, inquit, si frigore stupefaciat, an summis sulphureis cum sit amarum, facilis est responsio. Est enim amarum, quia crudum, non quia calidum: amaror enim contingit duabus causis, à calore, aut inchoata & imperfecta coctione.]

Pag. 76. &
125.

Hoc certe à Iul. Scaligero traditum memineram, commentariis in Theoph. de causis Plantarum non vno loco, qui hoc inter reliqua scribit. [*Non enim verum est, quod Medicorum iactat vulgus, amarum semper à calore gigni.*] Quæ cum vera esse admittat Censor, quam secum ipse sentiat, viderit ipse, qui paulo post hæc docet totidem verbis. [*Sapor est certissima nota dignoscendæ qualitatis victricis in re quaque, Effectus enim est fidelis nuntius*

nuntius sua causa: oritur à primis qualitatibus, humido & sicco digestis à calore. Sicco, inquam terrestri, non illo fumido, à quo odor, hinc saporum differentie primis qualitatibus definiuntur. Tres enim sunt calidi, amarus, salus, & acer &c.] Hoc idem inculcat ibidem, ac statuit [gustum bene affectum de temperamentis certo indicare, & si hoc dulce sentiat, temperatum: si vero acerbum, austerum, acidum, frigidum. Si amarum, salum, aut aere calidum pronuntiare.] De saporum vt & reliquorum sensilium origine, non libet anxie anquirere, nec Censoris opinionem tritam refellere. Quæ tamen Notat. 8. in transcurso Iul. Cæsaris verbis & ratione improbata est. Tu eam, vt pleraque omnia, intactam relinquis. Sed demus Censori quod vult, Saporem à primis qualitatibus originem ducere, mirum certe de eadem re vno ferè loco, tam pugnantia scribi à tanto Doctore, Scholæ Censore. Quæ si tibi visum fuisset hic repetere, Candidate, non tam odiosa fuissent tautologia, quam anti-

B 5

logia.

Pag. 159.

logia. Est etiam Censoris vere Excur-
 soris in Ex cursu illo breui percurren-
 dus locus, quo se existimat probatur-
 um, opium stupefacere refrigeran-
 do manifesta qualitate. Nam si quali-
 tatis calidæ victricis amarus sapor est
 index certissimus, hic autem domi-
 natur in opio, Opium frigore & ma-
 nifesta qualitate non tollet sensum.
 Quod si dicat, amaritudinem non
 semper à calore contingere, sed à
 coctione inchoata, & imperfecta:
 Ergo falsum q̄ ab eo scribitur, sapo-
 rem esse certissimam notam digno-
 scendæ qualitis victricis in re qua-
 que. Sed petimus à Censore, cur ama-
 rorem in opio ab inchoata coctione
 esse decernat. Et quare putet succum
 papaueris nullis artib. à natura coqui
 potuisse? Qui Cēsor hoc etiā loco va-
 cillat. Scribit. n. [*Castoreum datum pon-
 dere drachmarum duarum cum mero, tam
 manifesta, quā occulta qualitate opii vene-
 no credi resistere.*] Quod si verum, nō i-
 gitur vi tantū manifesta, & frigoris ex-
 cessu opium est venenum, sed abdita
 etiam;

etiam: quandoquidem illi reſiſtit Caſtoreū, qualitate & manifeſta & occulta. Et quamuis tu, Candidate, rationib. firmis, aduerſus Cenſoris opinionē adductis, ne quidē ſis conatus ſatiſfacere, q̄, vt eſt credibile, infirmari abſ te non poſſe iudicares: placuit tamē Cenſoris rationē examinare, qua manifeſto cōuinci arbitratur, opium qualitate manifeſta ſtupeſacere, & deleteriū eſſe. Ea ſumpta eſt è vino, q̄ opii eſt alexipharmacum: ſiue introſumptum, ſiue foris admotum. Sed Cenſor ſumit ſibi, q̄ non conceditur ei: vinum nimirum eſſe alexipharmacum opii, quod vi manifeſta calefaciat. Et quamuis hoc ei concedatur, nō propterea ſequitur, opiū refrigerandi facultate, & vi manifeſta eſſe narcoticum, & venenum, cum vinum ſit remedium aliorum venenorum vi abſtruſa necantium. Vinum, ſcribit Dioſcor. lib. 5. c. 11. [*Liberalius potum auxilio eſt contra aſſumptam cicutam, coriandrum, pharicum, ixiā, meconium, argenti ſpumam, taxum aconitum, fungos-*

fungosue, contra serpentum morsus, & omnium ictus quæ refrigerando necant, aut stomachum in vomitiones effundunt.]

Hęc autem enumerata omnia qualitatibus manifestis deleteria esse nemo possit vere affirmare. Nam et si quæ tota, vt dicunt, substantia interimunt, symptomata inuehant similia iis, quæ à manifestis qualitatibus fiunt, vt sunt refrigeratio, calefactio, inflammatio, rigor, sopor, stupor, & alia plura, non tamen vi sensibus obuia & manifesta hæc ingenerant, sed iis incomperta. Dicuntur autem hęc remedia agere à tota substantia, quam totam substantiam diuersi diuerse explicant. At ita explicant omnes, vt nihilominus maneat adhuc implicata & inuoluta, nec sensibus comprehensa; & propterea occulta dicitur. Ex hoc genere Opium esse contendimus: cuius cum sit sapor amarus, isq; caloris index certissimus, vt opinatur Censor cum multis, refrigerat tamen & stupefacit viribus occultis. [*Nonnunquam, scribit doctissimus Schegkius de oc-*

de occult. Med. Fac. manifesta qualitates
medicamentorum cum efficacia abstrusa-
rum potentiarum pugnant ac dissident, ut
propter manifestam qualitatem de vi occulta me-
dicamenti non satis tuto pronuncietur, ut
verbi gratia, non si quid amarum gustu
sentiatur aut acre, ob id ipsum calefaciendi
quoque facultate preditum erit. Potest enim
fieri, ut quod amarum est, valde refrigeret,
ut Opium, aut etiam mediocriter refrige-
ret, ut cichorium, aut lactuca sylvestris, quæ
occulta vi refrigerant, quamvis amara exi-
stant.] Amplius, si vinum calore suo
Opium est alexiterium, qua ratione a-
cetum vino temperie contrarium, e-
iusdem erit remedium? at est, ut te-
statur Dioscor. & post eum Aëtius, &
Paulus Ægineta. Non ignoramus te
hisce argutando posse contradicere,
sed argutias tuas non decreuimus
præoccupare, sed expectare.

Regulam generalem allatam à Pag. 55.
Mese limitatione indigere notatum
erat, nec medicamentum eo salubrius
semper, quo naturæ nostræ familiari-
us. Limitationis causa tam explanate
propo-

proposita erat, vt eam negare non sis ausus, sed tuo potius calculo firmaueris his verbis: [*Præferendum semper (cæteris paribus) quando morbi & ægri natura postulabunt.*] Conuenit igitur tecum auctori Notat. de hoc. Quam autem hic intelligas repetitam cram-ben plane ignoramus.

Pag. 56.

Quærebatur conciliatio eorum, quæ a Censore scripta erant, tu nullam profers. Sed perstas in sententia, sine vlla probabili ratione. Nam cum, vt Censori obiiciebatur, nec tu id diluis, ratio misticionis succi expressione, decoctione, infusione imminuatur, vel immutetur. In hac autem maxime remediorum potentiam sitam esse velitis, integra remedia separatis & seiunctis semper à vobis præferenda essent, quod existimabat Censor faciendum in Ammoniaco. Quod autem hic scribis, [*qualitates essentialis, seu proprietates essentialium principiorum consequentes, facile de subiecto proprio in alterum capax migrare.*] ab omni Philosophia est alienissimum.

Pag. 55.

Pro-

Proprium etenim eſſentiale, à ſubie-
cto ſuo inſeparabile, nec alteri cõmu-
nicabile eſt. Nec admittimus, q̃ ſcri-
bis, aſſumpta lacti & ſanguini eandem
vim & proprietatẽ impertire. Nã pur-
gantiũ medicamentorum qualitas la-
cti & aliis conciliari poteſt, at nequa-
pprietas, cũ à ſubiecto ſuo ſit inſepa-
rabilis. Lupul⁹ v.g. inter tithymalos &
helleboros ſatus, vim purgandi acqui-
rit, q̃ nihil eſt aliud, q̃ qualitas & dia-
theſis: at non proprietas aut potentia
purgatrix hellebori aut tithymali. Sic
magnes acub. vim & qualitatẽ elargi-
tur, q̃ à magnete manat, ſeu à potetia
ipſius eſſentiali, q̃ nõ poteſt extra ma-
gnetis ſubſtantiam diffundi, & in alio
herere ſubiecto. Nec poſſis dicere, q̃
quidã viri docti dicunt, magnetis pro-
prietatẽ à vi purgatrice hellebori di-
uerſã eſſe, illã namq; eſſe ſpecificam,
hanc v. materialem, & ad tẽperamen-
tũ referendã, quia tu his & tibiipſi re-
pugnas, cũ ſcribis, proprietates eſſen-
tialium principiorum conſequentes
de ſubiecto proprio in alterũ capax
migrare. Nã eſſentiales proprietates
à rebus

à rebus, quarum sunt proprietates, nō sunt separabiles. Proprietas de subiecto proprio demonstratur, quod fieri non posset, si facile de subiecto proprio in alterum capax migraret. Adhac cum temperiem in subiectum capax transmitti scribis, Censorem sequeris, & iisdem vrgeris incommodis absurdis, quib. ille, quas tu ne minimum tangis, tantum abest, vt eas refutes. Nam si, vt censetis vos, temperies est inanimatorum forma, vel saltem principium ex quo promanat forma, huiusq; temperiei vi medicamenta sunt efficacia, lac capræ, quod ab helleboro purgandi vim asciuit, eadem qua & ipsum helleborū temperie præditum erit. Quid autem inde sequatur absurdi, satis notum, nec repetendum, quia in Nota. explicatum, quod tu silentio transis. Vbi tu hac tam absona à vero effudisti, tanquam re tamen bene gesta, exultas: atque adeo insultas interrogatione hac. [*Vos qui secretionem temperiem, vim, & proprietatem naturalem corrumpitis,*
pote-

potestisne idem de vestris alteratib. & purgantibus affirmare?] Tibi, Cādidate, nihil videtur esse curæ quid dicas, dummodo aliquid dicere videaris. Hoc sane tibi posset esse non dedecori, si hanc tuam Apologiā sodales, & fautores solum tui lecturi essent. At quū habeas theatrum non epithomē Gallicę tantum Lutetiam, sed & Galliam vniuersam, inconsultus & temerarius es, tam leuia & nugatoria scribens. Tamne tardus es, vt tibi persuadeas quibuslibet secretionibus chymicis, temperiem, vim, & proprietatem naturalem remediorum, magis corrūpi, quam cum hæc ipsa tot mutationib. interuenientib. qualitate sua sanguinem & carnes animalium imbuunt? Tu addis, [*Nos infundimus & coquimus integra, vos diuisa in sua principia exhibetis.*] At tibi reponent Chymistæ, & vere. Nos purgantia plurima, & multa alia remedia integra, infusione & coctione lenta paramus. Quod iis tantū est incognitū, qui tui similes, Chymiā ne quidē primorib. labris degustarūt,

C deq;

Pag. 38.

deq; ea vt cœci de coloribus iudicāt.

Demonstratum erat in Notat. Crocū Martis violentissimo igne fieri, & Chymico artificio, quo tñ vtūtur vulgo. Simul etiā eius exemplo declarabatur, non pauca metalla & metallica, margaritas, corallia chymice parata, in vsum medicū recipi posse, quæ tñ à Censore improbarentur. Erant præterea notata nō pauca ad rem facientia, q̄ tu omittis omnia. Digrederis a. in nescio quæ à scopo prorsus aberrātia. Ea quoniam cōiecturis leuissimis nituntur, & rem, de qua agitur, nulla ex parte attingunt, in iis excutiendis tēpus inutiliter cōterere non constitui. Quum a. Baucynet. mones, ne Iul. Scaligeri auctoritate abuti velit, vt Chymica remedia præferat ordinariis, frustra es. Nam nec hic nec alibi à Baucyn. testis laudatus est Scaliger, ad id q̄ scribis stabiliendū, & liceret colligere multis è locis, te eorum, quibus respondes, scripta festinanter admodum legisse & percurrisse; ac raptim hanc Apologiam exarasse: nisi esset credi-

credibilius, diſſimulaſſe te, & ſimulaſſe reſpondendo callide ea, quę tibi viſa ſunt poſſe, vel prodeſſe, vel obeſſe. Hinc multa non ꝑtermittenda à te omiſſa, & cõmiſſa perperam plurima. Nec vlla nobis reſponſione opus eſſet, ſi qui hanc tuam Apologiã legent, nota haberent ea, quib. te reſpondere dicis, cum reuera nihil minus facias. Viderent illi per ſe ſatis, te ſubterfugientem & pugnam detrectantem, & virtutem tuam ventoſa in lingua, pedibusq; fugacib. collocatã eſſe.

Saliſis nutriri viuentia, vel ſenſu ipſo teſte aſſertum & probatum in Notation. qui nulla argumentatione labefactari poteſt. Eam tamen qua tu ipſum oppugnas, etſi refutatione indignam, animi gratia expendemus, vt eſt à te propoſita. [*Succus alimenta-* Pag. 61.
rius, inquis, qui ſufficitur in locum primigenii, debet eſſe eiſdem naturæ & qualitatis. Atqui primigenius, quia aerius, pinguis, oleoſus, eſt inſuſus, quandoquidem iſti ſapores ad dulcem referuntur. Ergo verum ſeu actu ſi malis nutriens ali-

mentum non est falsum.] Primum hoc videris sumere tibi, nihil aliud ali quam succum primigenium, cum alia tamē nutriantur præter hunc, vt carnosæ & terrena substantia, aqueus & tenax humor. Similibus autem cum fiat nutritio, pingui & oleoso humore nutrirī nequeant, cum non sint pinguia. Deinde controuersum quod ponis in assumptione, succum primigenium, quia aerius, pinguis, & oleosus, insulsum esse, quandoquidem isti sapores ad dulcem referuntur. Primum sapor oleosus à pingui minime videtur distinguendus, cum pro vno & eodem haberi debeant. Oleum, butyrū ad saporem pinguem referuntur. Quin etiam quibusdam, vt Scaligero

Exer. 298. *[Pingue sapor non est, sed affectus, sicut eius contrarium. Est. n. in saporib. macredo quædam. Quemadmodū ne suaue quidē. Est n. inquit, in diuersis aque saporibus, sicut & pingue: quod etiam inuenias in cōtrariis sc. vel ad calorē vergētib. vel cum summo frigore coniunctis: vt in adipibus, lacrymis coniferarū, papaueris, lacte, & lactuca. Nec minus*

Exer. 298.
12.

minus in insipidis, quales sunt Axungiae. Ita in dulci, velut in ouillo lacte, atq; in acri, ut Euphorbio: in mediocri ut tragacantha.

Quæ si vera sunt, etsi succus primigenius pinguis sit, & oleosus, nõ cõtinuo dulcis erit. Sed esto sapor pinguis: isq; ab oleoso differens, cur hos ad dulcẽ refers? An nõ hic sui generis sapor est, ab illis diuersus? Pingue etenim & oleosum pauci nutrimẽti, potiusq; carni-um nos alentium condimentum, q̃ nutrimentum. Dulce a. plurimũ alit. Differunt insuper & substantia, cum saporis pinguis sit tenuis, dulcis vero mediocris. Sed cum in tuis ratiocinationib: parũ firmitatis esse animaduertes, scribis: [*Etiam si pauca viuẽtia*

Pag. 64.

salsis & amaris nutrentur, nihilominus maneret verũ hoc physicũ theorema. Omne viuens nutritur dulci, quia rara nõ sunt artis. Idiosyncrasia plantarum, & animalium singulares proprietates nõ conuellunt axioma medicum, quia satis est illud in pluribus esse verũ.] Quis non videt, Candidate, te retractare tacita hac confessione, q̃ erat disertim scriptũ à Censore? [*Solis*

lis dulcibus nutriri, & conseruari omnia
 viuentia, falsis & amaris eadem offendi.
 Generandis & conseruandis animalib. sola
 dulcia conferre, falsa illis infensissima esse,]
 idq; eo fit apertius, q̄ cū Cenfor scri-
 psisset, omnia viuētia solis dulcib. nu-
 triuntur, tibi satis fuit sic enuntiare,
 Omne viuens nutritur dulci, voce [so-
 lo] omissa. At effugium istud tuum mi-
 ferū est, Candidate, te dignum. Cui n.
 perito persuadebis vnq̄ has enuntia-
 tiones non pugnare inter se, Omnia
 viuentia solis dulcib. alūtur, & quædā
 viuentia nō solis dulcib. alūtur. Si has
 iudicas non esse cōtradictōes, nil in-
 tra est oleam, nil extra est in nuce du-
 ri. Et cum respondes, rara non esse ar-
 tis, rari nomine abuteris, cū rara dici
 nequeāt, quæ in specie vna vno & eo-
 dē se semper modo habent. Monstro-
 sa quidē in vna specie indiuidua, rara
 dicūtur. Quod si te rari nomine indi-
 uidua intelligere respondes, nihil di-
 cis, cū sit demonstratū aduersus Cen-
 sorē indiuidua quarundam specierū
 & plantarum, & animalium falsis &
 amaris vulgo nutriri, Dam⁹ tibi Idio-
 syncra-

ſyncraſias & plantarū ac animalium ſingulares proprietates non conucl-
lere axiomata. Sed nobis nō eſt pro-
poſita quæſtio, ō bone, de indiuiduis
ſpecierum, quorum indiuiduorum
nulla poteſt eſſe ſcientia, demōſtratio
nulla; ſed de ſpecieb. indiuiduorum,
quorū ſi quædam reperiantur, q̄ falſis
vel amaris non alantur, erunt rara, &
idioſyncraſia prædita, q̄ in paucis ſolū
ſpeciei indiuiduis inuenitur: & non è
forma, ſed è peculiari tēperie manare
exiſtimat, ac eius p̄inde nulla poteſt
haberi per demōſtrationem notitia.

Hæc propoſitio [*Num ſales Chymi-* Pag. 65.
corum ſint actu in mixtis, cum ex illis ſecer-
nantur,] quorſum abs te diſcutienda
proponatur, non video. Nā ſales Chy-
micos, vt nec alia ex quib. vnūquodq;
eſt mixtū, non eſſe actu in mixto, tam
clare & ſæpe inculcatū ab auctore No-
tat. & rationib. & auctoritate probatū,
vt nullus poſſit iure eius in dubiū vo-
care ſententiā, q̄ tñ te facere innuis
his verbis: [*Sic humores ſunt in maſſa ſan-*
guinis, & erunt actu tua principia in

*mixtis? non fient vi ignis artificialis, sed se-
cernentur? nuga.*] Tu sane mirificus, &
bonę fidei es, Candidate, quando tibi
libitū & cōmodū videtur, ab iis, quos
oppugnas, fingis ea scripta, q̄ nō sunt,
& contra quę sunt scripta nō esse. At
non tantū professus est auctor Notat.
sales in mixtis esse potentia, vt & ipsa
elementa. Sed & illud insuper docuit,
quamuis sales insint potentia, rite ta-
men dici secerni. Idq; clarissimis ver-
bis Aristotelis confirmavit, qui terrā
& ignem, quę sunt potentia in carne
& ligno, ab iis *ἐκ τῶν ἁπλοῦν*, i. e. secerni scri-
bit, quo etiā vocabulo vsus est Galen. à
lacte butyrum, caseum, serū secerni
scribens. Quę tu silentio inuoluis, &
quantū in te est, obliteras. Te clarif-
simorū auctorū verbis grauitè vri, et-
si dissimules, nō dubitamus, mordicus
tñ Cenforis sensum retines, vt hęc tua
indican. [*Non fient vi ignis artificialis, sed
secernentur? nuga.*] Quib. liquet, videri
tibi *ἀσύνετα* non consentanea, quę-
dam inesse potentia in mixto, & ea-
dem secerni ab eodem, cū tamen vi-
deamus

deamus optimos bene loquendi magiſtros, hæc coniungere. Contra quos accingi te par erat, ſi tibi male ſenſiſſe vel ſcripſiſſe videbantur, ſin bene, vt cãdidatum decebat, manus ingenuæ & candide dare. Tu etiam Baucynetum in eorum refers numerum, qui mixta omnia è ſale, ſulphure, & mercurio cõſtitui tenēt. Quod tu è nullo Nota. loco potuiſti colligere. Nam ſi, quia ſales è mixtis ſecerni affirmauit, illum ideo in hac viſe ſentētia, poteris eodem argumento adſtruere, Fernelium Principia illa tria approbaſſe, cum aſſeruerit nullum eſſe corpus in rerum natura, è quo calcem, & propriũ ſalē non eliciant Alchymiſtę.

Inuocatus, nõ autem vt ſcribis vo- Pag. 68.
catus, ad naturæ & artis differentiam explicandam deſcendiſti. Breuis eſt hæc tua reſpõſio, Candidate, ſi verba ſpectes: ſi rationum momēta, breuiſſima, vel potius nulla. Cui inferis, & inquam infarcis prõrſus ſuperuacanea, vt hoc eſt diſcrimen artis & naturę, de quo nulla eſt contentio. Vtriuſque e-

nim potentia Nota. 12. ita separata, & explanate distincta, vt non inueneris, quod reprehenderes. Sed de artis & naturæ copulatione, & mutuo auxilio prorsus obmutescis, in quo tñ summa cōtrouersia sita est, quamq; tu maxime aggredi debebas, & impetere. Errat n. abunde experiētia patefactum, arte ministra, naturæ vi è diuersis reb. coniunctis & fermentescentibus rem tādē emergere naturalem. Horum a. tu, tanquam scripta non sint, haud meministi, sed ppositi tenax, quæ iūgi debēt, ea sciungis, vt chymica opera tantum esse artificialia probes. In quib. tamen ars naturæ ancillatur: vt iam ostensum: & de eo in sequētibus dicendū rursus aliquid, te prouocāte.

Pag. 71.

Annectis superiorib. hanc propositionem. [*Si ars mixtum in hac tria resoluit, quomodo possunt actu non inesse?*] Respondes, [*ideo resolui, quia materia in illa transmutatur, eo modo, quo vinum resoluitur in aquā vitæ.*] Te video, Cādidate, cæcis oculis hic pugnare, aut Baucyn. sciētem falsum impingere: cum is ap-
tissi-

tissime scripserit, aquam vitæ in vino,
 & diuersas substantias in mixto tantū
 esse potentia; ratione etiā subiecta, &
 auctoritate eruditissi. Schegkii. No-
 tata etiam erat repugnantia in verbis
 Cenforis, quod cum cōcederet Chy-
 mistis, illos mixta in tria illa principia
 resoluerē, nō naturam, negabat tamō
 tria illa principia inesse reb. ipsis. Ni-
 tebatur a. auctor Nota. vi verbi resol-
 uere, quod nihil esset aliud, quā quod
 erat vinctum, & ligatum dissoluere.

[*Quam reprehensionem & contradictionis* Pag 72.
opinionem, ab ignoratione Physicæ profectā
ais,] eam autē non designas. Tua bre-
 uiloquentia veluti quodā Sepiæ atra-
 mento, tenebras effundis, quæ vt dis-
 cutiantur, operam dabimus. Agamus
 igitur tecum plurib. & aperto Marte,
 occasione ab eo desumpta, q̄ scribis
 de aqua vitæ, q̄ tu non actu in vino, sed
 potentia esse censes: q̄a materia con-
 stat, vinū in hanc substantiā mutari a-
 pta. Nec aliter sentit Baucy. Idq̄; Illu-
 stras aquę exēplo, q̄ in aerē resoluitur:
 & aeris q̄ in ignem, cum tñ actu ignis

non

Pag. 69.

nō sit in aere, nec aer in aqua, sed potentia tantum, ratione materię in has formas trāsmutabilis. Quæ cum ita se habeant, admittas oportet, Naturę vi factam esse aquam vitæ: quandoquidem natura generat mutatione potentię in actum, ars autem componit, vt etiam censet Censor in Apologia. Ergo aqua vitæ est res naturalis, & tamen est opus chymicum. Opera autē chymica, vt paulo ante scripsisti, sunt factitia. [*Materiam Physicam, verba tua sunt, illi transmutāt in artificiales siue mathematicas formas, corrupta naturali, proinde sunt Physica ratione materiæ, mathematica vero ratione formæ, eo modo, quo æneum aut argenteum triangulum.*] At pecto à te, Candidate, aqua vitæ est ne opus artificiale, vel naturale, res artificialis vel naturalis? Artificialem esse respondeas oportet, si à te ipso desciscere nō vis, quia igne artificiali facta, & chymicum est opus. At tu idē scribis, vinum resolui in aquā vitæ, in quo erat potentia, nō secus ac aqua in aërem, aer in ignem resoluuntur. Quæ autem

aqua, sed
 materię in
 uæ cum ita
 et. Naturę
 quandoqu
 mutatione p
 n compon
 n Apolog
 turalis, &
 . Opera aut
 ripfisti, l
 am, verba
 ciales sive
 naturalis, p
 teria, mat
 modo, qu
 lum.] At p
 tæ est ne
 e, res arti
 cialem est
 ipso deli
 ciali facta
 tu idē sc
 itæ, in qu
 quā in ac
 tur. Quæ
 autem

autem ita resoluuntur, naturæ opera
 resoluuntur: cuius hoc est proprium,
 generare mutatione potētia in actū.
 Ergo tibi aqua vitę erit res artificialis,
 & non erit. Quod quidē dici posset, si
 diuerso respectu ita vocaretur, vt plu-
 ribus est declaratum in Not. Ratione
 etenim artis naturæ opitulantis, nihil
 prohibet, vnum & idem, artificiale &
 naturale dici: ita tamen, vt potiores
 semper partes naturæ, vt Principi, tri-
 buantur. At tu qui hoc contendis cō-
 tra veritatē, opera chymica esse mere
 artificialia, nulla forma naturali, sed
 artificiali tātum, & mathematica præ-
 dita, hac te distinctione, & respectus
 diuersitate, tueri non potes. Tunc is
 es, ô Candidate, qui exprobras Bau-
 cyn. (quo iure, quauē iniuria paulo
 post videbimus) eum ex eodem ore
 calidum & frigidum efflare? Quam
 conuenit in te vulgatum illud: Alio-
 rū medicus ipse vlceribus scates. Sta-
 tuis igitur opera chymica nullam a-
 liam formam habere, nisi artificialem
 & mathematicam. At artificio chy-
 mico

Pag. 70.

mico parata remedia, purgare, alterare, sudores & vrinas mouere, & plurima alia præstare quis non videt? Et qui videt, & negat tamen formam habere naturalem, non corporis, sed animi oculis captus est existimandus. Operę præterea pretium fuerit ruminati, & ponderare verba, quibus hoc exaggeras. [*Materia, scribis, vestrorum operum est naturalis: forma vero non est naturalis, cum ab igne artificiali sua forma naturali, sua temperie, sua conformatione, sua vitali, & moderato calore spolientur: quæ sunt instrumenta ad obeundas naturales actiones necessaria.*] Hæc tua, Candidate, scatent petitionibus principii, & proinde erroribus. Ignem tu semper folles vocare efficiens non naturale: quod tibi concedi potest, quatenus artis instrumentum est externum. At eius vim & efficaciam naturalem nullam esse, falsum est. Et ideo monebat Cardanum Scaliger loco, qui citatur in Notat. ne ignis naturam temere discerperet à natura. Hunc tu locum prætermittis, ut & multa alia, quibus Censor non parum

rum premitur, vt eo nomine in eius
 defenſione præuaricari videri poſſis,
 niſi eſſet manifeſtum, te hæc tâquam
 ſcopulos effugere & declinare. Ad-
 hæc, qui poteſ dicere ſua temperie, &
 vitali calore ſpoliata ea, quæ eandem
 poſt præparationem ac ante ipſam e-
 dunt actionem, & quæ differunt ſecû-
 dum plus & minus, vt loquuntur? Re-
 ponis inter inſtrumēta ad obeundas
 naturales actiones neceſſaria, cōfor-
 mationem, q̃ ſane obeliſco dignum.
 Nec euades caſtigationem Cenſoris,
 cui⁹ in breui excuſu hæc ſunt verba.
 [*Natura non eget conformatione partium,* Pag. 64.
contenta eſt ad obeundas ſuas actiones bona
temperie: ſine qua nullã edit, aut certe male,
hoc eſt, imperfeçte vel deprauate.] Quid
 eſt, rogo te, ei, quem defendendum
 ſuſceperis, contradicere, eumque vel
 inſcienſiter, vel ſciēter prodere, ſi hoc
 nō eſt? Nam te ipſiſſimū Cenſorē eſſe,
 nolim dicere. Et ſi eſſes, maior tua eſ-
 ſet culpa. Tibi cū Cenſore tot ſunt cō-
 munia, vt vnū ab altero diſcernere ſit
 arduū, vtriuſq; ſtyl⁹ cōſimilis prors⁹, &
 cen-

censorius. Rationes gemine. Vtrique de vna & eadem re modo hoc, modo illud affirmare, disputationis forsan æstu, solemne & consuetum. At quoniam similia quæ sunt, non propterea eadem sunt existimanda. Et Plato, ac Aristot. monent, vnum esse ex Principiis humanæ sapientiæ, rerum dissimilium similitudines, & similium dissimilitudines cognoscere: nos ab affirmatione abstinēbimus, & te interea vt Candidatum tractabimus.

Pag 75.

Indignaris supra modum, quod aquā nutrire ausus sit scribere Baucy. fretus, vt vis, auctoritate Scaligeri & Rondeletii [*quos tu vix dū notos, & nulla ex parte cum Aristot. & Galeno conferēdos esse ais.*] Facis pro more tuo sic scribēs. Veritatis superlatio tibi nimis est familiaris. Scaliger & Rondelet. vixdum noti auctores, nulla ex parte cū Aristotele & Galeno conferendi! Tu Trismegistum Moſen alterum vocare non dubites, & Scaligerum ac Rōdeletium cum Aristotele & Gal. nulla ex parte conferēdos ausis scribere?

Scali-

Scaligerum sane viri doctissimi, non
 medicinæ Candidati, seculi nostri A-
 ristotelem merito vocari posse sen-
 tiunt. Resipit non veritatis, sed opi-
 nionis, vel hominum potius manci-
 pium, quod hic profiteris, malle te
 cum Arist. & Gal. errare, quam cum
 Rondel. & Scal. bene sentire. Redo-
 lent hæc censorem, at non Aristote-
 lem, cuius hæc est primo de moribus
 sententia. [*Fortasse autem præstare, atq;
 adeo oportere videatur, veritatis tuenda
 causa, vel nostra ipsorum decreta euertere,
 præsertim etiam cum Philosophi simus.
 Nam cum utraque cara sint, tum pium est
 amicis antiquiorum habere veritatem.*]
 Idē ante tradiderat Plato 10. de Rep.
 Non esse virum honorandum præ ve-
 ritate. Sed auctoritatem mittamus.
 Experiētiā videamus, quam tu floc-
 cificare videris, quæ tuas ratiunculas
 funditus facile tollet. Num est aucto-
 ritate niti, sensum testem proferre.
 [*Quid rationibus opus est, scribit Ronde-
 let. ut pisces nonnullos aqua ali probemus,
 cum sensus verissimus iudex esse possit.*]

Cap. 6.

D

Mentis

Pag. 78.

Mentis est imbecillitas, inquit Aristot. dimisso sensu, rationem quæ-
re. Ettu tamen aduersus sensum ar-
gumentaris, vel argutaris potius.
[*Possesne, inquis, sola aqua, aut solus aer,
ignis, & terra iacturam resarcire?* Re-
spōsum iam est à Rondeletio, aquam
nostram simplex & sincerum ele-
mentum non esse. Quod attinet ad
Galenum, qui scripsit neque epo-
tam aquam, neque extrinsecus oc-
currentem natura aptam esse ad soli-
das animalis partes humectandas, &
ideo nutrire non posse, existimat
Rondel. de corporis nostri, aliorum-
que similibus partibus id intellexisse,
de piscibus autem nihil cogitasse.
Huic enim tum ratio, tum experien-
tia manifestissime repugnant. Et re-
statutur idem, vxorem suam in vase vi-
treo aqua pleno piscem tres annos
domialuisse. Idque in Narbonensi
Gallia fieri solitum. Et quo purior a-
qua fuerit, eo diutius vitam produce-
re pisces, celeriter autem interire, si
quid aliud præter aquam, vt panem,

aut

aut aliud quippiam ſolidioris alimēti
in vās coniecerint. Teſtis horum Rō-
deletius, tā clarus, & notus doctis o-
mnibus, quam tu iſdem ignorabilis,
& ignobilis Medicinę Candidatus. At
quoniam nos iubet eſſe attētos ad ea,
quibus te demonſtraturū ais, id quod
eſt nutriturum mixtum vixiſſe oport-
tere, age vero, pareamus tibi. Et pri-
mum obſeruabimus argumentandi
genus, quo vteris, vitioſum & captio-
ſum vt plurimum, Sophiſtis familia-
re, qui propoſitionum cumulo, &
confuſione imponere conantur, eſt
Sorites, in quo nulla propter formā,
ſed tantum propter materiam cōclu-
dendi vis eſt. Quam ſit autē firma cō-
nexio in hoc tuo aceruo videamus.
[Nutritio, inquis, eſt aſſimilatio ali-
menti, vel potius aſſimilati vniō, aſſi-
milari autē non poteſt viuenti q̄ nun-
quā vixit, q̄a aſſimilatione fit pars vi-
uentis, tranſit in illius naturam, fitq;
actu viuens. Atqui nō fit actu viuens,
niſi ex potentia viuente, non dixeris
potentia viuere q̄ nunquam vixit, id

Pag. 78.

solum quod vixit retinet vitæ præcedentis seminarium. Ergo ex his solis, quæ vixerunt, nutriuntur viuentia.]

Hic tuus est Sorites, quem ad legitimam argumentandi formam redigere non tam laboriosum, quam tædiosum. Satis erit vnius cuiusq; propositionis veritatem, vel falsitatem declarare. Primam enunciationem concedimus, at secundam, assimilari nempe non posse viuenti quod nunquam vixit, falsam esse dicimus, & assumis in ea quod est in quæstione, nihil posse assimilari quod nunquam vixit. Aqua nutrit, ergo assimilatur; nutrire tuam fateris, at humidam substantiam, non solidam. Quæ responsio nullius est momenti: nam iam dictum, & dicendum est postea, solidas pilcium partes aqua ali, id quod sensus indicat. Et ideo aqua quæ tamen nunquā vixit assimilatione fit pars viuentis, transit in illius naturā, fitque actu viuens. Pergis tu hoc modo. [*Atqui non fit actu viuens, nisi ex potentia viuente.*] Subiicio ego, aqua fit actu viuens,

viuens, ergo est potentia viuens. Tu
 ais, [*Non dixeris potentia viuere, q̄ nun-*
quam vixit.] Imo dicam aquā potētia
 viuere, quæ tamen nunquam vixit, si-
 quidem potest nutrire, & actu viuens
 fieri. Tu pergis, [*Id solum quod vixit re-*
tinet vitæ præcedentis seminarium.] Re-
 spondeo, quod vixit vitæ præceden-
 tis seminarium non retinet. Cum vi-
 ta perit, tota perit, cum quid moritur,
 ex toto moritur, non ex parte. Sed ne
 possis queri me tecum duriter nimis,
 & præfracte agere, do tibi, id solum,
 quod vixit, vitæ præcedentis semina-
 rium cōtinere. Num propterea nul-
 lum erit in eo, quod non vixit, vitæ se-
 minarium? Semina animalium tu, cre-
 do, non dices vixisse, quæ tamen vitæ
 continent seminarium, non quidem
 præcedentis, sed eius quam cōtinent
 potētia. Sic aqua, quæ nūquam vixit,
 habet in se vitæ seminarium, quando
 ex ea sola piscium aliquot genera &
 gignuntur, & aluntur. His tot præcla-
 ris axiomatis, cōsimilem prorsus ad-
 iungis, velut dignum patella opercu-
 lum,

lum, conclusionem hanc. [*Ergo ex his
solis quæ vixerunt nutriuntur viuentia.*]
Quod si verum, cogeris fateri aquam
vixisse, cū, te auctore, humidam sub-
stātiā nutriat. Quid autem per hu-
midam & solidam substantiā intel-
ligas, est obscurū, nec enim explicas.
Dicitur substantia solida, vel firma-
mentum, & basis, qua reliquæ inni-
tuntur substantiæ, vel sumitur solida
substantia pro ea, quæ cōstat terreno
crassamēto, humore aqueo, & humi-
do primigenio, naturalis Spiritus fū-
damēto. Humida vero substantia est,
vel aquea, quæ & elementaris dicitur,
vel olei similis & pinguis, vel carnosā
seu sanguinea. Hæ omnes substantiæ
partem similem constituunt, & ha-
rum quælibet nutritur, nihil aut nu-
tritū quod non sit mixtum. Male tu
igitur partē solidam opponis humi-
dæ, tanquam mixtum non mixto vel
simplici. Idcirco corrūit acruus ille
propositionum, quo te sperabas effe-
cturum, q̄ esset nutriturū mixtū (mi-
xti nomine substantiā solidam intelli-
gens) oportere vixisse. Hoc si esset ve-
rum,

rum, nō minus haberet locū in nutri-
tione humidæ substantiæ, quā solidæ.
Et hinc patet aquam ēt quæ humidā
aliter substantiā, vt fateris, mixtā quoq;
esse. Quod rationibus & verbis Ron-
deletii planius adhuc facere libet.

[Prīmū, inquit, summā illam frigiditatem
aque non inesse tactu, & hanc amarā, illam
salsam, aliam dulcē & puram, vt Dioscori-
des ait, gustu percipimus. Deinde aer qua est
subtilitate, omnia facile permeans & pene-
trās eam immutat: deinde terræ, per quam
fluit, eorumq; quæ inde effodiuntur admi-
stio eiusdem synceritatem vitiat, & cor-
rumpit: postremo motu calorem concipit,
ventis enim maria sic agitata tepescunt,
vt in illis inclusum esse calorem manifeste
sentias, atque etiam ex iugibus puteis a-
quam calidam trahi, & id maxime hyber-
nis fieri temporibus videmus. Eidem et-
iam admistum esse calorem primum ipse
liquor, tum aqua declarat effusio, quæ
neque congelaretur frigoribus, neque ni-
ue pruinaque concrederet, nisi eadem se,
admisto calore liquefacta ac dilapsa dif-
funderet: itaque & aquilonibus reli-
quisque frigoribus adiectis durefcit humor,

Lib. r. de Pisc.
cap. 12

& idem vicissim mollitur tepesfactus, &
 tabescit calore. Quæ omnia non simplicem,
 sed mistam compositamque esse aquam ar-
 guunt, recteque Plato, qui ignem, aerem, a-
 quam, terram, materiam potius igneam,
 aeream, aqueam, terream nominauit, quod
 neutiquam syncera impermixtaque sint, sed
 horum quodlibet omnium aliorum sit par-
 ticeps. Hæ sunt rationes, quas protuli,
 non quod necessarias arbitrarer, sed
 quia eas tu postulares, ac nullas subii-
 ci diceres. Eadem opera verba ad-
 scribam Rondeletii, quæ solidas pis-
 cium quorundam partes aqua nutriri
 demonstrent, hoc enim præcipue
 controuersum. [Huic disputationi, in-
 quit, de aqua modum finemque faciam, si
 hoc unum adiecero, etiam solidas piscium
 partes aqua nutriri. Nam si quæ fluunt,
 manantque, ut vinum, sanguis, lac, ceteri-
 que liquores, partibus solidis animalium for-
 mandis, nutriendis, promouendis, produ-
 cendisq; materiam præbent, cur aqua pisci-
 bus non poterit? Cum præsertim ex aliis mi-
 stam, minimeq; simplicem, & synceram esse,
 eaq; ali pisces sit demonstratum? Sed iam ultra
 progre-

Lib. I. de Pisc.
 cap. 13

progrediamur, & eandem ad durorum et-
 iam corporum compositionem, & nutritio-
 nem deducemus. Ostrea, mytuli, chama, pe-
 ctines, lepades, & ut breuiter dicam, o-
 mnia hæc æquæque, ex sola maris aqua na-
 tura fabricata est, eademque vitam su-
 ſtentant: saxis enim hærent, illicque infi-
 xa, vagantium, prædantiumque modo, non
 possunt aliunde sibi victum parare. Ve-
 rum ne quis imperfecta esse animalia obii-
 ciat, anguillas proponam. Hæ nulla se-
 minis intercedente natura, quod eo carere,
 nec etiam coire longa multorum obseruatio
 prodidit, ab aqua sola generantur, eaque pu-
 rissima, & quamuis inter ceteros pisces mol-
 li multoque humore diffuente carne con-
 ſtent, suis tamen spinis ossibusq; non carent,
 quarum perpaucæ, ut scribit Aristoteles, &
 certis locis, limo eduliusq; ceteris, si quis ap-
 ponat vescuntur, contra vero plurima solo
 humore dulci pascuntur & augeſcunt. At
 sunt præter eas Sardina, trichides, aphyæ,
 mugiles innumerique alij, quos breuitatis
 gratia omitto, quos sola puraque aqua viue-
 re, refici, augeſcere, ex eaq; carnes ipsorum,
 spinas, cartilagineſ, ossa conſtare, genita fa-

Pag. 79.

Etque esse experientia sensuumq; testimonio est longe certissimum.] Audis hæc, & attendis, Candidate, audebis tu hisce in posterum inanes & friuolas tuas argutiolas opponere? In quibus enumerō, quod tu illico, post superiora illa aceruatim à te congesta, & à nobis disiecta, promis Sophisma hoc. [*Item, scribis, magis distat viuens à non viuento, quàm viuens à viuento. Atqui quamplurima quæ vixerūt propter naturæ dissimilitudinem nutrire non possunt: ergo multo minus quæ nunq̃ vixerunt.*] Minor hic numerus enunciationum, sed digestio par. Principio tu viuens, & quod vixit, tanquam idem valeant vsurpas, cum tamen longissime inter se distet, nec pro eodem sumi queant. Accedit huc vitium in prima propositione, quæ non est absolute vera, sed tantum secundum quid. Nam magis distat viuens à non viuento, quam viuens à viuento, ratione vitæ. Sed aliorum comparisonē, maior potest esse differentia, & distantia inter viuentia, siue inter ea quæ vixere, & quæ non vixere. Et verò

absurde

absurde hic viuens viuenti, aut viuens non viuenti opponi videtur, cū de iis agatur, quæ possunt alere, cuiusmodi sunt, non quæ viuunt, sed quæ vixere. Dicimus igitur id q̄ vixit non magis aptum esse ad nutriendum, eo q̄ non vixit, ratione præcedentis vitæ. Quod multorū exemplo demonstrari potest. Multæ sunt plantæ, animalia nō pauca, adeo venenata, vt alendi facultate spoliata videantur. At vna aqua quæ nunq̄ vixit, quot diuersi generis pisces alit? Quid? annon vult Galenus stirpes ipsas ex elementis generari & nutriri, quæ tamen nō vixerunt? Et si hæc tua ratio valere existimet, possit quis probare similiter, bruta debere potius ali carne, quā plantis; cum minus distet brutum à bruto quam à planta. At longe aliter se res habet. Plurima etenim bruta sunt minime carniuora: sed quæ tantum terra editis vescuntur, iisque nutriuntur solis. Et tu ipse destruis quod struis, quando scribis. [*quamplurima quæ vixerunt propter naturæ dissimilitudinem nutrire non posse.*]

posse.] Nam si quæ vixerunt eo magis possunt nutrire, quia vixerunt, cur requiris naturæ similitudinem, vt nutrire queant? Hinc patet te fallaciam causæ struere. Causam enim cur quid alere possit eam affers, quæ causa non est. Et simul petis principium. Ponis enim etsi implicite, & assumis vt confessum, quod quæritur, Solis nimirum quæ vixerunt nutriri viuentia. Quod frequenter ii facere solent, qui veris, vt tu, in mala causa argumentis deficiuntur. Et hæc de postremæ tuæ informis argumentationis materia dicta sunt. Postquam tam egregie philosophatus es, insolenter te effers his verbis: [*Nunc & principum Medicorum opinionem sola recentium auctoritate refelle, nulla probabili nedum subiecta ratione.*] Miror, Candidate, ab omni pudore te adeo derelictum esse, vt affirmes, Baucynetum sola recentium auctoritate receptam à principibus Medicis opinionem refellere: cum ad sensum ipsum prouocet, eumque de hac controuersia æstimatorem, & iudicem certissimum sumat.

Quia

*Quid nobis certius ipsis
Sensibus esse potest, quo vera ac falsa no-
temus?*

Rationes etiam allatę sunt, quibus est effectum aquam esse mixtam; & nutrire non tantum substantiam humidam, quod tu cōcedis, sed multorum piscium solidas etiam partes. Inaniter ergo hoc loco eundem Baucyn. mones monendus ipse, [*ut viribus addat, Pag. 80.
si sapit, aut minuat audaciam.*] In aliorum rebus Prometheus aliquis videri vis, cum in tuis sis Epimetheus; imo cæcus. Nam cum non præuideris, senties re ipsa tamen, te hoc futili & maledico scripto, in quo ingenii viris exercuisti, & linguę tuę virus exercuisti, nominis, si quod haberes, iacturam fecisse non paruam. Et cum respondendi munus humeris, ut scribis, subiisti, quid ferre possent, vel reeufarent, ipsos non consuluisti, ut apparet. Pergamus pergere. Queris deinde. [*An insit aquę vitę principium.*] de quo nō puto fas, vel dubitare, vel disputare amplius. Nec tu etiam ad hęc propo-

Pag. 80.

propositionem illustrandā quicquam
 affers. Sed in verbis Baucyneti con-
 traditionem esse videris innuere.
 Ea qualis esse possit, diiudicandum.
 Quod vt fiat, verba tua primo loco
 describenda sunt. [*Aduersus hanc*
thesin, inquis, nihil nutrit quod non vi-
xerit, obieciebas aquam non viuere, nu-
trire tamen: nunc probas habere vitæ
principium, quia in ea putrente vermes
generentur, ubi te sedentem inueniemus?
Quousque perges eodem ore efflare cali-
dum, & frigidum? Verum est, Candi-
date, Baucyn. obiecisse, aquam nu-
trire, quæ tamen non vixit. Idque
ita planum est factum, vt nisi pisca-
toribus, & eorum pueris deridendum
te præbere velis, non ausis nega-
re.

Scripsit idem Baucynet. aquam ha-
 bere vitæ principium, quia in ea, &
 ex ea putrente vermes generantur.
 Quænam est in hisce propositioni-
 bus repugnantia, & inconstantia?
 Quinimo ita inter se aptæ sunt, vt
 qui vnā asserit, alteram vt conse-

quentem

quentem affirmet. Nam si ex aqua generantur animalia, hæc etiam eadem aqua nutriri est consequens. Nutritur enim vnumquodque iis, quibus constat: & reciprocantur hæc. Et cum hic in vna sede moretur Baucynetus, quæris tamen vbi tu illum sedentem sis inuenturus. Periculose ægrotas, mi Candidate, imaginationem deprauatam habes, & visionem (rationem nolim dicere.) Quæ stant videntur tibi moueri; & quæ non sunt, ea te videre putas. Quod ipsum magis ac magis clarescit ex iis, quæ subdis continue. [*Aliud est, inquis, in aqua, aliud ex aqua vermes generari, aliud ex aqua simpliciter, aliud ex aqua putri, quia putredine calorem, cum calore nouam vim acquirat.*]

Pag. 81.

Hæc tu sigillatim quasi à Baucyneto omissa proponis. Quod si verba eius attente legisses, vel potius, si candide agere voluisses, nihil opus erat hac correctione tua. Verba Baucyn. hæc sunt. Aqua sæpe putrescit & cor-

& corrumpitur ita, ut in ea gignantur vermes. Id non raro experiuntur nau-
tæ in ea, quam doliis conclusam ha-
bent ad cibos coquendos, & ad alia
vitæ necessaria. An vitale ei rei dice-
mus deesse principium, quod viuens
ex se gignere potest & alere? Nonne
in his expressum diserte, in aqua, ex
aqua, & ex aqua putrente gigni ver-
mes, & nutriri? Videmus, Candidate,
quo tu ore Baucy. increpes hac inter-
rogatione. Quousque perges eodem
ore efflare calidum & frigidum? cum
tamen in eius verbis ne minimam ti-
tubantiam ostenderis. Imo vero ubi
tu incōstantiæ illum maxime insimu-
labas, ibi omnia non tantum præclare
inter se cohærentia, & consentanea,
sed etiam reciproca esse, luce clarius
est patefactum. In tuo vero hoc Apo-
logetico libello tot falsæ enunciatio-
nes, & ratiocinationes fallaces, tam
erebræ cōtradictiones detectæ sunt, ut
videatur dubium sitne pudendum ma-
gis, vel ridiculum, te Atlantem Scho-
læ humeris tuis fuleire ausum esse: &

cuius

eius patrociniū suscipere, quē longē erat satius indefensum manere, q̄ abs te tam infelicitē defendi. Nam ipsummet Scholę Atlantem tuo Haruētum, & Baucynetum affari ore, est ne verisimile? Inconstantiam autem tuam, & desultoriam naturam, magis magisque aperire libet. Scribis igitur vno loco hæc. [*Nutriunt quidem aquea,* Pag. 75.
ut vinum, non aqua præsertim elementaris,
quia simplex & immista.] At altero loco Pag. 77.
 huic vicino, quem etiam ante citauimus, hoc negas his verbis. [*Aqua vero humide substantia supplet defectum, humidum enim humido reparatur, sic aqua nutrit, sic multi solo aquæ potu in longum tempus vitā protraxerunt.*] Taceo quod ais, Aquam elementarem simplicem & immistam esse. Vulgata enim & recepta est in Scholis Philosophorum & Medicorum Aristotelis opinio, qui Lib. 2. de Gen. & Cor-
 docet Ignem & terram extrema quid- rup. c. 3.
 dem esse, & synceriora, Aquam ve- Lib. 1. de
 ro & aërem magis mista. Galenus clem. & ali.
 idem sentit; & ab eo reliqui. Nec te
 aliter sensurum arbitror, si mentis sis

E tuæ

Pag. 81.

tuæ. Sed disputationis feruor & ira eā eripiunt, & sapientiam expectorant. Qui magis sœuiūt, minus sapiunt. Sed tempus est transire ad sequentia. Quæ de Ephemeris, vt tu loqueris, in Cyprī fornacibus nascentibus scripsit Aristoteles, [*vt auritus testis, non vt oculatus, memoria mandauit,*] inquis. Primum insignis hic tua, vt sæpe alibi, alucinatio, qui bestiolam ab Aristotele non nominatam, sed descriptam, à Plinio Pyraulidem & Pyraustam, ab Æliano Pyrigonum dictam, Ephemerum vocas. Namque illo ipso capite, quo bestiolarum harum in fornacibus nascentium meminit Aristoteles, tradit etiam historiam Ephemerī longe diuersam, quam ideo describā. [*Hypanis fluius, inquit, apud Cimmerium Bosphorum sub Solstitio desert veluti folliculos acinis maiores, quibus quadrupedes volucres erumpunt: quod genus animalis in postmeridianum vsque diei tempus viuit, & volat: mox descendente sole mæscrescit, & languet. Deinde occidente emoritur, vita non ultra vnum diem peracta:* unde

unde Ephemerum, id est, diarium appellatum est.] Aristotelem huius historiæ de Pyraustis auritum testem esse, non oculatum, potes tu credere non probare. Rem certe ita narrat, vt non videatur dubitare. At idem statim post Pyraustarum historiam, vulgatum de Salamandra commemorans, quæ ignem perambulans, extinguere eum, non autem extingui ab eo, vel consumi credebatur, hæsitatiōis notam addit, ὡς φάσι, vt aiunt. Ac quamuis historia de Pyraustis habeatur vana, & sit: nihil tamen de summa, & variationis, & experientiæ aduersus Censorem productæ, detrahetur. Tuis tamen coniecturis, & rationibus, volo satisfactum, & bona quidem ex parte verbis Iul. Scaligeri, seculi nostri Aristotelis. Sic enim vocabimus eum inuito te, & ringente, non tamen crepante medio. [Tu inquis, Galenus dedit opera in Cyprum nauigauit, vt metallorum & metallicorū proprietates dignosceret, attamen nihil tale obseruauit, nec interrogati fornacarij quidquā tale se vidisse vnquam

Pag. 81.

affirmarunt. Enimuero si tum, quid nunc? Crediderim potius daemones igneos in regione ignis viuere, quam Pyraustas in fornacum igne ardentissimo: hoc enim argumento falsum conuincitur solum calorem moderatum esse vitalem, solum esse authorem generationis, & nutritionis, calorē siccum corrumpere, humidum conseruare, hæc obiter, quæ tu obiicis contra temetipsum:

Sic pateris manibus vulnera facta tuis.]

At vulnera quæ existimas, Cādidate, nulla sunt, aut leuia adeo vt sanari facile, & solidari queāt, vt mox videbis. Cardanus tecum sentiebat, Calorem ignis, & quemlibet alium ex illius genere, nihil generare posse, quia iūctus siccitati est potius instrumētum corruptionis, & separationis, quā mistionis, & crasis, sine quibus non fit generatio. Sed attende tu ad verba Scalig. hæc & alia diluentis. [Secundum calorē, ignis nimirum, ais nihil generare, quia sit iūctus siccitati. Quin igitur cum sit eius Natura iūcta siccitati, multi humidi facta extrinsecus accessione, q̄ ei modum statuatur temperationis generabit. Tametsi etiam sine
tanta

tanta humiditate declarat ignis generatricem facultatem historia de Pyraustis in Cypris fornacib. à Philosopho recitata. Quam rem tanquam fabulosam quidem temerario simulac plebeio argumento calumniari ausi sunt. Cum Galenus, inquiunt fornaces illas uiserit: deq. ea re nihil scriptum reliquerit: verum non est, ibi ea fuisse animalia. Acutissimum argumentum. Nam quamobrem proditum repeteret? Citius ille, ut erat tanti viri gloria infensus obrectator, id quod aliquot locis etiã ridicule facit, si non reperisset, redargueret. Qui paucos ibi dies fuerit, non tum uidit. Non erant, non semper sunt, non rogauit fornacarios. Discant igitur hac ingenia stuporem deponere: quibus licet sine petulantia veri esse indagatores, sine inertia verecundos. Nihil enim prohibet, humidissimo elemento generari humidissimas animantes, cuiusmodi pisces sunt, nihil in siccissimo siccissimas. Nam & ibi quoque mistio est.] Idem Scaliger paulo post. [Ac quanquam Aristot in 3. de Generat. animal. cum de elementorum indigenis, aut incolis animalib. loqueretur, non apposit Pyraustam: non tamen eius historie ad-

uersatur: ita enim scribit: Trium elementorum naturam frequentari triplici animalium genere. A plantis terram, à piscibus aquam: τοῖς πνεύμασι (credo quia spirant) aëris usum destinatum. De igne, inquit, alibi querendum est. Vbi dubitare videtur de Damonibus, deque eorum in Sphæra ignis loco. Iccirca addit, quippe sub Luna. An igitur sint in Elementi tractu querit ibi. Nam pyrausta in hoc nostro igne est. Non est igitur causa siccitas, quare ab igni non fiat generatio, sed quia fit à forma. Ignis autem materia est, & formæ ad cetera opera instrumentum.] Hæc Scaliger. Nos reliqua in verbis tuis expédenda ponderemus. Calorem moderatum solum esse vitalem scribis. Vellem abs te explicatum, ecquem tu intelligas calorem moderatum. Nam cum diuersorum animalium diuersus & varius sit calor, non potest dici omnium moderatus, nisi habita ratione speciei animalis vel plantæ, cuius est proprius. Qui si conferatur cum alio speciei diuersæ, erit immoderatus. Ergo cum sit tam multiplex, & varius calor, limi-

limitibus circumſcribi, & gradib. de-
finiri vix poteſt. Scribis calorem hunc
moderatum ſolum eſſe auctorem ge-
nerationis & nutritionis. Negamus ti-
bi calorē vllum ſolum eſſe auctorem
vel generationis, vel nutritionis. Cum
calor omnis ſuapte vi poſſit tantū ca-
leſfacere, attenuare, & quæ ſunt gene-
ris eiufdē congregare, & quæ diuerſi
ſeparare. Multa quidē poteſt efficere
alia, nō qua calor, ſed qua agētis prin-
cipis, & ſuperioris eſt inſtrumentum.
Ignis vi liquat in catillo aurum, & ar-
gentū: at ex iis cochlear, vas, imago,
non ignis, ſed artificis opera fit, ignis
calore tanq̃ inſtrumēto vtētis. Quod
nos docet Ariſtot. ſub finē libri de af-
fectib. miſti. Vitalis calor aptus eſt vi
ſua peculiari attenuare cibos, caleſa-
cere, reſoluere tenuiores partes. At
chylum & ſanguinem ex illis non pro-
pria facultate & inſita generat, ſed
virtute animæ calore vtētis. Calorem
ſiccum inquis corrūpere, ſi per calorē
ſiccū intelligis eū, in quo nihil pror-
ſus ſit humiditatis, agnoſco verū. Sed
noſter hic ignis eſt miſtus. Et quia hoc

Exerc. 194.

argumento probare vis Pyraustarum historiam fabulosam esse: iam est responsum, generationem posse esse sine tāta humiditate: nec esse calorem hic absq; humore, vt probat Scaliger, cuius verba in Notat. descripta, à re neglecta, hic repetā. [*Et subest, inquit, ratio. In metallis nisi esset humor non fluere-
rent. Quid impedit naturam qua minus ei formam det?*] Pyraustarum historiam præter Scaligerum, vt veram admittit & refert, vir doctissimus Georg. Agricola, qui de re metallica & metallis eruditissime & elegātissime scripsit. Eius libro de Animantib. subterraneis hæc est sententia. [*Ac vero etiā bestiola, quæ πύριον, propterea q̃ in terreno isto igni gignuntur, à Græcis nominantur, terra & aqua nō carent. Gignuntur autē vt Aristot. scribit, in his Cypri fornacib. in quibus lapis ærarius multos dies crematur: atque magnis muscis paulo maiores sunt & subalata. In igni ambulant, & saliunt, sed emoriuntur quamprimum ab eo dimota fuerint. Idem Agricola, de ortu & causis subterræneorum libro primo scribit, Ignem cum*

naflus

nactus fuerit materiam ad id aptatam, gignere bestiolas, quæ apparent in ardentibus fornacibus volitare.]

In quinta essentia, non tu Baucynetum, sed commentum tuum opugnas. Nam in Notat. non vnam omnium Chymicorum de quinta essentia fuisse sententiam declaratum est. Ea autem ibi descripta, quæ verisimilior videbatur, & reprehensionibus obnoxia. Et dicta est corpus quoddam ab hac mortali concretione haud segregatum, quod tamen diuturnitate, puritate, efficacia insigni, elementorum vires superante, cælum ipsum quodammodo repræsentaret. Propter has igitur qualitates, proportionem quadam, cælum est dicta, quinta hæc essentia. Et ferri hoc posse, & ita vocari Aristotelis auctoritate confirmatum, qui corpora quædam sub Lunæ globo sita, diuiniore naturæ esse, quam quæ vulgo elementa appellantur, scripsisset. Analogia igitur quintæ à Chymicis dictæ essentie, ob enarratas condiciones illas, in-

stituta est cū cœlo ipso, corporis cum corpore, non cum Spiritu genitore: cum quo tamen tu Spiritum Chymicum comparas. Nam etsi viri doctissimi, artificii reconditi auxilio, Spiritum quendam corporeum, vel corpus quoddam spiritale, gignendi facultate præditum fieri polle non dubitant, de eo tamen ab auctore Notat. nihil est scriptum. Vana igitur hæc tua, & ad ostentationem efficta, genitoris Spiritus cum Chymico cōparatio. Eam tamen, vt quam magna sit illa ponderis dignoscatur, lustrabimus. Primo, scribis: [*Spiritus ille, cui vt primo subiecto insidet facultas conformatrix, est res naturalis profecta ab opifice naturali, Spiritus Chymicus est res artificialis profecta ab opifice artificiali, siue spectes artificem, siue ignem artificialem.*] Spiritus Chymicus, respondeo, ratione artificis est artificialis, at ratione formæ, quæ facultatibus purgandi, vel commutandi, sudores ciendi, aliisue deprehenditur, est naturalis. Ad hæc tu non semel peccas,

cas, ignem artificialem sæpius vocandq. De quo etiam supra dictum est aliquid. Ignis namque quatenus ab artifice modificatur, dicatur artificialis. Sed cum vi sua insita sit efficax, naturalis est, & dici debet. [*Secundo ais, calor genitoris Spiritus est benignus & moderatus, calor Spiritus Chymici immoderatus & exuperans.*] Hoc loco monendus es, mi Candide, te Spiritus Chymici nomine abuti: eo enim videris comprehendere species omnes chymicas, cum tamen sint plures. Quod tu scires, si Alchymiam à viro clarissimo, & eruditissimo, Andrea Libauio, in integrum corpus redactam, haberes perspectam.

Sed tibi vniuersæ Chymix ignaro, & in alieno veluti foro litiganti, hoc condonetur. Sit tibi Spiritus Chymicus quælibet species Chymica, negamus tibi omnem Spiritum Chymicum calore immodicum, & exuperantem esse: cum plurimi ex iis maceratione sola, & ali-

& aliquando in liquoribus frigidis infusione & coctione leni patentur.

[Tertio, inquis, Spiritus genitor generat, & genitum conseruat., Chymicus vrit, exedit, destruit.] Iam est declaratū quintam essentiam propter quasdam qualitates coelo analogam dici eiusq; appellari nomine, nec cum spiritu genitore cōferri. Nec omnis spiritus chymicus vrit, exedit, destruit, vt iam dictum. Nec vnica gutta essentiae vnionum rite parata interficit, cum possit dari ad Ɖ. j. innoxie. Spiritus Chalcanti vsus minus multo reformidandus quam quorundam vsitatorum, è quorum numero est colocynthis, quæ præter vim erodendi, habet etiam malignam adiunctam, cuius tamen correctæ, & cum aliis remixtæ vsio à vobis non improbat.

[Quarto, scribis: Spiritus genitor quas accepit vires à natura conseruat, gaudet sua forma naturali, natua temperie; vos corrumpitis temperiem, & formam

natu-

naturalem mixtorum, privatis ea specificis proprietatibus, quæ naturalem formam, & temperiem consequuntur &c.
In his, quæ tu spiritui genitori opponis, tot sunt petitiones principii, quot enunciationes ad nauseam repetitæ. Tu sane molestus es, cantilenam eandem canendo, & chorda eadem oberrando. Hæc autem omnia inculcata sunt iam in superioribus ita excussa & explosa, ut iis immorari diutius non sit necesse. Chymistas corrumpere temperiem, & formam nonnullorum mixtorum, concedimus. At ab iis elaborata, naturali forma destitui pernegamus, cum sit operibus manifesta. Quæ autem ante & post præparationem eandem vim habent, sola intensiōe, vel remissione differentem, forma sua spoliata dici nequeunt. Iam vero scribis, específicas proprietates naturalem formam & temperiem consequi, in quo tibi ipsi contradicis, mi Candidate, quandoquidem eo nomine es antea reprehensus à nobis, quod

quod scriberes qualitates essentialium principiorum consequentes, facile de subiecto proprio in alterum capax migrare. Nam si proprietates specificæ naturalem formam ac temperiem consequuntur, ut tu hic, & quidem vere dicis, non possunt de subiecto proprio in alterum migrare, non magis quam forma potest materiam aliam quam propriam, & suam informare. Non est quod sperent Chymistæ, fore ut tibi cum ipsis conueniat, cum tecum dissideas ipse.

Mirum certe, queri te subinde temperiem, & formam naturalem mistorum corrumpi à Chymicis, nec interea animadvertere, vulgo idem fieri, & quidem vtiliter. Tuum esset in mulierculas inuehi, quæ lac in butyrum, caseum, & serum distrahunt crudeles. Naturam violent. Lac ipsum destruunt, & forma sua naturali exuunt, nouam vel nouas potius inducunt, quas tu artificiales nomines oportet, si tibi consta-

re vis.

re vis. At dices hoc fieri sine igne, tantum abest vt immoderato, & vstulatore, vt loqueris, vtantur. Sine igne, inquam, fit id quidem, at non sine calore, cuius vnus beneficio heterogenea ab homogeneis separantur. Quod cognoscitur planius, quando vigente frigore vas, in quo continetur lac, & agitur, propius ignem admouent. Nec Chymici, quod fingis tibi, & imaginariis, adhibent semper ad sua opera conficienda ignem immoderatum. Quo si in multis vtantur, sequi necesse est, quod intonas, & semper credis contingere, corruptionem scilicet rei, & foedū ac supra modum tetrum empyreuma contrahi. Quod tamen sola ignis violentia imprime-re non potest. Sed pinguem ineffe oportet materiā, & sulphureā, quæ huius sit capax: & quæ igne vel modico illud facile concipiat. Maxima autem Chymicæ artis & summa cautio in ignis moderatione & regimine sita est. Et cum eius plures sint gradus,

Lib. 2. de Ani-
ma cap. 4.

gradus, adhibentur ii varie, prout
res præparanda, & præparationis
modus postulant. Ignis enim actio
cum sit indefinita, nec determinata,
vt docet Aristoteles, non in naturali-
bus à natura tantum, sed & artifi-
cialibus ab artifice determinari debet.
Ac vt intelligas falli te, qui Chymi-
cos existimas igne semper vti adu-
rente, scire te oportet, destillatio-
nem fieri quorundam, solo calore
Solis, vel fimi, & quod magis mire-
ris, vase in aquam frigidissimam im-
misso. Chymix ignoratio efficit, vt
elaborari credas in ea omnia assa-
tione, cum tamen plurima fiant po-
tius elixatione. Nihil tu, & tui si-
miles de ea cogitare & imaginari po-
testis nisi immoderatum. Ipsi immo-
derati, & prorsus immodesti. Infe-
licem ego chymiam iudico, de qua
tam intolerabilis inscitia pronun-
ciat, & inuentionem eius ad Dia-
bolum refert. Equidem, Candida-
te, hæere me hic fateor, & hor-
rere, & ad tam effrænata[m] auda-

ciam

ciam & contumeliam obſtupeſcere. Habes tu quidem ducem, præiuit tibi tuus particeps cenſor, in eodem vos docti ludo, qui vnum norit, ambos norit. Quasi vnus ex duobus ſit factus, ita ſimiliter ſcribitis ambo, & in Chymiam & Chymicos pariter eſtis animati. Eſt igitur auctore te Chymia inuentum Diaboli, quod, vt ſcribis, rerum à Deo creatarum ex contrariis natum concentum igne deſtruat. Vocas deſtruere, quod alii ſoluere dicunt. In qua ſolutione, cum variæ, quibus mixtum conſtat, partes ſeparatim tractantur, tum magis ac magis creatum à Deo cognoscitur, abſtruſis & antea deliteſcentibus ſubſtantiis emergentibus, & efficaciam multiplicem exerentibus. Hæc qui contemplatur intelligens, & pius, Deum collaudat, & magnificat: in omnibus operibus ſuis vel minimis maximum, & penitus admirabilem. Omnia certe creata à Deo optima ſunt, quis negat? Nec in iis inutile quicquam, vel ſuperuacaneum. At

F ſequi-

sequiturne hæc ipsa non debere pro-
pterea separari, frangi, purgari? Si
es in hac sententia, cur triticum, pro-
ut est è terra enatum, non voras?
Quod si dicas, cum est in farinam
reductum, nihil tamen ei deperire;
cur igitur farinam à furfure suo pur-
gari vis? Cur alio vesceris pane,
quam cibario? Et dignus tu qui-
dem profecto, qui, ob tam egregie
nauatam in hac tua Apologia, aduer-
sus Chymiã & Chymistas operam,
non tantum scenum esses, sed aquam
etiam biberes. Quid? In decoctio-
nibus & infusionibus, quæ in phar-
macopoliis quotidie parantur, an-
non partium fit segregatio? nec tu re-
prehendis, imo vero fieri præcipis.
Quod si arbitraris in præparatione
multorum Chymicorum remedio-
rum maiorem, quam in hisce, vim i-
gnis adhiberi, vehementer erras.
Quid? Cum vinitoris opera ex vua fit
vinũ, vuæ forma interit, & vini noua
inducitur. Estne hoc Dei opus demo-
liri, vel p̃ficere? Perficere sane. Nam
alias

alias ſi hoc non fieret, vires, quas, p ſua
bonitate, & benignitate immentā, in-
feruit, & inſeuit rei tam vtili, otioſæ &
inutiles remanerent, quæ manuum
opera prodeunt in lucem, ad vtilita-
tem & commoditatem hominum,
ſed præcipue ad Dei Opt. Max. laudes
celebrandas, quem agnoſcimus, non
ſolum tot & tanta ad humani generis
oportunitates condidiſſe, ſed ipſum
in ſuper intelligentia donaſſe, qua
poſſit ex ipſis reb. vtilia ſeligere, quæ
vero noxia & pernicioſa, reiicere &
repudiare. Itaque ſi vnumquodque,
prout eſt à natura elaboratum, conſi-
deremus, perfectum dicemus, cum
ſua forma, quæ eſt perfecta, contineat-
tur. At ſi habeamus rationem vſus
hominis, ad quem refertur, aſſere-
mus quodammodo perfici debere.
Siquidem propter finem cuncta æſti-
mari debent. Quod aut in alimentis
fieri debet, locum eſt habet in medi-
camentis, in quib. elaborandis excel-
lit Chymia. Non ignoramus fuiſſe
plures, & extare etiamnum hodie

non indoctos, qui chymica remedia è
metallicis præsertim deprompta, in-
trosumi nolint, & vulgatis & veteri-
bus contenti, noua fere repudient o-
mnia. At qui Chymiam inuentum
esse Diaboli scripserit, præter te, &
alterum te censorem repertus est,
quod sciam, adhuc nemo. Nihil ad
Chymix encomia, quæ in Notat. de-
scripta sunt, respōdes, Syluii, Scheg-
kii, & Carrerii. Quod si quis cōmen-
dationes huius & elogia doctorum
virorum vnum in locum velit conge-
rere, magnum volumen possit con-
scribere. Sed nihil est opus. Sunt in
manibus libri. Tu Medicinæ Candi-
datus Chymiam Diaboli inuentum
esse deblateras, eamque ad inferos vs-
que detrudis. Syluius, Gesnerus, An-
dernacus, Zuingerus, Schegkii, &
plurimi alii eruditione præcellentes,
hanc ipsam laudibus ad cœlum tol-
lunt. Quibus est æquius adhibere fi-
dem. Tibine Medicinæ Candidato,
Chymix penitus ignaro, vel viris do-
ctrinæ laude excellentibus, & Medi-
cinæ

cinæ ac Chymix peritissimis? De Medicis autem omni literarum genere perpolitiss, qui nunc in nostra hac Gallia viuunt, & Chymiam magnificiunt, eaque in Medicina facienda videntur, & libenter, & feliciter, cum suis illi virtutibus satis sint clari, & in luce versentur, nihil attinet dicere. Vnius tantum meminisse libet, cuius miror te, tanquam adstipulantis tibi, mentionem facere ausum. Is est Andreas Libavius, quem particeps tuus Censor doctissimum vocat. Et meritissimo: Est enim vere polyhistor. Quid autem existimas dicturum eum & sensurum de te, & Censore, ubi legerit, aut audierit scriptum à vobis, Chymiam inuentum esse Diaboli? Quot ille in illustranda Chymia labores exantlarit, eruditis omnibus eius Studiosis est compertum. Qui sciunt, illum Chymiam disiectam, & dissipatam in ordinem, & methodum rede-gisse. Opus arduum imprimis, & laude dignissimum, eruditorum o-

mnium recte æstimantium iudicio.
 At non tuo & Censoris. Quid enim
 à vobis expectet aliud Libaius,
 quam necem, si sedeatis iudices pre-
 tii & præmii, quod illi pro tot vigilis
 & laboribus tantis debeat. Censor
 enim eos optat morte affici, qui a-
 liis quam ordinariis vtuntur reme-
 diis. At Libaius non tantum ex-
 traordinariis & chymicis vtitur,
 sed modum etiam parandi ea, &
 perpoliendi, omnibus singulatim &
 accurate patefacit. Atrocitatem
 dicti tui, Candidate, pluribus ex-
 aggerare nolo, vtinam possim eam
 non è scriptis modo vestris, sed & ex
 hominum memoria eradere, vel
 potius Apologias vestras abolere
 prorsus; non tam vestra, quam Scho-
 læ ipsius causa. Hanc etenim ore ve-
 stro loqui, & manu vestra scribere
 hæc, videri vultis. Imo gentis nostræ
 causa nefanda illa maledicta deleri
 opto, cui ignominiosum arbitror,
 inueniri inter primarios Scholæ pri-
 mariæ Medicos, qui tam absurda scri-

pro prodant, aut prodita compro-
bent. Nimis vos, pace vestra dixerim
viri clariss. famæ vestræ negligentes
estis, nimis securi iudiciorum, quæ
de vobis intelligentes, qui nunc su-
persunt, & posterius sunt facturi. Sed
redeo ad te, Candidate, quem video
Chymix odio incensum, non animū
ad ea, quæ scribis, attēdere. Pessimam
enim sentētiā hoc loco verbis non
malis inclusisti. [*Nulla re, inquis, maie-* Pag. 86.
stas Dei magis lucet, quam harmonia illa
Elementorum, ex naturis contrariis tem-
periem, seu mixtionis concentum admira-
bilem elicit. Nihil est, quod nos magis eri-
gat in opificis admirationem.] Hæc tu
chartæ illeuisti parum considerate.
Verissimum est, nihil in rebus à
DEO creatis reperiri posse, quod
Creatoris maiestatem non prædicet.
At inter creata & facta à DEO alia
aliis sunt notiora, & quædam ita ob-
scura, & tenebris opacata, & latebris
velut consepulta, ut vel acutissimorum,
& Naturæ consultissimorum mentis
aciē fallāt, cuiusmodi hæc tua est Ele-

mentorū harmonia, doctissimis Naturæ Professoribus vix ac ne vix quidem extricabilis. Est quidem elementorū contemplatio, in hoc vniuerso, omnib. admirationi, nō quatenus mixtū constituunt corpus, sed potius quatenus corporis huiusce magni, Mundi nimirum, magnę sunt partes. In quib. concors discordia elucet. Mitto hic cœli & cœlestiū considerationem, q̄ attendita & fixa hominē ad supera euehit, & quodammodo rapit. Iā vero eorū, q̄ in elementis gignuntur, subterraneorū, plantarū, animalium varietas, & naturæ in ipsis discrepātia, Partiū corporis animalium & vsus earū differētia, ac multitudo, & artificiū tā solers, opificis Dei maiestatem immensam & inaccessā, potētiā inastimabilē & incōprehensibilē, bonitatem inexhaustā, nec enarrabilē, omnib. clarissime enarrāt. Quod si tu his omnib. elemētorū harmoniā, seu mixtionis cocentū, non dicā p̄ferre, sed cōferre audes, quo te nomine appellē nescio. Nos docuit Arist. cur tu?

hic

hic mixtionis concētus admirationē
tantamciere in animis hominum ne-
queat, ac illa quæ commemoravi-
mus: quòd nimirum elemēta, & quæ
ex ipsis constant partes ſimilares, ad
materiā accedant proxime: cuius
notitiā eſt admodum tenebricoſa. Et
vbi huius plurimum exiſtit, ibi id, cu-
ius gratia quippiam ſit factum, mi-
nus apparet. At partes organi-
cæ, quarum eſt munus, ex promptum &
manifeſtum, ſenſibus facile compre-
henſibile, certiorē notitiā pari-
unt, & proinde opificis admiratio-
nem maiorem. Verbi gratia, ſunt in
manu noſtra partes diverſæ, os, ner-
vus, caro, vena, & aliæ: ſed quis eſt
tam imperitus, qui harum ex elemē-
tis mixtionem, cum fabrica, & actio-
ne manus velit comparare, & aſſere-
re tam certo, & clare ex illa, ac ex hi-
ſce poſtremis ſapientiam Creatoris
declarari, & innotefcere. Et cum
Chymix periti dicunt ſeparationē à
ſe factā, ſuppeditari materiā cele-
brandi Dei, nō id volunt eo contin-

gere, quod harmoniam elementorum, & mixtionis concentum assequantur, vel contemplentur: sed quia vnam substantiam in plures alias diuidi cernunt, multifariam sensus nostros, nosque ipsos afficientes. Quin etiam è pluribus inter se commixtis & vnitis nouam vident aliquando emergere formam, Natura duce, Arte comite. Concludis tandem, Candidate, & Baucyn. mones vt in viam redeat, à qua temere deflexit. Ex quo apparet te ignorare rationem studiorum eius. Nam cum primum ad medicinam animum appulit, Basileam profectus, in notitiam venit D. Theodori Zuingeri, quem videbat frequenter domi suæ. Qui etsi variis negotiis & studiis distraheretur: Chymicorum tamen remediorum præparationi sedulo incumberebat: serui ad vilia obeunda ministeria vtens opera. Hac ille occupatione delectabatur vnice, ob efficacitatem quam animaduertebat eiusmodi remediorum, in difficilium morborum curatione; & iucunditatem, quam perci-

piebat è contemplatione rerum; quæ non destruebantur vel corrumpebatur ab eo. Sed artificio eleganti quasi promebat ex sese varia, & vtilia, & iucunda, nulla alia ratione visibilia. Is adhuc iuuenis, rumoribus quibusdā falsis persuasus, remedia Chymica voce, & scripto damnavit: vnde sumpsit Erasius, & tu ab Erasmo, quæ scribis de Laudano: quo tamen libenter postea uti solitum scimus. At homo eruditissimus, idemq; veritatis amantissimus, & optimus, ubi deceptum se agnouit, mutauit sententiam. Quod (vt alia quæ reliquit in libris testimonia nunc omittamus) aperte intelligi potest ex eius Epistola, quā describā integram, prout est edita in lucem, à Laurentio Scholzio Medico Vratislau. lib. 2. Consilio. & Epist. Medic.

4. Part. Dispu.
in Par.

*Paulo Hesso Med. & c. Theodor
rus Zuingerus S. D.*

[*Maximi facio ministram medicine Chymiam, eandem si domina sua sese anteponeere audeat, flagris etiam dignam censeo. Theophrasto experientie nomine*

nomine multum tribuo, quandoquidem multa præclara medicamenta, in nescio quibus antris Cyclopum delitescencia, si non à se inuenta, saltem exculta in lucem protulerit, eundem vero arcem medicinae deiectis veteribus invadentem non equiori animo sustineo, quam tyrannidem affertantem Cylonem Athentenses. Atque ut illi, tanquam empirico & methodico Medicinae elegantis imperito, quando dogmata artis tot seculorum consensu confirmata conuellere nititur, mentem meliorem dari precor: ita nostris quoque hominibus, qui methodi inepto studio nova damnant omnia, & de ijs, quæ nunquam manibus suis tractarunt, sesquipedalibus verbis fanda atque nefanda proferre audent, sensum accuratiorem opto. Et hæc mea de empiria noua (si modo Chymia noua est, & veterem medicina methodo sententia est, ab Hippocratis, coryphæi nostri, præceptis neutiquam aliena. Recte tu vero, qui velut obsignatis tabulis mecum agas, & ex ijs quæ ante viginti annos scripseram, vel inuitum ad damnandam Chymiam in uniuersum cogas. Cæterum & tritum illud nosti:

δεύτεραι προτιδες σοφότεραι, & delicta iuue-
 tutis tue utinam crebra lacrymarum re-
 petitione delere possem. Si methodum spe-
 ctem, eius loci quem adfers me neutiquam
 pudet, si remedium præparationem, etiam
 dispudet, qui iuuenili precipitantia mihi
 vixdum à primis labris cognita damna-
 rim. Hæc sunt, quæ non tam mei excusan-
 di, quam tui confirmandi gratia adferre
 volui. Vale. Basilea, 15. April. anno 1581.]
 Hæc Zvingerus, à quo didicit Bau-
 cynetus Hippocratis, & veterum
 Medicorum doctrinam magniface-
 re, ac simul chymiam amplecti. Non
 potest igitur dici temere à via defle-
 xisse, cum nullam aliam vnquam in-
 stiterit, præter illam à præceptore
 commonstratam. Sed tu temerarius,
 Candidate, qui de rebus ignotis tibi
 asseveranter enuntias. Quod facis, cū
 eund. Bauc. hortaris, vt mendacem
 artem eiuret, & periculosa deserat
 remedia. Artem mendacem vocas,
 quam tu ignoras, & remedia pericu-
 losa, quorum nullum fecisti pericu-
 lum. Non igitur te monitorem, &

mon-

monstratorē cæcum sequetur, ne aberret. Præceptoris meminerit semp, iubentis valere eos, qui inter Medicinam, & Chymiam, dissidiū quærunt. De Schola autem vestra irreuerenter locutū Baucyn. vel scripsisse, nunquā probabis. Et vt ei, quam debet reuerentiam, præstet, tua hortatione minime indiget. Bonos & doctrina præstantes viros, partibus non addictos, quos in ea esse credit, honore prosequitur, & colit. Reliquis, quos eruditos nouit, sed factionib⁹ nimis astrictos, & Chymix odio inflammatos, nihil detrahit. Qui etsi de Medicinæ studiosis bene sint meriti, nimis magnā tamen, & iniquam meritorum suorū mercedē postulant, si in suam gratiā, inter Medicinam & Chymiā, diuortium fieri volunt. Addis tandē. [*Scholā constare quadraginta viris, quorū mini mi Baucyn. vix meruit esse coquus.*] Fate-tur is, indignum se prorsum esse hoc, quo illum cohonestas, ministerio. Oratio tua mentis character tuæ est. Superbiloquentia te indicat, & iudi-

cat, quã ab initio oſtentaſti: Harueti
& Baucy. conatus, Celtarum furori,
qui Iouem iaculis impetebant, & Gi-
gantũ inſaniã, qui eundẽ de ſolio ſuo
deturbare ſunt aggreſſi, comparãdo.
Achorum impetus & conſilia ſcribis
Scholã Pariſienſem ſolo nominis ſui
ſplendore diſſipaturã, nõ aliter ac Sol
nubes. Quod ſi ſplẽdoris huius radi⁹
eſſes aliquis, facile eſſet coniiicere, eũ
nihil eſſe aliud, quam fulgur è vitro.
Te autẽ oportet inſigniter arrogan-
tem eſſe, qui reliquos tam deſpicatos
habeas. Quantũ in te eſt, renouabis
vetus prouerbiũ, quo Medicorũ ta-
xaꝝ arrogãtia. Menecratis Syracuſa-
ni Medici, mōſtroſe faſtuofì, & fatui,
memoriã refricas: quẽ legimus tanta
vecordia & ſuperbia fuiſſe, vt Iouis ſe,
comites vero ſuos, Apollinis, Mercu-
rii, aliorumque Deorum nominibus
indigaret. Non decet tam ſuperbũ
eſſe hominẽ candidatũ. Hęc à me ti-
bi reſpõſa ſunt, Candidate, in quibus
ſi te ruſticatim tetigi, vrbanaſtim cum
neſcirẽ, nõ animo maleuolo, aut tibi
incom-

incommodandi studio ; id à me factum esse, scias velim. Sed tuam vanitatem, & impotentiam, licenter, & iniuriose in veritatem bacchantem, hac ratione coercere mihi fuit propositum. Tuas certe contumelias placide ferimus, & tacite etiam tulissemus, si per veri defensionem, quo nihil erit vnquam nobis antiquius, licitum fuisset.

Animad-

ANIMADVER- SIONES PRO I. HAR-

VETO,

*In IOANNIS ANTARVETI, Me-
dicinae Candidati, Apologiam pro Iudicio
Scholæ Parisiensis, de Alchymia ad Har-
ueti & Baucyneti recoctam
cramben.*

*Vo moriture ruis maioraque
viribus audes?*

Ille magnus Censor,
dux prælii atque certa-
minis, cum vires alias conuersaque
numina sensit, metu perculsus terga
dedit. Tunc incaute Candidate, illius
fugacis loco, pugnae succedes? Tunc
Baucyneto & Harueto obsistes? adeo-
ne te transuersum egit iuuenilis te-
meritas, ut perspicere non potueris,
quam graue onus subiueris? quam ti-

G bi omi-

bi ominosis versibus in ipso limine
 Baucynetum & Haruetum increpa-
 ueris? Infelix quæ tanta animûm de-
 mentia cœpit? verum hoc non sine
 numine factum: vt enim Androg. se
 multo fortiores, Æneâ, eiulq; socios
 tam infaustis versib. obiurgans, mox
 illorû iaculis confessus occubuit, sic
 tu procumbes humi. Nam licet te a-
 adeo imbellem dedignetur hostem,
 non tamen effugies, faciam vt ppriis
 telis confectus male pereas, vt discant
 tuo exemplo deteriores vereri, cum
 melioribus congregari.

Hos accusas moræ, etiam si nega-
 ueris, te tamen festinauisse vident o-
 mnes, adeo imperite, & impruden-
 ter scripsisti, sat cito fecisses, si sat
 bene. Sed tune solus ex Medicis i-
 gnoras, illorum scripta visa & lecta
 Lutetiæ mense Nouembri? At non
 excusa, dices: fateor. Sed quoniam
 ob metum Censoris, eiusque fauto-
 rum diutissime procrastinauere ty-
 pographi.

*Parienſis exiit in vulgus , ignaui mi-
lites confectopralio, cur acceditis ad pu-
gnam.]*

Oportet mendacem eſſe memo-
rem. Lege quæ ſubſcripta ſunt illi
cenſuræ, quam defendendam ſuſce-
piſti, inuenies pag.92.hęc. [*Datum die
nono Septembris , Anno ſalutis mille-
ſimo ſexcenteſimo tertio.*] Iam nume-
ra menſes qui intercedunt inter hanc
diem , atque vltimam Iunii, nouem
tantum reperiēs. Ex quibus, duos
(quorum ſpatio hoc tuum conce-
piſti atque edidiſti abortiuum mon-
ſtrum) ſubtrahe : cogeberis fateri,
non minus falſum quam infulſum à
te in Baucynetum & Haruetum hunc
coniectum ſarcaſmum, vt & ſequen-
tem his verbis , (*Si decemmeſtris ge-
ſtatio ſit moleſta matri , annua ridiculi
ſtius ſætus parturitio , potuitne paren-
tibus non eſſe laborioſa ?* Qui quo-
niam non alia correptione dignus eſt
ob mendacium quam ferulæ, com-
mittendus eſt alicui ludimagiſtro, q̃ te
caſtiget, cū ob id, tū ob ineptias tuas

de gigantibus & celtis Iouem tonantem iaculis impetentibus, de monte Pelio & Ossa, quæ continentur pag. 5. has enim persequi non decreui.

Pag. 6.

[*Neque schola Parisiensis remediorum chymicam preparationem omnino repudiavit.*]

Cur ergo condemnauit artem chymicam? cur morte puniendus Chymistas iudicauit Cenfor?

Pag. 7.

Scribis autorem apologiæ [*existimasse Chymicam preparationem esse partem pharmaceutices, non constituere artem differentem,*] atq; inde infers Haru. [*male ex eius verbis concludere, Chymicos spoliari delectu remediorum.*]

Vt probaret Cenfor, Chymiam artis nomine indignam esse, eam pharmaceutices minimam partem & ancillulam esse scripsit. Hoc probare conatus est à remotione omnium aliarum partium & officiorum pharmaceutices, inter quæ primæ partes delectui conceduntur. Verum vt res fiat omnibus compertissima, eadem

hic

hic Censoris verba referre volo. Ea autem continentur paginis II. 12. 13. apolog.

[*Pharmaceutices duo sunt, inquit, præcipua officia, vnum in delectu, alterum in præparatione remediorum. Pharmacopæi præparant remedia multis modis, coctione, infusione, expressione, destillatione, hoc posteriore modo solent aquas & olea, quæ dicitis balsamica, extrahere. Ex his manifestum est, alchymiam esse minimam partem pharmaceutices, destillatores esse ministros pharmacopæorum, ut sunt Pharmacopæi Medicorum, quæ perhibetur à vobis artificum regina, est Pharmaceutices ancillula.*

Haftenus Censor, qui, si non remouit à Chymia delectum remediorum, cur eo proposito, & præparationis quatuor partibus, vnicam distillationem concedit Chymix, ideoq; eam minimam partem Pharmaceutices & ancillulam esse concludit? At vide, quam sis elegans & subtilis patronus Censoris, qui vt ipsum ab

errore vindices , alterius cum infimulas.

Nam si hanc palinodiam à te pro Censore decantatam , pro Harueto acceptam habuero , sequetur necessario, Censorem pessime conclusisse, Chymiam esse minimam partem , & ancillulam pharmaceutices , quippe quæ omnia pharmaceutices officia sub se complectetur. Ex te distillationem & delectum. Ex Harueto coctionem etiam , infusionem , & expressionem , vt demonstrauit firmissimis argumentis , pagin. 6. & 7. defens. Chymic. quibus nihil plane respondisti, quod indicat certissime ea à te probari. Atqui nihil potest dici particula eius , cuius partes omnes officia omnia sub se continet.

Pag. 8.

Obiicis Censorem [*Demonstrans se chrysopœiam & preparatoriam , non posse cogi in vnum , & idem corpus artis.*]

Hoc inquirere non debuit Haruetus. Nam medicamentorum tantum

tum preparationes Chymicas defendendas suscepit, quod didicisse debueras ex præfation. defens. chym. & ex pagin. 10. In qua sic scripsit. [*Sed hoc observandum, discutiendum, & refutandum iis relinquo, qui lapidis illius Philosophorum inuentioni incumbunt.*] Hæc tua igitur de chrysopœia sunt superflua.

[*An singula preparationes distinctam artem constituunt?*] Nec id voluit Har- Pag. 3.
uetus, verum ex omnibus simul collectis artem Chymicam constitui multis rationibus demonstravit, quas omnino intactas reliquisti.

[*Medicamenta, quæ prosunt amarore, ut absinthium, & aloe ventriculo, si suo sapore spolientur, quis neget privari suo usu præcipuo & naturali?*] Pag. 9.

Ex Sylvio probauerat Haruetus, medicamenta suo ingrato odore & sapore spoliata, non simul spoliari ea virtute, qua excellunt.

Cur ergo Sylvio non respondes,

aut subscribis ? sed interrogas ? an ut docearis ? Laudo, hoc decet Candidatum. Disce igitur tua interrogatione, non quod vis concludi. Laborat enim petitione principii. Nam assumis quæ sunt probanda. Primum saporem prodesse ventriculo. Atqui hoc falsum. Nihil enim alicui prodesse aut obesse potest, quod idem afficere nequit. Atqui nullus sapor afficit ventriculum. Sed linguam gustatus organum, est enim sapor gustatus proprium obiectum, ut color visus, sonus auditus. Quemadmodum igitur hæc obiecta non alias partes afficiunt, quam organa, quorum sunt obiecta, sic neque sapor alias partes afficere potest, sed solum linguam.

Verum supponamus ipsum ventriculum propter suam internam tunicam, quæ communis est œsophago, ori, linguæ, palato, affici saporibus. Probandum tamen erit tibi, quod secundo assumis, absinthium suo amarore prodesse ventricu-

triculo. At, iudice Galeno, causa cades. Nam tantum abest, vt velit vlla suo amore prodesse ventriculo, vt contra scripserit lib. 6. de medicamento. facul. cap. 8. [*De istis supra ostensum est, quod amarum ipsum per se omni-fariam infensum est stomacho, & rursus eodem cap. sic & abrotanum, & seriphion admodum infesta sunt stomacho, solum autem inter ea absynthium, & maxime ponticum, gratum est stomacho, quia plurimam adstrictionem continet.*] Ex his disces absynthium, non quatenus amarum, sed quatenus adstringens prodesse ventriculo. Nam & idem Galen. libr. 4. cap. 20. vniuersaliter, de amaro, ita pronuntiauerat. [*Adeo est omnibus tum hominibus, tum plantis inimicum, quod exacte amarum est.*] Secundo disce, aloem non prodesse vetriculo: quia sit amara, sed quia purgat eum, & corrobora- rat. Illud facit similitudine substan- tiæ, vt cætera cathartica cum delectu purgantia, hoc vero facultate sua ad- stringente (cuius est particeps, vt docet Galen. lib. 6. de simplic. medicam.

facult.) quod satis perspicue docere videtur Gal. lib. 7. method. medendi, his verbis. [*Aloe non elota valentius vacuat, elota vacuat quidem minus, sed roborat ventrem magis.*] Non igitur ventriculum roborat, quia amara, sed quia adstringens, nec quia amara ipsum purgat, alioqui omnia amara purgarent. Nam causarum earundem specie, iidem specie sunt effectus.

Pag. 9.

[*Finis est summa artis perfectio, quæ difficiliora, pulchriora, difficilius est partem affectam, causam & speciem morbi dignoscere, quam remedium morbo accommodatum inuenire.*] Non mirum est, de Censore meliora non dicere, nam qui fieri potest, ut Candidatus supra censorem sapiat? Ad hoc valde mirum est, cum tibi sis conscius, hæc iam sæpius à Censore repetita, ab Haruet. validissimis rationibus, auctoritate Hippo. & Gal. ipsa denique experientia refutata esse, horum tamen omnium à te nulla facta mentione, non te puduisse, illa eadem hic reponere. At meminisse debueras, quæ semel tantum scripse-

rant

rant Baucy. & Haru. recoctam cram-
bem te vocasse, tanta procacitas non
decet Candidatum. Nihilominus te-
cum summo iure non agā, non patiar
te diutius in errore detineri, vno atq;
altero syllogismo te docere volo, quā
pulchre cohæreant atq; concludant,
quæ tu cum Censore proponis.

Quidquid est artis summa perfe-
ctio, est finis artis.

Quidquid est in arte difficilius, est
summa artis perfectio.

Ergo quidquid est in arte difficili-
us, est finis artis.

Maiores propositio continetur his
tuis, aut Censoris verbis, [*Finis est sum-
ma artis perfectio.*] Minor his sequentibus.
[*quæ difficiliora, pulchriora*] his conces-
sis conclusio est necessaria, ex qua ali-
am infero rursus necessariam hoc a-
lio syllogismo.

Quidquid est difficilius in arte me-
dica, est finis medicinæ.

Cognitio morborum est id, quod
est difficilius in arte medica.

Ergo cognitio morborum est finis
Medicinæ.

Ergo.

Ergo (vt paucis absoluam) Medicus debet quiescere in morborū cognitione, nam acquisito fine quiescendum.

Ergo Medicus non debet quærere remedia morborum, quia ad ea post cognitionem morborum procedendum.

Hæc sunt absurda ineptissima, quæ tuam & censoris consequuntur necessario doctrinam. Quæ quoniam ab Harueto iam fuit refutata, nec quidquam à te contradictum est, eam relinquam, vt reliqua persequar.

Iis refutatis, quæ de morbi cognitione scripserat censor Apolog. pag. 15. quoniam addiderat [*Morbo cognito, ars tot suppeditat præparationis modos, tot suggerit remedia, vt liceat mediocriter doctis vndique quæ velint seligere*] vt huius additionis vanitatem ipsa experientia dissolueret Haru. atque omnibus manifestum redderet, inuidiose nimium laborem eorum imppbari, qui nouorum remediorum inuentioni sedulo nauarent operam, scripserat

pag.

pag. defens. chymix hæc verba. [*Quid causa est igitur, ut elephantiasis, arthritis, epilepsia, phthisis, calculus, morbi lippis & tan soribus notissimi his selectissimis non cedant remediis, sed inter immedicabiles numerentur? Cur ex tot laborantibus hydrope, febre quartana, hemicrania, paralyti, & aliis similibus morbis chronicis, vix vigessimus quisque illis medicamentis curatur?*] hæc sunt Haru. pro quibus hæc mala fide profers.

[*Chymici sanant morbos, quos dogma-* Pag. 10.
tici putant insanabiles, ut elephantiasim, arthritidem nodosam, epilepsiam inueteratam, hydropem confirmatum, nonne apoplexiam fortem, & dysenteriam atrabiliariam?]

Dic Candidate, vbi inuenies ab Haru. scriptum [*Chymici sanant, &c.*] vbi hæc tria adiectiua, [*nodosam, inueteratam, confirmatum,*] vbi hæc vltima [*nonne apoplexiam fortem, &c.*] hæc omnia à te sunt imposita, ut Haru. et Baucyn. & quotquot chymiam probant, [*Impostores, veræ medicinæ ignaros,* Pag. 10.
aut sceleratos] vocares. Non veritus es,
ne de

ne de impostura tecum expostularet
Censor? Nam si quid habet candoris,
lato animo nō feret his artibus suam
apologiam defendi.

Pag. II.

[*Hoc potissimum nomine vestra reme-
dia scholæ sunt suspecta, nā ut venena sunt
funestissima, quæ exigua mole interficiunt;
ita medicamenta ad naturam venenorum
propius accedunt, quæ minima dosi pur-
gant.*] Nisi schola pro tuis meritis te
castigauerit Cādidate, digna est, quæ
in æternum suspicetur. Nam primum
quis est adeo fatuus, qui non intelli-
gat, omnibus in posterum Idiotis lici-
tum, te Iudice, omnes omnium scho-
larum Doctores, non amplius Medi-
corum nomine, sed veneficorum de-
nominare? Quid enim frequentius
quotidie præscribitur medicamentis
purgātibus? quæ omnia statuis ad ve-
nenorum naturā accedere, ut infer-
tur necessario ex hoc [*propius accedūt.*]
Secundo, estne tolerabilis hæc igno-
rātia, ab exiguitate molis, qua potest
aliquid agere, concludere purgantia
minima dosi potius ad venenorū na-
turam

turam accedere, quam ad alexipharmacorum? Nunquid vt dantur venena funestissima, q̄ exigua mole interficiunt, sic contra dantur præstantissima alexipharmaca exigua mole vitam hominis conseruantia, vimq; venenorum destruentia? Audias Garciam ab Horto. [*Quoniam exanthemata, inquit cap. 45. lib. 1. de arom. siue pustula, & herpes in hac regione admodum noxia sunt, & subinde agros necant, solemus agris per singulos dies puluerem lapidis Bezar ex aqua rosacea propinare ad vnum aut alterũ granum magno cum siccessu.*] Postremo, cum nulla sit analogia, proportio, seu similitudo inter purgare & interficere, quæ potest esse similitudo inter horum effectuum causas efficientes? Nescis Candidate, purgantia nostra conseruare corpora, & a morte liberare? Contra vero venena dissimilitudine substantiæ in nos agentia, morti nos tradere? Nulla est igitur illorum cum venenis similitudo, sed est maxima cum alexipharmacis, vtraque enim sunt medicamenta,

vtra-

vtraque salutaria, vtraque naturæ nostræ amica & similia. Quamobrem minima dosi purgātia, nec scholæ nec tibi in posterum suspecta esse debent, nec existimari ad venenorum naturam propius accedere, sed contra à præstantissimorum alexipharmacorum natura nõ multum distare, cum illorũ beneficio vt horum, multi magni curentur morbi. Postremo dic, an existimes extractionem rhabbari, fennæ, agarici nocentiorẽ infusione? hoc nõ auderes dicere, iam enim didicisti extractionem fieri præcedẽte infusione, ab eaque tantum separatione liquoris, quæ sit post infusionem, differre. Dic præterea, num sit tutius colocynthidis infusionem exhibere, quam ipsam colocynthidem pulueratam? annues opinor. Ergo actum est de te, nam illa sunt, quæ condemnas, quæ ad venenorum naturam propius accedere scripsisti. Questio enim erat de extractis pilularum, quæ extractionis beneficio ad minorem reducuntur quantitatem à Chymistis,

mistiſtis, vt ei manifeſtum fiet, qui legerit pag. 17. deſenſ. chym. verum & ipla colocynthis, & ſcammonium, & reliqua ſimilia ea ſunt, quæ ad naturam venenorum propius accedere volo, dices, ſcribis enim. Pag. 12.

[Dico iterum atque iterum, nos non vti ſcammonio, ſed diagredio, nos non vti colocynthide, ſed trochiſcis alandal, imo diagredio aut trochiſcis alandal raro vtimur, niſi plurimorum acceſſione ſublata malitia, vt cum in catapotia aut electuaria dura vel mollia coguntur.]

Nunquid credis, Candidate, quæcunque purgant cum delectu, ea purgare ſimilitudine ſubſtantix? & quæ purgant nos ſimilitudine ſubſtantix, quomodo dici poterunt ad naturam venenorum accedere, quæ nos deſtruunt diſſimilitudine ſubſtantix.

Atqui negare non potes, colocynthidem & ſcammonium purgare cum delectu. Hæc enim ſunt tua verba pag. 14. ſequenti. [Sed quid neceſſe eſt metallicorum vim purgatricem experiri, cum ſuppetant natura noſtræ magis ami-

ca, siue requiras benigna, siue mediocria, siue exagitoria, quæ trahant de prima, secunda, aut tertia regione, non promiscue, sed cum delectu.] Ergo colocynthis & similia, quæ sunt ea, quæ dicuntur exagitoria, & trahere de tertia regione, purgant cum delectu. Ergo male dicuntur à te ad naturam venenorum accedere. Sed quoniam video, te multo magis auctoritate Scholæ retineri, quam vllis rationib. aut Hippocra. Galeni, & reliquorum veterum exemplo ad sapere audendum excitari; ecce iudicium clarissimæ Academiæ Florentinæ, quod te omni metu liberare debet. [Pleraque falso à Mesue experta dici compertum est. Nos igitur contra in medium afferimus nostræ ætatis corpora, medicamentorum, quæ ipse formidolosa dicit, vim sine noxa ferre, dummodo probum nacta sint Medicum, quiq. oportune morbo fieri obuiam sciat. Nam & nos nigro veratro multos purgauimus, semperque eo felicissime vsi sumus, seu admixtis aliis, vel etiam solo in catapotias conformato. Nonnunquam

quam etiam albo in validis corporibus, granique morbo, qualis est, quem modo Gallicum dicunt. Nam quid de pithiuse radice dicam? quid de oleastello herba aut daphnoide? neg, enim horum omnium vis magis nobis vetanda est, quam Galeno, qui comitiales multos & pueros quoque veratro se sanasse innuit.] Florentinorum corpora non sunt Gallicis robustiora, & regio ipsa non nostra temperatior, imo est multo calidior & siccior. Et tamen vides hanc Scholam affirmare, se semper felicissime usam his exagitatoriis medicamentis. Cur igitur sunt Scholæ Parisiensi suspecta?

[Nostra remedia præferenda esse demonstravi, quia minore pretio vaneunt.] Pag. 117.

Et quid agis Candidate, parum abest, quin me inducas in eam opinionem, ut te pro alio, quam pro Censore non habeam; hic enim, non autem alius hoc demonstrandum suscepit. Adde, quod idē stylus, eademq; doctrinæ chymicæ ignoratio in hac ut in illa Apologia ubique appareat. Verum quis crederet tam subitā tamq;

monstrosam metamorphosim? Censorem tam cito degenerasse in Candidatum?

Negas chymica diutius seruari, quàm quæ parantur vulgari pharmaceutices præparatione, quia

[*Spiritalis substantia citius vanescit, & in tenuēs auras dissipatur, quam materialis.*]

Disce, Candidate, nulla ratione eueri posse, quod sensibus certissimum & verissimum demonstratur. Cum tuis rationibus te omnibus ridiculum præbes, nullus est enim Pharmacopœus, qui cum Chymistis versatus fuerit, qui non admittat olea distillata, pilularum extracta, tinturas & similia, multo diutius incorrupta conseruari, quam olea, & pilulas vulgari ratione parata. Hæc enim prius corrumpuntur, quam illa euauerint. At exemplo te docere volo, quanti sit momenti illa tua obiectio. Ex aliquâ amphora haurias vini aliquot sextarios, ex quib. distilla aquâ vitæ, eam repone in aliquâ lagenam, quæ

quæ ſinatur aperta. Ex eadem amphora totidem rursus ſextarios haurias, quos reponas in aliam lagenam, quæ vt prior ſinatur aperta, poſt tri-
 duum vtrumque guſtato, aquam vitæ incorruptam inuenies, quid vero vinum? nolo mihi quidquam vnquam credi, niſi corruptum, & vappam factum dixeris. Iamne concipis Candide, male à te negatū chymica diutius ſeruari, quam quæ vulgari pharmaceutice parantur, licet illa ſint ſpiritualia, hæc vero materialia. Non enim ſola rerum diſſipatio res deſtruit.

[Sed quid neceſſe eſt metallicorum vim purgatricem experiri, cum ſuppetant naturæ noſtræ magis amica?]

Agnosco Cenſoris vocem ita loquentem Apolog. pag. 41. [Nos præferimus benigna & amica naturæ, quæ ecco-protica & minoratiua nuncupantur, regula enim eſt generalis apud Meſuem, medicamentum eo ſalubrius eſſe, quo naturæ noſtræ eſt familiarius, deterius autē quo longius ab illa recedit.] Melius fuiſſet rationibus reſpondere, quibus hæc iam

fuere à Bauc. & Haru. refutata, q̃ de-
 nuo eadē inutiliter hic repetere. Ve-
 rum vt intelligas, quantum specie
 boni te decipiant hæc verba [*naturæ
 magis amica*] dic quæso, an non existi-
 mes ea medicamēta magis amica na-
 turæ, quæ eam liberant à maximis &
 grauissimis morbis, q̃ ea, q̃ id præstare
 nequeunt? Atqui illa, quæ dicis magis
 amica, sunt imbecilliora, quā vt pos-
 sint quidquam effatu dignū perficere
 in paralyfi, apoplexia, tetano & simi-
 lib. quæ vero adeo abominaris, mul-
 tum præstant. Verū quorsum existi-
 mantur à te metallica naturæ nostræ
 inimica? quia non vixerunt, dices, fa-
 tue vixit ne aer & aqua? Nescis inter
 metallica nec tot, nec tanta reperiri
 venena naturæ nostræ inimica, atque
 inter viuētia? [*Nubia grani, inquit Sca-
 liger, decimam partē interficere intra horæ
 quadrantem narratur.*] Et Arist. scripsit
 [*circa Italiam in Circeo monte lethale ve-
 nenum nasci, tanta vi, vt sumptum mox
 pilis corpus totū nudet, ac soluat adeo mem-
 bra cuncta, vt velut liquefcentia cadaue-*

*rum ſpeciem miſerabilem tota ſuperficie
præbeant.*] Et quod præſentius vene-
num in hac ſaltem noſtra Gallia, opio
non præparato, & nimia doſi ſumpto?
quod tamen arte paratum & conue-
nienti doſi exhibitum, nepêthes no-
mine donari à viris doctiſſimis me-
ruit. Quod citius hominem enecat, quàm
morus viperæ, iſtus phalangii, pun-
ctura ſcorpionis? quod sæpe portetofius,
de quo Lucan. Oſſaq; diſſoluēs, cum
corpore tabificus ſeps. Quod miſe-
rius iſſis cantharidib. & innumeris a-
liis infectis? Age vero ſi quæ habes me-
tallica cū hiſ cōferēda, ea præſeras. Ob-
mutescis Candidate; in mercurio. n.
& antimonio nihil accuſandum niſi
artificis imperitiā inuenit Cenſor.
Quod ſi peritum artificem & Medi-
cum nanciſcantur, vix cogitari po-
teſt, quot & quantorum bonorum
ſint organa. Ne muſſita; nam non au-
dita, ſed viſa & à me experta loquor.

[Ad luem veneream cum fruſtra tenta-
ta eſſent infinita remedia, licuit experien-
tia analogica, ab unguento enulato cū mer-
curio

Pag. 14.

curio ad malignā scabiē accōmodatissimo, transire ad simile remediū in simili causa.]

Si quæsiuisset Haru. quibus rationib. inducti recentiores mercuriū vsurpauerant, vt curarēt luem veneream, hæc à te responsa laudarem. At de hoc ab eo ne verbum quidem, verū vt demonstraret contra Censorē, non semper acquiescēdum iis remediis, quorum maiores tulissent pericula, reliquis omnibus neglectis & reiectis, scripsit mercuriū à Gal. Diosco. Plinio, Fern. condemnatum, à recentiorib. vtilissime vsurpatum fuisse. Ergo illa sunt à te frustra dicta.

Pag. 15.

[Libanius aliquot exemplis demonstrat magisterii perlarum vna gutta præscripta, plurimos interiisse intestinis acrimonia eros.]

Candidius Libauii auctoritate vt debuerat Candidatus; nam nec dosis meminit, nec artem chymicam condemnandi gratia, quæ ab aliis audiuerat, exempla scripserat. Ita enim post duorum exemplorū narrationē concludit contra Graman. *[Nos illa exēpla*

non

non ob hoc attulimus, vt nobiles medicinas
 damnaremus, ſed temeritatē in vſu argue-
 remus.] Ex quibus patet, quæ fuerit
 mēſ Libauii, à qua minime diſſenti-
 mus cum ſatis ſuperq; perſuaſi ſimus,
 Chymiam, vt cæteras artes, & reli-
 quam medicinam ſuos alere fu-
 cos, homines imperitiſſimos, &
 vere ſycophantas. Sed tu qua fron-
 te auſus es hic auctoritate agere?
 Tu inquam, qui non erubuisti Sca-
 ligerum & Rondeletium vix no- Pag. 75. & 76.
 tos autores vocare, quo faſto, qua-
 ſi maxima victoria parta, in hæc ver-
 ba, ouanti atque triumphanti ſi-
 milis, prorumpis. [*Agamus ergo ra-
 tione, non auctoritate, hoc enim eſt philoſo-
 phari.*]

At vtinam paulo citius incepif-
 ſes, minus temporis mihi fuiſſet im-
 pendendum in his tuis ineptiis refel-
 lendis.

[*Qui dicit alexipharmaca contineri* Pag. 17.
venenis vt contrarium contrario, dicitne
eſſe eadem?

Et paulo poſt eadem pagina.

H S

[Si

[*Si esses logica rudimentis vel leuiter imbutus, ista ridicula non obiceret: nihil enim apud Logicos magis tritum, quam unum contrarium altero contineri.*

Mirabar, exlectione scriptorum Baucyn. & Haruet. te nihilo doctiorem factum Candidate. At iam noui causam, est indelebile vitium, inquit Galen. ignorantia cum superbia coniuncta. Quid ergo in posterum de te sperari potest, qui quo peiora scribis eo arrogantius supercilium eleuas? Scripserat censor apolog. pag. 39. [*Quaecunque mundo sublunari continentur, tam animata quam inanimata, occurrunt Medicis, ut alimenta, medicamenta, aut venena (alexipharmaca enim ad venena reuoco.)*] Ex his conclusit Haru. censorem velle alexipharmaca contineri sub venenis tanquam sub suo genere. Nam trimembri omnium rerum statuta & proposita diuisione, non debuit existimare quidquam esse, quod non es-

set

ſet ad aliquod trium membrorum
tanquam ad ſuum genus referen-
dum. Cenſore itaque addente, at-
que parentheſi comprehendente
hæc verba (alexipharmaca enim ad
venena reuoco) an exiſtimaret eum
ex alexipharmacis conſtituere quar-
tum membrum diuiſionis? Ipſa pa-
rentheſis, ipſum, [enim] & tertio hæc
[ad venena reuoco] huic opinioni
plane repugnant. Sed nunc viden-
dum, quam docte & argute Cenſo-
rem defendis. Qui dicit alexiphar-
maca, inquit, contineri venenis vt
contrarium contrario, dicitne eſ-
ſe eadem? Doce vbi hoc dixerit. At
id voluit, dices, ſit vt vis, quo me-
lius habebit? dum vitant ſtulti vi-
tia in contrarium currunt. Nam
quis vnquam ſcripſit aut dixit, con-
trarium contineri contrario, cum de-
finitio contrariorum hunc loquendi
modum naturæ cōtrariorum omni-
no repugnare doceat? Contraria ſunt
inquit Ariſtot. quæ ſub eodem gene-
re po-

re posita, maxime à se inuicem distant, eidemque subiecto vicissim insunt, à quo se mutuo expellunt, an hæc significant cōtrarium contrario contineri? At nihil est magis tritum: mirum est igitur, te alicuius auctoris nullum produxisse exemplum. At vno posito contrario, ponitur aliud, dices, & rursus, eadem scientia continet contraria. Quid tum postea: an ideo concludes contrarium contineri contrario? Si hanc probaueris conclusionem idoneo medio, eris mihi maximus Doctor, magnus Apollo, & quod magis existimas, sublimis & transcendens argutator.

Pag. 17.

Eadem pag. introducis Haru. ita dicentem. [*Chymica quis negat vomitoria?*] vt respondeas [*nemo, subuertunt enim ventriculum maligna sua qualitate, non aliter quam venena.*] Nullusne tandem erit imponendi finis? Censor scripserat Apolog. pag. 42. [*distillatione vim purgatricem perire,*] vt merito Chymica purgantia condemnare vide-

videretur. Haru. contra reſpondit in
deſenſ. Chym. pag. 25. nulla parari
diſtillatione, vno excepto oleo anti-
monii, cuius tamen vim vomitoriam
(quæ ſola inquiritur & deſideratur à
Chymiſtis) diſtillatione perire nega-
bat. Cur horum loco hæc nunc ſup-
ponis? [*Chymica quis negat &c.*] quam
malum eſt, male agendi contraxiſſe
habitum & impudentiæ aſſueuiſſe.
Impoſturis nihil eſt frequentius in
tua Apologia, hæc ſucceſſit aliis, hæc
auulſa, ecce non deficit altera, quæ
his continetur verbis.

[*Qui non diſtinguitis temperiem à
vi purgatrice, cum purgatio fiat à calore,
refrigerantibus inutiliter retunditis vim
purgatricem.*]

Quo ore affirmas Baucyn. &
Haruet. non diſtinguere tempe-
riem à vi purgatrice, cum tantum ab-
ſit, vt quidquam tale in ipſorum
ſcriptis reperiatur, vt contra vbique
inuenias ipſos hanc opinionem im-
pugnantes, quod leſtori fiet ma-
nife-

nifestum notationem octauam Bau-
cyn. legenti, & quæ scripsit Haruet.
pag. 30. 31. 32. defens. Chym.
Et tu ipse, cur sequenti pag. 21. hæc
ex Haruet. profers [*Non oportet nos
esse valde sollicitos temperiei cōseruan-
da, dummodo virtus cōseruetur,*] con-
tra quæ sic insurgis. [*Imo non po-
test esse vis naturalis absque temperie,*]
fatis fuisset respondisse, illa perpe-
ram, & contra eius opinionem di-
cta, si ita esset vt non distingueret
temperiem à vi purgatrice. Verum
vt intelligat lector, quam candi-
de disputes, volo vt sciat quæ Haru.
& Chymistis imponis, ea esse Cen-
soris, quæ vidisti, legisti, ignora-
re non potuisti, cum huic patrocini-
neris, eiusque sis anima. Ec-
ce igitur vt scripsit Apolog. pag.
42. [*distillatione perit vis purgatrix,
recedit enim temperies, à qua substan-
tia similitudo, efficiens causa purgatio-
nis,*] hæc sunt inquam Censoris ver-
ba, ex quibus patet omnibus, eum
ipsum

ipsum esse , qui non distinguit temperiem à vi purgatrice. Curigitur hæc dissimulauit Candidatus, & imposuit Haruet. ? Dicam. Demonstrauerat Haru. pag. 26. defenso. Chym. falso existimatum à Censore extracta chymica parari cum sola aqua vitæ , quia & liquoribus frigidis vtuntur Chymistæ. Hoc negare non est ausus Candidatus. Alia tamen ratione defendi Censorem posse iudicauit , imponendo scilicet Haru. & Chymistis, eos non distinguere temperiem à vi purgatrice : & vna eademque opera supponendo , ipsam temperiem esse calidam. His enim positis, eos minime reprehensionem euasuros credidit, quod scilicet purgantia parando cum frigidis liquoribus , destruerent causam efficientē purgationis, nempe calorem. At non vidisti Candidate hæc imponendo & supponendo quantum de spe decideris. Primum enim imposturā detegere fuit facile, vt vides,

des. Secundo erat probandum, quod nunquam facies, calorem medicamento esse causam efficientem purgationis. Nam dabuntur infinita medicamenta calida primo, secundo, tertio, quarto gradu, quæ non purgant, contra dabuntur frigida purgantia, vt flores violarum, rosarum, succus cydoniorum in syrupum sine vlla additione coctus, cremor tartari, quem frigidum negare non potes, cum sit acidus. Postremo dabuntur insipida, quæ nulla ratione calida demonstrare possis, quæ tamen purgant vt mechoacam, Ialap, & similia. Tertio, hoc tibi quod vis concessio, non vides nihil contra Chymistas inferri posse, quod non etiam inferatur contra omnem Scholam Parisiensem, quæ censoris Apologiam probauit? scripsit enim pag. 42. iam citata hæc verba. [*Vere cathartica, quæ purgant cum delectu, omnia sunt calida, solentq; à nobis propterea aliquo refrigeran-*

te tēperari, rheuma exempli gratia quia calidum siccum, hepatis calidioris mors est, nisi refrigerantib. temperetur.] Eho Candidatenescis piaculum esse, scholam & totius scholæ coryphæum erroris & contradictionis insimulasse? Nescis id esse sibi ipsi contradixisse?

Quæstionem moues, [*sitne acutus* Pag. 18. *morbis sine febre?*] Cui subiungis [*Galenus ipse tres excipit, apoplexiam, tetanum, & choleram morbum. Ergo sibi contradicit.*]

Decebat Candidatum hæc paulo fusius, & magis perspicue explicare. At ex professo brevis es, ut sis obscurus, non enim vis intelligi, incertitudinis atq; falsitatis causæ, quæ à te defendit, certissimum testimonium. Verum ego dabo operam, ut res omnis fiat manifesta. Ut probaret Cēsor extracta chymica ab omni usu medico reiicienda, scribebat pag. 42. Apolog. ea esse calidiora, quam ut conuenirent febrientibus, sine febre autē non esse acutum morbum. Contra ut demonstraret Haru. ea, licet omnia con-

cederentur calida, vtilissima tamen,
 esse quibusdam acutissime ægrotan-
 tibus. Ex Galeno probauit quosdam
 esse morbos acutissimos sine febre.
 Hinc, extracta Chymica immerito
 reiici tanquam noxia acute ægrotan-
 tibus vidit Candidatus, quod, ne fate-
 ri videretur pro censore illa dissimu-
 landa iudicauit, & quæstionis statum
 immutandum, ea enim ratione & ce-
 nso-rem protegi credidit, & Harueto in-
 uidiā concitari, quod ausus esset
 Galenum contradictionis accusare.
 His artib. Candidatus suo clienti pa-
 trocinatur. At scias velim non esse
 crimen, Philosophum aut Medicum
 contradicentia aliquando scripsisse,
 verum arrogantiam esse intollerabi-
 lem, omniumque bonorum, & docto-
 rum odio dignissimam, ne videatur
 cōtradicentia scripsisse, mordicus de-
 fendere quod falsum, quod malum, vt
 hic facis. Non igitur cēsoris loco sub-
 stituendus erat Gal. non enim contra
 um disputabat Haru. sed cōtra cen-
 so-rem: qui si non ignorauit Galenum
 muta-

mutauiffe priorem ſuam ſententiam,
 dedita opera, nō imprudenter diſſen-
 tire voluit ab eo, quod ab eo factū eſt,
 quoniam videbat, admittendo cum
 Galeno, quosdam eſſe morbos acutos
 ſine febre, obiectionem ſuam à calore
 extractorum, contra ipſa extracta pe-
 titam, euaneſcere. Satiuſ itaq; credi-
 dit, ſimpliciter aſſerendum, nullos eſ-
 ſe acutos morbos ſine febre. Hæc in-
 quam omnia cum videas, lectori ni-
 hilominus perſuadere conaris, non
 Cenſoris, ſed Galeni cauſam hic agi,
 eumq; ab errore & contradictione tua
 opera vëdicari. Age igitur poſtquam
 tibi libuit cēſoris deſerta cauſa in hæc
 prolabi, videamus quam validis & a-
 cutis rationibus id præſtes. Prior eſt.

[*Rara vt monſtra non ſunt artis.*]

Pag. 17.

Ergo ex te apoplexia, tetanus, &
 cholera morbus non ſunt artis medi-
 cæ, vt cæteri morbi acuti, verum ſunt
 monſtra. Qui nimis præcipitanter iu-
 dicat, iniquiſſime ſæpe iudicat, recan-
 tabis Candidate, vocantur monſtra, q̃
 cōtingunt præter naturalem & ſolitā

alicuius speciei dispositionem & ordinē, & quę non pendent à certa, specifica, & determinata causa, vt si quis homo nascatur cū quatuor brachiis, id fit præter naturalem & solitam dispositionem hominis, nec fit à certa specifica, & determinata facultate conformatrice. Quæ talia non sunt, monstra dici nequeunt, quantumuis sint rara. His positis, quæro à te, an existimes apoplexiam, tetanum, & choleram morbum contingere præter naturam & ordinem acutorum morborum? Secundo an existimes eos non habere suas causas certas, específicas, & determinatas, à quibus generantur? Tertio an existimes, non esse Medici, horū curationis methodum & rationem inquirere, inuestigare? Horum omnium nullū dici potest. Nam quod ad primum attinet, certum est acutorū morborum ipsis competere definitionem, quæ hæc est ex Gal. comment. in aph. Hip. 23. lib.

2. [*acuti morbi, sunt magni morbi, qui ad suum vigorem celerrime properant*] aut si
maius

mauis, [*acutus morb. est cui motus velox,
& subito pericula adueniunt.*] Et qui mor-
bi citius enecant hominem, q̃ apople-
xia, tetanus, & cholera morb²? Quod
ad tertium, & secundum, ii soli, qui
nunquam legerunt opera Galeni & Pag. 18.
reliquorum Medicorum, ignorant à
Medicis horum causas, & curatio-
nem exponi. Ergo male à te dicun-
tur monstra, nec artis esse eos tracta-
re. Posterior ratio est. [*Physica prae-
cepta ex Aristot. satis est si non semper &
in omnibus, saltem in plurimis esse vera.*]

Disce Candidate hanc regulam ge-
neribus & speciebus non conuenire,
sed specierum indiuiduis. Genera e-
nim & species non sunt mutationi
obnoxia, sed semper eodem modo se
habent. Indiuidua vero seu particu-
laria, propter materiam, & externas
causas sunt mutationi obnoxia. Hinc
fit, vt equus aliquando non equum,
sed monstrum generet. Atqui acu-
tus morbus est genus, quod diuiditur
in species, è quarum numero sunt a-
poplexia, tetanus, cholera morbus,

Ergo hæc regula his non conuenit, imo quidquid dicitur & enunciatur vniuersaliter de acuto morbo, dicitur etiam de illis. Ex his fit luce clarius, quam fit ridicula hæc posterior ratio. Ergo nō debuit censor affirmare vniuersè nullum esse acutum morbum sine febre, si nouerat cum Gal. quosdam esse sine febre.

Pag. 19.

[*Malumus uti decoctis q̄ aquis stillatitiis.*]

Idem professus fuerat Haru. idemque sentire Chymistas demonstraerat pag. 28. At rationem, quam addis, [*quia retinent aliquid caloris alieni*] multis rationibus refutauerat iam citata pag. & 29. ad quas nil respōdes, quorsum igitur iisdem toties repetitis frustra lectoris aures obtunduntur?

Pag. 10.

[*Vestra extracta, distillata, & essentiarum perquisitiones vstioni sunt similia.*]

Vt non auditur Iurisperitus, qui loquitur sine lege, sic nō audiendus Medicus, qui sine ratione vel experientia aliquid affirmat, multoque minus si sensuū testimonio plane repugnet, vt sunt ea, quæ nunc proponis. Nam

cum

cum extracta, de quibus nunc agitur, affusione copiosissimi liquoris, eiusdemque postea separatione paulatim facta, calore lento vel solis vel ignis secundum gradum non excedente, parentur, quis hanc præparationē vstioni, non autem elixationi assimilabit, nisi aut mente captus, aut prorsus vstionis, & elixationis ignarus? [*Elixatio, inquit, Arist. est coctio humidi interminati facta ab humida circumstante caliditate. Assatio vero coctio à caliditate sicca & aliena. Vstio vero dicitur, ὑπερβολῇ excessu illius caliditatis sicca & aliena rei coquēde impressæ.*] Vel hæc ignorasti Candidate, vel illam rationem parandorū extractorū, parandæ gelatinæ methodo plane similem, nisi forte in eo differant, q̄ hæc vtilla non fiat sine ebullitione, & tamen nullus est qui hanc vstioni dicat similem. Ergo multo minus illam. Quod ad distillata attinet, an ea dices vstioni similia, quæ distillantur vapore aquæ calentis, aut cinerum? Calore solis, aut fimi? Hæc saltē excipere debueras, reliquorū vero q̄

non nisi calore intensissimo distillari possunt. Quædam aliquid empyreumatis retinere cōcedunt Chymistæ, sed quod vel temporis solius diurnitate sua sponte euanescit, vel ipsa arte. Quædam vero empyreumatis quidquam recipere pernegant, non enim eius quiduis est capax. Nihilque absurdius existimari potest, quam quidquid igni admouetur, aut eius vi ab alio separatur empyreuma concipere, hoc si fieret, ex terra damnata aut mortua, vi ignis fieret ignis, quod falsum. Ex ea enim, licet quantumuis diu in igne violentissimo detineatur, nihil aliud fit quam vitrum. Vnde liquet cuiusuis mixti partes aqueas remanere semper aqueas, nec in ignem mutari, nec suo spoliari temperamento, contrario vero indui. Quod ad essentiarum perquisitiones attinet, de ipsis idem esto atq; de extractis dictum.

Pag. 20.

[*Formas naturales non agere sine materia certo modo temperata tam saepe & tam docte demonstratum est à Censore, ut me*

ut me pudeat eadem ad nauseam inculcare. Temperies illa corrumpitur mixto in sua principia dissoluto, neque enim manet ea vis in partibus, quæ erat in coniunctis, inest ne sero, caseo & butyro ea vis quæ læti? multo minus manet in naturis quas ignis artificialis secrevit.

Hæc toties inculcare quis te coegit Candidate? Nunquid ipse Haru. scripsit pag. 30. tria ad actionem perficiendam concurrere, formam, materiam, & accidentia formæ Instrumentum? & pag. 32. nunquid omnino concessit omnia quæ scribis de temperie mixti? Cur ergo dissimulas hæc à te lecta? ostendere debueras quid te cogebat in hæc relabi. At id cauisti, quoniam non rationibus docere lectorem decreuisti, sed verbis decipere. Verum hic tuus labor vanus fuerit, si lectori in mentem venerit Baucyn. & Haru. scripta cum tuis conferre.

Sed ne forte vomitus sequatur nauseam, iterum atq; tertio tibi conceditur mixti temperiem perire, cum

dissoluitur aut secernitur in suas partes heterogeneas, & totius mixti temperiem in singulis partibus non inesse, quid hinc inferre & concludere pararas? cur taces? cur ex [*tam saepe, ex tam docte demonstratis à Censore*] adderem & tam salubriter, nisi nauseam tibi excitassent, nihil concludis, verum in hæc tantum desinis? [*Vestrorum vis est acquisita non essentialis.*]

Quæ ut à te simpliciter affirmantur, sic simplici negatione refelli possent, cum sint falsissima. Ut enim vis feri & ante & post separationem eius à lacte est ipsi essentialis, sic vis sudorifica acido guaiaci, sic vis purgatrix extracto colocynthidis, sic vis vomitoria oleo antimonii, sic vis narcotica extracto opii est essentialis, & ante & post extractionem, hocque tantum acquirunt de nouo, separatione & extractione ab impuritatibus, ut minori copia assumantur, & innocentius agent.

Hæc autem & cætera omnia extracta chymica, suo temperamento
natu-

naturali, & sua forma qui negat esse prædita, ignorat in rerum natura nihil subsistere posse absque sua forma suaque temperie. Atqui plures annos integris viribus subsistunt, quæ parantur à Chymistis. Ergo & illa tua de vi acquisita, & quæ statim repetis his verbis.

[*Nova vis quæ acquiritur vstione est violenta, arte quesita, non à natura infusa, denique alia à congenita*] euanescent.

Pag. 11.

Cæterum vt intelligas quam docte omnia demonstrates, discite nihil à te obiectum contra præparationes chymicas, quod non retorqueatur contra præparationes vulgaris pharmaceutices, arte enim omnia, neque sine igne, præparat. Confectio alkermes, de hyacintho, theriaca, diaphœnicum, confectio hamech, electuaria de citro, diacartami, de succo rosarum, syrupi omnes & simplices & compositi arte parantur, nec sine igne.

An ideo facultates horum desinunt esse

esse naturales? An facultas nutritiua
carnibus à coquo, pani à pistore ac-
quiritur, non autem est à natura in-
dita? Si quæ censorem docuerat à
principio Haru. retinisses, quædam
esse pure naturalia, quædam vero pu-
re artificiosa, quædam tertio, partim
naturalia, partim artificiosa, non in-
cidisses in tot errores, verum intelle-
xisses pharmacopœum, chymistam,
coquum, pistorem suas materias igni
admouere, ipsum pro rei necessitate
augere vel minuere, hæc artis esse, a-
ctionem vero ignis naturalem esse. In-
tellexisses pharmacopœum & chymi-
stam quædam separare, omnia mi-
scere, arte, at multa sine naturali a-
gente separari non posse, vt aqua vi-
tæ, & quæcunque non nisi caloris be-
neficio separari possunt. Hinc iudi-
cabit lector, quam statuas perite, se-
quenti pagina, guaiaci decoctum es-
se naturale, non autem eiusdem aci-
dum, quod certe nullus vnquam ar-
tifex absque actione agentis natura-
lis,

lis, ignis scilicet, separare poterit. De quo non omittendum quod scribis, ipsum [*sudores quidem mouere, ut quod-* Pag. 22.
uis aliud hydroticum, sublato specifico] qua ratione hoc doces? Nulla. Ad alia igitur transeundum. Nam & quiuis alius idem scribere posset, si sine ratione & experientia quidlibet licet effutire.

[*Vtinam alchymia opera noxium de tuo cerebro separasses, & tinam haberes spagyria defacatum cerebrum, oculo mentis acute videres Deum natura nil facere frustra, in eius operibus nihil esse inutile.*]

Quam sapienter scripsit comicus homine imperito nihil esse iniustius, cum prorsus desipias, neminem præ te sapere credis. Candidate. At iam de tua admirabili sapientia iudicabit lector.

Demonstrauerat Har. pag. 32. Medicamentorum præparationem non multorum coaceruatione, & mixtione perfici, verum inutilium, & noxiarum partium separatione, contra hæc obiiis

obiicis [*Deum nil frustra facere, in eius o-
peribus nihil esse inutile.*] Dic Candida-
te, nūquid Deus auctor est plumarum,
ossium, furfuris, tergorum boum atq;
vitulorum? Cur igitur non edis galli-
nas cū plumis & ossibus, panē cū fufu-
re, carnes boum atque vitulorū cum
corio? Deus nil facit frustra, respon-
debis non nisi furiosi esse, non nosse
distinguere, hæc non in hunc vsum
facta à Deo recte, non in hunc. Ergo
iam tu incipis videre non quidlibet
pro quolibet, & propter quodlibet à
Deo creatum fuisse, licet nihil sine a-
liquo fine. Nunc experiris, quam sit o-
ptimum aliis bene optare, id enim ti-
bi ipsi contigit, quod Harueto opta-
bas, si nō opera Chymix, saltem Chy-
mista tibi defæcavit cerebrum, effe-
citque, vt iam videas non sequi ex eo,
quod nihil Deus fecit frustra, nihil-
que est in eius operibus inutile, non
sequi, inquam, in quibusdam medica-
mentis nihil esse huic vel illi ægroto
noxium & inutile. Tui sane me mise-
ret, qui adeo parum in demonstrandi
ratioe

ratione exercitatus, ausus sis Baucyn.
& Haruet. aggredi. Non vides, quæ-
so, illo tuo argumēto nihil posse con-
cludi contra Chymiam, quod non et-
iam concludatur necessario contra
vulgarem pharmaceuticem? Quor-
sum enim infusiones, decoctiones,
despumationes, lotiones, nisi vt quod
noxium, quod inutile, separetur ab
utili? Hoc tuum tamen sophisma
alio corroborare niteris, hoc scili-
cet,

[*Vidit Deus quod omnia à se facta erant* Pag. 13.
valde bona.] Quid tum postea? Ergo si-
ne delectu, sine præparatione quæuis
medicamenta debet æger assumere,
astringentia, vbi purgare oportet, sur-
sum purgantia, vbi opus est deorsum
purgantibus, ad centrum attrahen-
tia, vbi ad circumferentiam pellendi
sunt humores, postremo aconitum
pro rhabarbaro. Nequaquam dices,
quia

[*Sunt quidem venena, & venenata se-
cundum quid alicui, non absolute noxia, est
aliquid noxium non absolute sed homini.*]

Hæc

Pag. 23.

Hæc cum videris, cur illa obieci-
sti? Ut aliquid diceres, quod postea
hac tua retractione destrueres. Inter-
ea, ut huic axiomati è sacra scriptura
deprompto satisfaciam, respondeo
cum sacra scriptura, quæ à Deo facta
fuerant bona, (ab eo enim nil nisi bo-
num fieri potest) à peccato vitium &
labem contraxisse. At quod noxium
est, inquis [*solum distinguere potest au-
ctor mixtionis.*]

Si quæ sunt homini nota compa-
rètur cum iis quæ ignorat, fuerit pun-
cti cum terra comparatio. Existimare
tamen eum à Deo creatũ tam plum-
beum, tardum, & inertem, ut noxia
& inutilia multa ab utilibus & inno-
xiis nequeat distinguere: tantum
abest, ut sit Philosophi, aut Medi-
ci, ut non etiam sit hominis. Nam
quis ille fuerit homo, qui nescit pro-
prium hominis esse ratiocinari? Et
de quibus ratiocinatur, nisi de iis
quæ nouit aut similia aut dissimilia,
aut eadem aut contraria? Et quid
aliud docet illa distinctio omnium
rerum

rerum Medico occurrentium vt alimen-
ta, medicamenta aut venena?
quid illa purgantium in benigna,
mediocria, & vehementia? Hæc di-
diciffe debueras ex Cenſoris Apolo-
gia; imo ex teipſo, qui ſcripſiſti pag.
17. præcedenti, [*qui deſinit aut diuidit
vnum contrariorum, aut aliquid de vno
demonſtrat, idem de altero, contrario ta-
men modo, docet.*] quod idem eſt, ac ſi
dixiſſes, vt vulgo dicitur, ſcientia eſt
contrariorum, aut eiufdem eſt ſcien-
tiæ, docere contraria. Poſtremo ſi cõ-
ſuluiſſes aliquem Pharmacopæum,
dixiſſet tibi, ſe à Medicis didiciſſe vi-
perarũ venenum ſeparari amputato
capite, & mel, & ſaccarum deſpu-
mari, vt inutile ab vtili ſeparetur.
Quid me limis oculis intueris Candi-
date? Nunquid æquum eſt, te ab ali-
quo doceri quæ ignoras, cum à teipſo
non poſſis? Et quomodo in Chymi-
ſtas & eorum remedia ſcribis, ſi ea ne-
ſcis diſtinguere? Obiicis.

[*Quod tu ſecernis tanquam noxium, Pag. 23.
erat fortassis maioris vsus, quã ꝑ retines.*]

K

Incipis

Incipis dubitare, sperarem, te aliquid addiscere posse, si, vt dubitatem & addiscentem decet, benignum auditorem te præberes. At rursus obstrepis cum tuis exemplis, non candidè ex scriptis Libauii à te excerptis. Vnde liquet, te scribere non veritatem inueniendi, sed opprimendi studio.

Pag. 24.

[De magisterio perlarum hoc patet, quia exhibitum ea dosi, qua iubet illius auctor, interficit. De Laudano, ita Libanius. Laudanum, vt à Zuingero & Erasto scriptum est, colicos primum inuit, post quadam tempora more lentorum venenorum contrariam noxam attulit, eos enim omnes morti dedit.

De magisterio perlarum iam supra egimus. Quod ad Zuingerum attinet, eius, vt & Libauii abuteris auctoritate, hic. n. te monuerat, vt videres illius iudiciū. li. 2. Ep. med. Cra. illic vidisses epistolā, in qua retractat, quæ contra Chymiam scripserat iuuenis, nunc v. audi Libanium eodem tractatu, ex quo illa tua de magisterio perlarum

larum. [*Reponimus tibi, inquit, nostri Gesneri curas, & Helidai & Albucasis, Zuingeri, & aliorum, quorum nepenthes (h. e. Laudanum) & diuina & arcana nulli reuelanda, maiora in vetriculi dolorib. & omnia aegritudine dolorosa prastiterunt miracula, quam tu vnquam sale tuo efficere poteris.*] Et rursus [*Zuingerus commendauit suum nepenthes factum ex opii & hyoscyami succis puriorib. quos solos ego nolim. At additis oleis anisi, caryophyllorum, cinamomi, essentiis coralliorum, margaritarũ, mumia, croci, & succini, tutissimi fiunt, si dentur grana sex iuuenib. vel quatuor senibus, vel duo pueris ex iulepo rosaceo.*] Ex his liquet, quid Zuingerus, Gesnerus, & cum ipsis Libauius viri nunq̃ satis laudati existimauerint de Laudano. Verum vt omnib. innotescat, q̃ fuerit iudicium ipsius Libauii de tota reliqua Chymia, ex eodẽ tractatu huius hæc ascribenda verba putauim. [*Cogimur, inquit, sepe de morbis pronuntiare, quod sint incurabiles, ob defectum medicinarũ, paupertatẽ, incontinentiam agroti, vetustatẽ, contumaciam, & impatientiam cũ aliis. Non*

ignoramus magnam vim habere Chymica
præsertim mineralia in talib.] An hoc est
improbare Chymiam? I nunc, & ver-
bis virtutem illud superbis.

Pag. 25.

[Itane mixta sua forma naturali, sua
temperie, suo natiuo & moderato calore
priuata, sine materia eo modo à natura
temperata & conformata qui conueniat
propriis functionibus obeundis, meliores
edit actiones? possuntne absque illis actio-
nes mixtorum esse naturales? potestne for-
ma mixti vis & actio naturalis permanere
in partibus igne diuisis.

Quamdiu Candidate hoc idem sa-
xum volues? An non sufficebat hæc
à Censore scripta apolog. pagin. 46. &
47. à te repetita pag. 20. & 21. nisi rur-
sus & hac pag. & sequentibus 26. 27.
28. eadem obtruderet? Nec opus erat
tot verbis etiam semel tantum scri-
ptis. Hoc enim vnum erat proban-
dum, quæ secernuntur vi ignis, carere
forma, temperie, materia, & vi ab his
manante. Hoc vnum, inquam, agere
debueras, non autem vt importunus
rabula tot interrogatiunculas simul
conge-

congerere. Iam Cenſori conceſſerat Haruet. totius mixti temperiem, in ſingulis ſecretis partib. non remanere. Idem tibi conceſſi ſuperius. Verū vna eademq; opera demonſtraui, te nihil promouere his argumentis, quoniam omnia retorqueri poſſunt, & in præparationes vulgaris pharmaceutices, quæ non minus q̃ Chymia, coquit, infundit, aſſat, miſcet contraria, & in artem culinariam & piſtoriã. Verum vt exēplis conuiſtus, tandem aliquando manum de tabula tollas, an exiſtimas ſuccum, qui extrahitur è perdice ſiue aſſatione, ſiue elixatione cocta, ſua forma, ſuo temperamēto, ſua materia, ſua vi nutritiua carere? Dic rursus, quid exiſtimes de aqua vitæ, aqua roſarum, aceto diſtillato, oleo ceræ, cinamomi, garyophyllorū, ſuccini, &c? Quid de croco Martis, de extracto opii, & hyoſcyami, de regulo antimonii, oleo vitrioli, mercurio præparato? An hæc, quæ plures annos incorrupta ſeruantur, exiſtimabis, non ſua forma cōſeruari, eſſe propria

temperie, & naturali facultate spoliata? Age Candidate cedo formam & temperiem viperæ, scillæ & reliquorum simplicium medicamentorum post theriacæ fermentationem. Respondebis ipsius fermentationis beneficio, ex tot simplicib. medicamentis simul mixtis vnicam confectâ antidotum alia forma, alia temperie præditam, quam illa singula medicamenta. Quid vero de facultate & eius actione dices? Non negabis opinor esse naturales. Cur ergo separationi & secretioni denegabitur, quod mixtioni conceditur? Hæc cum luce sint clariora, non te tamen puduit, te candidioribus obtrectare, ne dicam oblatrare, his verbis.

Pag. 26.

[*Malus genius docuit vos mixta corrumpere.*]

Addere debueras eundem malum genium docuisse homines frumentum molere, farinam pinsere, vuas pedibus conculcare, frumentum ferere. Ad illa quid sis responsurus, nescio. Nam si dixeris necessitatem, vel potius

rius Deum
quo melius
Chymistas
nibus public
convincere
debis, agri
ut ex eius co
tur, Chym
rumpere po
hæc enim lu
ta corrumpere
Est oleum
cum pluri
vulgatissim
docent qu
phi, quam
corruptione
ruptionem
alterius: N
tatione fru
quid duplici
a quo, alter
nescire &
hunc acci
Si dixeris
neratione

tius Deum hæc homines docuisse, quo melius ipsis esset, quid vetabit Chymistas idem de suis præparationibus publicare, atq; ita te calumniæ conuincere? Ad postremum respondebis, agricolam ferere frumentum, vt ex eius corruptione aliud generetur, Chymistas autem genita corrumpere posse, non autem generare, hæc enim sunt tua verba. [*Potestis genita corrumpere, non potestis generare.*] Pag 26.

Est oleum & operam perdere, tecum pluribus disputare, qui etiam vulgatissima nescias. Nam quid aliud docent quotidie in Scholis Philosophi, quam generationem vnius esse corruptionem alterius, & contra corruptionem vnius esse generationem alterius? Nescis in omni motu & mutatione siue simplici, siue secundum quid duplicem esse terminum, vnum à quo, alterum ad quem? illum euanescere, & hoc dici corruptionem, hunc acquiri, & hoc dici generationem. Si dixeris hanc mutationem dici generationem, si forma, quæ acquiritur,

fuerit præstantior ea, quæ perditur, dici vero corruptionem si deterior. In mutationibus autem quæ fiunt opera Chymix, deteriores acquiri formas, perire præstantiores, hoc tuum erit probare. Ea est enim medicamentorum præstantissima forma, quatenus sunt medicamenta, qua facilius & tutius hominis vtilitati cedunt, si sit aliqua massa pilularum purgantium præscribenda quæ recipiat, cinamomum, anisum, garyophyllum, nunquid præstabit aliquot guttulas oleorum ex his extractorum affundere massæ pilularum, quam horum aliquot drachmis eam, & per consequens singulas doses augere? Adde quod ea ratione odori, gustui, partium nobilium & naturalium corroborationi magis consulitur, quod enim spirituosum crassiora & densiora agendo præoccupat, atque ita fit, vt priusquam agere inceperint purgantia, sint præmunita, stomachus, cor, gustatus & odoratus.

[*proba temperiem perire,*] & paulo poſt
 [*proba diſtillata, & extracta non eſſe ma-*
teriata,] ac ſi de mixtis loquutus fuiſ-
 ſet. At iam toties demonſtraui, quæ
 ſcripſit de partibus ſecretis, te referre
 ad mixta, ex quibus ſecernuntur, vt
 id pluribus repetere ſit otio & literis
 abuti. Quin etiam videris ipſe tãdem
 coactus tuam detegere diſſimulatio-
 nem his verbis:

[*Proba tu remanere genuinam tempe-* Pag. 28.
riem in ſecretis tribus principiis & eſſen-
tiis.]

Quibus vt ſatisfaciam pro Harue-
 to, diſce quicquid exiſtit in rerum na-
 tura, exiſtere per formam. Eſt enim
 forma, quæ dat eſſe rei. Nullam au-
 tem formam exiſtere poſſe in nō diſ-
 poſita materia, qui dicit diſpoſitionem,
 dicere qualitates & temperiem
 ad actiones formæ introducendæ obe-
 undas idoneam, & poſtremo, qui hoc
 dicit, dicere genuinam & congeni-
 tam temperiem. Ergo cum olea chy-
 mica, tincturæ, extracta purgantia, &
 alterantia exiſtant in rerum natura,

plures annos integra, incorrupta, integris viribus per suam formam existunt, ergo sua genuina temperie instructa.

Pag. 18.

Eadem pag. ut aliqd dicas, hæc imponis Haruet. [*Calorem in tenuiori subiecto minus calefacere falsum.*] Hæc ab eo scripta nusquam reperies, at horum loco pag. 35. legeras, [*Vim efficacem aliquius rei evanescere propter materiae tenuitatem negatur.*] Nihilne interesse credis inter hæc & illa? Ergo nescis, quid intersit inter negationē dicti simpliciter, & dicti secundum quid. At nullus est adeo stupidus, qui nesciat, aliud esse evanescere, aliud minus agere. Illud n. pure & simpliciter omnem vim agendi de medio tollit. Hoc vero eam tantum imminutā significat. Verum videamus, quibus rationibus probes calorem in densiori subiecto inhaerentem efficaciorē esse. Id fit inquis,

Pag. 29.

[*Quia intenditur vis subiecti densitate, minuitur raritate.*]

Petis principium, Candidate. Nam
pro

pro ratione & causa quæstionis, ipsam respondes quæstionem. Cum n. quæritur, cur calor inhærens in densiori subiecto magis calefacit, quã qui inhæret in rariori, idem est, ac si quæretur, cur propter densitatem subiecti vis caloris est intēsiōr, propter raritatem vero remissior? Respondere debueras igitur, id fieri, quoniam in dēso subiecto plures sunt caloris gradus vniti, quam in raro. Sed quomodo conciliabis, quæ hic impugnas, cū iis, q̃ scripsisti pag. 25. his verbis. [*Potestis dare vestris essentiis & extractis actiōnē naturali vehementiorē, & calorē intensiorem*]. Hæc enim rariora, quã ea, ex quib. extrahuntur, nosti. Paucis rem expedies, si vere loqui volueris, vbiq; & ex quacunq; occasione Chymiam condemnare te voluisse. Hic tãquam inefficacia, illic vero tanquam efficaciora, q̃ par esset. Postremo, quid Dn. Riolan. respondebis ita scribenti Cōment. in lib. 2. Fern. de abd. rer. caus. c. 4. [*quo res est materialior, eo patiēdo est aptior, agendo ineptior, quo formalior, eo effica-*

efficacior] an dices ipsum corporea & materiata incorporeis & immaterialis opponere? At exempla, quibus explicat formaliora, quæ sunt fulmen, venti, fulgetrum, &c. te conuincant. Adde illa comparatiua [*formaliora, materialiora,*] hæc ferre non posse, dicendum fuisset positue formalia, materialia.

Pag. 29.

[*Duo requiruntur ad actionem Physicam, contactus & mora.*] Hæc iam concessa fuerant Cenfori, simulque scripserat Haruet. non metuendum, ne non morarentur distillata chymica, & essentia in nostris corporibus, & contactum non facerent, quoniam nec sola sumuntur, sed vel diluta cum liquore, vel alia ratione mixta cum aliquo crassiori corpore, vt olei anisi gutta si sit sumenda, vel tabellæ sacchari rosati affunditur, vel vino, vel alicui decocto, aut cuilibet alteri rei conuenienti, nec in visceribus deficit humorum copia, cum qua, quæ sumuntur, miscentur, & à quibus eorum retunduntur vires, vnde fit, quo

lon-

longius absunt morbi ab ipso ventriculo, & eo validiora exhibeantur remedia, horum ignoratio Candidate effecit, vt quæsiueris.

[*Si sedes morbi sit in habitu, poteritne* Pag. 29.
integris viribus vna essentia spiritalis guttula eo peruenire?]

Nam si integris possent eo peruenire viribus, cur validiora exhiberentur? Sed, qui fieri potest, dices, vt, cum sit tam exigua moles guttulæ, ad corporis habitum perueniat? Primum, discere metiri vnumquodque suo modulo ac pede verum esse. Falsum est enim Chymistas, omnia sua medicamenta exhibere ad vnam tantum guttulam, legisti ab Haru. scriptum pag. 31. acidum guaiaci exhiberi ad duas & tres drachmas. Secundo didicisse debueras ex ipso Gal. lib. 6. de loc. affect. cap. 5. [*Res quasdam parua molis solo tactu maximas inducere alterationes.*] Postremo hoc te docere debuerat exemplum diagredii & colocynthidis, quorum quinque aut sex grana è distantissimis partibus humores potentissime attrahunt.

[*Quod*

Pag. 30.

[Quod obiicis non obiicis ad Galeni mentem, quia intelligendus est de rebus naturam integram seruantibus.]

Hæc fortasse recte, si Candidatus cum Candidato certauisset, hos enim iurare in verba magistri æquū est, donec rerum multiplici obseruatione, & exercitatione eorum confirmetur iudicium. At Doctor disputabat contra Doct. contra Censorem, qui nihil non erat contra Haru. declamaturus, si ad Gal. potius, quam ad eius mētem respondisset. At ille disputabat, dices ex mente Gal. Quid ita quæso? Quia scripsit astringētia [debere esse terrestris substantie.] Sit ita, quid tū postea? Nunquid Haru. docuit & talia parari posse opera Chymix, separatione scil. partium terrestrium & astringentium, à partibus nō astringentibus? Nunquid demonstraui hoc fieri in rhabarbaro. Hoc enim Censoris fuit exemplū, qui non cogitauerat, cum spirituosā extrahuntur, terrena vna eademque operaremanere separata.

At loquebatur Censor [de astringentibus]

tibus integram naturam seruātibus.] Ne-
scis Galenum toties docuisse vix vlla
dari medicamenta, in quibus non re-
periantur diuersæ & contrariæ fa-
cultates? nunquid est periti artificis e-
as separare? Si Censor loquebatur de
astringentibus, quæ talia vsurpantur-
qualia producuntur à natura, cur Chy-
mistis potius, quam Galenistis expro-
brasset defectum astringētium? Nam
nulla lex, his magis, quam illis, vsum
rerum naturalium concedit. Ergo q̃
scribis de [*naturam integram seruanti-
bus,*] nihil est aliud quā effugium. In-
terea meminisse debueras primum
ab ipso Censore, deinde à te scriptum.
[*Agamus ergo ratione, non auctoritate, hoc
enim est philosophari.*] Et reuera quid in-
dignius Philosopho aut Medico, po-
tius inquirere, an ex Gal. aut alterius
cuiusvis mente, sit aliquid dictum vel
factum, quam an vere, an bene? Scias
ab Harueto neminem contemni, &
eum in eam potius peccare partem,
quam in oppositam. In nullius tamen
Philosophi aut Medici iurasse verba,
nec

nec numerum, auctoritatem, etatem, fastum, elatos atque inflatos titulos, rationi & experientiae anteponere. Hac enim tyrannide, & vere loquendi, & bene agendi libertas hominibus adimitur, quo quod indignius, aut potentius excogitari potest.

Pag 31.

[*Tu obiicis valde calida à Medicis in medendo usurpari, quid ad rem? non queritur, si seruiant medendo.*]

Contra Chymiam medentem potissimum edita fuerat Apologia Censoris, in qua pag. 56. scripserat. [*Sales chymici sunt caustici, ergo non possunt viuens conseruare, quinimo non possunt illi nisi contra naturam inesse,*] hisque immediate subiunxit exemplum Belengerii, cuius corpus salibus chymicis vstum & conditum fingit. (Id a. quam perite colligat ex eo, quod nullis refrigerantibus incendium vnquam extinguere potuerit, iudicabunt tyrunculi, quibus notum incendium & sitim inexhaustam, diabetes, quo vult ipsum laborasse, signum esse pathognomonicum.) An non erat igitur Harueti, qui defensionem praeparat-

parationem chymicarum suscepit, demonstrare sales chymicos, nec causticos esse, nec contra naturam in corpus ingeri? Tuum vero contra, si quid male ab eo demonstratum fuerat, euertere, si bene, probare? At hoc noluisti, illud non potuisti, ideo quæ iam coxerat Censor, hic refrixa nobis apponis, cum hoc titulo.

[*An sales chymici sint principia mixtorum constitutina?*] Pag. 31.
Age igitur, postquam te terrēt Haru. vestigia, ea relinquam⁹, tua sequamur, ut quo nos ducant, videamus. Scribis (*Nullum causticum nutrit, nullum generat, hæc n. sunt opera caloris temperati, non febrilis, at qui sales chymici, si non omnes, saltem maiori ex parte sunt caustici. Ergo sunt inepti generationi & nutritioni.*) Huius syllogismi terminorum numerus à numer. errorum superatur. Primum n. assumis in minori, q. prorsus evertit Haru. pag. 39. 40. 41. Sales scil. arte chymica paratos esse causticos. Secundo eo dato, quod assumis, non tamen sequitur ex eo, non posse esse principium mixtorum constitutivum. Ignis n. licet sit primum calidum

L

per

per quod reliqua sunt calida; ex doctrina tñ Peripatetica inter principia mixtorum cōstitutiuā statuitur. Tercio, quæstio & titulus non est de mixtorum causa efficiente, sed de principiis materialib. de principiis, ex quib. mixta constituuntur. Ergo male subnectitur hæc ratio. [*Hæc enim sunt opera caloris temperati,*] qua docetur tantum generationis & nutritionis, causam efficientem esse calorem temperatū, non autem quod erat docēdum, caustica scilicet non posse esse principia materialia constitutiua mixtorū. Postremo, quod est in quæstione, licet ea omnia concēderentur, non cōcluditur, sales scil. chymicos non esse principia mixtorum constitutiua, sed tantum viuētiū, cum nō possit inferri negatio generis ex negatione speciei, vt ex negatione hominis nō infertur negatio animalis, licet tollatur omnis homo, tamē in brutis animal conseruabitur. Hæc sunt absurda, in quæ te præcipitauit Candida doctrina Censoris. Pergamus ad reliqua.

In-

Introducis Haru. sic loquentem.
 [*Quid si dixero cineres frigidos?*] At non Pag. 32.
 sic loquutus est, verum ita. [*Sales Chy-
 micos non esse causticos, non solum cōcludo,
 verum contra, esse frigidos.*] Sed dixerit,
 ut vis, quid argumentis, quibus hoc
 probavit, respondes? nihil prorsus, qd
 ergo contra obiicis? Hæc. [*Nescis pluri-* Pag. 31.
ma aquea, ut vinum & sanguinem, pluri-
ma quoq; terrena, ut calcem & cineres, sub-
stantia esse frigida, taliaq; sentiri, potentia
vero esse calida.?]

Melius opinor fecisses, si nihil ob-
 mutiffes. Nam cum sales aut cineres
 asseruit frigidos Har. non de illo am-
 bientis aeris frigore, quo, quæ tangū-
 tur, fiunt aut sentiuntur frigida (est n.
 hoc frigus externum) sed de interno,
 & à natura insito loquutus est. Hoc i-
 gitur tuum telum est imbellè, & sine
 ictu. At iam lubet huius obiectionis
 singulas partes examinare, ac primū.
 Cur non dixisti potius, plurima esse
 actu frigida, quam substantia? Scis
 enim actum, non autem substan-
 tiam opponi potentiæ. Ipsa enim

potentia est in substantia, at oppositū
 in opposito esse non potest. Secundo
 quib. rationib. demonstrabis, q̄ sunt a-
 quea, esse calida potentia, hoc est, suo
 natiuo temperamento? Docet n. do-
 ctina Peripatetica, ignea, aquea, ae-
 rea, terrena, sic denominari à prædo-
 minante elemēto, simulq; prædomi-
 nantis elementi prædominantē qua-
 litatē cæteris qualitatib. prædomina-
 ri. Si dixeris contrarium probari exē-
 plo sanguinis & vini, quæ licet sint a-
 quea, sunt tñ calida; respondebo hoc
 implicare cōtradictionem, vel falsum
 esse, prædominantis elementi inten-
 sam qualitatē p̄dominari, vel falsum,
 aquam esse primū & intēssimum fri-
 gidum, vel deniq; falsum, in aqueis a-
 quam prædominari. Si dixeris sangui-
 nem licet calidum, ab Hippoc. tamen
 aqueum vocari, respōdebo, hoc qui-
 dem verū esse ex Hippoc. at illud fal-
 sum. Negat n. sanguinem, & reliqua
 aquea esse calida. Hui⁹ hæc sunt ver-
 ba, lib. de corde. [*Sanguis non est natura
 calidus, neque enim alia aqua, sed calefcit,*]
 quod

quod idem est, ac si dixisset, in quibus dominatur aqua, suo natiuo temperamento non esse calida.

[Citra cōtrouersiam est erodere propriū Pag. 33
esse caloris, succus citri non soluit vniones erodēdo, vt neg, hirci aut leporis sanguis adamantem, aut posca ebur, acetum testam o-
ui, non curas quid, dummodo aliquid dicas, tantum potest apud te contradicendi studi-
um. Aristot. distinguit Sophistam à Philoso-
pho, quod Sophista disputet contentiose ad opinionem & victoriam.]

Censoria maiestate destituta hæc exprobratio Cādidate, iacet humi e-
lumbis & euanida, putet à Candidato
plata. Verum dic mihi, ô omniū im-
pudētissime, quæ te mala mēs ad scri-
bendum impulerit. [Citra controuersia
esse, erodere propriū esse caloris.] Postquā
legisti ab Har. probatum auctoritatē
Leuini Lem. & ipsius Gal. acida qua-
tenus frigida erodere, mordicare? en
textus Gal. quem produxerat Haru.
[Communis est mordicatio tribus istis saporib.
acido, amaro, acri, verū acido quidem,
vt frigidus simul & subtili, nam & id sape

monstratum est, amaro vero & acri, ut calidis] huic addam aliam ex eod. Gale. lib. i. de simpl. facult. c. 39. [*Porro, quæ mordicant roduntq³, idq³ cum valida quadam caliditate, acria vocantur. Si vero sine hac mordent, acida.*] Hæc scripsit Gale. quibus & experiētia fretus Haru. scripsit quædam corpora frigida erodere & mordicare. Ob hæc eum Sophistam vocas, disce sapere Candidate.

Verum dic mihi cuius sit, quæstionem propositā ab aduersario, immutare? non est Philosophi. Ergo iam de te ipso cōclude, quæ scribis de Sophista. Nam scripserat Haru. pag. 43. [*Scis apud Gal. sæpissime occurrere, acria vstione minus fieri acria & calida, contra vero non acria, & acrimoniam & calorem acquirere beneficio vstionis seu empyreumatis.*] Tu vero pro istis hæc reponis.

Pag. 34.

[*Proponis nodum, quem putas Gordium cumque à solo Alexandro Chymico dissolui posse. Scripsit Gale. acria perdere acrimoniam vstione, cætera nō acria eam acquirere.*] Ex his patet, quam fideliter quæstionē refers. De simplici acquisitione, &
amissio-

amissione acrimoniæ agis, cum quæstio sit præcipue de intensiōe & remissione acrimoniæ. Iam videamus quæ respondes, scribis;

[*Respondeat pro Gal. medicina Candidatus, acrimoniam acquiri aucto calore ad certum, puta ad tertium gradum, quem cum accedente vstione excedant acria, acrimoniam amittunt, cetera si modo fuerint tenuis substantiæ, cum ad istum caloris gradum peruenerunt, eandem acquirunt.*]

Dignus es flagro Candidate, qui doctrinæ Galenicę adeo ignarus, ausus es tamen te pro ipso responsurum profiteri. Nā qui fieri potest, vt Gale. existimauerit vstione excedi caloris gradū, quo acquiritur acrimonia, cū scripserit, quæ sequuntur? Primum c. 39. lib. 1. de simpl. facul. [*quæ mordicant roduntq, idq, cum valida quadā caliditate, acria vocantur.*] Secundo lib. 4. c. 18. [*Scire a. oportet, acres sapores omnes summe esse calidos, ac deinceps post illos esse amaros, deinde vero dulces. Cum vero in omnibus ampla sit latitudo, is qui magis aut acrius, aut amarus, aut dulcis est, magis*

L 4

quoque

quoque est calidus, qui vero minus tantum amittit caloris, quantum abest ab exacta gustus qualitate. Terminus autem seu finis saporis amari est abstergere, acris vero v-rere, at dulcis nutrire. Vbi videlicet in sua quisque natura absolutus fuerit, hoc est, ubi quoad fieri possit, minime alienis permisti sint qualitatibus.] Tertio cap. 19. eiusdem lib. [Rursum ad acres sapores orationem vertamus. Ac primum exacte ipsos calidos dicimus, deinde exedentes, vrentes, crustam molientes, ac denique etiam colliquant, eosque omnes vel cuti impositos esse huiusmodi.]

His lectis, dic bona fide, Candida-te, cui verius Haru. an tibi compete-re tua iudicabit conscientia, quæ paulo ante ipsi immerito exprobrabas his verbis, non curas quid, &c.

An sint ægri curandi similibus?

Mirum est, te tantum laborare in probando, medicamenta debere esse contraria morbis, cum hoc iam tibi fuerit concessum ab Haruet. pag. 45.

[Totus

[Totus in eo es, inquiebat, ut probes medicamenta, quibus expelluntur morbi, non debere esse similia morbis, sed contraria. At frustra in eo laboras, idem enim tecum sentiunt Chymistæ.] Et sequenti pag. [Cum dicunt similia similibus curari, non volunt, quod tu credis, Medicum adhibere remedia morbo similia, sed natura ægri, ut æger curetur. Didicerunt enim ex Hippocr. contradicente natura omnia irrita fieri. Ideo existimant officium esse Medici, ut magis sit sollicitus de admonendis & exhibendis natura similibus, quam morbo contrariis, ea autem morbo contraria esse, minime negant. Imo quoniam norunt, id quod & tu asseris, contraria contrariorum esse consequentia, firmiter credunt. Quicquid est amicum & simile natura, inimicum & dissimile esse ei, quod est præter & contra naturam.] Ex his iudicare debueras, Haru.

existimare ægros iuuari à medicamentis, & ratione similitudinis, quam habent cum ægri natura, & ratione contrarietatis, qua sunt ægritudini opposita. Hæc sunt quæ impugnare debueras, at his relictis ad distinctio-

nes [*per se & per accidens*] tanquam ad ingentes machinas, quibus quodvis astruas, confugis, scribisque.

Pag. 41.

[*Nos dicimus, medicamentum primo per se oppugnare morbum, ex accidenti iuuare naturam, quia iuuat, qui tollit impedimentum.*] Et rursus:

Pag. 43.

[*Respondeo remedium primo per se tollere morbum, tantum ex consequenti iuuare naturam.*]

Pag. 42.

Athæc sunt falsa, quia supponunt morbos medicamentorum opera, non autem naturæ tolli, ipsamque naturam non alia ratione iuuari à medicamentis, [*quam baiulum qui lenatur ab alio detracta aliqua oneris parte,*] quod idem est, ac si diceres, naturam otari, atque feriari tantisper, dum agit medicamentum, & destruit morbum, quod, inquam, rursus falsum. Medicamenta enim sunt tantum naturæ instrumenta, quæ sine ea nihil possunt agere. Ideoque ab ipso Hippocr. dicitur curatrix morborum, quod & tu coactus es fateri his verbis:] *Natura conseruanda est, quia ipsa est qua sanat, ab ea sa-*

Pag. 39.

ea sanationis principium, morbos leuiores sola sanat, grauiores arte adiuta.] Ex quibus patet, actionem medicamenti, nisi naturæ actione vna concurrente prorsus irritam. At natura non aget cum medicamento, nisi cum ipso familiaritatem, amicitiam, & similitudinem aliquam habuerit. Ergo primo & per se iungitur cum medicamento, vt exturbetur morbus. Ergo sapienter à Chymistis statutum est, primo illam similitudinem in medicamentis quærendam, cum sine ipsa potius sint nocitura, quam profutura, licet morbo quantumuis statuatur contraria. Secundo vero illam cum morbis contrarietatem.

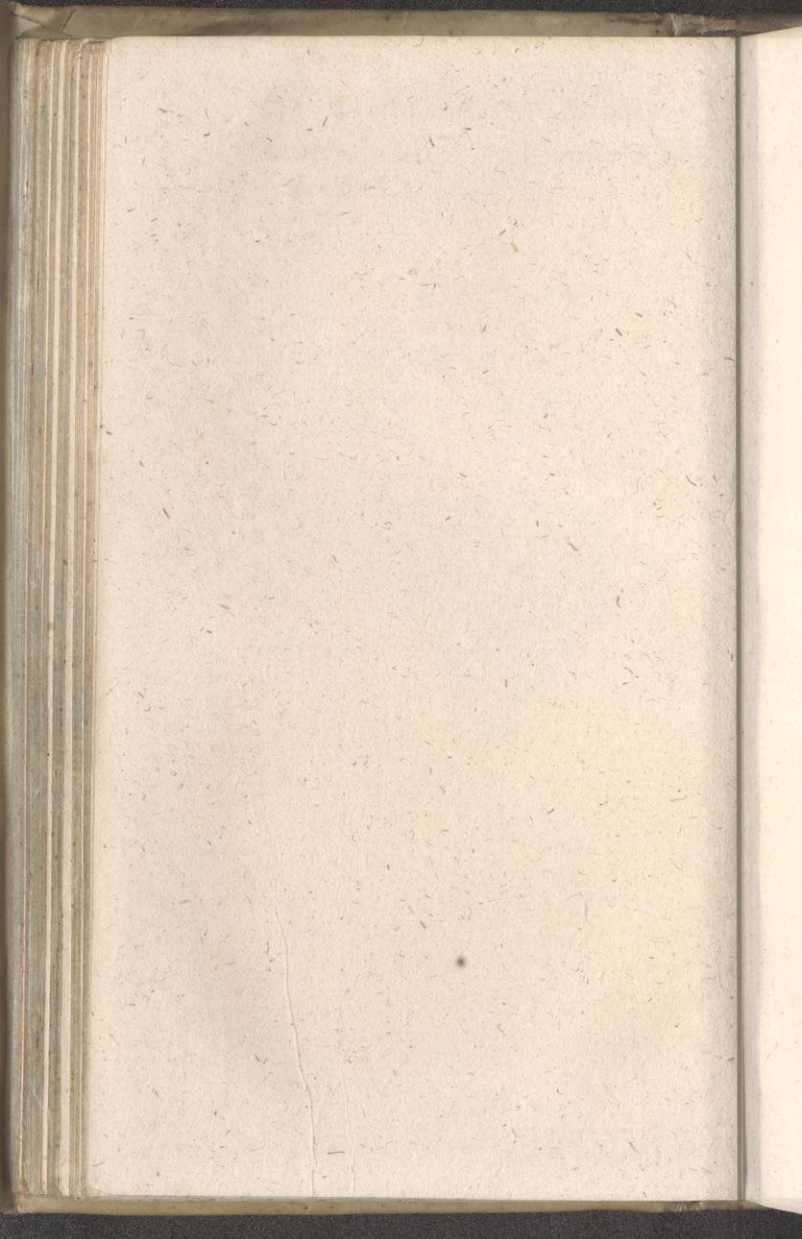
Hæc sunt, Candidate, quæ pro veritatis & Haruet. defensione scribenda iudicaui. Si quid acerbius in te dictum putes, memineris voluptatis, quam in male dicendo cœpisti, memineris te priorem lacessiuisse hominem, qui modestissime scripserat. Et postremo hoc te maxime consolari debet,

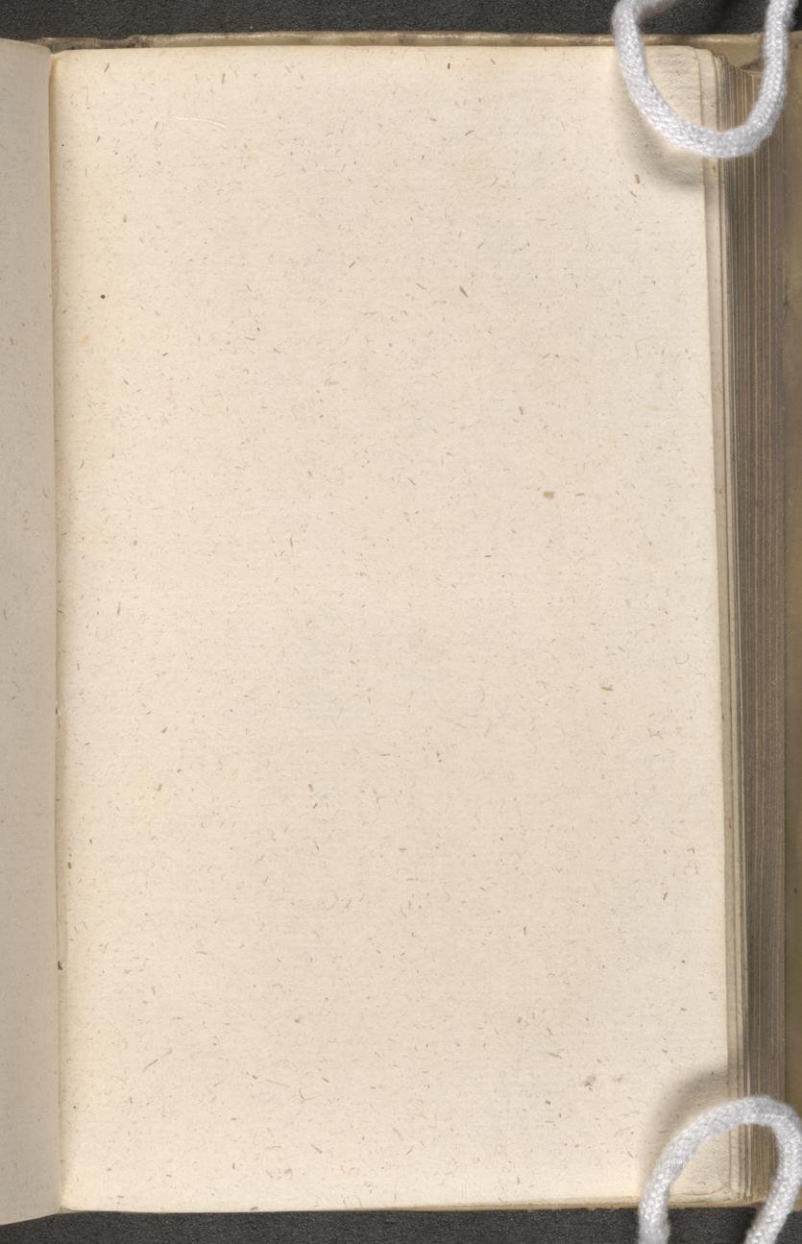
172 *In Ioan. Ant. Apol. Animaduers.*
debet, quod pro falsis nil nisi verum
vere tibi sit responsum.

FINIS.

madu
nifve

Dem

IOA
COM
veteris
pocratio
gm

ISRA

H
Typis W
Mann

Demonstratio veritatis doctrine

C H Y M I C Æ.

Aduersus

IOAN. RIOLANI
COMPARATIONEM
veteris Medicinæ cum noua, Hip-
pocraticæ cum Hermetica, Do-
gmaticæ cum Spagyrica.

Auctore

ISRAELE HARVETO

Medico Aurelian.

H A N O V I Æ

Typis Wechelianis, apud Claudium
Marnium & hæredes Ioan. Aubrii.

M D C V.

NO

ATC

MO

n

Isr

lisme.

profere

exens

Apri

mie st

perter

NOBILISSIMO
ATQVE ERVDITISSI-

MO VIRO HIERONY-
mo Grosslotio Domino
de L'Isle.

ISRAEL HARVETVS S.

AM ante vigin-
ti annos, bellum
à Riolano Chy-
mistis indictum,
ex eius scriptis ap-
paret, vir nobi-
lissime. Ipsum autem quam parum
prosperè aggressus sit anno superiori;
ex eius velitationū successu liquet.
A primo enim iaculo quod in Chy-
mie studiosos contorsit, eorum telis
perterritus, nulla salubriori via, quā

fugæ, sibi consulere potuit, ut cui-
 uis, eius Apologiam pro Hippocra-
 tis & Galeni medicina, cum omni-
 bus scriptis, quæ eâ subsequuta sunt,
 conferenti fiet compertissimū: Eas-
 dem enim principiorum petitiones
 ubique repetitas inueniet. Credide-
 ram itaq; fugæ eum pertasum, tan-
 dem conquieturum. Verum ne quid
 intentatum relinqueret, est enim vi-
 ctoria cupidissimus, experiri maluit
 euentum pugnae statariae, quam re-
 ceptui canere. Quamobrem suis co-
 piis, iam sæpius fuis, in unum exer-
 citum reuocatis, & collatis, hanc
 ultimam pugnam dare sibi proposu-
 it. At sane solus cum sua umbra de-
 pugnasset, nisi vidissem, nunc mihi
 oblata occasionem opportunissimam,
 eius iactationum, & minitationum
 Hydram opprimēdi, hac unica ve-

ritatis

ritatis doctrinæ Chymicæ demon-
 stratione. Veritate autem cum ni-
 hil inuidiæ, atque odio sit magis ob-
 noxium, eam tuæ fidei atque clien-
 tela committendam iudicaui. Scio
 enim nullum, te libentius, hoc onus
 subiturum. Quandoquidem te ad id
 impellet, non solum tua singularis a-
 micitia, qua me iam ab aliquot an-
 nis cohonestauisti; verum etiam tua
 summa eruditio, atq; probitas, qui-
 bus inter doctos, & probos maximè
 eluces; Et obligatio, qua te Chymicæ
 deuinctum liberè profiteris, quod e-
 ius opera, superioribus quatuor men-
 sibus, te liberari voluerit Deus, à
 tam graui dysenteria, ut eius leuiora
 symptomata, nihil minus quam præ-
 sentem mortem intentauerint spatio
 quadraginta dierum? Quid enim
 aliud expectari poterat ex excretis,

prima hebdomade cruentis, & vitellinis, tribus vero sequentibus, prassinis, & instar picis liquida nigris, & postremo purulētis, quorum euacuatio non nisi post mensem integrum, cessauit? Quid aliud quaeso, quam mors praesagiri poterat, ex deiectionibus adeo frequentibus, ut spatio octo dierū cogereris sexies, aut septies singulis horis desidere? aliis vero sequentibus, octo diebus ter & quater, reliquis vero, bis & semel, ita ut spatio quadraginta dierū nulla illuxerit; quam minus quam decies aut duodecies è lecto surrexeris, atque excrementa deieceris? Atque haec, cum subsultus conuulsifici fere semper sint comitati, cum decima sexta die superuenerit singultus, qui sedari non potuerit ante diem decimā quartam, cum delirio duorum dierum,

bor-

borborygmo incredibili, frigore brachiorum & tiliarum. Et postremo cum singultui vomitus successerit, cum vetriculi acutissimo dolore quoties iusculū, aut aliquid aliud, etiam oleum amygdalarum dulcium, ingerebatur. quid de tua salute sperari potuisset? Tot tamen gravissima symptomata superari à natura, Chymiae opera, Deus voluit. A natura, inquam, iam à sævisima nephritide sex dierum, cui successerat illa dysenteria, valde debilitata, sed cui succurrerunt excellentissima cum alimenta, tum medicamenta Chymica: inter quæ, cum ad virium omnino ferè labentium instaurationem, nullum præsentius remedium observarim laudano cum tincturis corallorum, margaritarum, & aliorum medicamento-

rum parato : huic præcipuè, tuæ
 sanitatis, atque vitæ restitutæ,
 laus, si quam laudem mereantur
 medicamenta, debetur. Eius e-
 nim usu, singulis noctibus sedaba-
 tur ille fluxus impetuosissimus, fu-
 gabantur vigilie, atque desiden-
 di, & è lecto surgendi labor assi-
 duus, somnus conciliabatur, atque
 assumptorum præcipitatio impedi-
 batur, sicque inanitis & exsicca-
 tis partibus licebat attrahere quod
 utile & necessarium, eoque frui,
 humectari, refici. Sed quorsum
 horum omnium commemoratio ?
 An ut intelligas, vir Nobilissi-
 me, quantum Chymie deuinctus
 sis? minimè sanè, verum ut no-
 rint omnes, doctrinam Chymicam
 te tanto defensore non indignam:
 & Antichymistas immerito & in-
 grate

*gratè eam doctrinam euertere co-
nari, cuius opera tot bonorum
sumus participes.
Vale.*

~~~~~

PRIMA SECTIO.

Quod Alchymia sit pars philosophiæ.

CAPVT I.

LCHYMIÆ nomen non eadem, & vnica significatione, ab omnibus vsurpari certū est. Alii enim hoc nomine metallorum transmutationem intelligunt, vt Carrerius. Alii vero nihil aliud præter medicamentorum præparationem Chymistis peculiarem, vt quidam Galenistæ. Alii postremò, vt qui Paracelsici vulgo nuncupantur, Eam scientiam, quæ non solum illam medicamentorum præparationem docet, verum & eorum cæterorumque corporum naturalium causas, partes, & affectiones inquirat, atque humano corpori medetur.

Hæc

Hæc ea est de qua instituta est hæc Demonstratio, & quam meritò inter philosophiæ partes numerari contendendo. Omnis enim cognitio, quæ versatur circa corpus naturale, vel eius aliquam partem, eiusque causas, & affectiones inquit, est pars philosophiæ, cuius proprium est, ut inquit Arist. 4. metaph. posse de omnib. speculari; & substantiarum principia & causas habere. At, quis cōcedet Chymiam, dicet aliquis, quā scribit Riolanus ortā ab inferis, illius cognitionis, quæ cœlitus à Deo hominibus concessa fuit, partem esse? Hanc calumniā à Riolano passim obtrudi video, qua vero ratione impulsus, dicam.

Existimavit Paracelsus humanum corpus, nō solum morbis visibilibus, & naturalibus; verum & inuisibilibus, & supernaturalibus tentari posse. De illis, eorumq; curatione, quā plurima scripsit volumina: de his, quinque libr. quorum hic est titulus.

12 *Demonstratio veritatis*

De Origine morborum inuisibilium. Ex horum ultimo, tres locos producit Riolanus quib. conatur persuadere, meritò à se scriptum Chymiã esse diabolicam. Ita enim scribit pag. 86. Apolog. pro Hippocratis, & Gal. medicina.

Ne quis existimet imponi Paracelsò, quod suam medicinam diabolicam candidè profiteatur, adscribam eius verba ex libro de origine morborum inuisibilium.

Sane ut nemo, nisi insanus, negabit, diabolicum esse, suadere characteribus, & incantationibus aliquos morbos esse curandos; sic nullus unquam Riolo concedet, hinc rectè inferri quidquid præter hæc scripsit, aut nouit Paracelsus, inuentum esse diaboli. Ergo immeritò ex illis concludit, Chymiam, quia de ea scripsit Paracelsus, esse diabolicam, nisi prius demonstrauerit eam magiæ subiici, quod absurdum. Opponuntur enim è diametro, visibiles morbos, naturalibus,

libus, visibilibus, atq; sensibilibus instrumentis expugnare. Et, inuisibiles morbos, supernaturalibus, inuisibilibus, & insensibilibus instrumentis curare. Nihil igitur aliud colligere, & concludere potuit Riolanus, quã Paracelsum magiæ deditum fuisse: quo cum antiquior sit Chymia: (si Mesueo, qui eius mentionem facit, atq; ante sexcentos annos vixit, aliquid credendum est:) An ideo reiicienda, an ideo magica, & diabolica censenda, quia eam tractauit Paracelsus? suam senectutem idololatria infamem reddidit Salomon, nec tamen vllus eius diuina scripta reiicit. Bonarum artium dignitas, atque veritas, artificum vitiis non inquinatur. At illa, Riolani instituto sunt conformia. Hanc enim comparationis tractationem suscepit, non vt aliqua ratione Chymiam ornaret, atque amplificaret, verum vt eam *αἰσχρὴν ποιεῖτο* atque omnib. odiosam redderet. Hoc vnum sibi semper proposuit. Quamobrem

24 *Demonstratio veritatis*

non mirum est, si illam calumniam toties repetitam in eius scriptis legamus: & nunc, in huius operis limine, primi capitis hac summa proposita; quod Alchymia sit vera philosophia veteribus ignota, nihil in toto capite, præter insulsa scommata & aniles ineptias, proponat.

Nisi Vulcanus esset claudus, inquit, cogereturque inniti baculo ascenderet in cælum, ubi de astris essentiam quintam eliceret, & litem inter philosophos tandiu disceptatam dirimeret, si natura an anima regat astra: si anima, assistensne, an informas intelligētia. Absit Riolane, Chymie studiosi tā male locēt horas in his adeo vanis exquirendis. sine Vulcano nunquam didicisses, in vulgari sulphure contineri spiritus acidissimos & incombustibiles, atque ipsos, congelationis oleosæ partis sulphuris, auctores esse. Ignorares etiam in gaiaco liquorem acidum contineri, ipsumque, contra id quod docet de acidis doctrina Galenica, esse sudorificum.

Ipse

Ipse Vulcanus cum suo baculo, ostendit similes partes humani corporis, non in quatuor elementa resolui, ut credebatur, sed in alia corpora, scilicet, sulphur, & mercurium. Hæc & alia multa similia inquirere, multo satius fuisset, quam illa inepta, ne dicam scurrilia de Vulcano scribere. *Sermonum inhonestorum arte*, inquit Hippoc. ea quæ ab aliis inuenta sunt turpiter incessere, non corrigendi, sed ea quæ à peritis inuenta sunt, apud imperitos calumniandi studio, id non scientiæ institutum & opus est, verum petulantis naturæ, aut ignorantie indicium. Nosti fortasse, quantus vir fuerit, Zuingerus; Ipse multo aliter, quam tu, de Vulcano sentit. Huius iudicium tuo anteponent, si sapuerint, medicinæ studio si. Is igitur ita scribit.

Hippocrati certè Chymica historia euidenter attestatur. Inest humidum istud rebus omnibus naturalibus, sed in aliis magis sub una quam sub alia specie, alia namque pingua, alia viscida, alia fluida, alia

16 *Demonstratio veritatis*

*gelida apparent: quorum tamen singula si
sub Vulcani examen veniant (quem Iouis
in edenda Pallade obstetricatorem fuisse
tradunt fabulae) & pingue, & viscidum,
& fluidum, & gelidum in sese humidum
continere deprehenduntur, mira varietate,
& quo ad quantitatem, & quo ad qualitatem,
& quo ad præparandi modum viri
Asclepiadeis conuenientissimum.*

~~~~~

*Quod Alchymia sit ars, eaque utilissima
non autem Imaginationis figmentum,
ut falso calumniatur Riolanus.*

C A P V T II.

CHymiam artem esse satis superq;
patet ex præcedenti cap. quod
rursus confirmatur ex ipsius artis de-
finitione. Est enim iuxta Aristotelem,
Habitus in efficiendo cum recta rati-
one positus, aut si mauis, Est collectio
præceptionum ad vsum, vel utilita-
tem hominis tendentium. Et quis ne-
gabit Chymiã ea operari cum ratio-
ne,

ne, quæ vitæ, & sanitati hominis sunt
vtilissima? sunt necessaria? Censor,
Antaruetus, Riolanus. Absit, vt huic
Gerioni, vt huic Laruæ (qua solos pu-
eros commoueri decet) fides habeatur
potius, quam viris omni doctrina,
& eruditione cumulatissimis, qui de
ipsa pronuntiarunt quæ sequuntur.

*Audiotamen multos, inquit Gesne-
rus, omnib. de Paracelso prius enar-
ratis, quæ non nisi in hominem infamem,
& intestabilem cadere possunt. Passim ab eo in morbis desperatis curatos,
& ulcera maligna ab eo fœliciter sanata.
Callebat enim Chymisticam artem, nota
illud enim Lector, qua liquores, succos,
olea, de antimonio præcipue, & alia mira-
bilia medicamenta parabat.*

Schegkiius. *In separandis autem mi-
xtis naturis, admodum ingeniosa est ars
Chymica, vt digna sit admiratione & mi-
nime contemnenda, & negligenda à Me-
dicis.*

Idem iudicauit Zuingerus, ideoq;
nihil indignum medico, se facere cre-

didit, si suo suffragio, quanti sit existimanda, testaretur his verbis.

Maximi facio ministram medicinæ Chymiam.

Carrerius, libro, quem ex professo scripsit contra metallorum transmutationem.

Artem sublimandi & distillandi ingenio philosophico, menti sublimia indaganti, animo demum ingenuo & regio ita accommodatam iudicaui semper, ut Alchymiam inutilem, & perniciosam. Itaque salutis corporis, animique ornamento, salutaris & congruens seruetur incolumis, semper floreat, & omnibus suis numeris exactissime perficiatur.

Sylvius. *Sunt verò formæ vasorum aliæ propemodum infinitæ, præsertim Chymistis usurpatissimæ, de quibus plura dicere supersedeo. præsertim quod intellexerim Ioan. Baptistam Montan. Veron. medicum doctiss. in id opus magna cura, præcipuoque studio incumbere, ut habeat medicus, quæ remedia ex metallicis corporibus, & aliis arte fusoria, & sublimatoria*

vires

Doctrinæ Chymicæ.

19

vires habent præstantissimas, & efficacissimas ad morborum pertinacissimorum curationem.

His, & aliis pluribus autoritatibus demonstratur, eam saltem Chymicæ partem, quæ versatur circa medicamentorum præparationem, artem esse. Quidni igitur toti Chymicæ hic titulus concedetur, cum suis præceptis & principiis multa veteribus philosophis & medicis incognita demonstret? ipsaque experientia confirmet?

Itane tu de veteribus indigne pronuntiabis? inquit Riolanus.

Sancitum est enim, ab eo, philosopho, Pag. 140.
medici titulo eum indignum esse, qui contradicat Aristoteli, Hippoc. & Gal. & prius statuerat, totam Pag. 3.
vitam hominis in imitatione positam esse.

Sanè ut qui negauerit, illos fuisse philosophiæ, atque medicinæ præclarissima lumina: eum omni mentis lumine carere necesse est. Sic quia affir-

mabit eos, ita naturæ omnia scrinia
 perspecta habuisse, vt neque à vero
 aberrare vnquam potuerint; neq; po-
 steris perscrutandum quidquam re-
 liquerint: vel impudentissimæ adula-
 tionis, vel profundissimæ cæcitatibus
 clarissimum præbebit argumentum.
 Et quis de Aristot. scripsit. *Elusit sanè
 Arist. veterum physicorum demonstratio-
 nem eruditam, qua concludebant materi-
 am esse priorem physica & singulari for-
 ma, quia quod permanet, sit prius & di-
 gnus, materia autem permaneat extin-
 ctis in ea formis. Elusit inquam hanc ple-
 nam sapientiæ conclusionem alieno & pa-
 rum accommodato responso. & paulo
 post. ad quem scopulum pariter offendit
 6. philos. Et nunquid rursus eandem
 opinionem defendis hac tua compara-
 tione contra Aristotelem? Præterea,
 quis nisi tu ipse scripsit. *Apud nos plus
 valet ratio vsu longo confirmata, quam au-
 toritas, mouemur quidem summorum vi-
 rorum autoritate Hipp. præsertim & Gal.
 sed ratione & experientia magis. Postre-*
 mo*

pag. 17. &
 18.

*Ad Turq.
 Apol. resp.
 pag. 33.*

mo sub finem huius tractatus demon-
strabo, te, contra Gal. & perperā, de-
fendere omnia vsta seipsis effici cali-
diora. Quo iure, Riolane, quod tibi li-
cet, fit Chymiaē studiosis piaculum?
Quia *Alchymia sit reuera imaginationis* Pag. 16.
figmentum. Quomodo id probas? quia
nulla ars bonum à malo, id est, formam à
materia possit separare: quod se facturam
promittit Alchymia. Elegans sanè argu-
mentum, nisi sophismatis esset ple-
nissimum: quod nunc demonstrare
aggredior.

~~~~~

Per separationem boni à malo non intelligi
à Chymistis separationem formarum peri-
pateticarum à materia prima.

C A P V T III.

ACtionum mixtorum corporum
aliqua esse principia, nullus vn-
quam dubitauit. At quæ nā sint, non
ita inter omnes conuenit. Omnium
opinionēs hoc loco referre, superua-

22 *Demonstratio veritatis*

caneum fuerit: Aristotelis vero non modo vtile, verum & necessarium; quoniam Chymix, & doctrinæ peripateticæ principia, iisdem aliquando nominibus designantur, quorum tamen diuersa est significatio.

Aristoteles compositionis rerum naturalium non modo statuit quatuor elementa, verum etiam materiam, & formam quæ tanquam primarum principia ita definit, vt omnia ex ipsis, ipsa autem ex seinuicem fieri nequeant, nec à seinuicem separata, (vnica anima hominis excepta,) existant. Statuitque, ipsam materiam esse interitus expertem, formæ subiectum, passionis principium, & per formam existere. Formam autem interitui obnoxiam, extra materiam subsistere non posse, actionis principium, atque materiæ perfectionem, vtpote quæ ipsi deesse. Atque inde factum est, vt forma, ab eo, aliisque peripateticis vocetur, Essentia, Actus, Perfectio, Ratio, Bonum. Materia vero, foemina,

mina, Turpitudine, Potentia, Imperfectio, Malum.

Chymistæ vero mistorum corporum hæc statuunt principia, sal, sulphur, mercurium. Actionem autem mixtorum, non à capite mortuo, sed à tribus illis principiis, tanquam à causis actiuis produci, existimant, ideoque horum tantum trium mentionem faciunt, quasi ea sola quæ agunt, principii nomen mereantur. Eadem impulsione ratione, ipsa, bono comparant, caput autem mortuum, malo. Et quoniam peripatetici, formæ nomine, actuum principium designant solum, non autem materiam; sic illi, tria sua principia hoc nomine formæ digna iudicantes, quod ea sola sint actiua, non solum id nomē ipsis tribuerunt, verum & cætera eius attributa ante commemorata, sicuti nomen materiæ, eiusque attributa, capiti mortuo.

His ita positis facile est intelligere, formæ & materiæ nomina, & attributa, non vna eademque significatione

24 *Demonstratio veritatis*

à Chymistis & peripateticis vsurpari, cum Chymistis significant principia, quæ sunt corpora, & à seinuicem separata existunt, quæ conditiones, principiis peripateticorum minime conuenire possunt. Atque ex his sequitur, quicumque peripatericus, ex his nominibus significatione peripaterica sumptis, contra conclusiones Chymicas disputabit, eum nihil plane quod sit alicuius momenti illaturum. Ex homonymis enim terminis, nihil nisi æquiuocum colligi potest. Ideoque sapienter statutum est, ipsorum, nisi prius distinctorum, nullum usum esse in doctrina. Quid igitur Riolane, tibi argutatori acutissimo venit in mentem, ut nulla distinctione nominum præmissa, ex ipsis disputes contra Chymistas? An inscitia hoc à te commissum est? hoc sanè necesse est, nisi fateri mauis, te scientem & prudentem voluisse lectorem decipere. Ita enim argumentaris.

Pag. 18.

*Cum sola materia maneat vanescente
forma,*

forma, quis dubitet solam materiam principii nomen mereri? Aristoteles respondet manere speciem, quæstio autem erat non de logica sed de physica, reali & singulari rei cuiusque forma, quæ si dispereat sola permanente materia, frustra illam queritis in materia visceribus.

Illius præmissæ distinctionis vi, hoc tuum argumentum in fumum resolutur. concedunt enim Chymistæ formas peripateticas à materia separatas evanescere; at Chymicis idem contingere negant.

Tuo igitur argumento nihil efficit; non quod vis, sed quod non vis, probas, demonstras, tuam scilicet, defectionem ab Aristotele, cuius doctrinam omnibus amplectendam proponis, & à quo descivisse summum nefas iudicavisti. Quid ab Aristot. imò à teipso, cum Democrito nunc volente contra Aristotelem, solam materiam mereri nomen principii, qui alias scripsisti, ipsum Democritum iure, ob id, ab Aristotele reprehensum; nolo

26 Demonstratio veritatis

Comment.
in li. 2. Fern.
de abd. rer.
caus. cap. 8.

mihi quidquam credas, hæc tua re-
cognosce. Quoiure Aristoteles repre-
hendit Democritum, quod cæterarum cau-
sarum vix ulla mentione facta solius ma-
teria meminere, in eamque velut præci-
pua causam res & motus omnes naturæ
reducerit, omnium cum sit infima, & ab-
iectissima, causa sine qua non verius quam
princeps causa, adiuvans quidem non effi-
ciens. Eodem succensendum est materiari-
is medicis, &c. Et paulo post. Nos vero
in meliora schola instituti, eorum tria prin-
cipia constituimus, materiam, formam, &
temperamentum. An respōdebis, nunc
te seniore factum vidisse, quantum
olim sis hallucinatus, ac proinde ut
nos melioribus instrueres, nunc ali-
ter, imo contra, à te scriptum? At vide
quid sis dicturus, Hippoc. enim Arist.
ratio, & sensus docent nullū mixtum
constare ex vnico principio. Et tu i-
pse nunquid huius tui secundi capit.
initio scribis, ipsam materiam formari,
& in certam rerum speciem adduci præsen-
tia formæ? Hac sola, addis, facit ut vnū-
quodque

quodque sit id quod est. Hæc scripseris Riolane, nec te pudebit statim sequenti pagina, eodem capite, scripsisse *salam materiam mereri nomen principii.* Quo teneam vultus mutantem Prothea modo? Tu, qui tot annos philosophiam peripateticam professus es, adhuc dubitas, quid pronuntiabis de eius primis principiis. Et tamen non te pudet scribere contra Chymiam, in qua nunquam institutus fuisti. Quod non solum ex iam refutatis patet, verum & ex mox sequentibus.

Quæ ostenditis magisteria, tincturas, sales, olea, sunt portiones materiae.

Si consulisses Paracelsum, ex ipso didicisses, magisterii nomine, illud medicamentum designari, à quo, præparatione nihil separatur, nihil deperit, sed remanet totum: quod non fit in tincturis, salibus, & oleis. Atque ex his, hæc sequuntur. Primum, ut probares, Chymiam esse reuera imaginationis figmentum, male hoc à te ele-

Actum medium, cum nulla ars bonum à malo, id est formam à materia possit separare. quasi nihil aliud quam hoc agat, ut rursus innuis & declaras sequenti capite.

Secundò, falsum esse, magisteria, esse portiones materiæ medicamenti, cum totum, non sit portio. sed neque tincturas, sales, & olea, esse, & existere sine omni materia, existimavit vnquam vllus Chymista, verum sine capite mortuo, quod malum vocatur, non autem materia prima, qua nullum destituitur medicamentum Chymicum. Horum omnium crassa ignorantia, hanc eiusdem farine conclusionem peperit.

Proinde si materia sit malum rebus omnibus adiunctum, spagyrica remedia iam per se naturaque sua mala, quia partes mali, ignis violentia redduntur deteriora.

Quam pluribus refutare velle, esset actum agere, ut ex iam dictis patet: quod vero attinet ad ea, quibus asseris, ignis violentia, spagyrica remedia
reddi

reddi deteriora , suo loco postea de his agetur : nunc enim ad reliqua accedendum.

Quoties mistum in sua principia sales & sulphura, aut essentias dissolvitis, mistionis concentum diruitis, quo sublato perit, aut otatur: forma, cum forma omnes vires, & specificæ proprietates formam consequentes abeunt.

Disce Riolane, non idem esse, solvere aliquod corpus in sua principia, & ex eo essentiam elicere: In illo enim separantur à seinvicem principia, in hoc vero coniuncta simul retinentur, sed à capite mortuo separata: in illo igitur separantur vires specificæ, in hoc vero adhuc vnitæ conseruantur. verum mutatur, inquires, temperamentum. nulla enim detractio, aut additio fieri potest, sine ipsius immutatione. Respōdeo temperamenti aliquam esse latitudinem, qua conseruata, & specificæ vires conseruantur, quoniam & ipsa substantia incorrupta, cum illa temperamenti latitu-

dine conseruatur. Infunditur rhabarbarum, coquitur senna, non sine aliqua temperamenti immutatione, & tamen non pereunt eorum specificæ vires. Extractum opii somnum conciliat, colocynthidis purgat, tinctura corallorum dysentericum fluxum cohibet. Ergo extractione non perierunt horum vires specificæ. Præterea obseruandum, aliquando toti mixto tribui, quod est vnius partis proprium, atque in eo casu, non modo non perit vis specifica separatione, verum augetur, hoc est, actio fit intensior, atque vegetior; vt oleum ceræ, potentius calefacit, & contusa resoluit à cera separatum, quam cum cera coniunctum.

At quæ ostenditis sales, principia, sulphura sunt factitia.

Aliam enim formam à nativâ ab igne acceperunt.

Illa non est à natura insita, sed arte quesita.

Supponamus hæc ita esse, & quid
tua

tua refert, dummodo id quod optas præstent ipsa medicamenta, quid refert; An sola arte, an vero sola natura, an postremo utraque curetur æger, dummodo curetur? verum non meministi eorum quæ scripsisti comment. de spiritu, & cal. innato. cap. 3.

Præter humorẽ oleosum, inquis, quem viventium communem confirmant Chymistæ; quando igne suo de omnibus quæ tixerunt; quin etiam de rebus inanimatis oleum educunt, insunt in nobis alii duo. Hæc nisi curaueris expungi, nūquam mihi persuadebis tua auctoritate, olea, aut sulphura arte fieri, non autem separari. Quæ insunt in re aliqua, & ab ea educuntur, non fiunt, nisi forte velis idem esse, fieri, atque inesse, & educi seu separari.

Sed supponamus denuo, quæcunque ostendit Chymia, ab ea, arte fieri. Ergo Riolane, non est imaginationis figmentum Chymia, sed est ars, quæ res artificiales nostris oculis, non autem phantasmata subiicit, hoc inquam

ex teipso infertur necessario, nisi probaueris artificiale non deduci ab arte. Nihilominus tamen, rursus insurgi sequenti capite, quo, te diligentius definitionem Alchymie examinare scribis. Age igitur videamus, num quid maius præstes.

Alchymia sua definitione pollicetur, inquis, purum ab impuro, potissimum à metallis & metallicis separare, atqui lapides & metalla sunt tota homogenea, constant partibus omnibus eiusdem nominis & rationis.

Alchymie definitionem proponere debueras, qua, quæ dicis promittit, sed volo rectè à te suppositum, Chymiam ea promittere sua definitione. Quomodo probas, eā non stare promissis? quia, inquis, lapides & metalla sunt tota homogenea. Ad sensum esse talia tibi conceditur, non autem reuera, vt demonstrat ipsorum resolutio in partes sulphureas, falsas & mercuriales, quas rursus, ex quatuor elementis componi, certum est, sed

aurum,

aurum, totum est purū; hoc tibi conceditur, postquam antimonio repurgatum est, atque tunc non opus est ipsum diuidere in purū & impurum, hoc inquam post eius purgationem, tibi conceditur, ante vero negatur, suas enim sordes habet, alioqui ipsius non essent diuersa pretia.

Hoc tuum primum telum est imbelles Riolanē, nisi fuerint reliqua rigidiora, nihil promouebis. & tamen videndum quam acriter his pungas. In secretionē puri, nō quiescere Chymicum scribis, ideoque eo, tanquam medicamento vti, concludis; ipsum autem perniciosum esse contendis, ac proinde ipsam Chymiam nō esse veram artem. At non satis fuit, scribere ipsum esse malignum, & perniciosum, hoc fuit probandum, hoc enim est in quæstione, incidisti in illum elenchum, qui dicitur petitio principii. Quia inquam probare debueras, medicamenta esse maligniora à facibus & capite mortuo separata, quam non

Pag. 28.

separata, respondebis opinor hoc à te factum his verbis.

Quis furor est inuentis frugibus vesci glande, non tatum maligna præferre benignis, ut scammonium rheo, sed antimonio & præcipitato etiam in leuiorib. morbis potius uti, quam manna, cassia, & agarico.

Iniquum est Riolane, ne dicam ineptum, cum quæstio est de comparatione medicamentorum à fæcibus expurgatorum, & non expurgatorum, quæ debent esse eiusdem speciei, atque in eo tatum differre, quod alia expurgata sint, alia vero minime: conferre expurgata, cum non expurgatis, specie ab illis differentibus, ut antimonium & præcipitatum cum manna & cassia; hæc est comparatio Riolane. Præterea à quo didicisti, illa medicamēta præferri à Chymistis, in leuioribus morbis, rheo, mannæ, & cassiæ? Postremo illa medicamenta recte parata, sunt adeo maligna, ut vere possim affirmare, eorum usu, senes, puellas,

puellas, pueros, ab hydropisi, conuulsionibus, & innumera quãtitate vermium liberatos, nullo grauiore superueniente symptomate, quam si assumpsissent rheum. hæc fortasse non credes: vt voles, at scio ea esse verissima. Ideoque non dubitabo concludere.

Chymiam non esse imaginationis figmentum, sed veram artem, omni ratione, & industria à veris medicis excolendam.

~~~~~

*Omnem ignem esse naturalem, nullum
autem artificialem.*

C A P V T IV.

NAuticis, atque militaribus viris hæc propositio; Nullū ignē esse artificialem, videbitur fortasse paradoxæ: Nihil est enim inter ipsos magis tritum, quam ignis artificialis, & græci vulgo dictè nomen. Philosophis

vero, quos non decet ex sola loquendi consuetudine, de rerum natura iudicare, aliter videbitur. Nam præter id quod norunt, græcum ignem artificiale dici, propter eius fomitis compositionem & misturam artificialem, nō autem quod ipse ignis sit talis, sciunt, ex natura rerum, petendū discrimen, quod est inter naturale, & artificiale. Hos igitur imitati videamus, quid sit naturale, quid vero artificiale.

Naturale dicitur id, quod constat materia, & forma naturali. Artificiale vero, quod materia quidem naturali, sed forma artificiali. Vtraque autem forma distinguitur à se invicem his signis. Primum: quod nullum artificiale possit suæ formæ aliam similem producere; Naturale vero possit. Secundo: quod forma artificialis recipiatur tantum in superficie materiæ; Naturalis vero quocunque diffundatur. Postremo; quod artificialis forma, non sit principium primo & per

se mo-

feremus corporalis vero

pateret definitio

Ex his conc

lum ignem est

quoniam null

ret alium ign

næ, ut extern

instructæ, & c

calefaciat, fun

ratione fomiti

luce sint clari

pugnat. Rati

bus.

Anima v

& sicut ferru

sunt prime diff

arant, uterque

ne fugiunt a p

potest ignis de

Nil hic

gnem pictoris

quod accipit

denatio & c

potest. Qu

se motus corporis, in quo existit. Naturalis vero sit principium & causa ut patet ex definitione naturæ.

Ex his concluditur necessario nullum ignem esse, qui non sit naturalis, quoniam nullus datur, qui non generet alium ignem, cuius partes inter-
næ, ut externæ, non sint ignea forma instructæ, & qui primo, & per se, non calefaciat, sursum feratur, atque pro ratione fomitis augeatur. Hæc, cum luce sint clariora; Ea tamen impugnat Riolanus his obiectionibus.

*Anima utitur calore nativo, ut pistor pag. 34.
& faber ferrarius artificiali. Cuius duæ sunt primæ differentie, flamma & carbo ardens, uterque eiusdem naturæ: Vulcanus fingitur à poetis niti scipione, quia non potest ignis absque pabulo subsistere.*

Nihil hîc video, quod probet, ignem pistoris esse artificialem. Nam quod ait ipsum indigere pabulo; idẽ de nativo & nobis insito calore dici potest. Quæ crescunt corpora, in-

quit Hippoc. plurimum habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento. & ipsemet Riolanus comment. de spir. & calido innato, scripsit.

Ignis elementaris non potius sine pabulo subsistit, quam Vulcanus absque baculo. Ergo ignis pistoris, non definit esse naturalis, quod indigeat pabulo. At inquit.

Dicitur artifex struxisse, & accendisse ignem in camino, non natura: illa iniuste diceretur in foco ignem generasse.

Respondeo cum Scaligero, naturam è monte materiam non devehere in fornacem, ignem non supponere, quod agat tamen, à natura esse, nec ignis naturam temere discerpendam à natura. Struit igitur artifex ignis fomitem, eique ignem supponit, at hic sua vi ipsum accendit. Pergit Riolanus.

Qui attritu silicis & chalybis scintillam excitat, ipse arte ignem effecisse dicitur, non natura, ipse motus violentia inflammavit interiectum aerem, non natura.

Scribit

Definitio

Scribit Cicer

sitione inferu

dicet fructus, q

quæ arbores ab

ciales esse: an v

artificialia, non

multa, & varia

rationem con

& cause, non re

sed proximis tri

ratio, illæ enim

tum causæ & co

non. ut quim

non est causa

proxima, sed t

non. Sic quicquid

causa sine qua n

at collisio, est c

tans, quæ non a

ra hoc habet,

quemadmodum

est affectio natu

ralis. Eliguntur

ficialis, sed nat

chalybs & silicis

Scribit Cicero, agricolam nihil in-
fitione solertius inuenisse. An ideo
dices fructus, quos non ferrent ali-
quæ arbores absque infitione, artifi-
ciales esse? an vinum & frumentum
artificialia, non autem naturalia? vbi
multæ, & variæ, ad alicuius rei gene-
rationem concurrunt conditiones,
& causæ. non remotis, nisi improprie,
sed proximis tribuitur ipsa rei gene-
ratio, illæ enim vt plurimū sunt tan-
tum causæ & conditiones sine quib.
non. vt qui iniicit oleum in flāmam,
non est causa eius inflammationis
proxima, sed tantum causa sine qua
non. Sic qui chalybem ferit filice, est
causa sine qua non fieret hæc collisio,
at collisio, est causa scintillam exci-
tans, quæ non ab artifice, sed à natu-
ra hoc habet, vt excitet scintillam,
quemadmodum excitat sonum, qui
est affectio naturalis, corporis natu-
ralis. Est igitur scintilla, non res arti-
ficialis, sed naturalis, ex collisione
chalybs & filicis, vel aliorū similium

40 *Demonstratio veritatis*

corporum excitata, quam minime artificialem dicendam, aut esse, vel hac sola ratione intelligi potest, quod siue fortuna, siue casu, siue natura ipsa committantur, atq; collidantur corpora, è quibus scintilla excitari possit, ea excitabitur. Atqui quæ verè sunt artificialia, sine arte produci nequeunt.

Postremum argumentum Riolani hoc est.

Candela accensa, est subiectum artificiale, ignis artificialis nempe flammæ. Carboni, ligno, paleæ non est congenitus, sed ascititius calor.

Sebum, & cera, nō sunt pabulum, aut subiectum flammæ, quia sunt artificiali candelæ forma instructa, sed quia sulphurea; Illa autem artificialis figura, ipsis est ab artifice indita tantum, vt candelabro imponi possint. Quod addis ignem, non esse ligno, & carboni congenitum, sed ascititium, sit ita, quid inde inferes? Ergo ignem non esse horum naturalem, sed alienam
formam.

formam. Et hoc tibi concedo. verum hoc non est in quæstione; sed quid ageres? alia tibi non suppetunt argumenta. Concludo igitur: Omnem ignem esse naturalem, nullum autem artificialem.

~~~~~  
*Salem, sulphur, & mercurium perfectè  
 mixtorum esse principia consti-  
 tutina.*

## CAPUT V.

**N**Vllus est in Aristot. Hippocr. & Gal. doctrina adeo parum versatus, cui non sit compertissimum, mixtorum corporum principia constitutiva, non vnus, eiusdemque ordinis ab ipsis constitui. Similariū enim corporum genus, & ordo, differt ab elementorum genere, & ordine, vt horum denuo genus, à genere primorum principiorum, quæ sunt forma, & prima materia. Ex his tamen omnibus, & animalia, & vegetabilia,

& mineralia componi, eos velle, quia in ea resoluantur, nihil clarius, nihil sapius in eorum scriptis repetitum inuenitur.

Ex his sequitur, principiorum, alia esse remotiora, alia propinquiora, alia etiam inter vtraque media: Et rursus, alia esse cōmuniora, alia vero minus communia, & postremo vnicum mixtum, ex pluribus principiis diuersæ naturæ componi posse.

In quo igitur aberrant, atq; falluntur Chymistæ, cum salem, sulphur, & mercurium, plantarum, animalium, & mineralium statuunt esse principia, cum in illa resoluant ea: hoc falsum est, inquit Riolanus, quia sunt factitia, aliam enim formam à nativa ab igne acceperunt, illa non est à natura insita, sed arte quesita.

Ecce quod præcedenti capite tam laboriose enitebatur Riolanus; Credidit enim si euinceret, ignem Chymistarum esse artificialem: sequuturum, quæcunque faciunt ignis opera, esse



esse artificialia. Quod quam sit absurdum, ex eo solo potest intelligi, quod eadem ratione, sequeretur in doctrina peripatetica, formas elementorum, in quæ combusta resolui volunt peripatetici, non esse naturales, sed artificiales, quod est absurdissimum.

Verum age Riolane, cum nulla sit forma artificialis, quæ non pendeat ab idea, quam habet artifex in mente: Dic quæso, An existimes, formarum sulphuris, salis, & mercurii ideas extitisse in mente artificis, antequam fieret sal, sulphur, & mercurius? Hoc dici nequit. Ea enim separantur, nihil tale nobis cogitantibus. Non sunt igitur hæc corpora artificialia. Sed, neque ab igne ea generari, his rationibus demonstratur. Prima est, vnicum agens, ex diuersis materiebus, non eadem semper generare; Atqui ignis, ex omnibus partibus similari-  
bus humani corporis, & reliquorum animalium, semper producit salem,



fulphur & mercurium. Secunda ratio est, idem agens, ex vna & eadem materia, vna, & eadem actione non generare contraria; atqui hoc fieret, si ignis generaret illa corpora, cum agit in aliquam partem similem, illorum enim corporum, alia sunt combustibilia, alia vero minimè: Ergo nō illa generat ex parte simili, cum in eam agit ignis, sed eam in illa dissoluit, atque separat: Et quis nescit ignis esse proprium, heterogenea separare, vt homogenea congregare?

Hæc licet nō minus rationi, quam sensibus sint nota, à Riolano tamen concipi nequeunt: imo sic contra disputat.

*Id ex quo insito, & manente res fit, illius materia est. Atqui cælestis calor ex quatuor elementis generat hic omnia. Ergo sunt proxima materia sublunarium.*

Si hoc proxima delere vis, vt debes, cum vitiosum reddat tuum syllogismum, nisi nos fallat regula, quæ docet, non plus assumendum in conclusionem,

clufione, quam in præmiſſis; concedam tuam conclufionem. At non ſequetur inde ſalem, ſulphur, & mercurium, non eſſe mixtorum principia, cum huius cap. initio demonſtrauerim, eiufdem mixti poſſe plura eſſe diuerſorum generum principia. vnde fit vt neque tuo ſecundo argumento quidquam concludas, nihil enim aliud eo, quam primo proponitur. Ita enim ſcribis.

*Cum ipſo ſenſu teſtatum habeamus, miſta conſtare quatuor elementis, ſanguinea quatuor humoribus, quos continet ſemen & ſanguis, quis furor eſt fingere noua neque ſenſu, neque ratione comprobata?*

Diſputatur, An dentur quatuor elementa, & ſi dentur, an alicubi exiſtant pura, Tu ipſe ſcripſiſti, credibile eſſe terram in centro, & ignem in lunæ concauo, eſſe pura. An hoc vocas, ſenſu teſtatum habere? quod ſenſu comprobatū eſt, de eo dicitur, quod fit, non autem, poſſibile eſſe, aut credibile eſſe, ( hæc enim philoſophis



idem significant) quod sit. verum sint quatuor elementa, existant pura, ex ipsis componantur mista, omnia tibi concedo, ergo non dantur alia principia, dices iterum. Et hoc tibi nego iterum, atque in posterum negabo, donec probaueris mista non posse componi ex principiis & specie & genere differentibus.

Quamobrem negatur quoque, tria principia Chymica esse ficta, neque sensu, neque ratione comprobata: cum ea omnium oculis subiiciant quotidie Chymistæ. Cæterum, si quis contenderet ex illis tantum, non etiam ex elementis componi mixta, quibus argumentis ipsum cogeres mutare sententiam? An his interrogationibus.

*Quis prudens dixerit hominem potius oriri ex sale, sulphure & mercurio, quam ex semine, & materno sanguine?*

*Quis nisi demens credat triticum proiectum in terram producere sibi simile ex sale, sulphure & argento viuo?*

*Sumus-*



*Sumusne ita plumbei ut existimemus nos nutriri tribus principiis, non alimentario sanguine?*

Hæc tela Riolane, sunt plumbea.

Nam si loco trium nominum salis, sulphuris, & mercurii, scribatur quatuor nomina elementorum: & in te retorqueantur, oportebit te confugere ad hæc nomina, proximum & remotum. verbi gratia: si dixerò. Quis prudens dixerit hominem potius oriri ex quatuor elementis, quam ex semine, & materno sanguine? statim respondebis, semen & maternum sanguinem esse materiam proximam, elementa vero remotam. Quidni igitur eadem distinctione tua argumenta enervabunt Chymistæ? Dicent igitur salem, sulphur, & mercurium esse materiam remotam, non proximam. Hoc subolfecisti, ni fallor; ideo addidisti.

*Quid si negem argentum vivum esse principium metallorum, tantum abest ut sit plantarum, & animalium?*

Si credidisti, nomine mercurii, aut argenti viui, intelligi semper à Chymistis argentum viuum vulgare, valde deceptus es.

*Caue ne arbitreris, inquit Seuerinus Danus, Philosophos per hæc tria principia, sal commune, sulphur & mercurium vulgi intelligere. ex iis enim nullum corpus constituitur, cum sint indiuidua in suo genere absoluta, &c.*

Et rursus idem docet, alium esse mercurium animale, alium vegetabile, alium minerale. Et ipse Paracel. plerunque nec Mercurii nec argenti viui meminit, sed liquoris, vt cap. 3. secun. part. chir. mag. tractat. 2.

*Commen. de sciendum hominis corpus, inquit, eiusque cal. inn. cap. singulas partes, ex tribus corporibus, liquore, sulphure, & sale componi. Scribis, disputatori agendum ad mentem respondētis, & recte; At quomodo hoc perficies ignarus significationum nominum Chymicorum? Sed quomodo demonstras, argētum viuum non esse principium metallorum? Quia cum*







50 *Demonstratio veritatis*

turæ cognitionem, verum & aliorum omnium corporum, à Chymistis significari, eos solum latere potest, qui Paracelsi, aut aliorum Chymistarum scripta nunquam legerunt. Nihil enim frequētius in his occurrit, quam, artificio a anatome, & humanū corpus, & eius morbos, & medicamenta cognosci. Hæc si nouisset Riolanus, non n̄ scripsisset.

*Pag 50.*

*Chymici tamen hanc anatomen ut horrendam lanienam, theatricam carnificinam respuunt, tantum abest ut ad illius studium suos cohortentur: Excogitarunt nouam & ad hunc diem inauditam anatomen, quam formalem & spiritualement vo cant, non materialem: viuam non mortuam, essatam non localem illam quæ cuiusque partis situm & conformationem demonstrat. Hominis essentiam non ostendit in homine, sed extra hominem, in vniuersi partibus, præsertim in mineralibus. Hæc anatome non est dissectio cadaueris, sed dissolutio metallorum.*

*Huic calumniæ, tres aut quatuor tantum*

tantum textus, ex scriptis Paracelsi, expromptos opponam, quibus, omnibus innotescet, quam verè & candidè contra Chymistas disputat Riolanus.

*Anatomiam duplicem constituimus* Tom. secund.  
*localem alteram, Alteram essentialem seu* lib. secund. de tumore part. & Ulcer. morbi  
*essatam.*

*Principio ergo propter animi vestri caliginem, localem anatomiam accipite in hunc modum, ut ex hac non nihil quod sequenti rationi conveniat intelligatis: quod quidem aduersus eos est, qui huic tantummodo student, & abunde sufficere arbitrantur, scire pulmonis ac hepatis, aliarumque humani corporis partium situm atque cum aliis connexionem.*

*Sed & anatomia microcosmi dupliciter* Lib. 1. de Orig. morb. ex trib. pr. subst. cap. 6.  
*indagatur, nec id ipsum male fit, una est localis. Altera materialis. Localis est, quando homo per se diffecatur, ubi quid ossa, caro, vena, &c. sint, & quam sedem occupent, spectatur: sed hoc omnium minimum est. Altera potior est, ea nimirum, in qua quid sit sanguis, cuiusmodi sulphur, mer-*



52 *Demonstratio veritatis*

*curius, & sal ad sint, observatur, &c. Ergo tres anatomie sunt in homine celebrande. Prima Localis est, hæc effigiem hominis, eius proportionem, & naturam, & quidquid his coheret, indicat. Altera viuum sulphur, volatilem mercurium, & acrem salem in quolibet membro commōstrat. Tertia docet, quomodo nouam anatomiam mors introducat (hæc est mortis anatomia) & qua natura ac effigie ingrediatur.*

*Hæc Paracelsus; ex quibus, non reiectam localem anatomiam, sed essentiali postpositam, tantum colligitur. Ac proinde falsissimum est, Chymistas medicamentorum solum anatomiae, non etiam humani corporis, dare operam.*

*Veritatis*



Veritatis

# P A T H O L O G I Æ C H Y M I C Æ

Demonstratio.

## SECTIO SECUNDA.

*Simiotice Chymica non differt à  
Galenica.*

### CAPVT I.



VM Simiotice Chymica non differat à Dogmatica, de hac pluribus agere, esset superfluum. Illud autem esse verissimum, fiet clarissimum, ex vna atque altera descriptione morborum, ex Paracelsi scriptis, hîc transcripta.

*Colicæ ex tartaro hæc signa sunt, torsiones in ventre cum constipatione, dolores spinae, & compressio thoracis, vomitus felles, amarus, nausea in comedendo, pun-*

*Etiones per membra vagantes.*

*Rursus ita de Phthisi scribit.*

*Phthisis non consistit in solo pulmone, verum etiam in cerebro, corde, hepate, renibus, liene, & partibus aliis, sub uno autem nomine species uniuersæ comprehenduntur, quæ ex signis quæ varia sunt, percipiuntur ac discernuntur. Tremor indicat cor consumi, Tussis & puris scretio læsi pulmonis certum indicium exhibet. copiosa urina hepatis & renum vitia prodit.*

*Si quis plura exēpla desideret, legat omnes libros, in quibus tractat de morbis. Ex his discet, signa morborum cognitioni inseruiencia, sicut & partis affectæ, non esse alia, quam quæ traduntur vulgo à Dogmaticis.*

*Riolanustamen, quasi hæc nunquam legerit, postquam scripsit hæc.*

*Præcessit comparatio physiologie Chymicæ cum Dogmatica, sequitur Pathologia, cuius prima & præcipua pars simiotice nominatur, quæ partim salubria signa explicat, partim insalubria. quibus docet agendum de simiotice, quæ est*

*de*



de signis morborum præcipue, atque exposuit quæ salubria, & quæ insalubria dicantur, immediatè addit hæc.

*Chymicis vero simiotice est signatura Physiognomica, qualem Quercetanus ex Baptista Porta descripsit, ex figuris præsertim, coloribus, & adiunctis plantarum: Inde quibus partibus, & quib. morbis conueniant illi dignoscunt eo fundamento, quo Chyromata, & Physiognomi suam artem commendant.*

Et quis non videt, eadem fide, Riolanum proponere opinionem Chymistarum de simiotice morborum, qua præcedenti capite, proposuerat eorum opinionem de anatomia? Scio quidem à Domin. Quercetano scriptum tractatum de signaturis externis simplicium. Scio & ab aliis tales tractatus scriptos fuisse. At, nullane est differentia, inter hæc duo, simplicium, & morborum, nomina? Ea sunt adeo inepta, & absurda Riolane, vt quotiescunque ipsorum memineris, tibi pudorem incutere debeant. Nam



56 *Demonstratio veritatis*

& ea plurib. persequi me pudet, cum  
sint omni refutatione indignissima.

~~~~~

Ætiologie Chymica.

C A P V T II.

SI antea rectè statutum est, huma-
num corpus, sicut reliqua mista
componi ex sale, sulphure, & mercu-
rio: Et nunc rectè statuitur, ipsa, vbi à
naturali statu recesserunt, morbos
procreare; hoc autem fieri docet Pa-
racelsus, vbi suo Astro in malum per-
gunt. Astrum autem sulphuris in-
flammationem, salis resolutionem,
& mercurii sublimationem vocat.
Postremo sulphuris, & salis multa, ac
varia esse corpora. Mercurii verò v-
nicum esse, quod tamen varie & in
varias naturas à suo Astro mutatur.
Atque ex his varias morborum spe-
cies generari, docet.

Hæc si ita fuerint, dicet aliquis,
quid fiet de quatuor humoribus? An
reiicien-

Doctrin
reiiciendi
his illa sunt
nim existima
mores ita neg
se, voluerit
minis princi
lib. de tart. s
vafis inelle
ces, & tart
quorem lig
humorē voc
mor humor
siderando
Hoc scio.
videret,
omnium se
nem vt pl
intemper
bi cenlebr
dicant. A
frigido; &
fuer, ac ha
hoc a Pa
prehend
pog. fiti

reiiciendi? Minime sane, verum in his illa sunt consideranda: Neque enim existimandum à Paracelso humores ita negatos, quasi eos non esse, voluerit. Ipsemet enim illa tria hominis principia, humores vocat: Et lib. de tart. scribit in humani corporis vasis inesse liquorem, in liquore faeces, & tartarum habitare, atque liquorem liquori succedere, eumque humorē vocat. At idem scribit, quatuor humores minime à medico considerandos, sed ab his desciscendum. Hoc scio, verū hoc ideo fecit, quod videret, horum primis qualitatibus omnium fere morborum generationem vt plurimum ascribi, & quod intemperies ipsarum qualitatū, morbi censebantur, quæ absurda esse, iudicauit. *Nihil est, inquit, sine calido & frigido; & tamen illa nihil præter signa sunt, ac haudquaquam morbi.* Et quis hoc à Paracelso factum merito reprehendat, cum in eo, summum Hippoc. sit imitatus?

*Neque siccum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque aliud quidquam ex his putauerunt veteres hominem ledere. Neque homini horum aliquo opus esse opinati sunt. sed quod in unoquoque forte, & humana natura potentius est, ut ab illa separari nequeat, hoc ipsum id esse quod lederet, existimauerunt, idemque auferre quæsuerunt. fortissimum autem est, inter dulcia dulcissimum, inter amara amarissimum, inter acida acidiss. & in omnibus adeo rebus vigor ipse, ac summum. Et paulo post. Atque hæc quidem mixta ac contempera-
ta inter se, neque sensu deprehenduntur, neque hominem ledunt, ubi vero quid horum à reliquis separatum fuerit, atque ipsum per se solum extiterit, & sensu deprehenditur, & hominem ledit.*

Hæc Hippoc. lib. de vet. med. quibus fit clarissimum, quam parum, ne dicam nihil, tribuerit primis qualitatibus. Ad hæc tamen.

Respondeo, inquit Riolanus, Hippoc. ab usum reprehendere, non vsum. redarguit

guit eos qui à solis primis qualitatib. mor-
bos oriri existimabant, ab utrisque vult
excitari. Pituita enim acida bonlimiam
parit, salsa sitim, bilis ardore suo febre
excitat, acrimonia erodit & ulcerat. An
propterea caloris & frigoris excessus mor-
bos non pariunt? Imo longe plures & fre-
quentiores, quam secunda qualitates.

Si hoc ita sit Riolane. Ergo primæ
qualitates, sunt in homine cæteris om-
nibus potentiores. Atqui hoc esse
falsum, in eodem libro demonstrat
Hippoc. præcedentibus enim addit
hæc.

*Frigiditatem, & caliditatem ego om-
nium facultatum minime potentes esse in
corpore existimo.*

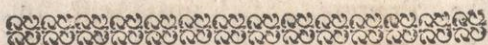
His, & aliis similibus locis satis a-
perte conuincitur, Hippoc. eorum o-
pinionem reprehendisse, qui omnia
fere in medicina, tribuebant primis
qualitatibus, quique, his inquam,
plus tribuebant, quam reliquis. Quod
si morborum alias inuenerint causas
Chymistæ; si ipsis, earum inquisitio-

nis & inuestigationis, primus auctor fuerit Hippocr. Cur existimas, esse dementiam, Riolane, eas in lucē producere? Quia, inquis, nō sal, sulphur, & mercurius euacuantur, sed bilis, pituita, melancholia, sanguis. At in his, illa contineri antea dixi, vt te humorum anatomia, (si Vulcanū dedignatus non fueris) docebit. Scribis postremò.

Inter precipuas & frequentiores morborum causas spagyrici recensent humorum coagulationem, coagulari autem à tartaro insito, quod tantum abest vt verum existiment dogmatici, cum ex quatuor humoribus solum sanguinem coagulari, manifeste conuincant. Et paulo post. Possunt ceteri humores densari, & indurari frigore, vel à calore tenuiores partes, & liquidiores resolvente, sed coagulari non possunt.

Legē quæ scripsit Geber c. 52. lib. 1. quart. part. de Alchym. atque tunc discēs, Congelare, & coagulare, vnam eandemque rem Chymistis significa-

re. Præterea, & aliquos Arist. Interpretes, hæc duo verba vsurpasse in vna eademque significatione, facile est demonstrare, libr. enim meteor. hoc verbum *πῆννασαι* alias verbo congelare, alias coagulare vertunt. *λογμαχία*, Riolane, non decet Philosophum.

Veritatis

THERAPEVTICES

CHYMICÆ

Demonstratio.

SECTIO TERTIA.

*Querenda remedia naturæ & similia ex
Hipp. & Gal. doctrina.*

CAPVT I.

MULTOS morbos expelli à sola natura, sine medicamentorum opera, nullos vero sine natura, non solum docet ipsa experientia: verum & illud Hippoc. celeberrimum dictum, *Contrapugnante natura omnia sunt irrita*, & rursus, *Naturæ morborum medicatrices*. Quod Galen. exponens, *Illæ est natura*, inquit, *quæ omnia congruentia in animalium corporibus facit*, suisque quatuor facultatibus

facultatibus, propriorum scilicet, seu conuenientium attractrice, concoctrice, retētrice, & alienorum expultrice, non modo sanum animal tuetur, sed etiam egroto sanitatem restituit.

Hanc doctrinam tanquam naturæ instituto valde cōsentaneam amplexati Chymistæ, hoc primum atq; præcipuum officium medici crediderunt, morbos expugnare, non alimentis solum, verum etiam medicamentis, quantum fieri posset naturæ conuenientibus, atque similibus. Et sane cum similia similibus iuuentur, & conseruentur: frustra medicamenta morbo quantumuis contraria exhibebuntur naturæ curatrici, si ei non fuerint similia: vel fateri oportebit, illa etiam sine naturæ opera, morbos expellere, quod falsum, vt rursus colligi potest ex Galen. ita loquente.

Ex his vero abunde constat quantum sanitatis effectrices causas, natura dignitate antecellat, omnia enim reliqua materiam ipsi parant, & suggerunt.

Vnde & hoc infertur, Medicamētum naturæ subiici, atque eius tātum esse instrumentum, quod regi à natura debet.

At quomodo ab ea regi poterit, si ei non iungatur? Et quomodo iungi naturæ poterit, si non fuerit simile? Iam enim didicimus à natura similia attrahi, expelli vero aliena, qualia sunt omnia naturæ dissimilia.

Et quī fieri potest, vt medicamenta, quæ nobis sanis obsunt, & quæ, si maioria copia quam sit par, assumantur, nos enecant, sint nostræ naturæ similia?

Vt huic quæstioni satisfaciamus, notandum nihil à Deo conditum, quod non fuerit alicui fini ab ipso destinatum, extra quem illius vsus vel sit noxius, vel inutilis. Hinc fit, vt alimentum quantumuis nobis simile, familiare, & amicum, nostra lædat corpora, si assumatur, non postulante & indicante fine. Et hinc euenit, vt medicamēta, quæ à Deo creata sunt,

vt

vt eorum beneficio restituatur fan-
tas, nos lædant si optima sanitate præ-
diti, ipsis vtamur. Præterea cum opti-
morum & delicatissimorum alimen-
torum excessus, nos lædat; quid mi-
rum, si & hoc faciat medicamento-
rum excessus? non igitur quod natu-
ræ nostræ sint dissimilia, (nisi ita dissi-
milia esse volueris, vt alimenta ante-
quam à natura subacta) nos lædunt,
sed vel quod intēpestiue iis vtamur,
vel quod male sint præparata, vel
quod cum excessu sint sumpta. Me-
ministine Riolane à te scriptum com-
ment. in lib. 2. Fern. de abd. rer. caus.
cap. 17. *Experimentis potius quam ra-
tione compertum est, radicem tamarisci,
aspplenium, & corticem radicis capparis
conferre leni: cichorei genus omne, passu-
las & agrimoniam iecori; propter hanc
affinitatem naturæ, ubi primum assum-
pta sunt, ab his partibus attrahuntur, qui-
buscum maiorem habent cognationem.*
Cathartica verò, quæ humorem peccan-
tem purgant cum delectu, vt rheum bi-

lem, agaricus pituitam, cum trahunt vi
 & proprietate occulta, quam tu possis cum
 Galeno formæ & substantiæ similitudi-
 nem nominare, quæ sunt vehementiora,
 ut scammonium, colocynthis, elleborus, la-
 pis armenius, ad naturam venenorum ac-
 cedunt, quandoquidem etiamsi sumantur
 per exigua quantitate, nisi excludantur, no-
 cent. Benigna vero & amica naturæ quæ
 minoratiua vulgo nuncupantur, ut cassia,
 manna, tamarindi, non aliter quam ali-
 menta in substantiam nostram vertun-
 tur. Et paulo post.

Natura magnis venenis, præter com-
 munia cardiaca, opposuit alexiteria, à qui-
 bus expellantur aut alterentur. Vtrumq;
 præstant partim sympathia, quam habent
 cum corde & principiis vitæ, partim anti-
 pathia cum venenis.

Hæc tua sunt Riolane, ex quibus si
 inferre nequeo, medicamenta alte-
 rantia, (saltem occulta proprietate a-
 gentia, hæc autem sunt plurima,) pur-
 gantia, & cardiaca agere, quia nobis
 similia, ac proinde ea esse eligenda,
 quæ

Doctr
 quæ sunt talia,
 esse natura
 gnatum, nam
 patitur, ut e
 verbis.
 Putant, n
 locynthis, s
 rhimela, p
 lem humana
 venenata, p
 Homine is
 Nati si quæ
 medicamen
 tura simila
 ria, quæ ip
 pathiam cu
 re: nihil præ
 tiones respon
 sunt medic
 similia, quia
 maneat que
 humorem pu
 ro etiam fun
 tirate, nihil ex
 quomodo n

quæ sint talia; nescis quid significant,
esse naturæ simile, affine, amicum, co-
gnatum, συμπαδές; sed à te delirante scri-
pta sunt, ut ea, quæ in me eructas his
verbis.

Putasne, medicorū ignorantissime, co- Pag. 167
locynthidis, scammonii, elaterii, euphorbii,
thimelæ, chameleæ substantiam esse simi-
lem humanæ, præterquàm tuæ malignæ &
venenatæ, nisi arte corrigatur?

Homine imperito nihil iniustius.
Nam si quæsiuero à Riolano. Cur hæc
medicamenta non sint humanæ na-
turæ similia, ut mediocria, & alexite-
ria, quæ ipsemet statuit habere sym-
pathiam cum corde & principiis vi-
tæ; nihil præter chymericas specula-
tiones respondebit. Dicit enim, quæ
sunt mediocria, ea esse naturæ nostræ
similia, quia si suo frustrentur fine, re-
maneantque in corpore: vertentur in
humorem purgandū, vehemētia ve-
ro etiam si sumantur per exigua quan-
titate, nisi excludantur, nocebunt. Et
quomodo hæc probabis? si vipera cor- Pag. 166

68 *Demonstratio veritatis*

recta, est singulare alexipharmacū, quæ solitaria, est summum venenum, atque ita sympathiam habet cum corde & principis vitæ, antipathiam vero cum venenis.

Cur quæ ab ortu suo, medicamentorum naturam sortita sunt, si corrigantur, (corrigi autem debent, cum & ipsa omnia fere alimenta aliqua correctione indigeant) similitudine substantiæ naturam nostram non iuvabunt? Non omnes Riolane omnibus commode & innoxie vescuntur alimentis. Alios, pisces lædunt, alios, carnes bubulæ, alios, fructus horarii, alios vinum. An ideo desinunt esse alimenta? Quosdam purgat sola cassia, quosdam rheum, sunt qui, si violentioribus purgentur medicamentis, lædantur. An ideo sunt reiicienda ab eorum medicamentorum numero, quæ similitudine substantiæ agūt, purgant? nō desunt Riolane, qui non possunt vtiliter aliis, quam his purgari; maximus est morborum numerus,

rus, quos aliis nunquam eradicabis. varias hominum naturas nouit is, qui eas creauit, ideo diuersa medicamenta, vt alimenta creauit, quibus tanquam instrumētis sibi accommodatis vterentur illæ diuersæ naturæ. delicata delicatis naturis, & leuib. morbis, vehementiora vero robustis naturis, & grauioribus morbis conueniunt. Postremo, cum natura perpetuo pugnet cum morbo, habeatque ipsum pro suo inimico, non metuentum, quæ naturæ sunt amica, ne non sint morbo inimica & contraria. Atque ex his concludo: Quærenda remedia naturæ similia.

Nunquam fuit ea mens Paracelsi, inquit Riolanus. At tu nunquam eius mentem intellexisti, & quæ fuerit, sciuiſti, & fortasse nunquam eius scripta legisti, ita enim ait cap. 2. tract. pr. mag. chirurg.

Primum itaque scire oportet, quanam sit efficiens causa curationis vulnerrum, ea enim conueniens remedium indi-

care potest. Scias ergo naturam corporis, carnis, ossium, nervosarumq; partium radicalem ac congenitum balsamum in se continere, qui vulnera, puncturas, omnemque continui solutionem curandi facultate sit præditus. non enim levis error est, si medicus sibi curationem ascribat.

His adeo clare & perspicuè declaratur opinio Paracelsi, ut à quovis stupidiissimo apprehendi possit. At salelem sale, sulphur sulphure curandum existimat. Idem est Riolane, ac si diceret, Paracelsum velle, naturam quæ est in sale, & sulphure, exposcere quæ sal & sulphur alterata, & immutata, restaurare possint. Atqui hæc nō pugnant cum iis, quæ sentio. Non igitur discedo ea in re, ut existimas, à Paracelso. Imo neque à teipso, si quæ superius citaui, tua sunt, & rursus hæc. Eo optatiora sunt remedia, quo natura nostra sunt familiariora.

Ea po-

~~~~~

Ea potius assumenda remedia quibus tanquam instrumentis vsa natura melius expellit morbos.

CAPVT II.

QUotquot sunt medicamenta, in hunc finem à Deo creata sunt, vt his tanquam instrumentis vsa natura morbos expellat. Ea igitur cæteris omnibus sunt præferenda, quæ ad hunc finem assequendum sunt aptiora.

Itaque cum sit antea statutum varias esse naturas, & varios morbos, ex quibus petuntur morborum indicationes; nulla sunt reiicienda à medico medicamenta, sed omnia retinenda, vt ea naturæ prout indigebit, subministret. Ergo suum officium ignorant, qui ab iis remediis, quæ vehementia vocant, adeo abhorrent, vt ea tetigisse, piaculū existiment. Nam & si quæ sunt, quæ sint aliis præferen-

da, ea sunt præcipue; quandoquidem
iis solis magnos & contumaces mor-
bos; quorum amplissimus est catalo-
gus, expugnare possimus, eademque
possint leuiorum medicamentorum
vicem supplere, vel eorum præpara-
tionis immutatione, vel quantitatis
diminutione. hoc norunt, qui sæpis-
sime pueros ab omni medicamento
abhorrentes, duobus aut tribus gra-
nis scammonii, felicissime purga-
runt. At sunt hæc maligna. Sic au-
dio dici: verum contra res ipsa cla-
mat, cui magis quam verbis confido.

*Pag. 161. At malitiam eorum, inquis, Mesueus do-
cet dignoscere effectis, quia negligentius
correcta, aut paulo maiore dosi exhibita,
grauissima inducunt symptomata, febrem,
dolorem capitis, vertiginem, visus obscuri-
tatem, superpurgationem.*

Non medicamentum, sed medi-
cū hic accusari video, qui ipsum ma-
le correxerit, vel maiore dosi exhi-
buerit. At si licet ex his inferre me-
dicamentum esse malignum. Eadem
sequetur

Doctrina
sequetur ratio-
nem esse. At
male correctam
symptomata,
omnium pesti-
fructibus hor-
ne, & præpar-
da frumento
dum. Præter
abus febrem
bus tamen no-
sit maior huius
eamentum
cessario, inq-
forasse leui-
bet medicam-
niger, & cose-
quam velle
vocat, opti-
um subduce-
leuora: salte-
podio, et o la-
reba. Annu-
quam ea, quæ
Omnes

sequetur ratione, frumentum & hordeum esse alimenta maligna : quia male correctâ, grauissima inducunt symptomata, atque panis repletio sit omnium pessima : & cum liceat vti fructibus horariis sine vlla correctione, & præparatione, erunt præferenda frumento & hordeo. quod absurdum. Præterea ab omnibus purgantibus febrem augeri docet Gal. à quibus tamen non abstinet, cum utilitas sit maior humore detracto, quam nocumentum ab expurgationibus necessario, inquit, corpori illatum. Sed fortasse leuiora sunt quæ exhiberi iubet medicamenta, scilicet, Elleborus niger, & cōfectio diacolocynthidos, quam *κάλιστον φάρμακον ὑπὲρ πάντων* vocat, optimum medicamentum aluum subducens. An Galeno deerant leuiora ? saltem agarico, cnico, poly-podio, sero lactis, & similibus non carebat. At nulla existimabat meliora, quam ea, quibus curatur æger.

Omnes ægros curabis, si Deo pla-

cet, manna, cassia, catholicone, & rheo semel atque iterum fortasse repetitis, sed præcipue missione sanguinis intra quindecim dierum spatium decies repetita. In hoc ultimo remedio, nullum inesse periculum credit, quia sensim, & sine torminibus eo exhalatur anima. Vomitus vero & vomitoria, licet sine periculo curent languentem appetentiam, nauscam, cibi fastidium, crebram vomitionem, ventriculi & præcordiorum distentionem, iterum cachexiam, febres intermittentes, hemicraniam, vertiginem, epilepsiam, suffusionem, omnesque capitis affectus, qui præcordiorum sympathia contracti sunt, ferre non potes. At cum illa observasset Fernelius, ita concludit, *Quæ purgatio non eluit, extirpat vomitus, & quæ è præcordiis non facile labuntur in alium, prompte in ventriculum remeant. Tanti igitur vomitionis vis æstimanda. Et ipse Galenus cum non ignoraret, quæ symptomata inducunt vo-*

mito-

mitoria, nihilominus tamen inquit, lib. 5. de vsu. part. *Recte igitur veteres medici, vt alia omittam præcepta salutaria, vomitus à cibis in singulos menses repeti præcipiebant, alii quidem semel, alii vero bis.*

An metuemus ægris dare remedia, quæ laudat Galenus dari ægrotare metuentibus? At nolles antimonium dari, si quod habes præstantius, ipsum candidus imperti, si non, illo nobiscum sine inuidia, & calumniâ vttere. Ipsum parandi rationem, te docebunt eam, Chymicæ studiosi, quæ sit optima.

At surdo cano, vt opinor. Illud enim cum aliis mineralibus, in perniciem generis humani à cacodæmone inuentum exclamas. Hæc Riola ne sunt verba, dic aliquid quod philosophum & medicum, non autem rabulam redoleat. Dicis ea ad qualitatem veneni propius accedere. At hoc, ex teipso falsum est. Scripsisti enim superiori pag. 29. *Medicamenta*

76 *Demonstratio veritatis*

esse alimentis & venenis interiecta, neque naturam corrumpere, ut venena, neque tamen nutrire, ut alimenta, sed illam iuuare alterando aut noxium euacuando. Atqui, quæ pure & simpliciter negantur, non recipiunt magis, & minus. Ergo falsum est, medicamentorum, alia aliis, sua natura accedere propius ad naturam venenorum. At mineralia nobis sunt valde contraria. Nam non solum loco, inquis, à nobis absunt longius quam plantæ, & animalia, verum etiam specificis differentiis absunt longissimè.

Et sol & cœli longius absunt à nobis, & loco & specificis differentiis, quam mineralia, nec tamen ideo nobis sunt contraria. Et contra viperæ, scorpiones, phalangii, araneæ, campe, cantharides, nubia granum, acornitū, napellus, & alia innumera venena, quouis minerali nocentiora obuersantur nobiscum, viuunt, crescunt, nutriuntur, simile generant. (Hæ sunt enim conditiones omnes

& notæ

& notæ, ex quibus colligis similitudinem, quam nobiscum habent medicamenta ex plantis, & animalib. sumpta.) Et tamen ea non dices naturæ nostræ esse familiariora, saphiris, hyacinthis, smaragdis, terra sigillata, bolo armena, bezoar, & auri & argenti foliis, ex quibus conficiuntur cardiacæ compositiones. In tot incommoda & absurda nō incidisses, nisi contradicendi studio, postposuisses ea, quæ olim scripto publico atque liberō professus es, his verbis.

Scitur quidem generalis & indefinita causa, cur magnes trahat ferrum, nempe sympathia seu similitudo formarum, sed *Cap. 17, comment. 2, in lib. Fer. de abd. rer. caus.*
nec tamen idē communio utriusque formæ definiri & distincte explicari non potest: homines enim sumus, non dii, Iupiter sibi scientiam reseruauit, homini opinionem concessit. Et rursus paulo post. Caterum cum sympathia & antipathia experientia non ratione cognoscantur, prouidebit physicus ne mirabilia quæ circumferuntur pro veris ponat, si nunquam ea fuerit expertus,

78 Demonstratio veritatis

etiamsi nitantur summi alicuius viri auctoritate: saepe enim cecus multos in foveam ducit.

Mineralia à Chymistis igne parata nō fieri calidiora, & magis erodentia. Quinimo calorem & erodendi vim deponere ex doctrina Galeni.

C A P V T III.

Flectere si nequeo superos Ache-
ronta mouebo. Inquiebat Iuno,
contra Troianos furore percita. Sic
Riolanus, nullum nō mouet lapidem
ad persuadendum, mineralia ab om-
ni vsu medico reiicienda. Atque id-
eo, ad id, quod vulgo dicunt Chymi-
stæ, ea ignis beneficio reddi meliora,
respondet.

*Imo verò igne redduntur deteriora, &
magis deleteria, metallorum calor qui o-
mnibus inest, teste Galeno, externi caloris
accessione intenditur.*

Item

Item. Illa ex ignis commercio, vt lib. 2.
 κατὰ γένιν inuit Galen. mordacia red-
 dantur.

Postremò. Aduſta omnia ſeipſis ca-
 lidiora fieri docent Ariſt. lib. 2. de part. a-
 nimal. cap. 2. & Galen lib. 2. de facult. na-
 tur. exemplo facis uſta & non uſta.

Ad hæc reſpondeo, verum eſſe ex
 Galen. omnia metalla eſſe calida, ſed
 falſum caloris externi acceſſione, eo-
 rum calorem intendi. Quinimò eius
 eſt doctrina, quæcunque ſunt acria,
 ab uſtione reddi minus calida, & mi-
 nus mordacia, omnemque mordaci-
 tatem deponere, ſi lauëntur in aqua.
 Hoc inquam docet lib. 9. de ſimp. me-
 dicam. facult. & ruruſ li. 4. κατὰ γένιν
 cap. 5. vbi ita ſcribit. Nulli dubium eſt
 mitia pharmaca mihi dici, diphriges, ſar-
 cocollam, chalcitidem uſtam, item combu-
 ſtum & æs, & æruginem, & chalcan-
 thum, quæ ignem non experta, acria om-
 nia ſunt, combuſta moderata, lota poſt com-
 buſtionem lenia roſionisque expertia. Ni-

hil clarius, nihil expressius dici potest contra ea, quæ obiicis Riolane. Et sane tibi ipsi conscius es, locos illos Galen. & Aristot. mala fide à te citatos. Primum enim nō ait Galen. ex ignis commercio metalla reddi mordacia, sed nonnihil mordax perseruare, quasi dicat, ex ignis commercio, non omnē deponi mordacitatem, quam ante vstionem habebāt, illam autem à lauatione deponi. Secundo hoc ab ipso dictum est, vt doceret illā præparationem, nisi sequeretur lotio, non ita retundere metallorum acrimoniam, vt facit eorum præparatio, quæ fit cum aceto, in sole, ignis loco. hæc inquam colliguntur necessario ex præcedentibus, & sequentibus. textum Galen. & ex ipsometextu, quem mutilauisti ex professo, ne ea deprehenderentur à lectoribus, in illis enim turarum obiectionum continetur solutio. Quod attinet ad Aristotelis textum, Riolane, moneo te, vt rursus eum legas, atq; ita inuenies scriptum.

Adusta

Aduſta fere omnia aliquid habent caliditatis. Aliud eſt dicere ſimpliciter, omnia. aliud vero, ferè omnia. Et rurfus, aliud eſt dicere, fieri ſeipſis calidiora. aliud verò, aliquid habere caliditatis. Reſtat exemplum fæcis uſtæ; quam ſcribis, velle Galenum, fieri calidiorrem ab uſtione, quod tibi concedo; ſed hoc exemplo nihil probas. eo enim non probat Galen. quæ ſunt calida, fieri calidiora, ſed cōtra probat, quæ ſunt frigida ante uſtioneſ, ut fæx uſta, ab uſtione fieri calidiora. quæ eſt doctrina Galen. ſed quorſum plura? Tu ipſemet fateris pag. 198. acria uſta acrimoniam perdere, quia non habent amplius ſatis potentem calorem, & qui tertium gradum attingat.

Ex his omnibus, non ſolum infero Riolane, te, Ariſt. & Galen. impoſuere, atque contradicere, quodque eſt turpius, tibi ipſi. Verum etiam, mineralibus, igne non acquiri, & inten-

di calorem, mordacitatem, & erodendi facultatem; sed cōtra, hæc omnia minui, & lotionē Chymistis familiarissima aboleri, extingui. Atque ita illam ignitionum larvam, qua vnumquemque territare studes, in fumum euanescere.

~~~~~

De Extractis Chymicis purgantibus

C A P V T IV.

EXtracta Chymica ita parantur. Accipitur medicamentum purgans, in frustula scinditur, vel conteritur, affunditur liquoris conuenientis quantum sat est, atque per aliquod temporis spatium fit infusio in aliquo loco tepido, donec satis tinctus appareat liquor, qui tunc transfunditur in aliud vas. (vitrea autem potissimum laudantur vasa) liquor calore blando, vt balnei Mariæ, euaporatur, donec extractum inspissetur, in consistentiam vel syrupi, vel mellis. atq;
ita

ita in vsum conseruatur. In quo quæ-
so, hæc præparatio differt ab infusio-
ne, eo excepto, quod ad medicamen-
ti conseruationem, fit humoris ma-
ior euaporatio? Eam tamen conde-
mnat Riolanus. Quibus autem ratio-
nibus persuasus, nunc videndum.

Nostris infusis, inquit, & decoctis re- Pag. 107.
tinemus medicamenti natium calorem,
& formæ proprietatem, à quibus vera &
legitima purgatio absoluitur. Chymistæ
nil tale de suis essentiis purgantibus au-
dent polliceri. neque enim trahunt natiui
caloris opera, neque cum delectu.

Quomodo id probas?

Quia hunc humorem non prius aut po-
tius vacuant, sed immodico suo calore non
aliter naturam conturbant quam febrilis
ardor: eandem venenata sua qualitate
non aliter quam assumpta venena exagi-
tant.

Garris Riolane, nihil probas. non
est triobolaris medicus, qui non pos-
sit tales nugas effutire, dummodo eas
probare non cogatur. Age vero, si ca-

84 *Demonstratio veritatis*

loris est proprium humores attrahe-
re, & humores cōturbare, cur id non
facit vinū? cur anisum, cinamomum,
zinziber, mitridatium, vinū absinthii
& omnia alterantia calida? dices for-
tasse, quia carent delectu. At hæc ra-
tio est ridicula. Nam si tractio fit à ca-
lore, omnes trahent humores si non
habeant certum, & definitum, quem
trahant. Ad nauseam vsque insulsus,
& ineptus es. At scripsit Libanius.

*Extracta purgantia esse tam violenta,
ut ad naturam veneni potius accedant,
quam medicamentorum.*

Vt prius autoritate Arist. & Galen.
pag. 89. & 90. Ita nunc huius doctissi.
viri scriptis abuteris. Nam quæ scri-
psit contra pseudo-chymiam, & quæ-
dam extracta, de omni Chymia & o-
mnib. extractis, ab eo vis dicta: Quod
quam sit alienum ab eius mente, iu-
dicabit lector ex sequentibus.

*Plurimorum medicamentorum medi-
ci dant infusum in vino velocius spiritu.
Hæc est spagyria pars quædam. Nam illæ*
vestra

vestrae extractiones ita solent fieri: nec improbo. Saltem hoc interest, quod in angustum contrahatis ad melius seruandum. quod tamen raro nisi iterum dilutum propinatis.

Hæc Libanius tract. de purg. ad Paracel. pag. 743. Et rursus in Antigram. pag. 728. ita scribit.

Ego plurimum tribuo minerali notitia & recto vsui: plurimum Chymicæ. Atque utinam omnes mecum pari & sententia, & labore experirentur, breui politiorem haberemus Pharmacorum præparationem.

Postremò, ita conuellit eos medicos, qui Chymiam condemnant, vt tandem in hæc desinat verba.

Eiusmodi fuci adeo procaces sunt, vt Chymicam medicinam etiam veneni nomine infamare ausint.

Plura si requiris lege pag. 700. At hæc opinor sufficiunt, vt intelligat lector, Chymiam non improbari à Libanio.

Quod ad te attinet, Riolane, in po-

sterum eam proba, improba, scribe,
rescribe, eo nihilo plus mouebor,
quam si tacueris, quia scio te non me-
liora quam antea dicturum.

DOCTISSIMO
ET EXCELLENTIS-
SIMO DOM. IOSEPHO
*Quercetano Regis Consiliario &
Medico celeberrimo.*

ISRAEL HARVETVS S.

REFERT Ælianus, Quer-
cetane doctiss. Pytha-
goram dicere solitum.
Duo diuinitus homini-
bus data esse longè pul-
cherrima, veritatem amplecti, & be-
neficiis operam dare. Addo ego, à
Deo non solum ea data, verum & im-
perata:

perata : nullosque fortasse reperiri posse, quos magis, quam medicos, illa exequi deceat & oporteat : Quid enim peccatur in alterutro, plectuntur ægri. Quî fit igitur, ut hoc seculo non desint, qui doctrinam Chymicam, non solum doctissimis hodiernis scriptis illustratâ, verum etiam ipso ἔργῳ ut exposcit Hippoc. confirmatam criminantur, & tanquam aliquod imaginationis figmentum, ut loquuntur, è numero bonarum artium expungendam, eiusque studiosos è medio tollendos clamitent?

Si quod verum est, mihi licet eloqui, nihil aliud video, quod merito accusari possit, quam illorum summa inscitia veritatis Chymicæ, atque odiû, quo ipsius studiosos prosequuntur. Oderunt enim quos metuunt; nullos autem magis metuunt, quam eos, à quibus se aliquid doceri posse vident. Ita enim suæ existimationi, & lucro non parum detrahi putant. Atque hinc tot declamationes, & scri-

pra nugis, conuitiis, & calumniis re-
fertissima contra Chymiam erupe-
runt. Quæ quo diligentius perscru-
tatus fueris, & eo minus vlla inueni-
es, in eo scribendi genere, conferen-
da, cum iis, quæ hoc ultimo biennio
euulgata sunt sub triplici nomine,
Censoris scilicet à scholia Parisiensi,
electi, Antarueri medicinæ candida-
ti, & Ioannis Riolani filii. Quamuis
re vera, ab vno eodemque auctore
Ioanne scilicet Riolano patre, postre-
ma, vt prima & media orta sint. Hoc
enim non modo stilus idem conuin-
cit, verum & Galenicæ, & Chymicæ
doctrinæ ignorantia vbique eadem,
qua reliquos omnes antichymistas
superat. Nam quid ignarius excogi-
tari potest, quam,

*Apolog. pro
Hipp. & Ga-
len. med. pa-
gin. 15*

*Pag. 39. An-
tar. pag. 17*

*Cognitione morbi nihil difficilius, ni-
hil præstantius in medicina? atque in eo
verti summam artis laudem?*

*Alexipharmaca ad venena reuocan-
da, & hoc idem significare, atque sub ve-
nenis ea contineri?*

Omnia

Omnia vsta seipsis effici calidiora?

Compar. Ge-

Acrida vsta, quia ab vstione calidiora

ter. & noua

facta sunt, amittere suam acrimoniam?

med. pag. 90

Antar. p. 350

Et quis adeo leuiter degustauit pri-
ma Chymix rudimenta, qui ignora-
uerit, vt ille,

*Per separationem boni à malo, essentia
à materia, non significari formam peripa-
teticam, & materiam primam?*

Compar. Ge-

ter. & noua

med. pag. 164

& sequent.

*Extracta Chymica non parari tantum
cum aqua vite?*

Apol. pag. 42

*Nomine mercurii, vbi questio est de tri-
bus principiis, non intelligi argentum vi-
uum vulgare, quod è mineris per se solum
effoditur?*

Compar. Ge-

ter. pag. 44

*Anatomie nomine, non solum naturæ
medicamentorum contemplationem desi-
gnari?*

Pag. 50, &

51

*Vt nec simiotices, solum medicamento-
rum signaturam physiognomicam? Et a-
lia quamplurima, quæ, si à se ignora-
ta, Riolanum fateri puder: malitiosis-
sime dissimulata negare non poterit.
Et tamen is est, cui negotium Chy-
miam refutandi, eiusque vanitatem,*

pag. 57

Apol. pag.

7. & Antar.

pag. 6. & Bre

ui excurs. p.

41

si Deo placet, demonstrandi cōmissum est: & quod, vt iactitat, libentissime subiit. Quod facillime credet, quisquis eius mores nouerit.

Tanta est enim hominis temeritas, & αὐτάρδεια, vt nihil proponi possit, quod vel defendendum, vel impugnandum, nulla veritatis habita ratione, sed vel amoris, vel odii affectione ad hoc, vel illud impulsus sophistarum more, non recipiat. Sibi enim persuasit, se, malis dictis, cum nulla suppetet ratio, quod impugnet, repellere atque reiicere posse.

Itaque mirum esse debet nemini, cum ipsum contra Chymiam, & eius studiosos scribentem ea plane deficiat: si conuitiis & calumniis suos libellos infarciat: si toties repetat illam ab inferis oriundam, eiusque auctorem esse Cacodæmonem: si eius cultores, vbique vociter sceleratos, & impostores: si eos morte puniēdos exclamet: Et postremo, si vt his omnibus aliquē addat fucum: exemplis confictis conetur

netur persuadere, medicamēta Chymica vitæ humanæ esse perniciosissima. An hoc negabit?

Quid sit factururus, pro eo spondere nolim. Ab ipso tamen in te, Quercet. doctiss. hæc scripta scio.

Sume pilulas quas dedisti Bertrando ad vomendam bilem, ex quibus tantum abest ut leuationem aliquam senserit, cum hodie trahat vitam in miseria. Ab eo die quo illis usus est, dies noctesque misere cruciatur.

Brenis Excurs. pag. 7

Quæ falsitatis impudētissimæ, manifesto conuicit epistola ad te, ab ipso Dom. Bertrando cōscripta, in lucem nuper edita, cum *Incurfione ad ipsius Riolani breuem Excursum*. Quod cum vidit non posse amplius negari, ut lectorum oculos auerteret ab inspectione turpitudinis illius imposturæ, atque vna eademque opera Dom. Bertrandum vlcisceretur, qui sua ingenua confessione ipsum tanto dedecore affecit, quāto te honore, nouam imposturam commētus est. scripsitque his verbis.

92 Demonstratio veritatis

*Incur. Quer.
de puls. p. 25*

*Ictis à venere succurrit mercurius, qua
arte Bertrando, quem venus momorde-
rat, pilulis tuis succurristi, poterat hic ho-
nestius Bertrandi nomen taceri, neq; de-
buit cum ista macula medici regii titulo
insigniri.*

Mala mens, malus animus, hac no-
ua iniuria contaminare Domin. Ber-
trandum honestis atque pudicis mo-
ribus virum, tentavit, quia vidit eum
veterem tulisse, qua ipsum prius im-
petiuerat his verbis. quia tuo fuerat
vltus consilio.

*Brenii ex-
curs. pag. 8,*

*Bertrandus te, Mayernum, & Segui-
num inuitavit ad lautum epulum, putavit
Bacchum medicis presentibus esse innoxii-
um, noctuprehenditur peripneumonia.*

Hæc quo magis mecum reputo,
mi Quercetane, eo minus miror, eū,
vt effugiat vim & aciē rationum eo-
rum cum quibus disputat, quidquid
venit in buccam quo iure, quæ in-
iuria deblaterare. Ita glaucomam ob
oculos obiiciendam lectoribus pu-
tat,

Doctrin

at, vt quod vi
fieri possit.

Quanti huius

deleuus, & Sc

hodie medic

runt. Duos

autores voca

petulantissim

rum argumē

batur pulche

didit, & paulo

ita scripserat.

Scripsit ad

esse sane ad vi

ritatem.

De exercitiis

Card. sic iu

os, cuius omni

que ex variis

quotopuleu

sunt cum vni

quam satis la

conferenda.

Eademim

mum Philo

tat, vt quod viderint, non viderint, si fieri possit.

Quanti fuerint viri Scaliger, Rondeletius, & Schekius, quotquot viuunt hodie medici atque philosophi norunt. Duos tamen priores vix notos autores vocare, eum non puduit. hac petulantissima exprobratione, ipsorum argumētis, quibustunc premebatur pulcherrime responsum credidit, & paulo ante de Scaligero solo ita scripserat.

Antar. p. 76

Scripsit aduersus Cardanum contentiose sane ad victoriam potius quam ad veritatem.

Ibid. p. 60

De exercitationibus tanti viri ad Card. sic iudicauit magistellus in eos, cuius omnia scripta, rhapsodiæ, atque ex variis auctoribus furta in aliquot opuscula male cōsarcinata, non sunt cum vnica tam docti, neque vnquam satis laudati viri exercitatione, conferenda.

Eadem impudentia, Schekiū summum Philosophum, ad sordes sub

scamnis scholæ Parisiensis latitantes præcipitat.

ibid. pag. 52. Schekius, inquit, sub scamnis scholæ nostræ inueniet huius controuersie conciliationem.

Et cur modestius cum illis, quam cum Fernelio, cui multo plura debet, egisset?

Commen. in lib. de abd. rer. caus. ca. 3 Hanc calumniam, inquit, ut effugeret Fernelius, veluti transfuga, desertis castris physicorum ad Theologos conuolauit.

Et rursus de ipso ita honorifice scribit.

Cap. 9 Quid ineptius quam de sex materia morbis præcipere, &c.

Non satis fuerat Fernelium transfugam vocasse, nisi & ipsum in comparatiuo gradu ineptire, scripsisset.

Verum quid non erat dicturus homo tantæ procacitatis, ut nulla reuerentia diuini præcepti, quo prohibetur, *Ne quis maledicat suo principi*, retineri potuerit, quo minus suis conuiitiis Regem aspergeret? Accelerationis mortis, cuiusdam scribæ prætorii Parisien-

Parisiensis, quam doctiss. regio medico Dom. Mayerno imponit, mentionem faciens, ita scribit.

Tuis remediis accelerata mors auxit *Ad famos.*
fiscum, functus es officio medici verè Regii. *Turg. apolog. respons.*
pag. 89

Mayernus Chymiam colit, eo nomine ip̄i maledicere tuo iure, & morere poteras Riolane. At non Regi. Eius abuti nomine, vt tuos sarcasmos aliquo sale cōdias, flagitium est: sancta, & sacra Regis est persona. Nulla explicatione, nulla excusatione, quod commisisti crimen, eluitur.

Нѣс τέκμηρια & symptomata summa impotentæ Riolani, licet sint grauissima, tamen leuissima iudicabuntur, si comparentur cum iis quæ mox referam.

Nō solum magicis artibus, verum & idololatriæ deditissimā fuisse gentem Ægyptiam, abundantissime testatur sacra Mosis historia. Eius testimonium, licet indubitatum, variis in

*Jerem. c. 43,
 Eccl. 46, Exec.
 ca. 16. 20. &*

Cap. 19.

locis confirmant prophetæ. Ex illis, ne sim longior, hunc vnicum producā Eſaiæ, cuius ore ita pronuntiat Deus.

*Exhausto ſpiritu Ægyptii in medio ipſi
us, ubi conſilium abſorpfero, conſulent ſua
idola, & præſtigiatores, pythoneſque &
ariolos.*

Nihil eſt hîc ambiguum, & obſcurũ, omnia ſunt adeo clara, vt ſint etiam cæcis conſpicua. Riolanus nihilominus pluſquam gigantea temeritate inſtructus, ea euertere conatur. ipſiſque fidem plane detrachere.

*Commen. in
pr. de abd.
rot. can. c. pr.*

Ægyptios, inquit, accuſauit antiquitas, quod multas belluas & plantas adorarent. O ſanctas gentes (inquit ſatyricus) quibus hæc naſcuntur in hortis numina. Qui tamen eorum myſteria penitius inſpexerit, eos in plâtiſ & belluiſ nature numen coluiſſe mecum affirmabit.

Tunc Riolane Ægyptiorum myſteria penitius inſpexeris, & videris omnis luminis æterno, atque infinito fonte? Tunc ſacroſancto ſpiritu, Ægyptio-

Ægyptiorum corda profundius perscrutatus fueris? Tunc eius testimonio obsistes, qui solus *καρδιογράφος* nomen meruit, atque ore D. Pauli, & de Ægyptiis, & aliis omnibus, quibus Dei veri verus cultus ignotus fuit, ita pronuntiauit.

Qui dictitant se sapientes stulti facti sunt, mutarunt enim gloriam incorruptibilis Dei in efformatam imaginem corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & reptilium. Quamobrem etiam tradidit eos Deus cupiditatibus cordium ipsorum, ad impuritatem, ut fœderent corpora inter se, ut qui Dei veritatem mutarint in falsitatem, & coluerint, ac seruierint rebus creatis, præterito creatore, qui benedictus est in secula. D. Paul. Epl. ad Rom. c. 8.

His ultimis verbis, præterito creatore, lectis, non obmutesces Riolane? Tantum philosophum obmutescere! tantum philosophum non habere quod respondeat, quod sancto spiritui opponat! potius cœlum cum in-

feris miscebit, audias ipsum. sic enim pergit.

Estne credibile bonarum artium primos parentes à quibus Mosaica & Christiana religionis primordia dimanarunt, quorum sapientiae desiderio incensus Plato, tot tantaque terra & maris pericula subiit, creaturas se abiectiones coluisse, cum quod quisque veneratur, id seipso praestantius opinetur? non ergo plantarum & belluarum corpora diuinæ & humanae sapientiae procures coluerunt, sed interiorem & communem illam formam, per quam vegetant plantæ, sentiunt belluæ, ratiocinantur homines.

Siccine Riolane, impietatem alia impietate detestabiliori fulcis? Ergo Mosaicæ & Christianæ religionis primordia, te iudice, dimanarunt non à Deo, non à Christo, sed ab Ægyptiis. Ergo te iudice, Sanctus Spiritus. O Deum immortalem, mentiebatur, cum Iudæorum incredulitatem exprobrabat, ore D. Stephani, his verbis.

Accepi-

Doctrina Chymica. 99

Accepistis legem per dispositionem angelorum, nec seruastis. & rursus cum ita pronuntiabat de Mose. Act. 7

Hic est ille, qui conueniente populo in deserto fuit cum angelo ipsum alloquente in monte Sina, & cum patribus nostris, quique excepit uina eloquia, quæ nobis traderet.

Ergo te iudice, suos discipulos decipiebat Æternus Dei Filius Domin. noster Iesus Christus, cum ipsis dicebat, suam doctrinam non esse suam, sed Patris qui eum miserat.

Qui non diligit me, inquit, sermones meos non seruat, & sermo quem auditis, non est meus, sed eius qui misit me nempe patris: hæc loquutus sum uobis apud vos manens: Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia, & in memoriam reuocabit omnia, quæ dixi uobis. Ioan. 14

Hæc doctrina, fateor Riolane, nihil peripateticum redolet; ea est tamen qua Deus abolet sapientiam sapientum, & intelligentiam intelligen-

tium tollit è medio. In hunc offendi-
sti scopulum illa tua subtilitate. ab illa
non receditur in quæstionibus theo-
logicis, sine naufragio. Eho, dices,
nunquid scriptum est.

Act. cap. 7, *Et institutus est Moses omni sapientia
Ægyptiorum.*

Hoc scio, nec tamẽ inde sequitur,
quod nimium temere scripsisti de i-
pſius, atque Christi religione. Vt ne-
que rursus, quod alio loco, de illo di-
xisti his verbis.

*Commen. in
lib. 2, de abd.
rer. cap. c. 16*

*Non auderem referre in historiã, quod
de Apollonio refert Philostratus, illum sci-
licet beneficio annulorum annum supra
centesimum & trigesimum iuuenta flo-
rem retinuisse, nisi Iosephus Mosẽ & Sa-
lomonem annulorum ministeriores ma-
gnas peregiſſe affirmaret.*

Die quæſo Riolane, quid caſe ſit,
vt tu, qui fidem & autoritatem Moſi
& Prophetis veriſſima de Ægyptiis
narrãtib; derogaueris, Iosepho tam
leuiter, & contra omnem rationem,
fabulam de Salomone, narranti cre-
dideris,

dideris, de Salomone inquam. Nusquam enim video, Mosis illum mentionem facere. hic enim est eius textus.

Quin & eam artem diuinitus consecutus est ad utilitatem & medelam hominum, quæ aduersus demones est efficax. Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur & curationum modos scriptis reliquit, quibus cedentes demones ita fugantur, ut in posterum nunquam reuerti audeant, atque hoc sanationis genus nunc usque plurimum apud nostrates pollet. vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, in præsentia Vespasiani, & filiorum, & tribunorum, & reliquorum militum, multos arrepticios percurantem. Modus vero curationis erat hic. Admoto naribus demoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Salomone indicatæ, ad eius olfactum per nasum extrahabatur demonium: & collapsò mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Salomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans.

*Antiquit.
Iudaic lib.*

Non satis fuerat Riolano palam profiteri, se assentiri Iosepho hanc execrandam de Solomone fabulā narranti, nisi & ipsa Mosē inelussisset.

Verum cur his diutius immoror? hæc sufficiunt Quercetane doctissime, ut quiuis intelligat, non mirum esse, eum, qui illa omnia sit ausus, tot conuitia & calumnias, in Chymiam & eius studiosos, quos tanto odio insectatur, scribere. Non in te solum ruit, & dentes liuidos exacuit, in omnes suæ maledicentiæ virus iaculatur. Nō vides, me ab eo vocarū, ignarū, incongruum, sophistam, impostorem, sceleratū, homuncionem obscurum, muscā, pygmæum, suē, nugiuendulū, fumiendulū, furiosum, os putidū, caput Therſitis, aures asininas habentem, carnificem? &c. Et tamē ob hæc ipsi minime succenseo: hoc enim si fecero, eo natura & habitu impotentissimo, fuerim impotentior. Ita natus est potius frangeretur, quam corrigeretur; nec tacere, nec bene dicere
vnquam

vnquam didicit. Quod si ab imposturis tantum abstinuisset, eum suis conuitiis otiose frui, atque delectari libentissime tulissem. At imposturas, quas fingit impudentissime, ferre, nō modestiæ, sed summæ stupiditatis fuisset opus. Eas ego retegendas iudicavi, vt omnibus doctis compertum fiat, Riolanum omnium sophistarum indignissimum esse, cum quo in posterum disputetur. Vale.

BREVIS DE-
CLARATIO IMPO-
STVRARVM, QVAS CON-
tinet RIOLANI *Examen anim-
aduersionum Harueti.*

IOANNI RIOLANO
sanam mentem.

ON est quod mireris,
Riolane, si in tuum exa-
men mearum animad-
uersionum in Antarue-
tum, hæc tantum pau-
cula scripserim. In eo enim cum præ-
ter principiorum petitiones, cõuitia,
& imposturas, nihil obseruari possit,
aliquot tantum imposturas, quibus
sinistram opinionem de me, in lecto-
rum animos inducere studes, decla-
randas iudicaui: vt discerent, non ti-
bi

bi omnium scriptorum impudentis-
simo leuiter credendum.

Nam neque te puduit, in illa tua
depulsione Incurfionis Dom. Quer-
cetani iactitare cum impudentissimo
mendacio, à te *copiose disputatum ad-
uersus Haruetum* de hac Quæstione.
An alexipharmaca sint ad venena re-
uocanda. & rursus, à te *pluribus de-
monstratum rhabarbari cum bile purgan-
da, tantam esse similitudinem, ut si fru-
strentur suo actu, in substantiam humoris
purgandi transmutetur.* Cedo tracta-
tū & pag. vbi hoc demonstraaueris, &
vbi illud copiose disputaueris. Quin-
imo, vt ab illo te extricares, in Antar-
ueto respondisti tantum: Alexiphar-
maca reuocari ad venena, idem esse,
atque alexipharmaca sub venenis
contineri; cumque in hanc responsi-
onem obiecisses, atque demonstra-
uisses, in animaduersionibus, esse fal-
sissimum & contra doctrinam Arist.
vnum contrariū ab opposito contra-
rio contineri. In tuo examine anim-

aduerſionum reſpondiſti hoc vnum, pag. 167. *Hæc crambe, ſi contrariū vnum poſſit ad alterum reuocari, toties non eſt recoquenda, ne docto lectori moueat nauſeam.* Hæc inquam à te ſcripta ſunt, de hac quæſtione, & tamen iactitas, eam à te copioſe aduerſus me diſputatam. Riolane, Omnia tibi licet, præter hoc vnum, veritatē dicere, vt iam copioſius demonſtrare aggredior.

~~~~~

Prima impoſtura.

Pag. 166. ita ſcribis. *Duo ſunt Pharmacopœi præcipua officia, deligere, & præparare. Chymici ſuo modo præparant remedia. Ergo ſine delectu, nego iterum.*

Nullus hæc leget, qui ex duob. vltimis verbis non inferat, me eum eſſe, qui negauit Chymiam habere delectum medicamentorum, nō autem Cenſorē in ſua Apologia, vt demonſtrari contra Antaru. At hæc impoſtura leuis eſt, & forte aliqua venia digna;

digna: hoc enim vnicum Riolano supererat effugium, vel erroris sui ingenua confessio, quam cane peius & angue vitare consueuerunt sophistæ.

Secunda impostura. pag. 158.

Trus syllogismus, qui sumit duo media pro uno, est tam logisticus, quam ista loquutio Ciceroniana. Non mirum est de censore meliora non dicere.

Cur hîc duo media, vt barbaram loquutionem, non retulisti? Dices, breuitatis causa à te omissa, sed indicatam pag. 106. scilicet, & quæ hanc sequitur, saltem declarare debueras, vtrum syllogismorum accuses: duos enim, eosque distinctos illic legisti, quos hic reponam, vt intelligat lector, quam sis dignus cui credatur sine testibus. En prior.

Quidquid est artis summa perfectio, est finis artis.

Quidquid est in arte difficilius, est summa artis perfectio.

Ergo quidquid est in arte difficilius, est finis artis.

Vbi sunt huius syllogismi duo media? en vnicum [*artis summa perfectio.*] posterior vero syllogismus, hic est.

Quidquid est difficilius in arte medica, est finis medicinae.

Cognitio morborum est id, quod est difficilius in arte medica.

Ergo cognitio morborum, est finis medicinae.

Et huius syllogismi, rursus hoc vnicum est medium [*difficilius est in arte medica.*] Riolane, cum illa scriberes, phrenitide laborabas. Nam qui in toto cerebro prudentiae, & intelligentiae, semigranum tantum habebit, imposturas, quae tam facile reteguntur, nunquam scribet.

Quod ad loquutionem attinet, res ipsa loquitur à Typographo excusum [*de*] pro [*te*].

Quam-

Quamobrem hæc exprobratio, indigna est responsione: scio enim Riolanum non nisi stolidis, & fatuis persuasurum, talia errata in scitia grāmaticæ à me commissa fuisse.

Tertia impost. pag. 162.

HÆc cum ignores, tamen veluti par-
ta victoria cum insulsa, & incōgrua
hac loquutione triumphas (nisi schola te
castigauerit (Quod medicamenta quæ-
dam maligna constitueris) digna est quæ
in æternum suspicetur.)

An insulsa, an vero falsa fuerit hæc
loquutio, nescio. At hoc scio, eam
probe tuum tetigisse cerebrum. Ex
illa enim tibi contigisse video, quod
quibusdam, vt refert Hippoc. ex ma-
gno ictu capitis, desipientiam: quæ a-
gnosceatur, inquit Galenus loquenti-
bus, agentibusue nihil consentane-
um rationi. Omnes consule gram-

maticos, ex ipsis discas, & congruè
 & latinè dici [*dignus est hic, qui in æter-*
num suspicetur] cum volueris signifi-
 care, eum, hanc pœnam meruisse, ut
 semper hoc agat, & hac actione, su-
 spicandi torqueatur.

An dices autorem animaduersum
 hoc noluisse? caue dixeris. Tuæ a-
 mentix nullum certius, & euidentius
 signum posses proderere. Nam cum
 vnusquisque suorum dictorum in-
 terpres esse debeat: cur tibi potius si-
 ne vlllo testimonio, & coniectura,
 quam mihi credetur? Scripserat An-
 taru. remedia Chymica esse suspecta
 scholæ, quoniam quæ purgant, aie-
 bat, parua dosi, propius accedunt ad
 naturam venenorum. Ob hæc, cre-
 didi Antaru. à schola castigandum, e-
 amque, si hoc negligeret, hac pœna
 dignam, ut suspicando in æternum
 suspitione laboraret. Ergo non mi-
 nus falsum est, illā loquutionē incon-
 gruam esse, quam veram, hæc [*quod*
medicamentorum quædam maligna con-
stitueris]

stitueris] à te imponi. Ita enim scripsit pag. 110. Nisi schola pro tuis meritis te castigauerit Candidate, digna est quæ in æternum suspicetur. Nam primum, quis est adeo fatuus, qui non intelligat, omnibus in posterum idiotis, te iudice licitum omnes omnium scholarum doctores, non amplius medicorum nomine, sed veneficorum denominare? quid enim frequentius quotidie præscribitur medicamentis purgantibus? quæ omnia statuis ad venenorum naturam accedere, ut infertur necessario ex hoc [propius accedunt,] Secundo estne tolerabilis hac ignorantia, ab exiguitate molis, qua potest aliquid agere, concludere purgantia minima dosi potius ad venenorum naturam accedere, quam ad alexipharmacorum? Atque eo probato, exemplo lapidis bezoard, qui ad tria, aut quatuor grana sumptus mirifice depellit venena, addo.

Postremo, cum nulla sit analogia, proportio, seu similitudo inter purgare, & interficere, quæ potest esse similitudo in-

ter horum effectuum causas efficientes? Nescis Candidate, purgantia, nostra conseruare corpora, & à morte liberare? contra vero venena dissimilitudine substantie in nos agentia morti nos tradere? Nulla est igitur illorum cum venenis similitudo, sed est maxima cum alexipharmacis, utraque enim sunt medicamenta, utraque salutaria, utraque natura amica, & similia. Ergo castigatione dignū existimaui Antiaruetum, non quod statuisset quædam medicamenta esse maligna; sed quod omnia purgantia ad naturam venenorum accedere vellet: (quod falsissimum esse comperitur, si pauca incorrecta exceperis,) quam opinionem refutaui illis citatis & aliis rationibus, quibus honestius fuisset respondere, quam mihi tam inepte imponere. Consuetudine imponendi, nihil deterius excogitari potest in doctore, nihil turpius in professore Regio. Et tamen, quasi aliquid memorabile, & maxima commendatione dignum effeceris, hæc

tua

Doctrina

*et impotunt
suspiciunt
terfunt & per
ribi aures alim
dam & incongr
tatem. Siccina
soles respicer
eum dicas ini*

rationem rationem

Quarta

*Nulla est
foderunt
rigentis medica
cation & tuor
dere.*

*Cedo locu
pi pag. 114
menta parua
ficere similitu
delecta purga
Antiaru. acco
norum. His*

tuæ imposturæ subiicis. *Ecquid aliud
suspicietur schola eruditissima, quæ nil nisi
tersum & politum audire consuevit, quam
tibi aures asininas, Ther sitis caput, os puti-
dum & incongruum, animum furiis agi-
tatum. Siccine oblatras canis? Non
soles respicere te, vt inquit Comicus,
cum dicas iniuste alteri.*

~~~~~

Quarta impost. pag. 164.

Nulla est pars medicina in qua magis
sudarint maiores nostri, quam in cor-
rigendis medicamentis, nulla medendi via
certior & tutior, tu audes incorrecta sua-
dere.

Cedo locum vbi hæc suadeo, scri-
psi pag. 113. & sequentibus, medica-
menta parua dosi purgantia, hoc per-
ficere similitudine substantiæ, & cum
delectu purgare, ergo ea male dici ab
Antaru. accedere ad naturam vene-
norum. His subiunxi Academia Flo-

rentinæ decretum, quo probatur illorum medicamentorum vsus, dummodo probum naçta sint medicum. An debuisti ex his inferre, me suadere incorrecta? Nullane est differentia inter has duas propositiones.

Medicamenta vehemētia possunt vsurpari à medicis, &c.

Medicamenta vehemētia possunt vsurpari incorrecta à medicis.

Si, quid hæc differant à seinuicem, nescis, pessime agitur cum tuis discipulis.

Quinta impost. pag. 184.

COcta elixatio.] *elixum plus minus coctū dici potest, elixatione coctum, nemo unquam nisi tui similis, id est rudimentorum physica plane ignarus in scripta retulit, in medico tolerabilior est solacismus quam paralogismus.*

Ex Arist. sunt tres species coctionis. Maturatio, Affatio, Elixatio. Cur igitur

igitur nō mihi licebit designare, quæ
specie coctionis sit aliquid coctum?
Maturatione coquuntur fructus, per-
dix & cæteræ carnes, assatione, vel e-
lixatione. Ergo licet dicere, hæc per-
dix est assatione, vel elixatione cocta.
An satin sanus es, qui hæc reprehен-
das? Quid te grūnire audio? non esse
ea quæ voluisti dicere. Quid ergo vo-
luisti? Ad pag. correctionis errato-
rum lectorem remittis, vbi hæc ita
correxisti.

Pag. 184. *Pro elixatione coctum, lege,
elixationem coctam, ut non est motio mo-
tionis, ita neque coctio coctionis.*

Qui te monuit hæc corrigenda,
melius honori tuo consulisset, si ut
hoc tuum opus supprimeres, tibi per-
suasisset. Nam quæ hæc est impruden-
tia & impudentia, velle lectori per-
suadere, scriptum [cocta elixatio] &
hoc substantiuum [elixatio] referri ad
hoc adiectiuū [cocta?] Hæc sunt quæ
scripsi pag. 149. *An existimas succum,
qui extrahitur è perdice, siue assatione, siue*

elixatione cocta, sua vi nutritiva carere?
 Hæc construe, aut si te pudeat, iube
 aliquem alium pro te grammaticu-
 lum. Nisi [cocta] cum [perdice] tan-
 quam adiectivum cum substantivo
 coniunxerit, minus quam perdix, mi-
 nus quam tu, habebit cerebri.

~~~~~

Sexta impostura. pag. 195.

Ecce sus Mimeruam, Haruetus docet A-
 ristotelem proprie & philosophice lo-
 qui. Actus inquit & potentia opponun-
 tur. Ergo Arist. debuit dicere vinum a-
 ctu esse aqueum, non substantia, potentia
 vero calidum.

Vt tertia, ita & hæc sexta duplex
 est impostura. Prior est, qua supponis
 Antarueti loco, reprehensum Aristo-
 telem, quod falsissimū: nisi forte exi-
 stimes, nihil esse discriminis, inter A-
 ristotelem & tuum candidatum. Po-
 sterior est, qua imponis hunc larua-
 rum

tum candidatum reprehensum, quod scripserit, vinum esse substantia aqueum. Nam & hoc est falsissimum, ut fit luce clarius ex his ipsius verbis pagin. 32. *Nescis plurima aquea ut vinum, & sanguinem, plurima quoque terrena, ut calcem & cineres, substantia esse frigida, taliaque sentiri, potentia vero esse calida.* Hæc sunt, inquam, quæ scripsit ille tuus Antar. candidatus. At multum interest dicasne, vinum esse substantia aqueum, an vero, substantia frigidum. Negat enim Aristoteles hoc posterius, licet prius affirmet. Audias ipsum loquentem li. 4. meteor. cap. 11. *quæ sunt aqua, inquit, ut plurimum sunt frigida, nisi alienam habent caliditatem, ut lixiuium, urina, vinum.* At iam videamus quam subtiliter extrices tuum candidatum. Scribis, *Aristoteles 4. meteor. scribit, vinum si species substantiam esse aqueum, energia vero esse calidum.*

Hoc tibi concedo Riolane, iã concludere aliquid. Ergo dices, qui dicit

substantia frigidum, idem dicit atque, substantia aqueum. Hoc tuum est probare contra Aristotelem. Id enim negat, ut iam demonstraui.

Septima impostura. pag. 198.

T*Vne ciuem Romanum flagris cades carnifex? In te recudetur ista faba, scripsit Galenus, acria perdere acrimoni-
am suam vstione, quam cetera non acria
acquirunt, sed suae doctrinae causam igno-
rauit, inquit impudentissimus Haruetus.
Cur ita? propterea quod erat Alchymia
imperitus: vter dignior flagris, An Ga-
lenus, qui suae sententiae non potuit causam
reddere, An candidatus noster, qui non
potuit aliena?*

Tuus candidatus est ciuis Roma-
nus furcifer! ut tu. verum & filii Bru-
ti, ciues, iisque nobilissimi erant Ro-
mani. Cur ergo flagris non cædetur
qui eam poenam commeruit? At ini-
quum

quum est candidatum ea pœna casti-
gari, quod alienæ opinionis causam
reddere non potuerit. Hoc scio, sed
non ideo iudicaui ut imponis, illum
flagris dignum: verum quod cū pro
Gal. id se facturum cum summo fastu
iactitasset; vix ore aperto, se doctrinæ
Galenī ignarissimum prodidit: statuit
enim excessu tertii gradus caloris, a-
crimoniam amitti, quod demonstra-
ui omnino repugnare doctrinæ Ga-
lenī, utpote qui, acrimonix primas &
præcipuas partes quarto gradu cali-
dis, causticis scilicet tribuat. An fue-
ris tam perfrictæ frontis, ut, quemad-
modum malitiose dissimulasti ea te
vidisse, nunc quæ dico neges? At te
conuincam: En meum textum pag.
167. *Dignus es flagro candidate, qui do-
ctrinæ Galenicæ adeo ignarus, ausus est ta-
mē te pro ipso responsurum profiteri. Nam
qui fieri potest, ut Galen. existimaverit v-
stione excedi caloris gradum, quo acquiri-
tur acrimonia, cum scripserit quæ sequun-
tur cap. 39. lib. pr. de simpl. facult. & libr.*

4. cap. 18. & eodem lib. cap. 19. &c. quibus locis docebam, Galeno esse summe calida, quę sunt summe acria: quę cum ignoraret tuus candidatus, ideo talem asinum flagris dignum credidi: quibus & tu illo non minus dignus es, cum ob hanc tuam imposturam, tum ob tuam supinam iustitiam atque contradictionem. Nam cum receperis demonstrandum: doctè à candidato redditam rationem, cur acria, post vstionem, desinant esse acria, ipsi plane contradicis. En eius textum pag. 35. Respondeat pro Gal. medicinae candidatus, acrimoniam acquiri aucto calore ad certum, puta ad tertium gradum, quem cum accedente vstione excedant acria, acrimoniam amittunt, cetera si modo fuerint tenuis substantia, cum ad istum caloris gradum peruenerunt, eandem acquirunt.

En tuum. Candidatus pro Gal. hanc causam assignabat, primum quę non sunt acria, acquirere acrimoniam vstione, quia sunt ignea, & tenuium partium, quę duo
ad

ad acrimoniam requiruntur. Si malis, vstione humor rerum non acrium absumitur, quo acrimonia retundebatur, proinde redduntur acria: sed cur acria vstione acrimoniam perdunt? quia calor in pauco humido radicans dissipatur, in vstis sola supersunt ignis reliquiae: Atqui ad acrimoniam desideratur calor potens, saltem ad tertium gradum extensus.

Hocce est clietem tuum protegere? Imo enecare, suffocare, quod vult ædificare, diruis. Vstione vult acrium intendi calorem, & ideo desinere esse acria: Tu vero contra: vis enim remitti, ita vt ne quidem extendatur ad tertium vsque gradum, atq; ideo desinere esse acria. Verum quid mirum, si ipsi tam turpiter contradicas, cum teipsum à cōtradictione immunem conseruare non potueris?

Nihil impone, res ipsa loquitur. pag. enim 83. vt demonstres mineralia naturæ nostræ esse valde inimica, neque igne corrigi posse, vt volunt Chymistæ, ita scribis. Imo vero igne

redduntur deteriora, & magis deleteria metallorum calor qui omnibus inest, teste Galeno, externi caloris accessione intenditur. Et rursus eodem capit. ad horum maiorem confirmationem, hæc quæ sequuntur addis. *Adustra omnia seipsis calidiora fieri docent Aristot. lib. 2. de partib. animal. cap. 2. & Gal. libr. 2. de facult. natural. exemplo facis vstæ, & non vstæ.* Hæc inquam addis, licet falso, ut eo loco demonstraui. Atqui hæc opponuntur contradictoriè.

Omnia vsta sunt seipsis calidiora:

Quedã vsta non sunt seipsis calidiora.

Qua ratione, te, ab hac cōtradictione pedies? Id videris, aut alius pro te: dum interea demonstrabo nimium crasse, & ignorāter, à te doctore, hæc nobis datam pro candidato responsionem.

Nā qua ratione probabis, acrium corporum paucū humorem, in quo radicus est eorū calor, vstione absumi, eorum vero quæ nō sunt acria, id quod retundit acrimoniam, absumi.

mi

mi tantum, non etiā illum humorem in quo latet ipsa acrimonia? Et quæ est causa, vt potius hic humor non acrium cōseruetur, quam ille acrium? Si potius ignis absumere humorē retundentem acrimoniam, quidni, etiam absument, eum in quo inest acrimonia? An dices, ignem agere cū ratione, non autem impetu nature? hæc si non potuisti animaduertere, homo es ineptissimus, si animaduertisti, impudentissimus qui nihilominus ca scripseris. vtrumuis dicatur, indignus es eum quo in posterum disputeretur.

Præterea ex tua respōsione sequitur, quod relinquitur empyreuma acribus corporibus vstis, non attingere tertium gradum caloris, ideo enim ex re desinūt esse acria. Ergo nihil amplius in se habent quod possit vrere, nihil enim infra tertium gradum caloris potest vrere. Ergo sales, qui ex ipsis separabuntur, non erunt erodentes, nō caustici. Vt vbique exclamas.

F I N I S,

INDEX CAPITVM.

Seçtio I.

CAPVT I.

QUOD Alchymia sit pars philosophia. pag. 10

CAP. II.

Quod Alchymia sit ars, eaque utilissima, non autem Imaginationis figmentum, ut falso calumniatur Riolaus. 16

CAP. III.

Per separationem boni à malo non intelligi à Chymistis separationē formarum peripateticarum à materia prima. 21

CAP. IV.

Omnem ignem esse naturalem, nullum autem artificialem. 35

CAP. V.

Salem, sulphur, & mercurium perfectē mixtorū esse principia constitutiva. 41

CAP.

C A P. VI.

Anatomia nomine quid à Chymistis significetur. 49

Sectio II.

C A P. I.

Simiotice Chymica non differt à Galenica. 53

C A P. II.

Ætiologice Chymica. 56

Sectio III.

C A P. I.

Verenda remedia naturæ similia ex Hipp. & Gal. doctrina. 62

C A P. II.

Ea potius assumenda remedia quibus tanquam instrumentis vsa natura melius expellit morbos. 71

C A P. III.

*Mineralia à Chymistis igne parata non
fieri calidiora, & magis erodentia.
Quinimo calorem & erodendi vim
deponere ex doctrina Galeni.* 78

C A P. IV.

De Extractis Chymicis purgantibus. 82

F I N I S.

parata m
is erodim
rodendi ra
leni.
antibus.

PH
CH
IV.
S

I. SENI
LIS
II. INNO
III. HERA
IV. ANO
PHI
Lama
OMNIA
ne L

M. D

Indica

PHILOSOPHIÆ
CHYMICÆ
IV. VETVSTIS-
SIMA SCRI-
PTA,

- I. SENIORIS ZADITH F. HAMPE-
LIS *Tabula Chymica.*
II. INNOMINATI PHILOSOPHI *Exposi-
tio tabulæ Chymica.*
III. HERMETIS TRISMEGISTI *Liber de
Compositione.*
IV. ANONYMI VETERIS PHILOSO-
PHI *Consilium coniugii, seu de Massa Solis &
Luna Libri tres.*

OMNIA EX ARABICO SERMO-
ne Latina facta, & nunc primum in lu-
cem producta.

M. D

C. V.

FRANCOFVRTI,

Excudebat Ioannes Saur: Sumptibus Ioan. Berneri.

EDITOR AD LE- CTOREM.

*Quid Soles, Luna signent, pictaeue tabella,
Quid venerandi etiam, proflua barba, Senis.
Turba quid astatum, volucrum quid turba volantum,
Antra quid, arxati quid pedes vsque volent.
Miraris? Veterum sunt haec monumenta Sophorum.
Omnia consignans, iste Libellus habet.*

res toleph
nes decem
expansio
tas & ape
sequia, ut
lent ferre
a dextris &
hominum
perfectio

SENIORIS
ANTIQVIS-
SIMI PHILO-
SOPHI, TABV-
la Chymica.

DIXIT SENIOR ZADITH

Filius Hamuel.

NTRAViego & Oboel
charissima Barba, in do-
mum quandam subterra-
neam, & postea intui ego &
Elhasam vniuersos carce-
res Ioseph ignitos, & vidi in tecto imagi-
nes decem aquilarum pictas, habentes alas
expansas, ac si volarent, pedes vero exten-
tos & apertos, & in pede vniuscuiusque
aquilæ, similitudo arcus ampli, quam so-
lent ferre sagittarii. Et in pariete domus
à dextris & à sinistris intrantis, imagines
hominum, stantium, prout possent esse
perfectiores, & pulchriores, induti diuer-
sis ve-

sis vestimentis & coloribus, habentes manus
 extensas, ad interiorem thalamum
 imminentes ad quandam statuam seden-
 tem intus in domo, in latere iuxta parie-
 tem thalami interioris, à sinistris intrantis
 thalamum, contra faciem suam. Et sede-
 bat sub cathedram simili cathedræ Medi-
 corum, extractam à statua illa, & habebat
 in gremio suo super brachiis suis, & in
 manibus extensis super genua sua, tabu-
 lam marmoream extractam ab ea, cuius
 longitudo brachii vnus, & latitudo vnus
 palmæ, & digiti manuum eius de sub ta-
 bula reflexi desuper, ac si teneret eam. Et
 erat tabula sicut liber apertus cuilibet in-
 tranti, veluti si innueret respicere in eam.
 Et in parte thalami in qua sedebat, erant
 imagines diuersarum rerum infinitæ, &
 literæ de barbaria. Et erat in tabula quam
 habebat in gremio, in vna eius medietate
 diuisa. Erat enim quædam linea per me-
 dium, imago duarum auium in inferiore
 parte eius, pectore inclinato, quarum
 auium vna habebat alas abscissas, & altera
 habens alas duas, & vtraque tenebat rostro
 caudam alterius, ac si volans vellet volare
 cum altera, & illa vellet retinere volan-
 tem secum. Erant autem illæ duæ aues col-
 ligatæ,

ligatæ, homogeneæ, depictæ in vna sphæra, quasi imago duarum in vno. Et erat iuxta caput volantis ex duobus sphæra, & supra has duas aues iuxta caput tabulæ, proxime digitis statuæ, imago Lunæ lucentis: Et ex altera parte tabulæ, alia sphæra, respiciens ad aues inferius. Erant autem vniuersa tempora quinque inferius videlicet aues duæ, & sphæra. Superius vero duæ, scilicet imago Lunæ, & alia sphæra.

In alia autem medietate in capite tabulæ declinante ad digitos statuæ, erat imago Solis emittens radios, velut imago duorum in vno. Et in altera parte alia imago Solis, cum vno radio descendente, & hæc sunt tria, videlicet duo lumina, & radius duorum in vno, & radius vnus descendens, porrectus ad inferius tabulæ, circumdans sphæram nigram, diuisam per circuitum eius, Et factum est duo tertium & tertium.

Tertium vero eius habet formam Lunæ crescentis, & pars interior alba sine nigredine, & sphæra nigra circumdat eam, & forma earum quasi forma duorum in vno, & Sol simplex. Et hæc est imago vnus in vno, & hæc sunt similiter quin-

DE CHEMIA.

que, & fiunt omnia decem, secundum numerum illarum aquilarum & terræ nigre.

Exposui tibi omnia ista, & composui in carmine, & hoc non habemus nisi à gratia Dei, cuius nomen sit benedictum, vt intelligas & cogites bene in eo, & super eo, & depinxi tibi imagines singulas illius tabulæ, & quæ in ea sunt imagines & figuræ in locis suis in isto carmine, quod poteris perpendere ex capitulis, quæ significant has figuras.

Exposui etiam & explanaui has decem figuras, & demonstraui postea finem carminis mei, quod plane non potuit fieri sine carmine, & aperiā tibi manifeste, quæ celauit ille sapiens, qui fecit statuam illam in domo illa, in qua descripsit totam illam scientiam, quasi in figura sua, & docuit sapientiam suam in lapide suo, & manifesta-uit eam intelligentibus.

Sciui quod ista statua est in figura sapientis, & quod est in tabula existente super brachiis, & genibus suis in gremio suo, est scientia sua occulta quam descripsit per figuras, vt dirigatur ad illum qui cognouerit, & intellexerit, quid voluerit sapiens per illud propinquius. Est enim illud in-

terius

terius subtiliter perspicientis & cognoscentis terminos sapientia, ex sermonibus obscuris & typicis, cum contulerit illos sermones illis imaginibus & figuris, vnum aperiet reliquum, nec tegetur super lapide occulto.

EPISTOLA SOLIS AD

Lunam crescentem.

IN tenuitate nimia dabo tibi de pulchritudine mea lumen, quo peruenitur ad Perfectionem. Exaltatur enim per hoc ad omne altum. Dixit primo Luna Soli, Tu mei indiges, sicut gallus gallinae indiget, & ego indigeo operatione tua o Sol, sine cessatione, cum tuis perfectis moribus, pater luminarium, tu es lumen excelsum, dominus & magnus. Ego Luna crescens humida & frigida, & tu Sol calidus & siccus, quando copulati fuerimus æquitate status in mansione, in qua non fit aliud, nisi leue habens secum graue, in quo vacabimus, & erimus sicut vacat mulier & vir eius, & hoc est verum ex locutione. Et erimus o Sol, cum coniuncti fuerimus vacaturi in ventre domus clausæ, recipiam a te animam adulando, & si abstuleris pulchritudinem meam, & fiam ex

A

4

pro:

propinquitate tua tenuis, exaltabimur exaltatione spirituum, quando ascendimus ordinem seniorum. Lucerna lucis infundetur lucernæ meæ, & te & me, sicut commixtio vini & aquæ dulcis, & prohibebo fluxum meum, postquam induta fuero nigredine tua, colore qui fit velut atramentum, post solutionem tuam, & coagulationem meam. Cum intrauerimus domum amoris, coagulabitur corpus meum, & ero in vacuitate mea.

Respondit Sol, Si feceris hoc, & non intuleris mihi nocumentum o Luna, & reuertetur corpus meum, postea nouam dabo tibi virtutem penetrationis, postquam potens eris in prælio ignis liquefactionis & purgationis, ex qua ibis sine diminutione & tenebris, sicut æs & plumbum, & non impugnaberis, cum non sis rebellis.

Beatus qui cogitat in eloquio meo, nec dignitas mea ipsi negabitur, nec vilescet per carnem infirmatus Leo. Quod autem successisti mihi, non nego apium augmentum plumbi. Igitur desinet lux mea, extinctus est decor meus, quoniam capient de ære mei mundi corporis, & à pinguedine de plumbo verificato, in syllogismo pondus eorum absq; sanguine hircorum, & di-

& discernit verum à falso. Ego ferrum durum, siccum, ego fortis pistans, omne bonum per me est, & lux secretum secretorū per me generatur, nec res est agens actionem meam.

Quod habet lucem, factum est in luminis obscuritatem, postquam vero deductum est ad perfectionem, conualescit à languoribus, & à tenuitate, & apparebit illud magnum fluxibile capitis & caudæ. Et hæ duæ proprietates, & septem ordines ponderum, quinque eorum sunt absque obscuritate, & quinque lucentium est pulchritudo.

EXPOSITIO HORVM DABITUR
tibi de virtute mea, & proprietate
Solis de computatione
mea &c.

Solis perfectio.

SOL est clavis cuiuslibet ianuz, & quod restat sine dubietate, est in firmamento directo determinate. Hæc est distinctio septem partium, hæc diuisio est directionis & spoliationis, q̄ has res sordidū iubet revertere in decoctione, & infirmatione ad temperantiam suam reuersorum pullorum,

A 5

hæc est coagulatio absque diuisione. Posteaquam feceris illa septem, quæ diuisti per septem stellas, purgasti, & hoc tritum minute, donec videantur sicut margaritæ in similitudine, hæc est dealbatio detegēs dubium societatis ad aquam nubiū. In hoc ostendit tibi flores aureos, extremitatem omnis caloris, conuersi in similitudinem pauonis, quod introitu residui numerorū stellarum remanentium in corpore decoctum est, à qualibet stella singulariter. Hæc est perfectio coagulationis sine fallacia, & factus est Sol perfectus.

Tinctura.

Pater eius ignis est, & in igne creuit, nec timet terminum ignis, sed fixus est, & non fugitiuus. Pingitur in corpore vsq; ad cor, hoc est vilis filius, inter filios charior, præparatio eius est difficilis & occulta, Et homines in vanum ambierunt eam, & hoc est simile ei, Non possederunt cum nusquam nouerint in æstimatione. Sed cum sit difficilis, delicabilis, facilis, modica, lenis, propinqua, intelligit ipsam ingeniosus, subtiliter arbitrando, quando fuerint clarificati animi ex libris relictis, quos occultauerunt Philosophi propter præparationem.

tionem, quæ est difficilium rerum. Hoc est quod corruscat in Elixir, & quod habet de tinctura impressionem, & incipit à potente, & perducit ad actionem.

Omnis præparatio vana est propter hanc, illius rei quam composuerunt, prohibitione eius ab actu suo infirmata est. Facta ignota, propter hoc ne cognoscat omnis animus concupiscentiam suam. Fluit, quod videntes dicant.

Præparamus eam cum omni præparatione, nec adepti sumus eam, & cum scientia fecimus illam, & cum præparationibus sapienter operati sumus. Et per hoc stultis sunt stultiores, qui præparauerunt illud, quod non habet tincturam in se, ex omni re quæ tendit ad nihilum, & credunt bene facere, sed nihil acquirunt, præter laborem, & sunt per hoc inflati, quia in impossibilitate excæcati sunt à veritate, & præparantes ab opinione sua, cadunt.

Dixerunt sapientes antiqui. Hircus est, nec cognoscit, conuenit apud considerantem, & videntem ad arandum siue pascendum cum Camelis. Superbit enim ex eo quidam sapiens & sciens, & quod omnis sciens nouit, quomodo etiam erret vulgus habēs oculos clausos, dormit, cuius barba

con-

conuenit pueris. Si habuerint eam, non inueniunt eius præparationem. Et res non perficitur, nisi cum præparatione, & hoc est quæsitum. Omnis opinio ipsorum est fallax, quod attraxerunt ignorantes in suis fermociuneulis.

Ignorans ferit ignoranter Cocynthidē, & sperat inde melius comedere, sed quando quod sperabat non inuenit, redit ad cogitationem suam, & extendit eam, & dicit hoc est ex infortunio. Et hirci deinde quærunt in testis caputem, & in neruis, & in ventribus, cum vita sit sine ipsis. Nonne hoc est ex paucitate distinctionū, ignorantium, & vituperantium? Si dicerem, auis, homines, aut sunt gratia tritici, fructificant galbanos, Aut palma portauit mala etiam granata, aut volatilia portauerunt pisces. Respondetur fabulam dixisti, Non generant res, nisi sibi similia, aut fructificant res nisi fructus suos, nonne conuertentur à sua ignorantia? Oues malæ, & à vituperio actus earum ipsis veniunt, sed prius à dubitatione. Dixerunt patrem argenti & auri, esse in terra & mari: Quidam dixerunt esse in arboribus, alii dixerunt in lapidibus, & abbreviati sunt in his super erroribus, & ex crudelitate rerum incertarum,

tarum, & remouerunt laudabilia, veram
significationem scientiæ, ex masculis, hir-
cinis oculis videre, res manifestas ex oculis
virorum & mulierum. Per dicta, si confi-
deramus stellas, non est inter nos diuersi-
tas, in hoc, quod opinamur.

Ex his & per hoc præparat sapiens, &
per hoc operatio nostra surgit, per seras
vel per aperientes seraturas. Per Deum si
porrecta fuerit, ad eum palma, non reuer-
tetur vacua, & hoc adulterat occupatio-
nem eius in eo, nec scit, quæ sit peruentio;
nec clauis, nec mutat seras, & coagula tin-
ctorum, propterea non peruenit ad ar-
tem.

Fixatio.

Et quidquid figitur de duobus, ex vno
similiter potest figi, sumenda est pars alia
in scientia, absque partibus, & factum est
totum totius oculi. Accipiantur autem cū
scientia & figuris, scilicet Solis & Lunæ.
Respicias ad radices cum ramis separatim
duplicatas à coniunctione & ligatura dua-
rum autum in cauda, qualiter prohibetur
vna ab ascensu eius, quæ est sine plumis,
propter paucitatem humoris, qui est sul-
phur rubeum verū. Et nomina & cogno-
mina excæcauerunt in libris suis, & viden-
tes

res bene probauerūt scientias eorum, hoc est tindum & tingens, quod super quolibet igne durat. Et cum vicinatur igni, est venenum, quia omne venenum est in eo, velut in luminaribus, & factum est habens splendorem. Abscisæ sunt ab eo alæ, & pennæ, & est manens, non recedens ad superiora. Anima eius valet propter similitudinem suam, tunc lucerna cum habente alas ascendit in statu, ascendit ab eo anima eius, & exaltatur ad cælum, vt est Sol, vt est oriens in Luna crescente, tunc ad ipsam reuertetur & vilescit animari eum, & humiliatur.

Sublimatio.

Desponsauit ego duo luminaria in actu, & facta est illa quasi aqua in actu habens duo lumina, sicut videmus Solem habentem duos radios super cinere mortuo pluentes, & reuiuiscit, quod fuerat morti deditum, sicut mortuus post inopiam magnam. Hæc est soror, & hic est frater eius, per quem indurauerunt, & desponsauerunt subtilitate præparationis, figentes eos. Sed postquam facta est conceptio, volare fecerunt, & fuerunt in domibus mortuum, hoc significat crescenti Luminari, Lunam crescentem, & aues duas ex ea.

Re-

Respice igitur præparationem eius primam, & cogita hoc & Solem, & Soles duos, hoc est vilia ex tribus, & tres comparationes rubeum habentes splendorem, Quatuor, si sunt ex quinque, quæ non impellunt, & tria ex duobus sumuntur, & Sol & Soles duo, non ascendunt.

Triplex est anima huius proiectionis, virtus superioris & inferioris est similis. Dixit vero Hermes, Corona sapientum, facta est residuum huius aquæ, quæ non permittit rem in aquam, sicut tenebræ, sed vivificat terram, sicut accidens pluvia & terræ; sicut duo tertia, & tertium combustum, & congregata est in illa prima, sicut vides eius imaginem depictam, nec est in aperto quod remansit. Sera, & sera, infra seram, clavis ei vna existit, vilis radicis; & id quod in operatione proicitur ignorando, minus est vilius. Conferte figuras expositioni, non enim habemus imaginem præter picturam. Videns hanc, habet considerationem & discretionem clavis, nempe Solem radiantem cum iustitia, & non cum iniustitia.

Coagu-

Coagulatio.

Hoc carmen sequitur expositionem figurarum eius, & imaginum verbis planis & manifestis, licet prolongetur ex repetitione dictorum: Alterum est ignis quietus, & est terribilis, forma eius gloriosa. Congelatum autem est eadem aqua, tamen est congelata, & aqua currens est mater congelati, & ex ea est & fuit femina, & iste masculus.

Dixit iterum Maria. Aqua quam iam memoravi, est rex de cœlo descendens, & terra cum humore suo suscepit eum, & retinetur aqua cœli cum aqua terræ propter servitium suum, & propter arenam suam honorat eam, & congregatur aqua in aquam, Alkia in Alkiam, & dealbatur Alkia cum Astuam. Sunt verba Actoris qui voluit directionem animæ in spiritum, donec commisceatur, id est, conveniat, & fiat res una, velut marmor. Et scito similiter quod dictum est de aqua quam memoravi, quæ est rex qui de cœlo descendit in terram, cum humore suo suscepit eum, & retinetur aqua cœli ab aqua terræ. Voluit per hoc aquam diuinam, quæ est Anima, & nominavit eum regem, quia spiritualis, & ex terra extractus est, & ascendit ad cœ-

lum

lum. Et quod dixit de cœlo venit, voluit per hoc reductionem eius ad terrā suam. Et hunc regem, quem nominauimus, exponam tibi per illum genitum quem memorauerunt, qui gignitur in aere, & fuit conceptus eius in terra, vel inferius, & hæc est virtus superior cœlestis, quam acquisiuit aqua, quæ extrahit aerem de aqua.

Dixit Hermes. Perficitur in ea virtus superior & inferior. Et de illa dixit Marcos. Non cognouit eam, neque concepit eam mater eius. Et dixit de ea alius sapiens. Hoc est ouum generatum in aere, & ex subtilitate aeris & terræ. Et de ea dixit Calid filius Seid. Accipe ouum ruffum de meliori minera quam poteris reperire, quæ neque in aere, neque in terra existit. Nominauit eam ouum ruffum, quoniam exaltatur, & fit aer, quia color aeris est ruffus, per quod vult intelligi animam, quæ est aqua. Et quidam eorum vocant eam Aerem corporeum. Et dixit Maria. Terra cum humore suscipit eam. Intēdit quod terra suscipit animam in aqua existentem, per illud quod habet ex anima in spiritu, quæ similis est animæ, quæ est in aqua. Et in hoc, quod tibi exposui, diuersitas est in dictionibus, sed intellectus est idem. Sermo eorum est idē,

B

verus,

verus, non diuersus tamē, diuersi turpiter
vsi sunt exemplis. Item quod dixerunt in
diuersis locis: Aer alienus incorporatus,
significat per hoc solamen extractum ex
opposito post solutionem & destillationem,
Et hoc fere solum manifestum est, &
est cinis extractus ex cinere, & hic est cinis
de quo dixit Alhomianes.

Quis quærit ouum? an inueniet in eo
diem pulchrum? id est non exhibit eis de ci-
nere ouorum, Cinis, suauem faciens illo-
rum præparationem, & pulchram, & coa-
gulantem aquam eorum, sicut ille dixit
postea. Et retinebitur aqua cœli cum aqua
terræ, & est idem interius. Deinde dixit. Et
congregatur aqua, & aqua retinebit aquā,
& amaritudo amaritudinem, cinis cine-
rem, & Albriam retinebit Albriam. Et hoc
est illud idem, nec est qui inueniat aliam
operationem.

Dixit sapiens. Inuenit proximus proxi-
mum suum. Item alius. Aqua retinet aquā,
videt spiritus & anima quando decocti
fuerint, in iteratione destillationis, & tunc
permiscuntur permixtione vniuersali,
& vnus retinebit alterum & fient vnum.
Vnū in subtilitate & spiritualitate, & hoc
totum est illud quod vidisti pictum.

Verum

Verum duo Soles, qui sunt in vno, & Sol simplex, est terra existens sub ipsa aqua splendente. Et radix huius aquæ, sunt ambæ aues colligatæ quarum vtraque retinet caudam alterius. Et radix harum auium est Luna plena, & hæc est Magnesia, & Abar-nahas perfectum.

Quicquid autem peruenit ad te, ex parabolis, similitudinibus, nominibus, gemmis, floribus, sulphure, arsenico & argento viuo, de Cambar, & omne nigrum, rubrum & album. Et omnia humida ex acetis, lactibus, sanguinibus, vrinis, spermate, fellibus & his similibus. Hæc omnia significant hanc Aquam diuinam. Et omnis aqua ei similis, quia assimilauerunt eam omni subtili, ex humidis & aliis, & ouo composito ex rebus.

EXPLANATIO TABULAE.

Dixit filius Hamuel, autor huius operis. Feci inimicos in carmine figurarum, & imaginum, quas prædixi fuisse descriptas in marmore in gremio sapientis, existentis vel sedentis iuxta hostium thalami, in domo quam sibi ædificauerat, quibus imminebat ad sapientiā suā, sicut præcessit in dictis meis, in initio carminis mei.

Deinde cognoui explanandam esse prædictarum figurarum significationem, & quidem modo perfectiore quo possum exponere, ad denarrandam huius rei virtutem, testimonio authoritatum sapientum antiquorum. Vnde intendo sermonem dirigere ad omnia, quibus indigent illæ figuræ & imagines explanandæ, & radix earum & facilitas præparationis primæ, & alia quædam &c.

Figuræ autem illæ, quas ordinauit sapiens, sunt sicut radix sapientiæ & præparationis, & sunt scientia sapientiæ totius. Et cum ipse non explanauerit totum, & indiget explanari multis expositionibus, assignationibus, & similibus coloribus, & nominibus quibus nominatur in ordinibus præparationis, & feci hoc apud finem carminis, exponens manifeste, & explicaui sermonem sicut mos est sapientum antiquorum, vt addatur intellectui inuenerius, & certitudo, & reueletur, quod in aliis est cooptum. Et figuratur in eo Aqua foliata, puri coloris, & illa est quam nominauerunt Sapientes, illis nominibus. Nominauerunt etiam ipsam Aquam diuinam, & Terram stellatam. Feci autem hoc propter multiplicitates eorum quæ memorauimus, & multiplica-

plicaui ex assignationibus in ea, & eam demonstraui ex nominibus eorum cum coloribus.

Dixit Sapiens. Hæc explanatio, demonstratio est sine inuidia, nec aliquid typici feci, sed eam plenam, & manifestam indicaui.

Tabula ad dextram significatio generalis.

Scias ergo, quæ sunt, quas descripsit Sapiens decem figuræ. Quinque ad dextram tabulæ vsque ad medium, quæ sunt Luna semiplena, & Luna plena ex altera parte supra in margine tabulæ. Et tria alia inferius scilicet duæ aues, & Luna plena, & illa sunt quinque, & hæc est medietas primi temporis, quam non præcedit alia præparatio. Hæc medietas initii operis est, destillatio, tenuatio, & extractio Animæ à corpore in aqua spirituali, & hoc corpus, est lapis eorum compositus. Deinde destillatio aquæ solius. Hoc est nouissimum primi operis, & est aqua munda.

Tabula ad sinistram generalis demonstratio.

In alia vero medietate tabulæ vsque ad extremitatem eius declinantem ad sinistram, erant quinque, sicut vidisti descri-

pras in carmine, quæ sunt tres superiores, una simplex, & una ex duabus, & hæc est duorum in vno, & hæc est figura Solis habentis duos radios descendentes, & Sol simplex habens vnum radium, & est figura vnius in vna. Et subtus in inferiore parte tabulæ figura, similiter duorum in vno, & hoc est quod nominauit mundum inferiorem.

Tria vero superiora, imago est diuinæ spiritualitatis, in qua est aqua portata, quæ vocant aurum, & nominant hanc aquam diuinam naturæ omnis humidi, ex acetis, vrinis, & lactibus, pinguedinibus, sanguinibus, & spermatibus. Et vocant istam aquam nominibus omnium tincturarum, & florum. Et intendunt per hoc Animam lapidis, quam exaltauerunt in aquam istam suam, & hoc est propter generationem suam in præparatione secunda.

Similiter nominant hanc aquam Nubem viuificantem, mundum inferiorem, & per hæc omnia intelligunt Aquam foliatam, quæ est aurum Philosophorum, quod vocauit dominus Hermes Ouum, habens multa nomina. Mundus inferior est corpus & cinis combustus, ad quem reducunt Animam honoratâ, Et cinis com-
bu-

bustus & anima, sunt aurum sapientum, quod seminant in terra sua alba, & terra margaritarum stellata, foliata, benedicta, siccante, quam nominauit terram foliorum, & terram argenti, & terram auri. Per omnia illa intendunt corpus suum calcinatum & dealbatum.

Ista aqua triplex est, Sol descriptus cum duobus radiis, & est figura duorum in vno, & Sol simplex habens radium vnum, & hæc est figura vnus in vno, quæ sunt terra. Et hæc est aqua ex duabus naturis, & vocat hanc aquam triplicem, quia est vnum in quo sunt tria, videlicet aqua, aer, & ignis. Et terra nigra existens inferius, est mundus inferior, ex duobus permixtis & temperatis, & est figura duorum in vno. Et hæc est terra ex duobus corporibus, & ista similiter sunt quinque, quæ sunt scilicet sphaera sicut Luna plena, & in ventre eius est figura Lunæ, & duo radii, & tertius radius descendens de cælo inferius, scilicet ab extremitate tabulæ superioris ad extremitatem inferioris, circumdans terram. Hæc est tertia terra. Prima quæ intrat in corpora eorum. Secunda quæ est terra eorum ex opere Lunari, quod est initium operis secundum.

Secundum quod sequitur, est Rubificatio, quam vocant opus secundum, & opus Solis. Et hæc tertia pars aquæ diuisæ in nouem partes, & hoc tertium est dealbatio secundæ, quæ est initium operis secundi, præter secundam denigrationem, quæ est denigratio prima secundi operis, quia denigrat terram eorum albam, quando intrat super eam, deinde dealbat eam. Et hæc dealbationem secundam, vocant Philosophi sapientes dealbationem primam, quia est initium secundi operis, postquam fit rubificatio cum residuo nouem partium aquæ, quia proliciunt præparationem primam totam, quæ est dissolutio, destillatio, & extractio spirituum de lapide suo, post dispositionem suam, & temperationem primam, quæ non præcedit operationem, & nominauerunt opus secundum, quod est dealbatio secunda, & initium secundi operis. Et nominauerunt opus secundum rubificationem Solarem, & dealbationem Lunarem. Intellige hæc sophismata in sermonibus sapientum.

Et hoc quod ante ascendere fecisti supra has tres partes aquæ præpararæ, supra terram eorum albā foliatam, soluetur totū, & fiet terra vna, & aqua super eā calore
piciis

picis liquida. Vnde necessaria erat præparatio prima sicut consuetudo est. Et hæc est putrefactio corporis cum igne bestiarum subtili, leui, 150. diebus, & forte apparebit in 50. Et quidam dixerunt 120. diebus, & forsân apparebit albedo 70. Nec approbatur hoc apud eos, quia forte albæ significant calorem ignis. Et primum apud ipsos est melius, quam secundum, & tertium Lunare, quia significat temperantiam ignis, & bonitatem præparationis, quæ apparet prius, quia hoc significat intensiorem calorem ignis.

Residuum vero aquæ, scilicet sex partes quas nominant tincturas, & aquam rubeam, & sanguineam, & nomine omnis rubei, & sunt albæ in manifesto, colorant in rubeum. Et opus secundum est albificatio & rubificatio, & sapientes hæc duo opera in vnum contraxerunt. Nam quando loquuntur de vno, loquuntur etiam & de alio, vnde diuersificantur legentibus eorum scripta.

Cum ergo mundata fuerit nigredo, & reducta fuerit albedo, imbibunt terram suam illis partibus, quæ sunt sex partes, diuisæ in sex filias, & habent decem colores apparentes in composito, scilicet, secun-

dum numerum nouem aquilarum, & decima est sex, de qua extractæ sunt, quas memorauimus in prologo carminis præcedentis, quas vidi depictas in toto Elbarba scilicet domus, & quod in pedibus de potentiis quas ibi memorauimus.

Hæc sunt omnia quæ ibi erant depicta in tabula, quæ descripsi, sicut tunc reperi, & contuli scientiis, ex his quæ in epistolis suis sunt. Et noui intellectum quem indicauit ille Sapiens, ex eo quod reliquit nobis opus suum velatum, quod descripsit per figuras. Hoc fecit ut esset propinquum inquisitoribus huius scientiæ.

Et radix horum decem quæ sunt perfectio operis, sunt quinque, scilicet masculus, & femina, & tres sorores eorum, ingredientibus super eis, quæ sunt falsatura, ingredientibus super masculum & feminam. Prima autem falsatura secundum ipsos, est similiter masculus & femina. Secunda quam vocant hic aerem, quia iam peruenit in præparatione, quam præcedit falsatura secunda quam memorauimus, & facti duo masculi super vnam feminam. Deinde ingreditur falsatura secunda in eo recens, quæ est femina secunda, & facta sunt vniuersa quatuor, scilicet duo masculi, & duæ

duæ scēminæ, ex quibus exierunt quatuor colores, & hi sunt numerus eius. Intellige hoc principium numeri, primum & secundum, & dicis duo, & illa sunt tria in numero, deinde dicis tria, quæ sunt in numero sex, deinde dicis quatuor, & sunt in numero decem, numeri manifesti, occulti autem ipsorum quatuor. His autem numeris perficitur Magnesia, quæ Abarnahas existens ex quatuor. Decem vero sunt quatuor, & ex eis extrahuntur, & quatuor ex eis sunt decem. Hæc sunt quatuor naturæ, scilicet terra, aqua, aer & ignis, ex quibus consistit omnis creatura. Intellige autem hoc.

Aer autem germinare facit segetes, & ascendūt per eum ad aera, & propterea extenduntur & crescunt, propter quod dixerunt. Cum sit aer mediator inter ignem & aquam per calorem & humiditatem suam, propterea suscepit ignem & aquam. Est enim vicinus igni per calorem, & aquæ per humiditatem.

Significant ergo per mediatorem aerem, quia omnis spiritus subsistit subtilitate fumositatis aeris, propter quod diximus, quod natus sapientiæ in aere nascitur, quando sublimatur ad alembicum. Propter quod

quod fit aqua viuificans terram illorum, & embryonem, qui est in terra, qui est anima ex corpore eorum.

Secundo quando reducitur ad id circa finem operis. Et scito quod aer existens inter cœlum & terram, per quem existit vita vniuscuiusque rei, & currit super omnes quatuor naturas in occulto, quæ sunt terra, aqua, ignis, aer, & currit super illas in statu rectitudinis, & meliorationis, & est calidus & humidus.

Similiter est anima extracta ex lapide eorum, quando existit vita eius, post mortem eius. Et sicut aer est vita vniuscuiusque rei, similiter aqua eorum est caput operis eorum, & clavis, & vita corporis defuncti eorum, quæ est terra eorum benedicta, ficiens. Et sicut aer est calidus & humidus, similiter aqua eorum est calida & humida, & est ignis lapidis, & est ignis circumdans, & humiditas aquæ eorū est aqua: Et cum aer diutius coqueretur, factus est ignis, in forma aeris habens actionem ignis. Nam postquam labor iste super aerem reiteratus est, & iteratus est calor super ipsum, factus est fortioris caloris, quo comburunt res suas, & denigrant, & dealbant, quia factus est operans operationes ignis, non in
veri-

veritate, sed secundum similitudinem vocabuli operationis ignis.

Dixit Hermes rex Græcorum. In illo aere est aer, & non aer. Item dixit. Ignis eorum quem tibi monstrauimus est aqua, & ignis noster est ignis, & non ignis. Et sicut dixerunt Sapientes. Homines attrahunt spiritum ex aere, ex quo nutu Dei consistit spiritus eorum. Similiter æs sapientum attrahit spiritus ex humiditate eorū, & virtutem acquirit, & crescit illud æs, & nutritur, sicut ceteræ res augmentum recipientes. Et scito quod per attractionem aeris viget spiritus, & per ipsum est vita eius. Significatur per hoc anima lapidis, quæ facta est tenuis per extensionem spiritus in fixatione. Et per illud quo induta est, facta est tenuis & subtilis ad multiplicationem caloris in fixatione ignis, scilicet in virtute ignis, & combustionem eius. Cum autem accepit vitam ex aere, quæ est vita vniuscuiusque rei, ex animalibus, & vegetabilibus, in quibus est augmentum, fiet aer & vita illius quod ingreditur & viuificat illud mortuum, post mortem suam, propter quod dixerunt sapientes: Cōuertere aquam in aerem, vt fiat vita quod in ipso est, & spiritus istius qui ingreditur cum eo, ex quo
fit vita

fit vita vniuscuiusque rei. Et aer similiter viuificans vnamquamque rem. Aer vero ex aqua est, nec separatur ab ea, & ex ambobus consistit vita vniuscuiusque rei.

Scias ergo hanc præparationem, & hunc intellectum, & dimitte alia, nec est ex animalibus, nec ex vegetabilibus, & lapideis, inanimatis, adustibilibus, corruptibilibus, aliquid simile huic præparationi, quibus omnibus inaniter homines occupantur.

Hæc est enim aqua calida, & aer quietus, & terra liquescens, & ignis circumdans. Et hoc est quod ipsi fecerunt aquam suam corpus, cum ad ignem fingeretur, in quo virtute caloris spoliauerunt cum sua superflua humiditate, deinde rursus in aquam soluerunt, postea in præparatione vi ignis ipsum exaltauerunt in aerem.

Hunc deinde addiderunt præparationi suæ, hæc facta est calida, ignea adurens, potens. Quam vocauerunt ignem operatione sua. Et erant hæc quatuor naturæ in ea, & ex ea, & per eam generatæ sunt, & conuenerunt repugnantia in hoc vnico. Propter quod hæc Anima quæ ingreditur, fit vitalis in spiritu, per attractionem aeris, ex reiteratione sublimationis eius, id est
dekil-

destillationis; ex qua reiteratione fit ignis; sed fortioris caloris, & adustionis quam ignis.

Hæc est præparatio, qua excæcati sunt homines & errauerunt errore longo, cum ignorent hunc lapidem hac præparatione præparatum. Et peruenit in hanc aquam præparatione prima, virtus superior, & inferior. Sicut dixit sapiens studiosis, qui est mare sapientum, Hermes. Et facta est dominans superioribus & inferioribus, & faciens mirabilia in re, & eius contraria; quia denigrat, dealbat, & rubificat, indurat molle, & mollificat durum, & frater eius est cinis extractus à cinere, cum corde eorum albo.

Secundo quod vocat terram benedictam, sitientem, & cinerem qui est fermentum. Auri aqua est fermentum, & corpora sunt terra eorum, & fermentum huius aquæ diuinæ, est cinis, qui est fermentum fermenti. Quod vocauit Maria sapiens, in quodam loco librorum suorum, Coagulum; cum sit coagulans aquam illorum, in terra eorum, quæ est corpus secundum. Et hæc est Corona victoriæ, & vocauerunt ipsum argentum, propter intensiorem albedinis ipsius, & hoc in aqua illorum

rum foliata, significauerunt per dictum suum. Commiscete aurum cum auro, id est, commiscete aquam & cinerem. Et de hoc cinere, & de hoc corpore eorum secundo dealbato, dixit Hermes filio suo: Semina aurum, in terra alba foliata. Nominauit ergo hic Hermes aquam illorum albam, aurum, ideo quod Anima tingens latet in aqua illorum alba, cum dominetur ei spiritus calore suo & albedine. Vocauit corpus illorum terram albam foliatam. Luna plena est aqua Philosophorum & radix scientiæ. Est enim Luna dominatrix humorum, & Luna crescens superius, & Luna duplex superius, sunt tres partes aquæ.

Et innotesco tibi o fili, quod inuestigauit super communicationem Lunæ plenæ, per figuram Lunæ quam descripsit Sapiens, iuxta Lunam plenam, quæ est vicina illi, & fecit significationem eius, & nisi esset bona illa sphaera, quæ est figura Lunæ plenæ, ignoraretur quid esset. Et hæc semper est Luna apud perfectionem, & plenitudinem sui luminis.

Et per omnia illa intendit Sapiens, opus inuentum, approximare inuentis.

Et Luna plena est Magnesia, quæ est Abar-

Abarnahas perfectum, & est lapis perfectus & rotundus, & est mare, unde intellexi, quod hæc est radix scientiæ huius occultæ. Intellexi etiam quod duæ aues sunt ex Luna plena, quia Sapiens depinxit eas iuxta, sicut descripsi tibi in loco suo inter carmen meum, vt scias & intelligas illud. Cum autem depinxisset eas, & etiam depinxisset ex altera parte Lunam semiplenam, quod ipsæ essent ex ea, & idem sunt rami eius, & illa est radix earum ex qua sunt, & quod illa est totum, & pars totius. Et quod ex illa egrediuntur duo fumi, quorum caput vnius, est ad caudam alterius, sicut vidisti. Et hoc est quod Sapiens fecit sermonem harum, sicut fecit plenam Lunæ, vt significaret per suam Lunam plenam, quod duæ aues essent colligatæ ex ea, & ego cognoui rem ad quam intendit, per Lunæ plenæ figuram, quid sit. Quia Luna est domina humiditatis.

SPECIALIS INVESTIGATIO

Tabulæ ad dextram positæ, quæ continet operationem & materiam primam lapidis benedicti: Et I.

De duabus auibz inuicem iunctis.

ET scito, quod istæ duæ aues sunt masculus & femina, quos indicat sapien-

res, & ipsi sunt lapis eorum, cum desponsati fuerint, & coagulati, sicut vidisti figuram eorum, quod coagulati erant & coniuncti, & facti vna res. Apparet tamē quod sint duo, & illa res vna ex duabus quæ coactæ, factæ sunt vna res, id ex quo fuit, & hoc est Luna plena. Et in statu diminutionis, & plenitudinis eius aspectus plenæ Lunæ. Et vnaquæque illarum auium, retinet alteram. Coagulatum autem retinet Kaled, id est, qui est masculus retinet volantem, & volans est fœmina, quæ habet alas integras. Et volans vult volare cum alia, sed auis quæ non habet alas, retinet illam. Et hoc principium primi operis est. Prohibet autem volantem à volatu, & ipsum facit stare secum & colligatæ sunt, & retentæ, & incarceratæ. Masculus autem est, qui sine alis existit sub fœmina, fœmina vero habet alas. Propterea dixerunt: Proiicite fœminam super masculum, & ascendet masculus super fœminam.

I I.

DE TRIBVS LVNÆ IMAGINIBVS, quæ circa has duas aues conspiciuntur.

Quando autem ingredi feceris super eis tria alia, videlicet Lunā duplicem & cre-

& crescentem, fiet totum aliquid, sed non ingreditur super eos vnaqueq; pars trium, nisi in vase suo, & in ordine suo ex præparatione, nec ingrediuntur similiter. Cum vero duæ fuerint personæ, & tres fuerint perfectæ, coagulabitur totum, & fiet vnum. Duo vero prima erant Abarnahas imperfectum. Sed quando ingressæ sunt tincturæ, & pluerunt pluuia de cælo, tunc est Abarnahas perfectum, & hoc est ovum rufum, quod habet in se totum, quod eis est necessarium, & est mare eorum, & pater auri, & mater cælorum. & propter hoc nominauerunt lapidem hunc, post dealbationem eius secundum aurum. Et dixerunt, aurum nostrum non est aurum vulgi, & illud significauerunt in dicto suo, ante salsaturam, quæ est dealbatio.

Postquam denigrati sunt masculus & femina, dealbauerunt aurum. Et hæc ratio habet triplicem intentionem. Primo dixerunt dealbata avis, hoc est compositum primum, quod est masculus, & femina, quia denigratum est, postquam dealbauit id femina, & vicit colore suo. Deinde denigrati sunt duo, quia ignis denigrauit id, cum præparatione, & nominauerunt illam denigrationem, primam coniunctionem.

iunctionem, quia coniunctus masculus est femina. Et est signum perfectæ coniunctionis, & susceptionis vnius alterius. Et tunc nominauerunt opus nomine omnis nigredinis, sicut in denigratione secunda, videlicet carbonem montis, & picem, & antimonium, & alkali, & martali, & aliis nominibus. Et hoc est argentum vitrum extractum de Cambar, sine typo & similitudine, & est Animæ extractio à cinere, & Cinis qui est mundatus, postea fit fex, quia vltcrius non indigemus ipso.

Nominarunt similiter cinerem suum, calcem, & vitrum, & lithargirium suum, & aquam mundam, quia mundata est à tenebris animæ, à materia nigredinis. Separatur enim ab ea malitia eius, quæ est terrestreitas mala. Et hæc sunt folia & flores eius, scilicet anima & spiritus eius, qui sunt in ea, & vocauerunt aquam coloratam à coloribus suis.

Alius autem intellectus huius orationis est, dealbare aurum, & est præparatio Animæ cum aqua spirituali, donec dealbetur, & dominetur ei, cum colore suo, & fient ambæ albæ, resplendentes, habentes lucem & splendorem, deinde colorat Animam. Cumque peruenierit ad hunc
terminis

terminum dealbationis & preparationis, factus est subtiliter spiritus, cum quo preparata est, & vocatus est tunc ipse spiritus, aqua purificata, aqua diuina.

Tertius huius orationis intellectus est, dealbare aurum, significat dealbationem corporis eorum, quia est terra eorum alba, post ingressionem trium partium primarum super eo, ex nouem partibus, & manifestationem nigredinis in eo. Vnde dixerunt: Dealbate aurum, significauerunt hoc dicto, tertium intellectum, Cum ergo dicunt dealbate aurum, comprehendunt hos tres intellectus, in hac oratione vna. Et nominant hæc tria, de primo masculino auri, & vocant Animam extractam ab eo post complementum lapidis, cum suis permixtionibus auri, & est aurum sapientum in virtute. In quo dixit Hermes. Seminate aurum in terram albam foliatam. Terra alba foliata, est Corona victoriæ, quæ est cinis extractus à cinere, & corpus eorum secundum. Nominant autem corpus eorum, in quo seminât aurum suum. Cum autem dixerunt in libris suis secundum similitudinem exemplorum: Extrahe salem alcali, &c. per nigredinem, intelligit corpus suum, & per sa-

lem suum cinerem, & animam, quam extrahunt ab eo. Homines vero qui legunt in libris modernorum, dicunt & extrahunt salem alkali tinctorum, & operantur cum eo, & non prosperantur in aliquo, & per hoc & similia deuiauerunt homines, a cognitione lapidis eorum.

Et scito quod hæc denigratio, est tinctura totius, quæ redit postquam cooperit albedinem tinctura, & hoc est in fine præparationis, & post complementum destillationis, & reductionis aquæ super terram. Soluunt enim hanc tincturam cum humiditate, quæ est ex ipso in principio, & in fine cum igne, sicut vides granum Hospitho seu Offoto in gramine suo, cum aqua & igne naturaliter augmentari & nutriri, & generatur in eo tinctura, ex eo, & in eo. Vnde ostendit nobis Heffor, in quo est tinctura in cacumine eius. Et propter hoc dixerunt: Vertite aurum in folia, id est facite ut habeant colorem foliorum, ut sint folia nostra color. Voluerunt enim per hoc, dealbationem eius primam, quam nominauerunt falsaturam, & coagulationem totius in album.

Proiicite folia, id est, soluite ut fiant aqua, & cum corpus fuerit album, tunc extrahite

trahere animam eius, quæ est sulphur ipsius
& tinctura eius, quam vocant gemmam
& gluten auri, & extrahitur post putrefa-
ctionem, & solutionem in aqua eorum
spirituali, cum sublimatione & destillatione,
& hoc nominauerunt Cribrationem.
Vnde dixerunt: Cibra illud cribro, & filo,
id est cucurbita, & alembico. Vnde occul-
tauerant hoc nomen cucurbitæ & alem-
bici, & dixerunt cribro & filo. Nam qui-
dam sapientes (quos vocant auos mundi)
dixerunt, vas supra vas.

Cum autem extraxerunt illam Ani-
mam, & ipsa perfecta est, in aqua ipsorum
spirituali, quæ est spiritus humidus, præ-
parant illam solam cum aqua sua in subli-
matione, donec attenuetur in destillatione
per rectificationem, & clarificetur &
conuertatur in spiritum, cum spiritu hu-
mido, quo malefecerunt eam, & dissolue-
runt. Et postquam erat corpus fixum, &
siccum, accommodauerunt ei Animam
per putrefactionem & solutionem, dein-
de cum ingenio extraxerunt eam à cor-
pore suo, illam retinente. Distractione
autem & dissolutione corporis sic facta,
mansit ipsa in aqua sibi simili, quæ est pa-
ter eius in præparatione, donec conuertat
ipsum

ipsum in spiritum, tunc penetrat & extenditur in corporibus cum spiritu humido, quem nominant sapientes auem Hermetis, quia præparator est, siue rector corporis eius, & extractor. Et ipse est reductor ad corp^s suum, quod viuificabit post mortem suam, per hanc vitam postea nulla erit mors, propterea quod vita infunditur, sicut spiritus corpori.

Deinde fecerunt hoc corpus, quod nominauerunt ignem cum dissolutione animarum, & mutauerunt ipsum ab anima cum humiditate, & factum est calidum, humidum, & tunc nominauerunt animam, & sanguinem aeris, & aurū, & tincturam, & nomine vniuscuiusque rei sibi simili.

Nominauerunt similiter ipsam Embryonem, & genitum. Cœpit autē esse Embryo per multiplicationē ascendens ad aerā, & descēdens cœpit esse in hac aqua præparata plonigatione præparationis, res non existens in ea. Propter q^d dixerunt sapientes. Faciet res esse rē, & propter ea factus est lapis eorū agēs res. Et quicquid est in manib. hominū, est vacuum & vanū. Quia virtus, quam vocant Embryonem & genitū, non generatur nisi in lapide eorum tingente, aliter quam vniuersi lapides, siue sicci, siue

humidi

humidi per putrefactionem, & calorem alarum, sicut formatur pullus. Et sicut formatur homo ex spermate, & alia animalia. Et sic formantur res per putrefactionem, & calorem alarum.

Deinde fecerunt hanc animam, per attenuationem & subtiliationem, in conuersione spirituum, ut tingat, & imprimatur corporibus. Propterea dicunt sapientes: Aes nostrum est sicut homo habens spiritum, animam, & corpus. Propterea dicunt sapientes, Tria & tria sunt vnum. Deinde dixerunt, in vno sunt tria, & spiritus, anima, & corpus sunt vnum, & omnia sunt ex vno. Et hæc præparatio est quam vocant, Conuersionem suam, in præparatione de statu in statum, de re ad rem, de infirmitate ad potentiam, de grossitie ad tenuitatem, & subtilitatem, sicut præparatur semen solum in matrice præparatione naturali, de re ad rem, donec formetur inde homo perfectus, ex quo fuit radix eius & principium, nec mutatur ad hoc, nec exit à radice sua de re ad rem, sine ingressione alterius rei super ipsum, nisi sanguis menstruosus, ex quo fuit semen, id est ex sanguine ei simili, & ex ipso fuit nutrimentum. Et similiter ouū sine ingressione

alterius rei, quæ ingreditur super eo, conuertitur de statu in statum, & diuiditur de re ad rem, & fit pullus volans, sicut illud à quo habet radicem, & principium.

Et similiter semina omnia, & nascentia terræ, putrescunt, & mundantur, & ingreditur super eis putrefactio vel corruptio, deinde germinant augmentantur, sicut ea ex quibus habuerunt radicem, & principium. Et propter hoc mineralia non mutantur, vt exeant à sua radice, sed redeant ad illud ex quo sunt, nec conuertuntur ex hoc ad aliud, & qui dicit aliud, falsum dicit.

Hæc est ergo conuersio & diuisio quam audis in libro sapientum. Ne intendas ad multas aquas, habentes colores, faciunt multi in capillis, in fellibus, & ouis, cum non intelligant veram sapientiam. Illi autem numeralibus nominauerunt kibrick siccum & combustum, & comburens, & vocauerunt Abruitam animam, & dixerunt in manifesto sermonis eorum Sulphura & Animam. Volunt tamen sapientes illam Animam, quam tibi assignati ex lapide eorum, qui conuertitur de statu in statum in præparatione, quam animam vocauerunt sulphura & corpora. Simili-
ter

ter vocauerunt eorum corpora sulphures, & sulphur rubeum. & est anima. Et occupauerunt se homines sulphuribus quæ nouit vulgus, & denominauerunt à cognitione animæ, quum vocauerunt sulphur album portare in aqua eorum. Nō tamen est sulphur, sed facit operationes sulphuris. Vnde satisfecerunt sapientes hominibus, qui dixerunt sulphur nostrum non est sulphur vulgi, quia sulphur vulgi cōburi-
tur, sicut sulphur sapientum album comburit combustione albedinis, & meliorationis. Et combustio sapientum, est dealbatio tota: Et de hoc loquutus sum diffuse in libro meo, qui dicitur, Clauis sapientiæ maioris.

Nominant autem hæc tria, argentum viuum ingrediens super masculum, & fœminam, quo dealbant compositum, & tingunt, & tinguntur ab eo.

ALTERA TABVLA A SINISTRIS

posita, continens operationem lapidis Philosophici, multis in specie illuminatur.

Et propter hoc dixerunt sapientes, quod lapis eorum consistit in quinque, & verum dixerunt, quia intendunt per hoc
ma-

sculum & sceminam, & hæc tria argenta
 viua. Et quando dixerunt de vno, verum
 dixerunt, quia omnia illa sunt ex vno. Et si-
 militer dixerunt ex septem, & quod ad-
 dunt super his est ex eo, quod ingreditur
 super eo, ex additionibus quæ sunt ex eo
 & in eo, & in ordinibus præparationis, in
 putrefactione, conuersione, & dissolutio-
 ne, & in pluribus ex his, & verum dicunt.
 Et quod in eo est ex coloribus & virtuti-
 bus, & naturis & saporibus est. Et pro-
 pterea dixerunt decem, sicut ex vno, & in
 vno decem sunt, & illa sunt partes supe-
 riores, cœlestes scilicet, Sol duplex habens
 duos radios, & Sol simplex, & sunt flores
 quos nominarunt secundum multitudi-
 nem florum lignorum, videlicet flores la-
 pidis, qui sunt anima, & animæ tinctura,
 & tincturæ sulphuris, & sulphura quæ spo-
 liabantur in hac permixtione, quæ est Ma-
 gnesia post putrefactionem, & post destil-
 lationem, aliquid post aliquid, paulatim &
 paulatim. Nec ingreditur hæc anima à la-
 pide vna vice, sed egreditur multis vici-
 bus, paulatim & paulatim,
 aliquid post ali-
 quid.

DIGRES.

DIGRESSIO AVTHORIS AD ALIA
qua tamen huic operationi conue-
nientia apparent.

POSTea nuncupatum est hoc, anima ani-
ma, & flos & flores, & tinctura & tin-
ctura, sanguis & sanguines, pinguedo &
pinguedines, propter egressionem eius
cum spiritu paulatim, aliquid post aliquid
ascendens ad aera, propter quod dixerunt
animas, & dixerunt, & nominaverunt eum
spiritum; & spiritus, quoniam eius natura
subtiliata est, & facta est tenuis & subtilis
postquam facta est Anima. Ideoque dixe-
runt spiritum cum quo extraxerunt à cor-
pore suo, & cum ipso præparaverunt eam,
& redegerunt in spiritus, & est spiritus v-
nus, & anima una, per egressionem spiritus
à corpore, & est Abarnahas perfectum.

Nominaverunt item Magnesium, ali-
quid post aliquid, propter ingressionem
eius in ipsum super animas, aliquid post
aliquid in ordinibus præparationum, &
tunc nominatur spiritus, & est spiritus
vnus. Similiter vocaverunt corpus, & cor-
pora eodem modo, quia corpora sunt ma-
sculus & femina, Colligata & coagula-
ta, & tres imbibitiones quas vocaverunt
nutrimentum, & salsaturas, & vitrum, &
alu-

alumen calcinatum, & cinerem, & ligamētum album, & arenam, & nomine cuiuslibet rei siccae, & similitum;

Quando vero coagulata est anima, cum masculo aut fœmina, quæ sunt ex eis, & de radice eorum, & vna illarum trium scilicet imbibitionum est masculus, quem vocauerunt aerem, addenda erit, quia effectus est masculus, & effecti sunt duo masculi, & duæ fœminæ, & inter eos est vna fœmina. Et facti sunt omnes quatuor, duo masculi & duæ fœminæ, Et perfecta est domus quatuor partibus suis, & tecto. Et hic est lapis perfectus ex quinque, & facta sunt quinque corpora, & sunt vnum, quia sunt eadem. Propterea dixit sapiens,

Tres compassionēs sunt, & quælibet compassio est coagulatio, vnde sunt tres coagulationes. Significauit per hoc hæc tria alia, quæ coagulata fuerunt cum masculo primo & fœmina, & hæc est tinctura quæ sita, & res perfecta.

Quidam vero eorum nomina variant, vt hoc. Ex tribus terris, Quarum prima est margaritarum, secunda terra foliorum, tertia terra est terra auri. Ideo nominauerunt similiter Animam & spiritum, ex hac permixtione egredientes, Arsenicum citrinum,

irinum, & arsenicum rubeum. Per rubeum volunt animam tingentem. Similiter vocant hanc animam tingentem sulphur rubeum, spiritum, arsenicum citrinum, quia spiritus dealbat animas, & dominatur colore suo. Et nominant animam æs, & ipsa est fumus grauis, & ideo nominauerunt spiritum Cernick, & argentum, quia dealbat æs eorum. Et quia dominatur spiritus colore suo huic Animæ, & dealbat eam, sicut argentum dealbat æs eorum. Ideoque possibile fuit sapientibus dicere, corpus & corpora, anima & animas, spiritum & spiritus. Et si exierit hæc Anima à spiritu suo vna, dicerent animam & animas spiritum & spiritus, corpus & corpora, nec dicerent hoc nisi ppter hoc qd tibi demonstraui de egressione eius paulatim. Nec mentiuntur, quia egredientur ex partib. & vnaquæque pars habet spiritum, & animam, & corpus. Hæc autem res est vna, & alia quæ partitus est in plura, per ingressionem eius, super illa in gradibus suis, ex ordinibus præparationis, & dicitur spiritus, & spiritus anima, & animæ corpus & corpora, sicut ordinaui & demonstraui per dictum eorum ex pluribus, & vno, & diuersis rebus. Et hoc est quando

do congregatur radix, & istud quod ingreditur super eo, ex partibus quas partitus est ex eo, in vna præparatione, quæ conuertit ipsum de re in rem, de colore in colorem, & de sapore in saporém, & de natura in naturam. Et propter hoc multiplicauerunt eius nomina, & assignationes. Vnde possibile eis dicere, ex pluribus, ex vno, & diuersis rebus. Sed ista plura sunt vnum, nec sunt ex alio, & dictum illorum est, quod tibi exposui ex pluribus, & vno, & ex rebus diuersis, est idem & vnum, non habens secundum. Et si dixerunt plura, verum dixerunt, propter quod ingreditur super eo, & ex his, quæ diuiserunt ex eo, Hoc est ex partibus suis, quæ sunt in eo, & ipsum est ex eis, & propter quod habet in se, & illa habent in se externa, in coloribus, saporibus, & statibus, in quæ commutantur in præparatione, & sunt diuersæ res & numeri noctium & dierum, in præparatione longinqua. Quia non perficitur medicina hæc, quæ est Elixir eorum, nisi ex diuersis rebus, & hunc laborem non nisi in multis diebus absoluunt. Et hoc voluerunt quod typice protulerunt, memorando Planetas septem; & signa 12. & naturas eorum, & colores, & quicquid in eis est.

est. Cuius exemplum est granum frumenti, quod non fit in germine suo granum, nisi ex diuersis rebus, cum sit res vna, & diuersę res sint præparationes eius, in multis diebus & noctibus, per humorem terrę, & calorem solis. Quia prius terra aratur, & seritur, postea metitur, deinde trituratur, & ventilatur, & alia multa quę operantur homines, donec extrahantur grana, deinde purgantur, & moluntur, & tartarificantur, & massantur, fermentantur, & coquuntur, & fit panis, & hoc non fit nisi ex diuersis rebus, in multis diebus & noctibus & horis, & ex hoc consequitur hoc quod consignauimus prius. Et multitudo præparationis tam varia est, vt comprehendere vix possit. Deinde & sophismata Sapientum accedunt, veluti cum dicunt, quod res nostra est ex vna re; non opinetur aliquis, quod sit ex vna re, sed ex diuersis, quę præparatę, factę sunt vnum. Et hoc dictum tibi monstrauit intellectū ipsorum in illo.

Quando enim congregatę fuerint hę res ex similibus lapidibus, & nomina eorū, & naturę, & sapores, & odores, & operationes, & numeri plures, & diuersi sunt. Et cū reducti fuerint ad illud ex quo sunt,

D

vnum

unum in veritate est. Vnde verum dixerunt per omnia, Homines vero non intelligunt verba eorum, nec percipiunt quod intenditur. Vnde falsificant veridicos, & verificant falsidicos opinionibus suis, & sibi debent imponere culpam, non sapientibus. Error enim eorum est ex ignorantia intentionis eorum, quando audiunt diuersa verba, sed ignota intellectui eorum, cum sint in intellectu occulto. Ipsi vero saltem prout est litera & assignatio, intelligunt, & sic falluntur cum sit sepultum in occulto, quod manifestandum esset. Nam qui dicit ex sapientibus Animam, intendit tincturam totaliter ab ipso lapide extractam. Et qui dixerunt tincturas, flores, & animas, & pinguedines, & his similia, vt in pluribus de sanguine, de sanguinibus, de aceto, & acetis, volunt per hanc tincturam de anima quam diximus esse animas. Et secundum hunc modum & preparationem dicitur in spiritibus.

Et si quis studeret inuenire aliam rem, quæ faceret hasce operationes, non inueniret. Et hæc est huius sapientis intentio. Similiter & in lapide eorum intellige, quia non inueniunt rem quæ faciat operationes, super intentionem inquisitionis & studii.

Per

Per hoc etiam quod dixit: Studuerunt inquirere aliud quod faciat operationes suas, & non potuerunt inuenire. Et ipsi quærunt tincturas, quæ faciant eis argentum, & aurum ex alio lapide, & sapientes non possunt extrahere tincturam ex alia re, nec potuerunt inuenire, nisi ex hoc lapide impari. Et ipsi dicunt quod scientia sit in omni re creata, ex lapidibus terrenis, & aliis, & ipsi semper præparant; & non prosperantur, & ab ignorantia non exterminantur.

Dixit iterum Marchos: Medius lapis sapientum sine dubio est lapis citrinus, & funditur in igne fusione plumbi, & rubet tali rubore, quod nunquam de cætero erit citrinus, & habet oleum lucens, & rubens, sicut rubinus. Et oleum eius velocioris egressionis in aquam, quia est de genere aquæ, licet sit lapis. Nam qui dicit spiritus intendit totum spiritum & animas similiter ingredientibus super corpus in gradibus præparationis, paulatim & paulatim partem post partem. Et tinctura est tota aqua tingens. Et tincturæ sunt sex partes reternatæ in sex violis, quibus tinguntur, cum ingrediuntur super corpus eorum album, quod vocant terram suam. Et illæ sunt

quas assimilant floribus arborum, & nominant eas alumina, & aquam rubeam, quæ tamen non sunt rubeæ, sed nominauerunt sic ab operatione sua.

Similiter est extractio animæ à corpore suo, cum spiritu ipsum exigente, quando alteratū fuerit corpus, & dissolutum paulatim & paulatim, aliquid post aliquid. Nō enim ingreditur vice vna. Et hæ partes sunt de spiritu vno, præter quem non est alius Spiritus autem est ex eo, sed diuersificatur anima ab isto spiritu, qui est radix eius, ex eo quod acquisiuit sibi à calore ignis, & facta calida & humida, in natura sanguinis & aeris, quæ prius erat corpus siccum, calidum & igneum, & hoc similiter, postquam extitit calida & ignea. Intellige hunc modum, cum conuertisti ipsum à frigido, humido, ad calidum humidum.

Similiter cum dicunt aquam & aquas, intenduntur per hoc dictum aquam vnā quæ est spiritus, ex qua patiuntur aquæ. Intellige & cogita bene, quia inuenies esse verum.

Modus alius animalibus, & speciebus, quod masculus & fœmina, & quod habet per se ingrediens super eis, habet spiritū,

cor-

DE
corpus & anim
Spiritus, An
ne non obitu
multiplicatio
tum erat altera
neratione, la
ne, nominata
est diuersis a
ris suis, & in
ne baptizmen
nibus suis, qu
rationem affu
mundo, habet
Et si effectus
terris, au
non nomin
aut vita in
conceptio, q
tio, cum nol
minimus, &
dibus, quos
non ex vna
lorum sint.
Age ergo
& sublimi, &
nam, & app
dinus cogi
quæ percep

corpus & animam. Propter quod dixerūt. Spiritus, Animas, & corpora. Et hoc plane, non obscure, & vere dicunt. Et propter multiplicationem conuerſionum, & ſtatum ex alterationibus, morte & vita, generatione, lactatione, balneis, & nutritione, nominata eſt ſapientia. Quia lapis iſte eſt diuerſus ab omnibus lapidibus in naturis ſuis, & in perfectione ſua, & ſuſceptione nutrimenti, & augmenti in præparationibus ſuis, quibus nihil noſtrarum præparationum aſſimilatur. Quia eſt de ſemine mundo, habens multam benedictionem. Et ſi eſſet vt opinantur, de lapidibus ſuis terrenis, aut vegetabilibus, aut terrenis, non nominaretur ſapientia, cum nec mors, aut vita in iſtis ſit, nec deſponſatio, nec conceptio, nec generatio proliſ, nec nutritio, cum noſtræ præparationes, quas nominauimus, ex animalibus noſtris & lapidibus, quos vidimus & fecimus ſuper eis, non ex vanitatibus & præparationibus illorum ſint.

Age ergo ſemper gratias Deo glorioſo, & ſublimi, & abhorre conuentum hominum, & apprehende ſolitariam vitam, & diutius cogita in omnibus quæ habes, & quæ percepſti per expoſitionem meam,

quam tibi exposui in his tribus libris, quibus potens eris super libatione verborum sapientum, & expositione, & omnium quæ typice protulerunt, in figuris etiam, imaginibus, & parabolis, & cognosces lapidem eorum, & præparationem, non sicut ille, qui obscurauit librum suum, & modum adeundi. Quidam enim dixerunt: Accipe taliter & taliter &c. sed iniuste, & auare, & non aspicias libros ipsorum, nec dubites de his quæ peruenerunt ad te à nobis. Et si contradixerint tibi ignorantes, aut humiliati fuerint pro posse suo, non proferas eis aliquid ex his quæ habes, nec improbes vanitatem illorum similitudinibus veritatis, quæ facta est tibi, & esto cum vero ubicunque fuerit, & dimitte eos, quia non inuenio aliquem quærentem illud, quod inueniunt sapientes, sed sunt omnes inuoluti vanitate, incedentes ad illud quod non est dignum respici, propter magnam ignorantiam suam, & defectum interitus.

Sed ego feci tibi per hoc quod exposui hos sapientiæ intellectus. Sapientiæ cor est in constantia. Vnde videri tibi poterunt omnes inquisitores huius artis ipsam ignorantes, bestiis similes, ex eo quod ignorant quod

quod tu noli.
tres libros meos
maions & h
uenerunt ad te
& verabata, l
dinibus, & te
bus illarum
tior omnibu
Exterior
bene disposit
ex paucis fig
que ex doct
& ex verbis
ginoque el
prodit ex v
is libris, &
hoc, cum
ego legi &
multis an
Deinde
iniquitatio
per hoc
seniores
non inore
his quæ
relleat
super p
earum,

quod tu nosti. Cum autem intelligis hos tres libros meos, librum Clavis sapientiæ maioris & hunc librum cum his quæ perueniunt ad te ex carminibus meis in arte & verabaha, id est, figuris suis, & similitudinibus, & imaginibus, & significationibus illarum imaginum, factus es sapientior omnibus istis.

Exterior homo vero habens rationem bene dispositam, subtilis ingenii, percipit ex paucis significationem multorum. Itaque ex doctrina illa multa tibi aperientur, & ex verbis eorum verba manifesta longinquum est, ut concludat ipse aliud, qui prodit ex vno libro sapientum, vel ex multis libris, sicut ego prodi. Et quomodo est hoc, cum ipsi non intelligant à me, quod ego legi & studui die ac nocte, & laboraui multis annis.

Deinde exposui eis, & cogitavi in eo per inspirationem, & suspensionem, & propter hoc propitiatus sum huic scientiæ, & seniores eorum apud quos est iudicium, non intellexerunt à me literam vnā, ex his quæ explanaui eis, & approximaui intellectum eorum, sed ipsi postea nitebant super præparatione ciborum, & gallinarum, & capillorum, & lapidum eorum

carentium humore, siccorum, combustorum, corruptibilium, frigidorum, maiorum, ex quibus quæruat quam non habet tincturam, quo tingunt aurum & argentum. Sic ergo errauerunt, & damnificati sunt, damno apparente.

REVERTITVR AVTHOR AD
operationis continuationem.

Reuertamur ergo ad illud, de quo digressi sumus, in extractione animæ paulatim, & paulatim à corpore suo.

TYPVS OPERATIONIS.

Dixit rex Marchos, & est typicum in eo & parabola, in venatione Leonis, secundum quod ipse ordinauit, quia retinet in similitudinibus modos typicos, & in parabolis, vt annunciet posteris per hoc quanta sciebant philosophi, & quanta malitia erat, & est in hominibus, & contumacia, vt deueniant homines insipientes ab ista scientia, & tamen est propinqua habentibus intellectum. Dixit ergo Marchos matri suæ. Quomodo venaris leonem? & admirata est mater eius, & dixit. Ego respicio in eum, cum vult arripere iter suum, & exiens præcedo eum, & sedeo in via, & fodio

fodio ipsi foueam in medio viæ, per quod intendit curcubitam, & ædifico super foueam tectum vitreum, quod cum ingressus fuerit, video quo modo moritur, & alteratur color eius post mortem, à colore, in colorem. Et cū appropinquatus fuerit thalamo, accendo ignem sine fumo in ista fouea, habentem flammam egredientem super Stakonos, id est, super nigros carbones, sicut greditur mater pia super venter filii sui. Et assimilauit subtilitatem caloris ignis, gressui piæ matris super ventrem filii sui. Dixit enim ei mater sua. O Marchos, Oportet ne hunc ignem esse leuiorem calore febris? Dixit ei Marchos, o mater fiat in statu febris. Deinde o mater. Reuertor & accendo illum ignem, sicut tibi assignaui, & pono ad illum lapidem, quem qui cognoscit, ponit illum super oculos suos, & qui non cognoscit, proiicit illum.

Cum autem apportauero illum super ignem, facit odorem quem diligit Leo. Cum vero Leo odoratur lapidem illum, veniet velox vt intret thalamum illum vitreum, & cadit in foueam quem transglutit lapis ille, ita quod non potero videre aliquid de eo. Et hic lapis quem diligit Leo, est scæmina, quia ipsa cooperit ipsum co-

lore suo, propter quod dixit, non videbo
ex eo aliquid. Cum vero vigoratus fuerit
per dies aliquot (vult per hoc stationem
suam in preparatione) & quot ingredi-
tur in ipsum de nutrimento, emittit ma-
num eius dextram, quam cum emiseric
abscindo eam. Deinde stat rursus per ali-
quot dies, & emittit manum eius sini-
stram, quam cum emiseric abscindo eam.
Deinde stat, & emittit pedē eius dextrum,
quem cum emiseric abscindo illum. Dein-
de emittit pedē eius sinistrum, & eundem
etiam abscindo, tunc interfectus est. Dein-
de caput, manus, & pedes colligo, & cale-
facio eis aquam extractam à cordibus sta-
tuarum ex lapidibus albis & citrinis, quæ
cadit de cælo tempore pluviæ, & colligi-
mus eam, & reseruamus ad decoctionem
capitis, manuum, & pedum Leonis huius.
Quod postquam decoxerimus, recipimus
ius eorum, & nutrimus in vase vitreo,
deinde reducimus ad corpus Leonis istius,
& decoquimus cum illo iure. Innuit per
illam decoctionem, permixtionem, & re-
ductionem, donec liberetur Anima paula-
tim & paulatim, videlicet reducatur to-
tum super Leonem, & coquatur cum eo,
& destilletur quousque non remaneat hu-
miditas

miditas in illa
tur cum aqua

EXPLICATA

Et quod
in illa
carnes eius
carnes, fecit
facimus eis
ruarum etia
mas lapidis,
sunt masculo
qui suas ali
bus primis
mediculis
masculum
apud eorum
cit: Cadit de
ius, est de illi
Deinde
mus in vase
donec rubet
sue rubrum
quam, ubi e
Incedit per
cum anima
suis, donec

miditas in illo corpore, quæ non egredia-
tur cum aqua scilicet anima.

EXPLICAT AVTHOR PARABO-
lam precedentem.

ET quod dicit: Quando decoctus fue-
rit ille Leo, colamus ius, & precipiamus
carnes eius (intendit per hoc quod dicit
carnes,) feces lapidis. Et quod dicit: Cale-
facimus eis aquã extractam à cordibus sta-
tuarum ex lapidibus, vult per corda Ani-
mas lapidis, in Magnesia collectas, quæ
sunt masculus & fœmina & fratres eorum
qui sunt albi & citrini, videlicet mascu-
lus primus, cuius color est obscurus, &
masculus secundus, quem diximus fieri
masculum, & est in natura aeris, color est
apud eos rubeus. Per hoc etiam quod di-
cit: Cadit de cœlo tempore pluviæ. Plu-
uia, est destillatio aquæ eorum.

Deinde recipimus illud ius, & decoqui-
mus in vase vitreo, & tenui & integro,
donec rubescit, & coagulatur, & fiat lapis
sive rubinus, & ponimus in barba in a-
quam, vbi quam diu fuerit lapis ille lucet.
Intendit per hæc verba decoctionem aquæ
cum Anima, post extractionem à fecibus
suis, donec coquitur, & permisceantur
per-

permixtione vniuersali, quam commixtionem nominant coagulationem.

Et quod dixit Rubinus, per hoc vult Animam tingentem, propter quod acquisit virtutem ex igne, quia ipsa licet sit alba, ex eo quod spiritus dominatur ei colore suo, nouit ipse, quod ipsa sit sicut rubinus rubeus, quod vis lateat in aqua non apparens, & quod ipse deduxit ipsam ad istam præparationem decoctionis, & sic ex certitudine peruenisse ad illum terminum, per quem est tingens & penetrans, vnde dixit sicut rubinus in colore. Notificauimus prius, quod nominauerunt aquam suam, istam Animam lapidis, & ideo dixit in eo lapide, nec est lapis, est tamen aqua eorum diuisa. Et vbi dicit, ponimus in barba, id est in domo, significat per hoc locum, in quem ponitur corpus eorum, scilicet, quod est terra eorum alba, in quem ponunt aurum eorum, & aurum est corpus eorum in quo coagulant aquam suam. Et quod dixit Lucet. Vult per hanc manifestationem lucis tincturæ in eo, sicut barba in alio loco est cucurbita congregans totum opus suum.

Sapientes vero vsi sunt diuersis tropis in assimilatione, & sunt diuersi in hoc in
nominibus.

hominibus, sed intellectus in quem innuunt, est idem. Et ex dicto suo similiter est in extractione animæ à lapide hoc, scilicet ablutio cum aqua & igne, hoc autem non est corrente per se, propterea quicumque voluerit abluerem, cum ipso abluir, sicut ego assignabo tibi quid sit, ut scias illud.

Est itaque lapis aqua eorum congelata, & talis est forma eius, quæ cum ingressa fuerit aliquid imprimitur, & coagulabitur in eo. Cumque voluit illa extrahere, calefaciunt cum igne suo, quem mensurati sunt illi, & occultauerunt, & cum inuenit illam calor illius ignis, soluitur, & fit aqua currens. Cum autem præparata fuerit, reuertitur ad formam suam priorem, & congelatur, & extenditur albedo eius.

Similiter cum soluitur, non soluitur totum, sed soluitur ex eo parum, & continuant in eo patientiam, & reductionem in præparatione, & hoc quod extrahitur qualibet die parum, est illud quod dixit Marchos matri suæ in venatione Leonis, & extractione manus eius dextræ, quam abscidit, deinde extraxit sinistram etiam, donec perueniat ad id quod audisti.

Deinde ad secundum modum quem assigna-

assignauit, & peruenit huc vsque ad hanc
 aliam assignationem. Et hoc est quod di-
 xit congelatur & soluitur, abluuit omnem
 rem, aufert omnem nigredinem, & tingit
 omne nigrum, & facit albū & tingit omne
 album, & facit rubeum. Et ideo res magni-
 ficatur, & exaltatur, & facta est domina
 omnium rerum, quia nō inuenit res agens
 operationes suas.

TINCTURAE OPERATIO.

Dixit iterum Marchos: Medius lapis
 sapientum sine dubio est citrinus la-
 pis, & funditur in igne fusione plumbi, &
 rubet tali rubore, vt de cætero nunquam
 citrinus erit. Et habet oleum rubens & lu-
 scens sicut rubinus, & oleum eius velociore
 egressione aquæ, quia est de genere
 aquæ, licet non sit lapis. Vult per oleum
 Animam, de qua præcessit sermo, quæ non
 ingreditur per ignē, sed aqua extrahit eam
 per præparationem, sicut ostendimus tibi.
 Et ideo dixit Marchos regi Theodoro,
 Notum faciat tibi Deus, quod hoc quod
 egreditur ab opposito tenui, est caput
 mundi. Nonne vides aquam quæ est vi-
 lius illa, & ex ipsa formatur margarita sub-
 tilis. Aut non consideras creatorem no-
 strum,

strum, qui formauit nos de limo terræ, & hoc potestate Dei gloriosi, & sublimis, & per omnia ista, significant, lapidem eorum de quo est, & de quo fecerunt ipsum. Et ipse est de aqua viua, quæ viuificat res; & ipse est viuus, & immortalis, quem potest ignis comburere, & propter hoc extrahitur tinctura vera, Kalid id est fixa, incombustibilis, cum granum eius prius fuerat combustibile.

Et quicquid est ex aliquo super quod ingreditur corruptio, combustio, & annullatio, non habet in se tincturam. Quod si esset in aliquo combustibili & corruptibili tinctura, esset tinctura non fixa, sed combustibilis & corruptibilis, sicut radix eius ex quo est.

Et propter hoc dixerunt sapientes, quod fixum facit res fixas. Et dixit Hermes, quod secretum & vita cuiuslibet rei est aqua; & aqua suscipit nutrimentum hominum & aliorum, & in aqua est maximum secretum. Hoc modo autem fit, vt in fermento fermentum, & oliua oliuæ, & in quibusdam arborib. gummi, & in persicis oleum; Et omne genitum habet principium ab aqua. Et dixit dominus, cuius nomina sanctificentur, fecimus ex aqua omnem rem.

Ille

Ille aut qui fecit in eis fermentum oleum, & gummi, & pinguedines, fecit voluntatem suam. Ergo non queratur vita & tinctura ex mortuis, combustibilibus, quæ non habent tincturam & vitam. Aqua vero recipit tincturam.

Intelligo excæcata sunt corda & oculi, & surdæ factæ sunt aures, ab his similitudinibus, & iudiciis in omnibus hominibus Legunt & non intelligunt, student, & non percipiunt, ignorauerunt veritatem, & proiecerunt eam. Qui enim errauerit à veritate, præcipitabitur in vanitate.

Marchos etiam assignauit aquam eorum, cum dixit ei Seneca. Nominasti mihi o rex mirabile mirabilium, cum dixisti: Vinificabit eam post mortem suam, & tinct eam colore post colorem, id est, terram suam tinctam cum aqua illorum vina. Dixit Marchos. Talis est natura illius aquæ, & propterea nominauerunt eam, dominam barbæ, id est, domorum, super omnibus nominib. & fecerunt eam caput mundi. Mundus autem est magnesia, quo nomine nominat eam Hermes, & dixit: Est mundus minor. Item est vnum quod non moritur, quam diu fuerit mundus, & viuificat quodlibet mortuum, & manife-

stat

stat colores occultos, & celat manifestos.
Dixit Sohalta. Quomodo potest hoc esse?
rex, Marchos ait, in hoc est mirabile,
quia si miseris ista super illa tria commixta,
& diuiseris, & in illis uiuet album super
citrinum & rubeum, & albificant ea, ita
quod facit ea in albedine nigra. Deinde
iuuat citrinum super album, & rubeum,
ita quod facit citrina citrinitate auri. Deinde
iuuat citrinum rubeum super citrinum
& album, ita quod rectificat, & facit in ru-
bedine Chermesina. Cumque videris hoc,
tunc gaude, si vero remanserit in illa ni-
gredine post rubificationem eius, peccasti
in præparatione eius, & corrupisti quic-
quid antea operatus fueras, & morieris
præ dolore peccati, & inopiæ. Et hæ sunt
diuitiæ incomparabiles, vt huius explana-
tionem memorauit tibi in libro meo, qui
dicitur clauis sapientiæ in inuentione aque,
quæ egreditur à muliere, ante egressio-
nem prolis, quam vocant mulieres alhedi,
propter egressionem eius ante infantem,
& est ibi perfecte. Iterum interrogauit sci-
licet regem Marchos, de cognitione lapi-
dis. Omnis homo inquit, cognoscit illum,
& apud vnumquemque est de cognitione
eius vtilitas, quæ non est apud alium. Vtili-

tas vero quam queris non est nisi apud dominos barbi, id est doctiores. Et dixit scilicet Domine mi Rex, inuenitur quando quæritur? Respondit etiam Marchos, non est res in mundo quæ cognoscitur quam illa. Vnusquisque & omnis homo indiget ea, & est apud illum, nec potest etiam esse sine illo. Intendit Philosophus omnia quæ dicit, Aquam. Inuenitur enim aqua in omni loco, in vallibus, in montibus, & apud diuitem, & pauperem, robustum & debilem. Et talibus similitudinibus utitur omnes sapientes in lapide suo, qui est spiritus humidus. Dixit Hermes, scito quod non conuenit calor & sanguis, humiditas & siccitas, nisi post extensionem, nec conueniunt habentia frigiditatem cum calore, quia vita hominum per animas est continua aquæ, quæ si prohibetur, ab eis non inuenitur. Ideo non conuenit nec erit siue genitum siue semen. Oportet ergo te scire quod humores significauit per has similitudines, & sic alii sapientes lapidem suum comparauerunt, commixtiones autem eius, & rami, & partes, & commixtio & nutrimentum, & id quod componit ipsum, & non repugnat, est ex eo, & per eum, & ad eum, & non ex alio,

alio, & ipse operatur cum humiditate aquæ maris.

Lapides vero nostri generantur ex terra & comparantur terræ, in mineralia terræ. Conuenit ergo nobis intelligere dicta huius sapientis, & aliorum sapientum. Et sciant omnes habentes rationem, & intelligentes quod lapides nostri terrei aridi, non conueniunt lapidi sapientum, nec exiret ex illis semen vnquam. Sunt enim terrei & mortui. Et intendit per hoc quod dicit semen gummam. Imo dixerunt omnes sapientes, ne facias ingredi super eo aliquid alienū, corrumpit enim ipsum. Quod si intrauerit & destruet, & hoc non concludetur cum lapidibus nostris, & corporibus nostris vnquam. Dixit Hermes, non conuenit rei nisi quod propinquius est ei ex natura sua, & generabitur inter ea proles similis illi, humiditas autem est de dominio Lunæ & pinguedo de dominio Solis. Ideo fecerūt pinguedinem super aquam, & omnis calidi elementum eius est pinguedo, & omnis frigidi elementū eius est scil. humiditas. Res autem consistit ex subtilitate elemēti sui. Deinde ingrossatur & induratur secundum temperantiam naturæ suæ. Et postquam fe-

cit Deus & ei attribuit, & est quietiua. Et quædam sunt motum habentia, & quædam limpidificantur, & quædam sunt fluentia, & hoc simile eius est, quod dixit Aros regi, quod aqua non conglutinatur, nisi cum simili sulphuris sui, nec inuenit in re aliqua aliquid simile sulphuris sui, nisi in hoc quod ex eo est. Quod autem dixit Hermes, Conuenit rei id quod propinquius est ei. Deinde adiunxit, ex natura sua, & non dixit de alia natura, & hoc est planum & manifestum ex verbis Hermetis: Lapis igitur sapientum in ipso & ex ipso perficitur radix, & rami, & folia, & flores, & fructus. Est enim sicut arbor, cuius rami, & folia, & flores, & fructus sunt ex ea, & per eam & ad eam, & ipse est totum, & ex ipso est totum. Et similiter dico vobis: Quod vnumquodque alias non generat res, nisi cū eo, quod est ex specie sua, quod hic dici potest homogeneous ipsi. Similiter ex Adam & Eua omne hominum genus, ergo omnis res conueniet cum suo simili, & propinquo, & secundum speciem suam. Similiter dicunt carnes ex carnibus generantur. Et incipe in nomine domini, & cognosce materiam eius. Est enim à radice materiæ suæ totum quod est in eodem,

dem, & de eodem, nec ingreditur aliud super eo, nisi id quod ex eo est, & etiā ab eo, & est radix eius. Similiter fecerunt caseos ab eo, & hoc est ex quo extrahitur & est in eo, & ex eo, & per omnia significauit lapidem suum, qui est vnus lapis, & permixtiones eius sunt ex eo, non ex alio, & quapropter appropinquauerunt illum intellectum pro posse suo, per similitudines & assignationes. Veruntamen non est interius potens nec aurum capiens, nec ratio quę perducatur eos ad quęsitum suum. Et dixit Auerrois sapiens, Respice Carpentarium, an coniungat lignum cum ligno nisi sibi simili, & sutorem vel sartorem an suat pannum nisi cum panno sibi simili, lineum cum lineo, & laneum cū laneo. Item sapientes dederunt doctrinam plenam, & appropinquauerunt intellectum pro posse suo, & tunc non intelliguntur ab eis. Dixit Hermes recipe coniunctiones, in principio operis recentes permisceantur æqualiter & terantur. Deinde desponsentur, deinde triturentur, aliæ in aliis, vt fiat conceptio, deinde extrahantur & nutriantur vt fiat genitum. Scias quod hæc conceptio & despōlatio fit in putrefactione in fundo vasis geniti eorū. Et fit in aere

videlicet in capite eorum vasis, & caput
 vasis est superior pars thalami, & thalamus
 est alembicus, in quo est illud genitum.
 Dixit Marchos genitum earum est in bar-
 ba, id est in domo eius terrea, & cælum
 eius secundum quod oritur super eo Luna
 terræ & Sol eius, & Stellæ eius, & Ventus
 eius, & diuersi colores terræ eius. Item di-
 xit Marchos & est tempus in isto genito
 quod nascitur de quo facit talem similitu-
 dinem. Tunc ædificabimus sibi talem do-
 mum, quæ dicitur monumentum Siho-
 ka. Dixit, terra est apud nos quæ dicitur
 tormos, in qua sunt reptilia comedentia
 opaca ex lapidibus adurentibus, & bibunt
 super eis sanguinem hircorum nigrorum,
 manētes in vmbra, concipiunt in balneis,
 & pereunt in aere, & gradiuntur supra ma-
 re, & manent in monumentis & etiam ma-
 nent in sepulchris, & pugnat reptile con-
 tra masculum suum, & in sepulchro ma-
 net masculus eius 40. noctibus, & in do-
 muncula 40. noctibus, erit vacans sicut
 columbæ albæ & prosperabitur gressus &
 proiiciet semen suum supra marmorem
 in simulachrum, & venient corui volan-
 tes & cadunt supra illud & colligunt. Dein-
 de volabunt ad cacumina montium, ad
 quæ

quæ nemo potest ascendere, & dealbantur
& ibi pullulant, & hæc est parabola dicti
sui. Similiter non nouit hoc nisi quæ con-
cepit intra se in capite suo. Quod autē di-
cit, Reptilia comedentia opaca. Intendit
per hoc lapidem adurentium, & biben-
tium super eis sanguinem hircorum ni-
grorum. Intendit per reptilia imbibitio-
nes. Et quod dicit comedere opaca, quod
transglutient vnum ringens. Ad hoc con-
gregati sunt socii sui, qui latent in illis im-
bibitionibus, & non apparent & recipiunt
subtilitatem eius, per sanguinem hircor-
um nigrorum &c. Vult animā fluentem
lapidis ab eo. Et hirci nigri, per hoc vult la-
pidem quando ingreditur cum fœmina in
præparatione, & denigratur post dealba-
tionem eius præparatione ignis.

Et per hoc quod dicit concipit in bal-
neis & parit in aere, intendit cucurbitas &
etiā sepulchra, quia in eis fit mors, assimu-
lauit calorem ignis calori balneorum, in
quib. lapis sudat in principio dissolutionis
sue paulatim & paulatim. Et per hoc quod
dicit pariunt in aere, significat superiorem
thalamum alembici, quia aer est inter cœ-
lum & terrā. Et similiter est generatio hu-
ius tincturæ à superiori cœlo, id est barba,

quod est superius alembici, & fundo cucurbitæ.

Et hoc est quod dixit Hermes. Leuiter & prudenter sublimatur à terra vsq; ad cœlum, & acquirit vim à superioribus, & descendit in terram, & habet in se virtutem superioris & inferioris, dominans inferiori & superiori, & habet lumen luminum, & propter hoc fugiunt ab eo tenebræ. Et illud est quod nominant Regem de terra prodeuntem, & de cœlo descendantem. Et simile est huic quod dicit quidam in ista aqua. Accipite res à minera sua, sublimare eas ad altiora loca, & mittite à cacumine montium eorum, in quibus inueniuntur, & reducite ad radices. Et in hoc dixit quidam alius sapiens, hoc ouum vagit in terra tota, per quod vult aerem, qui descendit de cœlo & terra & læto. Et hoc dixit alius, & ego dico ouum generatum in aere à spiritualitate terræ. Et dixit in hoc Calid filius Isid significans, genitum hoc pronominauerunt tincturam & sanguinem & ouum. Accipe ouum ruffum à meliori minera quam inuenire poteris, nec in cœlo, nec in terra. Dixit etiam Auicenna. Non est in cœlo nec in terra nutrimentum eius, sed in vmbra aeris. Considera

sidera diuersitatem eorum in dictis, parabolis, & assignationibus, & similitudinibus, & conuenientia eorum in intellectu, quod sapientes non sunt diuersi in intellectu, sed in nominibus, & similitudinibus, & per omnia ista idem intelligunt lapidem suum prædictum, scilicet animam. Calid autem significat per ouum Ruffum genitum, quod generatur ex eis in aere. Et hoc est nec in cælo nec in terra. Et hoc totum dictum est à sapientibus per similitudinē, & omnia dicta sunt idem de eodem, licet sint diuersi in nominibus, & qui legerit diuersitatem eorum in nominibus, & similitudinibus, opinatur, quod sint diuersi, & quod res sint diuersæ & stupent propter hoc. Et recipit res quibus nominauerunt lapidem suum sophisticæ, & hoc credit esse calidum eorum & lapidem eorū, quem non nouit insipiens & nihil inuenit. Sed cum percipit verba eorum & interius, inuenit veritatem manifestam, & quidquid præcessit de dictis eorum, scilicet, quod tibi ostendi. Conserua igitur hoc & apprehende, & eris cum veritate. Omnis enim typica & tropica elocutio eorum, est super hac tinctura, quam extraxerunt in sua aqua, quā nominauerunt animam & regem.

Et hoc genitum, est pinguedo quam vocant animam & ouum, quia hæc anima rubea latet in ipsa aqua alba spiritali, quã extraxerunt de lapide, quam dixerunt in permixtione sua magnesiã. Ideo vocauerunt hanc aquam ouum maris, quia radix eius est aqua, & vocauerunt aerem, & etiam multis aliis nominibus. Et hoc est quod ipsam rubeam assimulauerunt etiam vitello, & aquam albam in qua portatur album oui. Cumque apparuerint colores, vel tincturæ, erit hoc sicut cum apparet ex ouo pullus. Nominauerunt etiam lapidem suum, qui est magnesiã, mare, quia ex eo ascendit nubes eorum & pluuia. Dixit Plato, natura cogit naturas, & natura congaudet naturæ, & non est nisi vnica natura, & genus vnum & substantia vna & vna essentia. Hoc est ouum in quo est calidum & frigidum, humidum, & siccum. Propter quod vocat Hermes hunc lapidem, mundum minorem. Et hæc res eorum est vna, quam nominauerunt nomine omnis rei, & omnis corporis, & omnis speciei, quam habent homines in manibus & omnium istorum exponenda, audistis aure, & adduxistis super his testimonia sapientum. Et dixit alius panem asperum & alius panem

panem de simila, & alius tortum panis. Non possunt recte dici diuersa, quæ non diuersificauerunt à farina, nec declinauerunt à tritico ad aliud, scilicet omnes conuenerunt, quia omnia illa sunt vna res, & de eadem re, cuius nomina sunt diuersa, & assignationes eius, & quod fit ex eo, reducitur ad farinam & triticum, & est radix illorū. Et ex quo sunt, diuersi tamen sunt in nominibus, & quod diuersa sint nomina harum rerum, propter diuersas species præparationum earum, & omnes illæ res sunt ex tritico, & materia eius est eadem, similiter verba sapientum licet sint diuersa, idem tamen significant, nec differunt nisi in nominibus & assignationibus, propter mutationes eius in gradibus præparationis, ex eo in rem & de statu in statum. Ideoque multiplicauerunt nomina eius & assignationes. Item dabo tibi exemplum eius in panno. Pannus siue tela, est vna & eadem res quando scinditur, vt inde fiat aliquod indumentum, & diuiditur in multas partes, & assuitur & fit vna res vno nomine nominata, scilicet, tunica vel camisia, & omnes illæ diuisæ partes sunt à tela, & sunt in diuisione, & nominibus plures, sed sunt secundum materiam

&

& intentionem, vnum & idem. Dixit Salomon rex. Recipe lapidem, qui dicitur thitarios, & est lapis rubeus albus, citrinus, niger, habens multa nomina & diuersos colores.

Dixit etiam naturam vnam & spiritua-
lem sepultam in arena, & assignauit lapi-
dem coloribus propriis, qui apparent in
præparatione. Dixit sapiens assigna mihi
illum. Dixit, & est corpus magnesiæ nobi-
le, quod commendarunt omnes philoso-
phi. Dixit, Quid est magnesia? Respondit
Magnesia est aqua composita congelata,
quæ repugnat igni. Hoc mare latum, ma-
gnum, bonum, cuius bonitatem commē-
dauit Hermes. Fecit enim magnesiā hic
spiritum & animam, & corpus cinerem,
qui est intus in cinere. Et dixit Plato, vnū-
quodque est vnum, quia omnis homo est
animatus, sed non omne animatum est ho-
mo, sed quoddam animatum est homo, &
in natura hominis est illud, quod est in na-
tura animati. Nec potest recte dici, quod
omne animatum est homo, cum enim di-
cis, animatum, comprehendis in eo bestias
terræ & volucres cœli, & homines, & ar-
bores, & vegetabilia, sed cum dicis homi-
nes, non comprehendis aliquid ex illis.

In-

Intellige hoc dictum Platonis, & quid intendit. Item dixit Plato, omne aurum est æs, & non è conuerso. Nonne vides quod in natura auri nihil est quod assimulatur æri in tanto motu & colore, nec aliquid in natura æris est, quod sit in natura auri ex corruptione in terra, & patientia in igne, & mansione in mari. Dixit etiam omne argentum viuum est sulphur, sed non omne sulphur est argentum viuum, fecit ex sulphure hic magnesiã. Hæ duæ orationes sunt planæ, propter quod non est in lapidibus aliud, quod sit in lapide eorum, & propter hoc, hæc omnia significant lapidem suum, qui est vnus, non habens similem sibi, quem si nominauerunt lapidem, tamen est spiritus, & habet nomen spiritus. Et si dicatur aqua, non est sicut cæteteræ aquæ, nec habet intellectum distinctum. Et si congregata fuerint, impositum est ei nomen impar, nec perficitur in se, nec ex se, nec per se: Et secretum quod est in eo, non est in alio. Intellige hæc quæ præcesserunt, in quibus facta est mentio eius, & adhuc augebo tibi intellectum & cogita semper hoc quod dixit Hermes in præparatione lapidis eorum occulti.

LAPIDIS PHILOSOPHICI CON-
fectionis demonstratio à natura hu-
mana desumpta.

Dixit Hermes, quod secretum vni-
 us cuiusque rei, in vna est aqua, & hæc
 aqua est susceptibilis nutrimenti in homi-
 nibus, & in aliis, & in hac aqua est maximū
 secretum. Aqua enim est, quæ si in tritico
 frumentum, & in oliua oleum, & in qui-
 busdam arboribus gummi, & in perficis
 pinguedo, & in omnibus arboribus fru-
 ctus diuersi. Et principium generationis
 hominis est aqua. Semen enim viri proie-
 ctum in matricem mulieris, adhæret septē
 diebus, & fit humor subtilis, & manet se-
 ptem diebus, donec coaguletur in o-
 mnibus membris, in ventre mulieris, per
 tenuitatem eius, & subtilitatem, & perue-
 nit ad carnē, & fit caro, & super ossa, & fit
 os, & sup pilos, neruos, & simile fit in eis.
 Deinde coagulatur in 10. die, & fit tan-
 quam caseus. Deinde rubificatur in 16 die.
 velut color carnis. Deinde incipit in die 24
 discerni & habere membra simili filis, &
 in 32. formatur in forma hominis sicut di-
 cit liber, & in die 40. apparet in ea anima,
 & à 40. die incipit nutriri sanguine men-
 struali, per cursum eius per vmbilicum, &

indu-

induratur etiā infans, & crescit paulatim,
& paulatim, & vigoratur. Et scito quod a-
qua famulatur ei in ventre tribus mensib.
primis. Deinde aer tribus mensib. secūdis.
Deinde famulatur ei ignis tribus mensib.
tertiis, & decoquit eum, & perficit. Et cum
completi sunt 9. menses, abscinditur san-
guis quo nutriebatur, & ascendit ad pectus
mulieris, & fit ibi sicut corona, & fit aliud
nutrimentum eius post egressionem eius
ab utero, ad hunc modum, & hæc tota est
assignatio præparationis lapidis eorum, &
secundum hoc præparaverunt. Intellige
ergo hanc præparationem, & modum. Per
matricem intelligit fundum cucurbitæ, &
quod intus est, & obturationem oris eius,
& firmationem coniunctionis, ut quod in-
tus est, nō recipiat inspirationem ab aere,
& coagulabit se sicut dicit Calid. Cum vidi
aquam coagulare se ipsam, tunc certifica-
tus sum, quod res vera est, sicut assignatur.
Et dixit Rosinus simile huic, & memora-
tus est coagulationem corporis sui 47.
diebus, & vocauerunt corpus igneum, &
Alkambar & viuum argentum, & sulphur
rubeum. Et his nominibus vocauerunt,
& nominauerunt animam ab ipso egredi-
entem. Et dixit Rosen, quod affalia est vir-

tus fœminæ, quam fecimus in 9. diebus, & nominauimus eam affalia, propter solutionem eius ad aera, & saporem eius ab eo, in quo erat de corporibus suis, & propter fugam eius, & propter intensiorem caloris ignis super eo, & propter debilitatem eius ex eo, quod inuenit inimicis suis. Ergo coquite eam cum corpore suo, donec sicceretur humiditas eius ab igne, & sic siccatetur, donec videris eam collegisse spiritus eius ab ea, & fastidisse mansionem in radice elementi sui, & hoc est cum mortificauerunt corpus album, & decoxeris, & triueris, & fuerit aqua spiritualis, potens conuertere naturas ad alias naturas, tunc vini-
ficabit corpora. Quod autem dixit Affalia, vult intelligere duo humida ascendentia ad aera, & hæc sunt spiritus & anima, & quod dicit hæc est virtus fœminæ, quam fœminam fecerat in 9. diebus, significat animam quæ est virtus fœminæ, quam fecerunt masculum, cum coagulatur & figitur in igne, & fit masculus calidus & siccus, per idē quod acquisiuit à parte ignis, & nominatur tunc masculus, & nominant hanc aquam coagulatam, nomine cuiuslibet masculi. Deinde desponsauerunt

cum

cum foemina, & ipse est ex ea, & ipsa est radix eius, & coagulatio eius.

Sicut dixit Hermes, secundum proportionem spermatis in matrice, & ex his indiciis manifestis, & occultis, planis, & obscuris, ad quæ potest vix dirigi aliquis, intellexi & noui veritatem dicti eorum, cū dicerent scilicet quod lapis noster res est, quam habent & non participat cum eis alia. Quoniam in eo, quod est sulphur, arsenicum, aut ferrum, aut æs, aut ouum, aut capilli, aut aliud ab aliquibus vegetabilibus, aut lapidibus mortuis, non dixisset lapis noster, & non appropriasset sibi, cum omnes homines participarent secum in illis.

De omnibus istis modis sicut nos præparauimus ante intellectum, & cognitionem operis, & præparationem quam cognouimus ex omnibus præmissis, & vidimus quod omnia erant vana, vnde proiecimus vana & laudamus Deum, qui notificauit nobis vanitatem omnium talium, & egimus ei gratias, & sciui cum dixerunt lapis noster, quod est res, appropriata eis præter homines. Igitur necesse erit nobis inuestigare illum. Et quod dixerunt verba nostra in manifesto sunt corporalia, &

in occulto spiritualia, quæ cum audiui-
mus, quæsiuimus cognitionem huius oc-
culti. Spirituale quidem occultauerunt, &
manifestauerunt per aliud, ad res corpo-
rales. Hoc non potest intelligi nisi per sen-
sus interiores, & veram rationem & intel-
lectum, & non apprehendimus ab eis, quæ
percepimus in manifesto auditu. Verum-
tamen inquirimus occultum, quod occult-
um occultauerunt occulto sensui nostro,
quod si non esset non extraheretur, quod
cogitauerunt in cordibus suis. Ego autem
declaraui vobis quod occultauerunt, &
non abscondi ab eo aliquid, & hoc etiam
est ex dictis eorum. Aurum nostrum non
est aurum vulgi. Aurum vero nostrum est,
quod est ex opere nostro. De quo dixit
Rosinus. Cum desponsatus est cum soro-
re sua, & facta est conceptio, & prodiit
genitum, quod est anima. Assalia est, in-
quit, virtus fœminæ, quam perfecimus 9.
diebus. Significauit nobis, quod cum vi-
derimus virtutem huius aquæ, & magnū
effectum eius, & flores eius in terra eo-
rum, & quod erit postea in proiectione
super folia vulgi. Et hæc est minima res,
sed lux super rubeum tingit illud in me-
lius aurum, quam sit aurum vulgi, oport-
uit

tuit significare nobis, quod hoc magnum periculum est, virtus seu potentia illius rei quam tinxerunt prius, & hoc est secretum super quo iurauerunt, quod non indicarent in aliquo libro. Nec aliquis eorum declarauit hoc, & attribuerunt illud Deo glorioso, vt inspiraret illud cui vellent, & prohibeatur à quo vellent. Est enim radix sine qua nullum inuabit æs, & quod occultauerunt, est preparatio illius rei, donec figeretur in igne, & tunc sit res magna & homines ignorant hoc, nec habent illam assaliam, nec illam virtutem, quæ habeat talem effectum. Et dicit filius Hamuel: Laudate dominum, cuius nomina sanctificentur, super hoc, quod dignatur ei tribuere, & inspirauit ei coniunctionem, huius rei occultæ, & sic multas inuestigationes, & vigilias continuas huius rei occultæ, & reuelationis occultorum dictorū, adeptus sum lapidem.

*QVID PHILOSOPHIS PLUMBVM
sit, & quid AZOTH.*

INtrati die quadam domum senioris Abielhasam, causa visitandi ipsum, & sedi ad dexterā eius, & erāt ibi duo viri, quorum vnum cognoscebam, alium vero nō.

& collocuti fuerant ante præsentiam me-
am de arte, & vt percepi per illud quod
quæsiuit à me, quod indurata fuerat super
eis res, & obscuratum verbum nescientes
id quod considerabāt in dictis sapientum
& erant in stupore, & conuertit ad me se-
nior faciem suam securus amicitia, quam
complectebamur, & dixit mihi. Qualis
est intellectus sermonis sapientum. Reci-
pe plumbum, & quod assimilatur plumbo
& recipe Azoth, & quod assimilatur A-
zoth, hæc sunt quatuor, quorum duo ma-
nifesta sunt, nominant enim plumbum, &
non nominant quod assimilatur ei, & ob-
scurant istud, & nominant Azoth, & ce-
lant nomen illius, quod assimilatur ei.
Quæ sunt ergo ista quatuor? Et dixi ei, hæc
verba sapientum habent in se obscurita-
tem, & sunt ex sophismatibus eorum. Di-
xit quomodo est hoc? Dixi, voluit per hoc
sapiens duo tantum, quæ sunt eorum oc-
cultorum occultum, significantia, & adin-
uenit verba quatuor, & non intendit nisi
duo. Dixit, & quomodo est hoc, & ipse no-
minauit, quatuor etiam reperit verba sa-
pientum secunda vice? Et dixi non inten-
dit per hoc dictum, nisi duo tantum. Et il-
le ait, sapiens dixit quatuor. Et tu dicis
duo.

duo. Et dixi ei, in his tribus sicut prædixi, est obscuritas & sophisma sapientum, in hoc loco, & si voluisset quatuor partes, ex quibus componuntur masculus & foemina, dixisset. Recipe ignem & aquam & commisce, & consistet vnumquodque ex duobus. Deinde fac quatuor vnum, verumtamen sapiens dixit. Recipite plumbum, & quod assimilatur ei. Deinde repetit, dicens. Recipite Azoth & quod assimilatur Azoth, vnde ex illis & in similibus celant scientiam ab omnibus. Intellige & confide in domino meo, & intelligas hoc dictum sapientis huius, & exempla. Dixit enim, accipe plumbum, plumbum vero apud eos est nomen masculi, nominavit enim masculum, & tacuit nomen foeminae, & dixit, & quod assimilatur plumbo, quia ipsa est ex eo, & ipsum est ex ea. Deinde dixit secundo. Recipite Azoth & quod assimilatur Azoth. Azoth autem est foemina, & nominavit hic foeminam, & tacuit nomen masculi. Et dixit & quod assimilatur Azoth, & non nominavit hic masculum, quia non nominavit illum in principio sermonis plane, ut desit dubitatio, & tantum valent hæc verba ac si diceres. Recipite Adam & quod assimilatur Adam.

Nominasti hic Adam & tacuisti nomen
 Eux, quæ est fœmina, & non nominas eā,
 quia scis, quod homines qui sunt tui simi-
 les in mundo, sciunt, quod illud quod assi-
 mulatur Adæ, est Eua. Deinde repetens
 secundo, dicis vt res obscuratur, & minus
 intelligent. Recipite Euam & quod assi-
 mulatur Eux. Nominasti hic fœminam
 quæ est Eua, & tacuisti nomen masculi,
 qui est Adam. Quia nominasti eum, semel
 ab ipso incœpisti. Et hoc non potest esse
 cauillanti dubium. At illi cœperunt respi-
 cere vnus in alterum; & stupor apprehen-
 dit eos super hoc, quod eis explanauit. Et
 simile huic est, quod dixerunt, commisce
 calidum cum frigido, & fiet temperatum,
 nec calidum, nec frigidum. Et commisce
 humidum cum sicco, & fiet temperatum,
 nec humidum, nec siccum. Manifestum
 huius dicti est super quatuor, & generaue-
 runt ex his duo tantum, videlicet mascu-
 lus & fœmina, Masculus est calidus & sic-
 cus, fœmina autem, est frigida & humida,
 quæ cum commixti fuerint, iam commix-
 tum est calidum cum frigido, & humi-
 dum cum sicco, & hoc non est dubium in-
 telligenti, & sustinet hic intellectus verba
 sapientum, quod habent alium modum,
 quam

quam tibi monstra-
 aere, & terra, & di-
 rationibus.

Et hoc dicitur

Commisce aquam

Commisce aërem

tuor, Deinde fac quod

nisi ad id quod ar-

tant in corpus no-

ignem non debet

entiam. Fac ergo

piens super eo, par-

paratio harum res

finem, est aqua C-

& illa est quæ ma-

iectione, & nū-

tio aliorum le-

sapientia, & ip-

traria, & ipsa ead-

vicinum.

Intellige & q-

ficio modum ve-

titudinem. Tah-

ne sapientum,

ipsi forte addux-

eo est alius, &

bant vobis per

secretum horum

quam tibi monstraui de igne, & aqua, ac aere, & terra, & alius modus est ex præparationibus.

Et est hoc dictum, sicut dixit Ioseph. Commisce aquam & ignem, & erunt duo. Commisce aerem cum terra, & erunt quatuor. Deinde fac quatuor vnum, & peruenisti ad id quod audisti, aut quod vis. Et tunc fit corpus non corpus, & debile super ignem non debile, & apprehendisti sapientiam. Fac ergo secundum quod dixit sapiens super eo, parum post parum, & præparatio harum rerum à principio usque ad finem, est aqua Calid, id est fixa, honorata, & illa est quæ manifestat tincturam in projectione, & nisi illa esset, non esset intentio aliquorum sapientum in aliqua radice sapientiæ, & ipsa est mediatrix inter contraria, & ipsa eadem primum, medium, & ultimum.

Intellige & quod tibi demonstraui, & scito modum verbi mei, & ipsa manifestat tincturam. Talis enim solet esse improbitas sapientum, & eorum sophismata. Et ipsi forte adduxerunt in vero sensu, & sub eo est alius, & ego spero quod apparebunt vobis per verba, quæ innui vobis de secretis illorum, & sophismatibus, & de-

minus tribuat vobis prosperitatem. Si vero apertus fuerit de aliqua ex sophismatibus sapientum modus alicui hominum, non aperietur nisi legenti librum & carmina mea. Explicavi enim tibi & omnibus fratribus meis quicquid obscuraretur à Philosophis pro posse suo, & quod celauerunt à patribus & filiis, & comprehendi in paucis paginis, quod ipsi expanderunt in millibus paginarum, sepultum in tropicis & typicis locutionibus, & magnis obscuritatibus inuolutum, quod intellectus intelligentium apprehendere nunquam valet.

Ego autem ut portaretur memoria mea à posteris in arte illa, sedi solitarius considerans libros antiquorum, & quærens à quolibet nobiscum sedentibus scientiam hanc inquirentibus, quos cum alloquerer non intelligebant me, habebant enim præ manibus libros qui describunt eis Alkakis, id est, species vel res vanas, quas nesciunt quibus occupantur, & hæ sunt res quæ deterierant ipsos occupatos, & ipsi intendunt suis commixtionibus deviantes à veritate, ignorantia excæcati. Cum autem vidi te, & vultum tuum illustratum per id quod innui, & exposui ex secunda ap-
prehen-

prehensione tui interius, conuerſi faciem meam ad te, & explicauit tibi ex eo, quod concluderat ſcientia mea in pectore meo, vt cognoscas intentum ſcientiæ, & locum ſecreti & diuidas inter te & homines, errores incidentes his, quæ legiſti in libris aliorum, & quod locuti ſunt, & adduxerunt ex verbis ſapientū antiquorum, & modernorum, quorum libri appetuntur, quorum etiam nullus auſus eſt exponere vnicā literam, ex dictis philoſophorum, ſed tantum illud protulerunt, quod poſuerunt in libris ſuis ſapientū, nec aperierunt ex eis aliquem ſenſum. Eſt autem opus mihi vt ſapiens ſim, vt aperta incerta ſint, & nouerim occulta, & exponam veram ſapientiam, & perueniam per illam expoſitionem ad veritatem, & manifeſtationem eorum, vt poſt manifeſtationem manifeſtetur ſtudentibus in illis, & aperiatuſt fastidientibus, & impatientibus, & ſufficientiam habentibus in his quæ præ manibus habent ex ignorantia. Sed quando non expono ex eis aliquid, erit liber meus idem quaſi liber illius ſapientis, & verba mea verba ſua, & ego veluti accepi verba eorum, & mihi attribui, & hoc eſt inconueniens, & dedecus illi qui ſic facit. Quæ

enim vtilitas est legenti librum meum, quando res est vt assignaui scientiam? talis qui sic facit appetit iactantiam. Composuit enim librum suum opinans, quod intellexerit illud occultum mysticum, & ipse nescit, nec intelligit literam vnā ex his, quæ composuit in libro suo, & si quæ-
ratur ab eo aliquid ex ipsis, responderet per falsitatem. Et si comprobetur ei, defendit per cauillationem & similitudines vanas. Veruntamen si sit magnæ rationis in scientia, & aperti fuerint tropi mihi eorum occulti, & manifestum est mihi quod occultauerunt, & hoc apprehēdi per scientiam, debeo recte hoc appropinquare intellectu
Qui successorum meorum, sermonibus in aperto velatis, significantibus intellectum occultum, & velatum, vt hoc sit apertum, & celatum. Est autem apertum studiosis sapientibus & intelligentibus, & inuestigantibus, celatum autem minus intelligentibus, quod nisi fecero non manifestabo industriam meam præ cæteris, & erunt dicta mea tanquam proposita sunt, sicut proponunt ignorantes propter quod feci sic, & Deus aperiat tibi quod restat ex meis Carminibus, & verisimilibus, & libris meis, scilicet libro clauis sapientiæ
maio-

maioris, & hoc magna sua gratia & largitate. Reuertar igitur ad complementum intentionis nostræ in verbis super his figuris, & non prætermittam exponere imagines, quas descripsi in carmine meo, licet illud modicum comprehendit modos, quos intendit sapiens, & imagines illas & figuras. Iterum conuersus quia scio quod sufficit tibi, id, quod aperui in isto & appropriaui hanc partem istius libri mei, in expositione aquæ diuinæ, foliatæ, mundæ, & terræ stellatæ, & abbreviaui expositionem paucis verbis, & sufficientibus. Et hoc sicut præcessit mentio eius in expositione figurarum carminis mei, quod sic incipit: Epistola Solis ad Lunam crescentem &c. Et sunt multi versus, Feci tamen illud carmē determinatum habens minores inuentiones imaginum, & mirabilium quæ continet, & illud est per se non indigēs expositione alia, q̄ sic incipit. Et in domo Hamuelis mansio, &c. Et sunt centum versus & vnus, & præter hæc carmina quæ legisti, & locutus sum tibi, quod sufficit in omnib. istis, est vnus modus. Veruntamen, alia indigent aliis, redit sermo ad locum suum. Similiter dictum est, sicut prædixi in corpore, & corporibus, sed quod tibi
expla-

explanaui in spiritibus, & spiritum, & in
 anima, & in animabus, & est vnum corpus
 & partitur, & tunc dicitur duo corpora,
 scilicet partes, sed prius est vnum ex vno.
 Qui autē dixerit aliud ignorat scientiam,
 quia nescit corpus, nec corpora, nec spiritum,
 nec spiritus, nec animā, nec animas,
 nec cognoscit lapidem, nec ex quo est, nec
 percipit ordinem operis aliquo modo. Et
 causa est, quia ex parte illarum qualibet
 falsaturarum, incorporatum est corpus
 vnum. Propter quod similiter dixerunt
 corpus vnum, & corpora, & propter hoc
 habent esse ex illis spiritibus & animis, sci-
 licet vnde occupantur in præparatione
 sulphuris eorum, & in sublimatione arse-
 nicorum suorum combustibilium, & cor-
 ruptibilium. Sed manifestum est quod
 audiunt, & nudum quod legunt. Cogno-
 scunt enim illa, veritatem ignorantes, sul-
 phur vero & sulphura, & Auripigmētum,
 & Auripigmenta, & Zaindick. Omnia il-
 la sunt nomina aquæ diuinæ foliatæ, cuius
 dealbatio, est præparatio eius per sublima-
 tionem, quæ est distillatio, donec fiat alba,
 lucida in qua non sint sordes, hæc est deal-
 batio sulphuris & sublimatio Zertuck, &
 ablutio corporis, & reductio aquæ super
 illud

illud tamdiu, donec non remaneat in eo
aliquid ex anima, quæ est tinctura, quod
non ascendit eum ipso spiritu. Cumque
acceperis animas, & anima fuerit in ista
aqua, & non remanserit in corpore ex ea,
tunc abluisti corpus à sordibus, & innuisti
per hoc totam extractionem animæ totius
ab eo, ut liberetur cinis à cinere mundus,
in quo non sit pinguedo, quæ prohibeat
ipsam ab operatione. Et scito quod qui-
cunque percipit scientiam suo modo, non
latebit ipsum dictum expositionis meæ, &
maxime ad quem peruenerunt libri mei,
& intellexerit eos. Et Deus sit testis super
nos, ut nō prohibeatis eos ab his, qui sunt
digni ex sermonibus nostris, & nō expan-
datis eos indignis. Inique enim agitis con-
tra scientiam & merebimini pœnas ab eo
cuius nomen glorificetur in infinitum.
Commisssa est enim vobis hæc scientia, ut
subueniatis fratribus vestris, & pauperibus,
& Deus retribuet vobis quod bene agitis.

Memoratus sum in hoc libro quod Lu-
na plena quæ est ex his figuris, est radix
omnium. Ex ipsa extractæ sunt res, per
hoc significatur aqua, quia Luna domina-
tur omnib. humorib. & est domina aquæ,
& duæ aquæ extractæ sunt de ea, & sunt duo
fumi,

fumi, de quibus facit intentionem Hermes, & dicit. Descendit fumus superior ad inferiorem, & concipit fumus à fumo, & ex aliis non subsistunt creaturæ. Intellige hunc modum, & ex his tibi cum tribus sororibus aquarum mentio præcessit extractæ sunt omnes res. Et res sunt quæ nominantur sulphur, & flores spinarum, & flos omnis spinæ, & tincturæ, & fermenta. Et hoc totum post imbibitionem, & ingressum trium imbibitionū priorum, quas nominant salsaturas, & post fixationem eorum in lapide, qui est desponsatus & coagulatus cum eis, videlicet cum masculo, & postquā totum dealbarum est cum his tribus desponsatis, dixit Annamos solummodo non addens quartam. Item dixit: Viemon. Cum perfeceris tria, non timeas ab operatione sua fixationem. Et idem dixit Aros regi. Si diminuta fuerit palma digito vno, diminuetur potentia. Intendunt per hoc vt non diminuatur in coagulatione aliquid, ex his videlicet quinque quæ sunt duo, masculus & fœmina, & tres imbibitiones, de quibus iterum dixit Aros:

Si diminuta fuerit palma digito vno, erit sanguis tantum diminutus. Cum autem
coagu-

coagulum fuerit
tur mare sapie
ter miltibulum
ter duorum fum
ipia trahitur con
re suo. Et ipia e
dixi Viemon:
hoc est, est vili
quia si diceretur
apparet ei esse fa
euenit non mag
aciner. Sicut e
hendit duos in un
alban masculum
nominauerunt
ex eis sine alia
opus suum. T
narum, secunda
am, & ipia iung
tam. Et hæc qui
runt, & colligunt
est sapientium
sicut domus cu
& recto. Ex hæc
falsi, & est Abar
tum, typicum,
gregem iunt pote
quam animalia

coagulatum fuerit totum, tunc nominatur mare sapientum. Et hæc terra est mater mirabilium, & mater cœlorum, & mater duorum finium, & est totum, & ex ipsa trahitur totum, quo indigent in opere suo. Et ipsa est Cinis animatus, de quo dixit Viemon: Proiicitur in sterquiliniis, hoc est, est vile in oculis omnis ignorantis, quia si diceretur ei, hæc est scientia & opus, apparet ei esse falsum, & iste sensus eorum, euēnit toti magnesiæ & cineri extracto à cinere. Scito ergo modum qui apprehendit duo in vnum, & hæc tria quæ dealbant masculum & feminam, sunt quæ nominauerunt tres terras. Nec sufficit vna ex eis sine alia, habet enim quæq; illarum opus suum. Terra prima est terra margaritarum, secunda foliorum, tertia est terra auri, & ipsa tingit Elixir, & Elixir tingit eam. Et hæc quique cum congregata fuerint, & colligata, sunt vnum, quod lapis est sapientum naturalis, perfectus. Et est sicut domus cum suis quatuor parietibus & tecto. Et hæc est magnesia alba vera, non falsa, & est Abarnahas perfectum, occultum, typicum, hæc est aqua in qua congregata sunt potentia, albedo, & rubedo, quam assimulauerunt ovo, propter albedinem

nem eius manifestā & ficcitatem, in cuius occulto est rubedo. Et hæc albedo quam assimilant ouo, circundat quicquid est in eo, quo indiget præparator, sicut cortex oui circundat album, & vitellum totum, quo indiget pullus. Et hunc lapidem nominauerunt omnem rem, & dixerunt: Scientia nostra illa est in omni re, & hoc est ex sophisnatibus eorum, propter homines. Vnde homines consumpserunt pecunias suas & sensum, & laborauerunt totaliter in præparatione vniuscuiusque rei, quam opinati sunt præsumptione, & ignorantes æstimauerunt lapidem esse in omni re, quam præparant. Vnde & vnusquisque præparat illud quod opinatur, & cadit æstimatio eius fallax super eo.

Certum est autem, quod scientia est in omni re præparationem habente, sicut demonstravi in plurib. locis librorum meorum. Et intentio eorum in hoc est, vt lapis eorum quem nominauerunt omnem rem, habet enim in se totum quo indiget, ex corpore, ex sole, ex aquis, ex spiritibus, & animabus, & tincturis. Et hic lapis est aurum, & est mater auri, quia generat aurum, & ex ipso est draco, qui comedit caudam suam. Et ex ipso trahuntur mures, & ascen-

dunt

dunt nubes & pluunt pluuię super terram,
& ex ipso prodeunt flores, & tincturę.
Hęc aqua facit omnia opera, & eius mi-
rabilia sunt maiora, quam dicuntur, in
ascensione eius ad aera, vel superiora tha-
lami, & fiunt ibi flores, & ideo assimula-
uerunt ipsam floribus, quia flores arboris,
& spinarum generantur & apparent in ca-
cumine & extremitate eorum superiori.

Draco autem est aqua diuina & cauda
eius est sal eius, & est cinis qui est in cine-
re. Et de illo cinere ascendit pluuiā viua, &
viniſicans, quę descendit de cęlo post ex-
altationem eius ad illud, & peruenit ad il-
lum virtus superior, & inferior per attra-
ctionem aeris. Cumque descenderit super
terram, viuificabit eam post mortem eius,
& viuet per eam, quicquid est in ea. Et per
omnia illa significant hunc lapidem, & ex
eo prodeunt omnia illa.

Et hic est lapis albus de quo dixit Rosi-
nus: Scitote quod si feceritis corp^o album,
recipite per id modum operis sui, & relin-
quite illud in quo estis. Et de hoc lapide di-
xit Philosophus. Est lapis, & non lapis, hic
est lapis quem assimulauit Aros sapiens,
lapidi vel Aquilę. Est enim lapis Aquilę,
lapis cognitus, & est lapis in cuius ventre

est lapis, qui moritur, per quam significat aquam ascendentem, & cinerem extractum à cinere. Similiter est lapis in cuius ventre est lapis, qui moritur, quem cum soluerunt, prodit ex eo aqua sua, quæ erat congelata in eo & moritur ascendendo & exaltando ad aera. Significant per hoc spiritum & animam, qui est in ventre eius, & hic est lapis in cuius ventre est lapis, & remanet fex ex aqua, & exiit illud ascendens immobile. Deinde apparet ex ea præter animas, frater eius, qui est Cinis cineris, quem nominant mare coagulum, coagulans aquam eorum in terra eorum. Et de illo dixit Calid filius Isid. Nisi esset fermentum, non coaguletur aqua massæ, Magnifica hunc cinerem, cum hic est fermentum auri vulgi, & filiorum eorum. Et hoc est fermentum aquæ eorum, & aqua eorum est aurum, & est fermentum corporum, ad quem reduxerunt eam. Et cinis est fermentum aquæ, quæ est aurum eorum. Ideoque nominauerunt hunc cinerem fermentum fermenti, per illud vigorant aquam suam magna potentia. Et dixit Rosinus. Si fuderitis corpus albū &c. non intendit hic per fusionem, ignis fusionem, sed significat solutionem eius, ut fiat

fiat argen-
res em-
Argore-
qui habet-
ipsum mol-
cipe corpus
& factum est
quod fugat
post Deum
extradum ex
sophorum, &
quia ascendit
& hoc corpus
in de alburum
eius de quo
presentes non
cum auro, &
lapis eorum
mus. Ex illo
prodit aurum, &
res, qui sunt æ-
Alkides. Acce-
altareas ad ali-
a cacumine suo-
et ad radices su-
manifesta, in qu-
obscuras. Veru-
que ius. Per mo-

fiat argentum viuum, & extrahentur flores eius ab eo. Et hic est lapis de quo dixit Argos regi. O si cognoscerent aurifabri, quid haberent operis, lucrarentur per ipsum multum. Item Maria dixit in eo. Recipe corpus magnesiæ quod dealbatum est, & factum est simile foliis, quia ipsum est, quod fugat paupertatem, quia non habet post Deum aliam medicinam. Et aurum extractum ex hoc lapide, est aurum Philosophorum, & est tinctura quæ est animata, quia ascendit spiritus ad custodē altiore, & hoc corpus album nominant, cum fuerit dealbatum aurum, post denigrationem eius, de quo Calid filius Isid. Præteriti, nec præsentēs non possunt tingere aurum, nisi cum auro, & hoc quod non est aurum, sed lapis eorum tingens, quem memorati sumus. Ex illo enim corpore generatum prodit aurum, & de isto auro crescunt flores, qui sunt aer subtiliatus. Dixit sapiens Alkides. Accipe res à mineris suis, & exaltare eas ad altiora loca sua, & mitte eas à cacumine suorum montium, & reducite eas ad radices suas, & hæc sunt verba sua manifesta, in quibus non est inuidia, nec obscuritas. Veruntamen nō nominant res quæ sunt. Per montes autē significant curbitas

cucurbitas & cacumina montium alembicū. Vere autem est secundum similitudinem, recipere aquam illorum per alembicum inuentam. Reducere vero super radices, est super hoc à quo prodierunt. Et nominavit cucurbitas, montes, quod in montibus solent minere auri & argenti esse, & in his montibus qui sunt cucurbitæ, generatur aurum eorum, & argentum, & in ipsis sit, & illæ sunt mineræ foliorum & aurorum, & in ipsis manifestant eam præparationibus, & hoc totum est secundum similitudinem, & est amicabile & pulchra similitudo, nec vult per montes homines, nec intendit per altiora loca sua capita hominū, nec quod de ipsis metitur sicut capilli, sicut dixerūt quidam glossatores, qui recesserunt à veritate, & laborauerunt in capillis, & cōsumpserunt pecuniam suam, & dies suas, in inquisitione vanitatis. Sed scientia est dignior, altior, & nobilior quā id quod opinati sunt, & peruenierunt homines quos vides per falsas opiniones ad vanitatem. Et similiter quicunq; dixerunt, quod hæc ars est ex ouis, vngulis animalium, vrina, sanguine, felle, spermate, & similibus & aliis etiam mineralib. diminutis combustilibus, corruptibilibus & nihil ve-

hil venientibus, falsi sunt, postquam sciuerunt, quod sit scientia perfecta magni precii, & quod est secretum Dei gloriosi, & sublimis, magnum, & multitudo multitudinis, & quæ inspirata est à Deo Philosophis suis, & electis, & in eum credentibus, & est dignius quam est in mundo, & nihil comparatur ei, & est soror Philosophiæ, & habuit esse à Deo per inspirationem. Postquam sciuerunt hoc, dixerunt, quod esset ex capillis & ouis, arsenicis, & sulphuribus, & rebus immundis & sordidis, ita quod quædam ex infirmitate suæ rationis fecerunt eam, & ex stercore & vrina, & hoc absit à sapientibus Dei gloriosi, & sublimis. Ego autem depictam vobis eam ostendam, sicut depinxit sapiens, & hæc figura depicta quasi figura duorum in vno. Et hoc est opus secundum, & est rubificatio. Et illa similiter ex quinque sunt tria cœlestia aerea, ignea, possibile est vt dicatur ex eis hoc. Tres vero superiores partes, est aqua duarum naturatum, & depinxerunt hanc aquam tertium, quia est tertium aquæ diuisæ, & est tertium eius ex iis, & ista tria denigrant folia eorum. Secundo quod est corpus secundum, & dealbat ipsum, & sex partes aliæ reseruantur ad rubrificandum

dum, & demonstrauerunt, quod tertium
 aquæ sunt tres partes, per illud quod de-
 pinxerunt, sicut vidisti, quod habet tres
 naturas, id est aquam, aerem, & ignem, &
 per hoc ostenderunt, quod est vnum, in
 quo sunt tria, & mundus inferior terreus
 est terra ex duobus corporibus, & aqua ex
 duobus naturis, per hoc intendit sapiens
 animam, & spiritum animam ferentes.
 Dicunt enim, quod spiritus est locus ani-
 mæ, & est aqua quæ extrahit hanc natu-
 ram à corporibus suis, & anima est tinctu-
 ra soluta, & portata in ea sicut portatur
 tinctura tinctorum nostrorum in aqua sua
 qua tingunt. In aqua sunt tincturæ eorum,
 quæ aqua tingitur & extenditur in panno,
 & ex ipsa currit tinctura in panno. Deinde
 recedit aqua per siccationem, & remanet
 tinctura in panno. Similiter est aqua sapien-
 tum, in qua portatur tinctura eorū quam
 videt, aquam in qua est tinctura reducunt
 super terram suam albam, benedictam, si-
 tientem, quam assimilauerunt panno, &
 currit aqua illorum in terra eorum, & ex-
 tenditur totaliter in illa, cū qua currit tin-
 ctura illorum, quam vocauerunt animam,
 quam etiam vocauit Hermes aurum, cum
 dixit: Seminare aurū, in terram albā folia-
 ram,

cam, significauit hanc tincturā, & assimulauerunt florib. spinarū, & nominauerunt eam crocū, & Effer. Et hæc terra tingit, & remanet anima, q̄ est tinctura, in corpore, in quo manifestauit tincturā suam, & pulchritudinis. Est. n. fumus subtilis in sensibus, & nō apparet nisi effectus eius in corpore, & actus eius manifestatione coloris, & est ignis, & ex igne est. hoc est generatur ex igne, & nutritur, & est filia ignis, propter quod oportet reduci ad ignem, nec timet ignem, sicut reducitur puer ad vbera matris suæ, & hæc omnia ostendi tibi depicta, sicut ordinauit ea sapiens. Hoc autem quod memorauit tibi, est intellectus dicti eorum, terra ex duobus corporibus, & aqua ex duabus naturis, & opus albi, & rubei, est opus vnum, licet nominauerunt ea duo opera. Nonne vides hoc opus primum, constat ex quinque quorum tria sunt superius, & duo inferius. Ita quod albi opus est medietas operis, & est primum opus. Opus vero rubei, est medietas secunda, & totum est vnū opus, licet nominauerunt duo opera, sicut prædixi secundum q̄ ordinauit sapiens, & ego exposui id tibi, & primum opus quod omne præcedit opus, est extractio tincturarum pro

istis duob. operibus, quæ sunt opus vnum,
& duo pro vno, super quod non ingreditur
aliquid alienū ab eo & est ignis. Operatur
enim operatione ignis. Dixit autem
Hermes. Omne subtile ingreditur in omne
grossum. Intendit per hoc dictum suum,
ingressionem aquæ eorum in corpus eorum,
& reseruat corpus illud, & viuificabitur
post mortē suam in vitam sempiternam.
Recommenda igitur memoriæ verba à me
prolata, quorum intellectum aperui, per ea
quæ tibi demonstraui, & magnifica scientiam,
qui enim spernit scientiam, spernit illum
dominus gloriosus, & sublimis, & decora
conscientiam tuam, & multiplica preces
magistro tuo. Respexisti enim ad hæc
secreta magna, nobilia, quæ latent omnes
homines, in quorum tenebris sunt, & fuerunt
eorum intelligentiæ, donec manifestauit ea
Philosophus filius Hamuel Zadith, & extra-
xit à fundo eorum margaritas preciosas,
& ostendit tibi manifeste & aperte hoc
secretum celatum, quod appropriauit do-
minus gloriosus, huic lapidi vili, & inpre-
ciabili, & est preciosius quod est in mun-
do, & vilius. Et similiter quod preciosius
est, quod est in mundo ex vestibus, est seri-
cum

eum ex vermibus & mel in quo est sanitas. Sanitas enim hominum est ex apibus, & margaritæ ex cunctis extrahuntur. Et homo, qui est dignius quod est in mundo, est ex spermate. Et verba Hermetis quæ audistis in hoc dicto, assimilantur dicto sapientis in assignatione lapidis eorum, & verba eorum omnia sunt eadem, & pars parti est propinqua. Et hoc iam præcessit, cum dixit: Accipite res cum mineris suis, & exaltate ea ad altiora loca sua, & merite eas à cacumine montium eorum, & reducite easdem ad radices suas, & ex his, quæ iam præcesserunt ex ipso. Et est idem intellectus cum dicto Mariæ. Est rex, qui de terra prodiit, & de cælo descendit. Itaque intellectus verborum suorum est, & innuit ad idem, licet diuersæ sint voces eorum, in nominibus, & assignationibus, & similitudinibus & iudiciis, & parabolis. Et per omnia illa significant lapidem suum, & ad ipsum innuit, & ego ostendi tibi modum, quo poterit tibi veritas aperiri. Et scito, quod non potest esse quin verba explicentur in his libris. Et hoc est propter multipliciter auctoritatum sapientum, ut intelligas hoc acutum. Habeas sensum seu intellectum, & ingenium, & insipiens

exercetur. Tu autem cum perceperis intellectus verborum sapientum, liberaberis à tenebris, & ingressione in errorē. Quod si non poteris ex libris eorū intentionem tuam adipisci, ex eo quod intellectus tuus non percipit hoc, nec cognoscis lapidē. Iam demonstrauerunt tibi modum manifeste, & per prohibitionē à reb. vanis, vnde lucratus es multum, & redemisti pecuniam tuam, ne expendatur in vanum. Et hæc est magna vtilitas. Et si intellexeris ambulasti in lumine lucente, & in luce corruscante. Et ego replicabo tibi verba eorum, in aqua spirituali, quæ est alba. Et hoc est, q̄ docet interrogare, ne deuier interrogantem, & ne dubites, cum audis eos dicentes flores, vel tincturas, aquam albam, vel aquam rubeam, quæ aqua alba est, ad dealbandū, & aqua rubra ad rubificandū. Ne igitur æstimes q̄ rubea in manifesto sit. Sed est rubea in effectū, quia color eius qui est rubedo, latet in occulto eius, & hoc demonstrabo tibi ex verbis sapientum, vt addatur tibi rectitudo super hoc, q̄ prædixi tibi. Quod autem dicunt aqua alba ad dealbandum, significant per hoc tres partes, & nominauerūt duo opera, sc. Lunar e & Solare, primū est Lunare, & hoc est abluere, & dealbare

Di
bare in pure
dealbandu
Secundum est
& coagulare
benedictio, sicut
precessit anqu
ta est. & extra
que iam sulph
tum, & ingre
quo melleoril
to, quod est fer
corpus est cinis,
sufficienter exp
intelligentes
sophorum, co
bilibus, & arid
siccæ tinctura
in multo confu
minati sunt damna
qui in timore De
pius huius sece
tem eius videtur,
intra hunc, vt cog
sapientia à Deo
cuius nomen Do
benedictum, qui al
bus, & prouidentib
uit. Et sic sumunt di

bare in putrefactione, 70. diebus. Et hæc
dealbatio totius, & fuga tenebrarū ab eo.
Secundum est rubificare, & tingere totū,
& coagulare tincturas eorum in terra eorū
benedicta, scienti. Terra a. prima quam nō
præcessit aliquod opus liquefacta, & solu-
ta est, & extractæ sunt ab ea tincturæ suæ,
quæ sunt sulphura eius, & facta est ferme-
tum, & ingressa est super aliud corpus, cū
quo massatur illud corpus, cū alio fermento,
quod est fermentum fermenti. Et hoc
corpus est cinis, cuius operatio superius
sufficienter expressa est, vnde multi non
intelligentes hunc lapidem, nec dicta Phi-
losophorum, combustilibus. & corrupti-
bilibus, & aridis adhæserunt mineris, quæ
siccæ tincturam non habent, laborantes
inutiliter consumpserunt pecuniā, & da-
mnati sunt damno apparente. Tu autem,
qui in timore Dei studiosius fueris, & la-
pidis huius secretum apparentem virtu-
tem eius videbis, & inuenies spiritu altiss.
instructus, vt cognoscas, quoniam omnis
sapientia à Deo est, & cū ipso fuit semper,
cuius nomen Domini in seculum seculi
benedictum, qui abscondit hæc à sapienti-
bus, & prudentibus, & ea paruulis reuela-
uit. Et sic finiunt dicta Senioris.

INNO-

INNOMINATI PHILOSOPHI

EXPOSITIO

Tabula Chymicæ.

Decem Aquilæ, Sol & Luna, tres sphaeræ, & domus, & intus in domo cathedra, & in illa cathedra imago sapientis, quæ est locus artis, & tabula marmorea super genibus illius sapientis, diuisa in duo media in tabula illa cum quadam differentia, & super genibus illa, & digiti reflexi. Et duæ aues in vna sphaera, & multi hominum intuentes in illam imaginem, induti diuersis coloribus. Arcus in pedibus Aquilarum, Potentiam & fortitudinem illarum indicant, & ipsius originis à principio vsque ad finem. Per Aquilas substantiam volatilem intelligas. Cathedra significat locum operationis, & formam vasorum, quod est intus. Sol cum vno radio, consequenter cum duobus radiis, tertio Luna semiplena, semper cum duabus auibus redit in idem. Luna semiplena, quia quanto ex ea plena diminitur, tamen additur soli cum duobus radiis,

radiis, & hoc vsque ad terminum fermentaneum, & tunc ex duobus mediis fit totum. Sed modo veniamus ad illam tabulam diuisam per duo media. Et dico, quod non est dubium, quod quadrant, & reducant ad formam circularem, oportet diuidi per medium cum digitis suis, quod sunt tam rotundi, & tale erit vas operis, quia digiti illi sunt dilatatiores, rotundi ad quantitatem duor. digitorum, super althanor & alchanor. Habet scabellū vt vides in figura, propter hoc, vt facilius conseruatio argenti vini, fiat. Sed quomodo illæ duæ aues possunt esse in vna sphaera, debes intelligere, quod sphaera dicitur rotundum, & rotundum est figura cœlestis, & cœlum est diaphonum, & quantitas distantiae sit operatiua, sed propinquitas clarum facit, & est illius causa. Sed quomodo illæ duæ aues habent esse, vt vnius rostrum tendatur ad alterius caudam? Dicendum, quod homogeneæ sunt, & vnius naturæ, nec vna valet sine alia, sed vna est ex alia, & vna per magisterium perficit aliam, & artem ex ea, & sic per omnia, donec vtraque sit in sua origine, & tunc incipit fieri res magna. Sed quid de diuersis imaginibus intuentium intus thalamum & stantium? nisi diuer.

diuersos operantes arte, & nihil scientes, & mirantur de dictis Philosophorum, & de arte, cum apud eos non sit apprehensibilis, & ideo stupefacti sunt, vt dementes, & inflati, credentes esse impossibile, & hi sunt à dextris, & à sinistris intrantis, & dicuntur dextre & sinistre intrare quia aliqui sunt qui sciunt circa quid debent operari, sed nesciunt operationem. Sinistri sunt illi qui nihil habent in re, sed operantur ex contrariis veritati.

Sed quid de illis Philosophis & Magistro circa tectum? Dico quod illi fuerunt huius artis inuectores, & ille Magister compositor illius figuræ litteræ Hebræicæ. Per primum inuentorem Sem filium Noe intelligite, nec fuit primus Hermes, sed successor illius. Alio modo exponitur illa tabula marmorea extensa super genibus sapientis. Et quæ diuisa quadam linea per medium. Et dico quod illa tabula ostendit totum opus, & modum operationis scienti. Et in prima medietate à dextris ostenditur medietas operis, hoc est, operationis Alkysderam, & illa est operatio à principio vsque ad aduentum coniunctionis auis & auis. Et ista operatio diuiditur in duas operationes, sc. Solis cum vno radio,

dio, quæ operatio ostendit iam agens aliquid imprimere de sua virtute, & potentia in suum subiectum, siue passum, & in aquatione describitur Sol cum vno radio. Sed quando agentia aliquid imprimunt, scilicet formam, appellatur Sol, cum duobus radiis, quasi duplicata potentia, vel duplicatus effectus, respectu primi.

Sed quid de alia medietate à sinistris, vbi est Luna semiplena cum sphaera nigra, & alia sphaera cum duabus auibus? Dicendum est quod hoc ostendit quid sit de operatione post mortem Leonis, & quomodo resuscitatur, & quid sit de ratione animæ, & quid dicitur ratione corporis. Et in Luna semiplena ostenditur accidens inseparabile ipsius animæ, tanquam propria passio: Et semiplena, dicit in perfectionem. Sed sicut corpus viuens dependet ab anima, sic & semiplena Luna cum sphaera, dependet à Sole cum duobus radiis. Et quia dictum est, quod est de potentia ad fermentandum, incidunt in sphaeram cum duabus auibus, quarum vna apparet mortua, & in veritate mortua, & alia viua. Et viua attribuitur Lunæ semiplenæ, & mortua Soli cum duobus radiis, vel fermentaneo. Illæ duæ aues sic sunt colligatæ in vna sphaera

sphæra, quod rostrum vnius caudæ alterius est appensum, sic cauda colligatur rostro in eadem sphæra, quod tam cauda, quam rostrum propter indiuisiōem naturæ, & homogeneitatem vtriusque posse & virtus est eadem, nec vna præter alteram, nec altera præter alteram per se & in se. Et hoc ideo, quia quod est superius, est sicut quod est inferius. Et nonne vides quod aqua aquæ est homogenea, Et ego dico, quod fermentum panis, panis est, & sic fermentum auri, aurum est. Sed aurum nostrum, vt intelligas non est aurum vulgi, quod est propterea, quia aurum vulgi non habet tingere, nisi quantum in se est. Sed aurum nostrum quod est verificatum omni solutiōe, super omne passivum & est regula & regulans, & tingens, & tinctum, & hoc auis, & auis, nec auis & auis est hoc, sed ex aue & aue confurgit illa forma fermentanea fermentata. Et est ibi duplex fermentum scilicet fermentans, & illa est auis mortua, & fermentatum, & est auis viua. Et ex his duobus sequitur fermentum fermenti per excellētiā. Et illud est ex operibus magisterii, & super hoc gaudent Philosophi. Et sic in sinistra parte habemus Lunam semiplenam, & sphæram,

ram, & duas aues & sphæram. Et sic habemus totum numerum de tenente tabulam. Dicitur quod est Alchanor, & est locus præparationis, & digestionis, & actionis. Et talis est dispositio & forma illius, & hæc statua vt supra depicta apparet.

F I N I S.

HERMETIS

TRISMEGISTI

LIBER

De Compositione.

PRAEFATIO TRANSLATORIS

AD LECTOREM.

IN historiis diuinarum rerum, tres praclaros viros philosophos, quemlibet vocatum Hermetem, legimus. Horum primus Enoch ante diluuium fuit, qui angelis comitantibus, igneo curru in caelum abiit. Secundus autem Noe, qui in archa, Dei iussu, à diluuiò multarum aquarum saluus euasit. Eorum enim alteruter alio nomine Hermes, alio nomine vocatus est Mercurius, ad differentiam Hermetis, qui post diluuium regnauit in Aegypto. Hos introduximus, his enim tertius clarissimus vir, qui regali diademate decoratus, diu rex Aegypto imperauit, à trina virtute ter magnus dictus est. Ipsum namque ferunt Regem, Philosophum, atque Prophetam fuisse, qui & totius liberalis mechanicæque disciplina inuentor fertur extitisse. Ipsum Geber philosophus qui fuit Persarum rex, principem, Albertus vero magnus Alexandrum magnū esse

esse dicit. Ipsius sepulchrum in quo omnes mundi
 metalla aut mineralia literis scripta in tabula
 Zarath nominata reperisse fama est. Horum alii
 principem, postremus vero patrem omnium phi-
 losophorum, testatur fuisse. Omnes enim virtu-
 tum sectatores, hunc imitati sunt, huius nos cla-
 rissimi viri mirabilia gesta, cum non etiam te-
 nuitas ingenii nostri ad illa explicanda sufficiat,
 enarrare suscepimus. Illius tamen memoriam in
 huius libri prologo introducere valuimus, quod
 non modo huius libri, sed & scientia inuentor
 fuit. Hic enim liber diuinus, diuinitateq; plenus,
 qui lectitando, intellectum ex literis, & illas in-
 tellectui accommodauerit, vtriusque vita mo-
 dum, noui veterisque testamenti probationem
 reperiet. Extat adhuc liber, de verissima composi-
 tione que grace Alchymia, latine vero principa-
 lis scientia dicitur. Nec enim haftenus qua sit eius
 compositio, latinitas cognouit. In presenti autem
 sermone ex quo conficiatur hoc mirabile myste-
 rium clare patebit. Hermes & quam pluri-
 mi Philosophi ipsum imitantes, in libro de
 substantiarum commotione dicunt, & ipse in-
 quit, Alkimia est substantia corporea, ex vno &
 per vnum composita, praecipua per effectum & co-
 gnationem ad inuicem coniungens, modoque na-
 turali commissione, in melius genus conuertens.
 Nosque sequuti in tractatu hoc clarissime sapien-

ti pandemus. Et quamvis in nobis latinitas præmodica tenuæque sit ingenium, septem tractatus Hermetis sapientia triplicis, in arte vero ab omnibus insipientibus occultatos, de Arabico in latinum transferre conati sumus.

HER
TRI
D

HER-

spiratione habu
dere dignatus
indicare vim a
mini occasione
Ego autem nisi i
minatione, ob ab
tiz metuerem, n
facere, nec cu
lui vero debitu
tor fidei mihilar
Intellige filii
philosophorum
præter 4. ele
quæ sunt patientia

HERMETIS TRISMEGISTI

LIBER

*De Compositione
incipit.*

Caput Primum.

Ermes enim inquit: In tam longa ætate non destitui experiri, nec animæ à labore peperci, artem & scientiam hanc solius Dei viui inspiratione habui, qui mihi famulo suo pãdere dignatus est, verum rationabilibus iudicare vim arbitrando tribuit, sed nemini occasionem delinquendi reliquit. Ego autem nisi iudicii diem aut animæ damnationē, ob absconsonem huius scientiæ metuerem, nihil de hac scientia patefacere, nec cuiquam prophetisarem. Volo vero debitum fidelibus reddere, vti auctor fidei mihi largire dignatus est.

Intelligite filii sapientiam præteritorū philosophorum non corporaliter, nec imprudenter 4. elementorum scientiam, quæ sunt patientia suis rationibus, & cum

H 3

sua

sua abscondita operatione. Est n. eorū occulta operatio, nā nil agit nisi cōponatur, q̄a non perficitur nisi prius sui colores pagantur.

Scitote filii sapientum, quod priscorum philosophorum aqua est diuisio, quæ diuidit ipsam in alia 4. vnam duobus, & tria vni, quarum colori tertia pars est, humoris scilicet eum coagulantis, duæ vero tertiæ aquæ sunt, pondera sapientum? Accipe de humore vnciam vnam & dimidiam & de rubore meridionali, id est, anima solis 4. partem, id est vnciam mediam, & de seyre cytrino similiter vnciam dimidiam, & de auri pigmento dimidium, quæ sunt octo, id est, vnciæ tres. Scitote quod vitis sapientium in tribus extrahitur, eiusque vinum in fine triginta peragitur. Intelligite igitur operationem, decoctio ipsum diminuit, tinctura ipsum augmentat, quia Luna post quindecim dies diminuitur, & in tertio augmentatur. Hoc igitur est initium & finis. Ecce vobis exposui quod celatum fuerat, quoniam opus vobiscum & apud vos est, quod intus arripiens & permanens in terra vel in mari habere potes. Custodi igitur Arg. viuum, quod fit in intimis thalamis in quibus coagulatum est. Ipsum n. est argentum viuum, quod dicitur de terra
refi-

residua. Qui igitur verba mea nunc audit, ipse ab eo inquirat, qui nullius malefactoris opus iustificat, & nullum benefactorem premiis priuat. Quia omne q̄ celatū fuerat de hac scientia detexi, maximū arcanum & scientiam intellectum habentib. patefeci.

Scitote ergo rumoris inquisitores, & sapientiz filii, q̄ vultur sup montem existēs, elamat voce magna. Ego sum albus nigri, & rubens albi, & citrinus rubei, & certe veridicus sum. Et scitote quod caput artis est coru⁹, qui in nigredine noctis & claritate dici volat sine alis. Ex amaritudine in suo gutture existente coloratio accipitur à suo vero corpore rubor exiit, & de suo dorso mera aqua accipitur.

Intelligite ergo & donum Dei accipite, & ab omnib. insipientib. celate. De cauernis metallorum occukus est, qui lapis est venerabilis, colore splendidus, mens sublimis & mare patens. Ecce vobis exposui, Deo gratias agite, qui hanc scientiam vos docuit, gratos enim diligit. Ponite igitur eum in humido igne, & coquere facite, qui humoris calorem augmentat & incombustionis siccitatem necat, donec appareat radix, deinde rubedinē & partē leuē ab eo extrahite quousq; tertia pars remaneat.

Filii sapientum, philosophi hac de causa inuidi dicti sunt, non quod inuideant moratis, nec religiosis, nec legitimis aut sapientibus: verum ignaris, vitiosis, lege & benignitate carentibus, ne mali potentes fiant, ad peccata perpetranda, & inde philosophi sunt Deo reddituri rationem, nam omnes mali indigni sunt sapientia.

Scitote, quod hunc lapidem nomine voco, nam ipsum sceminam magnesiæ nūcuparunt, siue gallinā, siue quod saluam candidam, lac volatiliū, & cinerem incombustum, vt ab insipientibus, intellectu lege, benignitateque carentibus celent ipsum, quem tamen sapientibus vno noto nomine nominavi, qui est lapis sapientum. Conserua igitur in eo mare, ignē, & cœli volatile, ad momentum exitus. Deprecor autem vos omnes filios philosophorum, per nostrum benefactorem, donantem vobis suæ gratiæ decorem, vt nemini fatuo, ignaro, aut cuiquam inepto huius nomen pandatis. Nemo quicquam mihi tribuit, cui non reddiderim, quod ipse dederit, nec ipsum honorare destiti, & in hunc optimam significationem posui. Fili mi, hic lapis est celatus, multorum colorum, natusq; in vno colore, cognosci-

re

re illum & celate omnipotente concedente morbum maximum, tristitiam, omne monumentum & angustiam, eo euadetis, de tenebris ad lucem, de deserto ad habitaculum, & de angustia ad dilatationem ipsius auxilio venietis.

Cap. I I.

Fili mi ante omnia moneo te Deum timere, in quo est natus tuæ dispositionis, & adunatio cuiuslibet sequestrati. Fili quicquid audis, ratiocinare, non enim te puto ratione priuatum nec insipientem. Igitur meas adhortationes suscipe, & meditare, & sic cor tuum coapta, ac si exhortationum autor esses. Cui enim natura calida est, si frigidus fiet nō ei nocebit, similiter qui rationalis est, claudat à se hostium ignorantiam ne securus decipiatur. Fili accipe volatile, volans submergi, & diuide ipsum à sua rubigine quæ ipsum interficit: extrahe & repelle eam ab ipso, vt fiat vinum, ac si respondeat non volando in regionibus sed volans aperte contineat. Si enim extraxeris ab angustia post angustiam in diebus tibi noris ratione rex eris, conueniens comes tibi esset, & eris ei dominus superans eo decoratus.

H 5

Fili

Fili extrahe à radio suam umbram, & sordidū, eo quod nebule ei supereminent, coinquinant, & à luce retinent, quia angustia & sua rubedine comburitur. Fili accipe hunc ruborem aqua corruptū, quemadmodum ignis lator est cinis viuis, quem si ab eo semper aufers, quousque rubor tibi purificetur, fit tibi societas qua coalescit & in qua quiescit.

Fili carbonem vita extinctum redde aquæ 30. diebus tibi notis, proinde tu es rex coronatus quiescens super puteum, ab illo Auripigmento humore carente. Iam gauisa feci corda audientium sperantium in te, & oculos tuos te intuentes spe eius quod contines.

Fili notum habeas, quod aqua prius erat in aere, deinde in terra, redde tu quoque eam, ad superiora per suos meatus nō inepte eam muta, deinde spiritui suo rubeo priori collecto & parce eam coniungas.

Scito fili quod terræ nostræ vnguentum est sulphur, auripigmentum, sireth & colcothar quod est sulphur, auripigmentum, sulphura & similia quorū quodlibet est vilius altero in quib. diuersitas est: ex quibus etiam est vnguentū colle quod est pili vngues & sulphur, de quib. etiam est oleum petra-

petrarum & c.
tum, de quib.
sireth & quib.
rum, & nique
viorum omne
phura & corp
Amphius d
git, & contin
conexiones
fugit quæ co
fugientium co
Aluminis que
Fili inquit
ua est, in qua
ha minime tu
galline exting
ex quatuor ele
ta de composita
Scito fili, quod
subsidium est, &
in eo namque est
rum collatio, ac te
Filius ad Hiero
stro operi conuen
on terrenis? Ecce ille
quæ res terren
in lapidibus esse c
ram. Patet Non it

petrarum & cerebrum q̄ est auripigmentum, de quib. etiam est vnguis felium, q̄ est sireth, de quib. etiam est vnguentum alborum, & vnguentum duorum argendorum viutorum orientalium quæ venantur sulphura & corpora continent.

Amplius dico quod sulphur tingit & figit, & continetur, & est per tincturarum connexiones vnguenta autem tingunt & fugiunt quæ corpore continentur quod est fugientium coniunctio vnciæ sulphuris aluminatis quæque fugientia continent.

Fili inquisita dispositio à Philosophis vna est, in ovo nostro, hoc aut in ovo gallinæ minime inuenitur. Ne autem in ovo gallinæ extinguatur tanta sapientia diuina, ex quatuor elementis compositio cooptata & composita est.

Scito fili, quod in gallinæ ovo maximum subsidium est, & in natura propinquitas, in eo namq; est spiritualitas & elementorum collatio, ac terra natura aurum est.

Filius ad Hermetē inquit: Sulphura nostro operi conuenientia quæ sunt cœlestia an terrena? Et ille, quædam sunt cœlestia, quædā vero terrena. Filius: Pater, puto cor in superiorib. esse cælū in inferioribus terram. Pater: Non sic est, verū masculus est cælum

cœlum fœminæ & fœmina terra masculi. Fili pater, quid istorum est dignius altero an esse cœlum vel terram? Respondit, vterque altero indiget, mediocre enim propositum est præceptis. Ac si diceres, sapiens imperat omnib. hominib. Mediocris enim est melior, eo quod omnis natura cum sua coadunatur socia; Inuenimus in virtute sapientiæ quod mediocre coadunatur. At ille, Pater, quid illorum est mediocre? Vnicuique naturæ tria sunt duorum, primo utilis aqua, deinde vnguentum, inferius vero fex remanet. Draco autem in omnibus his habitat, eius autem domus sunt tenebræ & nigredo in eis, & per eam in aere ascendit, qui est eorū cœlum ex suo oriente, dum autem fumus eis permanet, non sunt perpetua. Sed ex aqua fumum deponere, & ex vnguento nigredinem, & ex fece mortem: Et habita dissolutione munere triumphali quo scilicet. possessores viuunt, scito Fili, quod vnguentum mediocre, quod est ignis, est medium inter fecē & aquam, & perscrutator aquæ, quia vnguenta & sulphura dicta sunt, quia inter ignē oleum & sulphur, proxima propinquitas est, quia quemadmodum ignis accendit, sic & sulphur.

Scito

Scito fili, quod omnes sapientiæ quæ sunt in mundo, huic meæ sapientiæ subditæ sunt. His in mirabilib, occultis elementis, artes casuum sunt, quas finita & consecuta est. Oportet igitur illum, qui introduci vult in hanc nostram occultam sapientiam, arrogantia vitium à se expellere, & pium, & probum & profundæ rationis esse, hominibus propinquum, sereni vultus, salutare diligenter, & sibi patientium arcanorum esse obseruantem.

Et hoc scias fili, nisi sciat mortificare, generationem inducere, spiritus viuificare, mundare, & lumen introducere, quousque bellentur, incolorentur & à maculis mudentur, velut à nigredine & tenebris, nihil scit nec ei perficitur: si autem hoc sciuerit, magnæ dignitatis erit, adeo ut reges ipsum venerentur. Hæc arcana fili, oportet nos custodire, & ab omnibus improbis & insipientibus celare.

Et scias fili, quod lapis noster ex pluribus rebus & variis coloribus, & ex quatuor coadunatus & compositus est elementis, quæ nos oportet diuidere, & per membra scindere, & artus sequestrare. partim mortificare in eo naturā quæ in eo est: aquam & ignem in eo habitantem custodire;

dire, qui ex quatuor elementis, & eorum
 aquas sua aqua continere: scil. quæ non est
 aqua forma, sed ignis, aquas ascendens &
 continens in vase sincero, & ne fugiant
 spiritus à corporibus: nam sic tangentes
 fiunt & permanentes: O benedicta aquina
 forma, pontica quæ elementa dissoluis.
 Oporteret aut nos cum hac aquina anima, vt
 formâ sulphuream possideam⁹, aceto no-
 stro eum miscere. Cum enim aqua po-
 tentia composi-ue soluitur, clavis resta-
 rationis est: Tunc ab eis mors & nigredo
 fugiunt & sapientia procedit.

Cap. III.

SCITO fili quod Philosophi nexibus ad
 pugnandum contra ignem vinculant
 roboratis, quia spiritus ablutis corpori-
 bus desiderant inesse, & ipsis gaudent. Ha-
 bitis autem ipsis, ipsos viuificant, & in eis
 habitant, & corpora eas continent, nec ab
 eis vnquam separantur. Tunc elementa
 mortua viuificantur, & corpora composi-
 ta tingunt, & alternantur, & mira opera
 permanentia operantur vt inquit Philoso-
 phus: O aquina forma permanens, rega-
 lium creatrix elementorum, quæ tuis fra-
 tribus regimine mediocri tinctura habita
 & iuncta quiescis: Lapis noster pretiosis-
 simus

simus in stercore eiectus est carissimus,
vilis & vilissimus, quia oportet nos duo si-
mul arg. viua mortificare & venerari, scil.
argen. viuum auripigmenti, & orientale
arg. viuum magnesiæ. O natura maxima
naturarum creatrix, quæ continet & sepa-
rat mediocria naturarum, cum lumine ve-
nit & cum lumine genita est, & quam te-
nebrosa nebula peperit quæ omnium ma-
ter est. Vbi autem regem nostrum coro-
natum filiæ nostræ rubæ ei cōiungemus,
& in leni igne nondum nocentibus, con-
cipiet & filium coniunctū & supereminen-
tem, quo igniculo permanentē cibatur illa
& viuit igne nostro. Cum autem dimittis
igné super folium sulphuris, intret super
illum terminus cordium, abluatur eo, &
eius coinquinatio extrahatur, tunc altera-
tur, & eius tinctura ex igne remanet rubea
vt carnes. Filius autem noster rex genitus,
sumit tincturam ex igne, illum vero mors
& mare & tenebræ fugiunt. Solis radios
Draco fugit, qui foramina obseruat, fi-
liusque noster mortuus viuet, rex ab i-
gne veniet, & coniugio gaudēbit, & oc-
cultas patebunt, & lac virginis dealbabi-
tur. Filius noster iam viuificatus fit bel-
lator ignis, & supereminens tincturis.

Filiis

filius enim est beneficiū & philosophiam habens. Venite filii sapientum, & nunc gaudeamus & simul lætemur, quia mors consummata est, & filius noster regnat, & iam rubea toga & chermes indutus est.

Cap. IV.

INtelligite filii sapientum, quod hic lapis clamat, protege me & protegā te, largiri vis mihi meum vt adiuuem te. Sol meus & radii mei sunt in me intimi. Luna vero propria lumen meum est omne lumen superans, & bona mea omnibus bonis meliora sunt, gaudium, lætitiā, gloriam, diuitias, & delitias intelligentibus largior, & quod inquirunt agnoscere & intelligere facio, ac diuina possidere. Ecce quod Philosophi de scientiis celaue-
runt literis septem scribitur, duas enim sequitur Alpha Yda, & librum similiter sequitur Sol volens tamen dominare, artem custodire, iungere bubæ aquæ filium, qui est Iupiter, quod est occultum arcanum.

Auditores intelligite, & deinceps nostris vtamur opinionibus, & quæ scripsi subtilissima inuestigatione & contemplatione vobis demonstraui, quoddam vnum noui, nam quis intelligit quod sincera in-

uesti-

uestigatione & ratione inquitur? Ex homine non fit nisi quod ei simile est, & ex tauro idem? Et si quod animal cum aliena specie cubat, nascitur quod neutro simile est.

Iam Venus ait. Ego genero lumen, nec tenebræ meæ naturæ sunt, & nisi meum esset metallum siccum omnia corpora mei indigerent, quia ea liquefacio, & eorum rubiginem deleo, & substantiam extraho; Me igitur & fratri meo iunctis nihil melius ac venerabilius, Rex autem dominator, suis fratribus testantibus ait. Ego coronor & diademate ornor, & regno vestro induor, & cordibus lætitiā ingero, & ego vinctus vlnis & pectori meæ matris & substantiæ eius, continere & quiescere meam substantiam facio, & inuisibile ex visibili compono, tunc occultum apparebit, & omne quod Philosophi occultauerunt, ex nobis generabitur. Hæc verba, auditores, intelligite, custodite, meditamini, & nihil aliud inquirete. Homo à principio naturæ generatur, cuius viscera carnea sunt, & nō ex alio. In hac litera meditamini superflua vero respuite. Vnde dicit Philosophus, Borti fit ex citrino quod extrahitur ex nōdo rubeo, & non ex alio, quod si sit citri-

num, tua erit sapientia, non sit tibi cura si de rubeo extrahere non studeas. Ecce non circumscripsi, si intelligitis paulo minus patefeci.

Filii sapientum comburite corpus æris, nimio igne, & imbuet vos gratia quā quaeritis. Et facite quod fugiens nō volet à non fugiente. Et quod super ignē quiescat, licet sit ignis æstuans, & quod calore ignis æstuantis corrumpitur est cambar. Et scitote quod huius aquæ permanentis ars est æs eiusque tincturæ & nigredinis coloratio tunc in verum vertitur rubeum. Per Deum confiteor me non dixisse nisi veritatem: quod deuastantia sunt emendantia, & inde corruptio videtur in emendato, & inde emendatio apparebit, & vtrunque est signum artis.

Cap. V.

Flli quod ex coruo nascitur, huius artis est principium. Ecce circumscribendo dictum vobis obscuravi, & lumine priuavi, & hoc dissolutum, hoc iunctum, hoc proximum longissimum nuncupavi. Assate ergo ea, deinde coquite, in eo quod procedit à ventre equorum per 7. dies, vel 14. vel 21. Tunc fit Draco suas alas com-
medens

medens, & seipsum mortificans: hoc per-
fecto ponite in petia panni, & in igne fur-
ni, & ne exeat a vase diligentius custodite.
Et scitote quod tempora terræ sunt in a-
qua, & sit quousque ipsum ei superponas.
Eo igitur liquefacto & combusto, accipite
cerebrum eius & acerrimo terite aceto,
vel vrina puerorum, donec obscuretur.
Hoc peracto uiuit in putrefactione, fusca
nubes quæ in ipso erant, antequam mo-
reretur in suo corpore, conuertentur.
Reiteratus autem prout descripsi, iterum
moritur, & ut dixi inde uiuit. In eius autem
uita & in morte spiritibus utimur. Sicut
enim moritur spiritibus ablatis, sic resti-
tutis uiuificatur, & ipsis lætatur. Ad hoc
autem peruenientes, id quod quæritis af-
firmatione videbitis. Narro etiam vobis
lætificationis signa, & quod suum corpus
figit. Hac autem figuratione priores ve-
stri, quemadmodum ad propositum per-
uenerunt, ecce mortui sunt. Iam vobis
metam demonstraui, & peritis librum
aperui, occultas res celauit, sequestrata
continere feci, diuersas figuras coniunxi,
& spiritus sociavi. A Deo hoc munus ac-
cipite.

Cap. VI.

Oportet vos Deo gratias agere, qui omni sapienti ipsam largitur quæ de miseria & paupertate liberat nos omnibus eius substantiis probabilibus miraculis sum tentaturus & Deum suppliciter deprecaturus, vt dum viuimus ad eum perueniamus. Exinde filii Philosophorum vnguenta quæ retrahimus ex vnguibus, pilis, viridi æris, tragacantho, & ossibus in antiquorum libris sunt scripta.

Amplius, vnguenti, quod tincturas continet fugientia coagulat & sulphura decorat, dispositionem oportet nos exponere, & omnibus aliis perfectis vnguentis præferre. Scimus enim sui vasis preciositatem, & essentiam, quod diuinum sulphur nuncupatur, & aliis vnguentis figura quod est vnguentum occultum & sepultum cuius nulla videretur dispositio, & habitat in corpore suo sicut ignis in arboribus & lapidibus q̃ subtilissima arte & ingenio oportet nos extrahere absq; combustionem. Oportet autem nos duo sulphura ab aliis separare. Scito fili, quod qui differentiam non nouit, duo sulphura minus nouit: Non quod duo sulphura sunt quæ ex lapidum vnguento sublimantur ad tincturam complendam.

plendam.
mixturam
quod duo
quæ oportet
hibere. Ex
lum cum ter
est figura cu
aqua. Omni
exit de hoc
terium aut
quod aqua de
tribus sunt
ter ergo nec a
tem, ab vng
mortem de
Quo peritio
sophiam, &
tum,

O fili, Phil
septem qu
corum perfect
nec terra corru
tes deualtant, n
completo est ter
in caliditate frig
superiorum quicq

plendam. His autem duob. corpori commixtis fit perfectum corpus; Et sciendum quod duo sulphura tingunt sed fugiunt, quæ oportet optime separare & à fuga cohibere. Et scitote quod mediocriter cœlum cum terra iungitur. Mediocre autem est figura cum cœlo & cum terra quod est aqua. Omnium autem prima est aqua quæ exit de hoc lapide; secundum vero aurum; tertium autem fere & mediocre aurum, quod aqua & fece nobilius. In his autem tribus sunt fumus, nigredo & mors. Oportet ergo nos ab aqua fumum superexistentem, ab vnguento nigredinem & à fece mortem depellere, & hoc dissolutione. Quo peracto maximam habemus Philosophiam, & omnium secretorum secretum.

Cap. VII.

O Filii, Philosophorum corpora sunt septem, quorum primum est aurum eorum perfectissimum, rex & caput, quod nec terra corrumpit, nec res comburentes deuastant, nec aqua alterat, quia eius complexio est temperata, & natura directa in caliditate, frigiditate & humiditate, nec superfluum quicquam in eo est. Ideo philosophi

Philosophi ipsum prætulerunt & magnificauerunt dicentes aurum sic haberi in corporibus, sicut Sol in Stellis suo lumine est splendidior, eo enim Dei nutu, omne vegetabile omnis terre fructus perficitur: sic aurum omne corpus continet viuificat, quod Ixir fermentum est sine quo nequam perficitur.

Sicut enim pasta sine fermento fermentari non potest, sic cum corpus sublimaueris, mundaueris, & turpitudinem à fece separaueris, cum coniungere & simul miscere volueris, pone in eis fermentum, & aquam terram confice, donec Ixir fermentetur, & ut pasta fiat fermentum, ac si diceret, qualiter aurum fiat fermentum. Meditamini & videte vtrum rei fermentum fiat de alio quam de sua natura. Inspicite ergo quomodo fermentum non est, nisi de pasta ipsa. Et nota quod fermentum cōfectionem dealbat, combustionem vetat, tincturam ne fugiat continet, & corpora lætificat, & inuicem coniungi & ingredi facit. Et hic est clauis Philosophorum, & finis operum, & hac scientia corpora emendantur, & eorum opus Deo adiuuante peragitur. Negligentia vero & mala de eo opinione opera corrumpuntur, vnde

ferm

fermentum massę & coagulum lacti ad caseum & moscus in aromatibus. Certus aurei color & natura non est dulcedo, ideo de eo sericum constituimus quod est Ixir, & de eo constituimus encaustum quod scripsimus, & sigillo regis lutum tingimus, & in eo colorem cœli posuimus, qui se videntibus visum augmentat: Aurum ergo preciosissimus est lapis, carens maculis, temperatus quoque, nec ignis, nec aer, nec aqua, nec terra corrumpere potest fermentum vniuersale, cuncta rectificans temperata compositione, quod flauum, siue veri citrini coloris est. Aurum sapientum coctum & bene digestum ignea aqua Ixir conficit. Aurum enim sapientum est pendētius plumbo, quod est temperata compositione fermentum Ixir: & è contrario distemperatum distemperata compositione. Primum enim opus ex vegetabili fit, secundum ex animali in gallinæ ouo, maximum est subsidium & elementorum constantia, ac terra nostra aurum est, de eo omne sericum constituimus quod est fermentum Ixir.

VETERIS PHILOSOPHI
CONSILIVM CON-
iugii, seu*De Massa Solis & Luna*

LIBRI III.

INCIPIT PRIMVS LIBER CON-
sili coniugii, de massa Solis & Luna cum
suis Compendiis.

NON legitur à diuina munificentia
maius emanasse donum sapientia.
Vnde Hamuel, recommenda memoriae,
exorna conscientiam, magnifica scientiam.
Qui enim spernit scientiam, spernit
illum Deus sublimis & gloriosus: sapientes
vero & electi serui Dei, quorum vnus
post alium, hanc sibi hereditauit
sapientiam gratia & dono Dei, cuius
nomen Domini sit benedictum vt sibi
facerent memoriam perpetuam posteris,
de hac libros suos conscripserunt,
typicis & tropicis locutionibus
velatos. Nisi enim hanc scientiam
posteris descripsissent seculis obliuioni
dedita peruissent, sicut & domini eius mor-
tui

tui sunt. Sunt enim libri vasa memoriae, & fama perpetua sapientum. Ne autem hæc sapientia & donum Dei altissimi hilariter elargitum microcosmo ad interitum tenderet, Deo volente philosophi & prophetæ scientiarum domini, huius sapientiæ series in scripturis deposuerunt velatas, propter plures causas. Prima est Hamuelis in Seniore, ut attribuerent illam dom. glorioso, ut reuelaret illam cui vellet, & prohiberet illam à quo vellet. Nam ut dixit Morienus ad regem Calid: O bone rex, scire te conuenit, quod hoc magisterium nihil aliud est nisi secretum secretorum, & arcanum Dei altissimi & magni. Ipse enim hoc magisterium suis prophetis mandauit quorum animas in paradyso suo collocauit. Si autem sapientes, qui post illos fuerunt, suas dispositiones de qualitate vasis in quo conficerent non inuenissent, nunquam ad huius magisterii perfectionem peruenire potuissent, & in eodem libro postea alibi dicitur: & scire te conuenit, quod intentio omnis hominis, hanc scientiam puram & diuinam inquirentis, nihil aliud arbitrari debet nisi donum Dei altissimi, & magni, qui eam seruis suis commendat, cuius nomen sit benedictum. Se-

cunda causa est in libro luminum Rasis: postquam multa de dispositione artis docuisset, dicit: Quamuis omnia dilucide præmissa sunt, idoneum tamen arbitror, quamplurima sub ænigmatiſ specie inuolui. Si enim omnia prout se habent, vellem enodare, nullus vltra prudentiæ locus esset, cum insipiens sapienti æquaretur, nec sub circulo Solari vel Lunari, quisquam mortalium paupertate nouerca medias angustias deſleret. Tertia causa velationis huius scientiæ legitur, ne detur occasio malignandi prauis, hæc scientia occultatur in verbis obscuris, vnde bonis celari non debet. Dicit Assiduus, quidam ex philosophis Dominum timentes, non tam sublime, nec tam pretiosum hoc magisterium habuerunt. Immo opus suum patens & manifestum scribere voluerunt: sed expauescebant hæc agere, eo, quod mundum deleteret, & opus arandi & serendi plantarum periret. Ergo non frustra libros suos scripserunt velatos, nec euentui composuerunt. Quarta causa obscuritatis legitur in fine turbæ philosophorum, vbi dicitur: Nisi enim nomina multiplicarentur in hac arte nostra, sapientiam nostram pueri deriderent. Quinta causa

causa est Mundi philosophi in Turba, dicit enim: Si plebei venditores hanc mineram agnoscerent, non venderent eam vili precio. Arsuberes in eodem libro. Et si reges eam agnoscerent, non sinerent eam ad pauperes devenire.

Libri autem Philosophorum, quamquam obscuri, tamen valde utiles sunt ingeniosis hanc scientiam inquirentibus, quæ sine literarum cognitione haberi non potest. Vnde Pythagoras in Turba: Quanto plus libros legebam, tanto magis agnoscebam: Et Mirtiganus ad Horsoicum: Narrasti frater de argento viuo, & intus quod est magnesia, & iussisti libros philosophorum legi & experiri. Et Morienus ad Kalid regem dixit, quod iam diximus tu bene intellige, & intellectum memorie commenda, & iuxta suum ordinem illa dispone, & in eorum dispositione frequenter stude, quia eius frequens studium viam rectam tibi ostendit, ita ut eam videas, nec amplius à te celari possit.

Rasis in libro luminum: Cum ergo nostrorum statuum scripta omnia diligenter & serio pspexeris, si vniuersa ad propriam formam reducere studeas, voti nullatenus cessas.

cessabitur effectus. Propterea artifice summe videtur necessarium scrutari æstimare diligere: nam inquirendo & eliciendo libros nostros sic appetunt, quod amando repertos colligant & seruant. Nec in his alicuius temporis dispendium impendere te pigebit. Cui autem hæc tria deficiunt, nec librorum deliciis ditari merebitur. Hamuel commentator Senioris se excusans quod sapientiam suam in figuris descripsit, dixit: Propinquius est illud intellectui subtiliter prospicientis, & cognoscentis terminos sapientiæ, ex sermonibus typicis & obscuris, cum contulerit illos sermones illis imaginibus & figuris, vnum aperiet tibi reliquum, nec legitur aliquid super lapide occulto. Idem etiam commentator suadens libros legere suos diffuse loquitur, causam subiungens dicit: Ego autem vt portaretur memoria mea à posteris in ista arte, sedi solitarius considerans libros antiquorum, inquirens à quolibet nobiscum sedentibus, sciëntiam hanc inquirentibus: quos cum alloquerer, non intelligebant me, habebant enim præ manibus libros, qui describunt eis species & res vanas, quas noscunt, qui his occupantur. Et hæc sunt res quæ deteriorant occupantes

pantes & ipsi incumbunt suis commixtionibus deuiantes à veritate & ignorantia excæcati, quorum nullus ausus est exponere nec literam vnā ex dictis philosophorum. Est autem opus cum sapiens sim, & aperta mihi cætera sint & nouerim occulta, vt exponam verba sapientum, & perueniam per illam expositionem ad veritatis manifestationem: post eorum manifestationem, vt manifestaretur studentibus in illis, & aperirentur fastidientibus in illis & impatientibus, & sufficientiam habentibus in his, quæ præ manibus habent ex ignorantia. Sed cum non explano aliquid ex eis, erit liber meus tanquam ipsius sapientis, & verba mea, & verba sua vel illorum, & mihi attribui, quod est inconueniens, & dedecus illi qui hoc facit, quia appetit iactantiam. Veruntamen si fui cum magno labore in scientia, & aperti sunt mihi tropi illorum occulti, & manifestum est mihi quod occultauerunt, & apprehendi per scientiam quod occultauerunt, de eo hoc appropinquare intellectui successorū meorum, sermonibus in aperto velatis, significantibus intellectum occultum, & velatum, vt hoc sit occultum & velatum.

Est enim apertum studiosis & sapientibus

bus, & intelligentibus, & inuestigantibus; occultum autem insipientibus, quod nisi sic fecero non manifestabo industriam meam præ cæteris, & erunt dicta mea tanquam propositio sine demonstratione, quod non feci sic. Et scito, quod qui percipit scientiam vno modo, non latebunt ipsum dicta expositionis meæ, & maxime ad quos peruenierint libri mei. Et Deus sit mihi testis super vos, ut non prohibeatis eos, qui sunt digni ex fratribus nostris, & non pandatis ea indignis, alias indigne ageretur, & contra conscientiam & merebimini poenam à Deo, cuius nomen glorificetur.

Commisita enim est vobis hæc scientia, ut subueniatis fratribus nostris pauperibus, & Deus retribuet. O quantum est honoratum, ex his assignationibus & argumentis philosophorum per libros eorundem inquirendos. Hæc omnia dixit Senior. Ego inter sapientiæ amatores minimus ipsorum ex eo inuitatus quorum experientiam non attingo, ocium cupiens euitare fructum studii mei longinqui & laboris immensi, propter quod multis annis laboravi cum diligentia, & assiduitate quærendo & æstimando, & multas noctes insomnes duxi, degendo diebus multis.

Iam

Iam habito dono domini mei Dei consecutus, dignum duxi non solum intellectu, qui locus est specierum intelligibilium, verum scripturæ, quæ gazophylacium sapientiæ Dei est, fore mandandum, ne tanquam auarum possessorem & degenerem, me scientia dignaretur deponere, procuravi. Primo in laudem Dei, datoris scientiæ, & ad utilitatem fidelium eius. Hanc enim scientiam inquirentibus, necessarium est habere mentes purificatas Deo, cum sit donum & secretum secretorum Dei, & soror philosophiæ ac philosophorum, quia habet esse à Deo per inspirationem. Singulariter vero motus ut proprium munus habeat virtus societatis, non errantis sed vere existentis in intelligentia principiorum, & scientiarum, & conclusionum artis, per expositionem trium verborum & clavis sapientiæ maioris, volui specialis, declarare, ut multorum sapientium dubiam aciem mentis figat. Quia vero problema diuersorum philosophorum commutando exponere decreui, de viro artis & muliere eius: hunc librum consilium coniugii de massa Solis atque Lunæ, volui nuncupare. In quo prius de minera artis eloquar, exponendo secreta

secreta secretorum. Secundo de regimine eius. Tertio ponam carmen trecentorum versuum, & commentabor dicta philosophorum, & exponendo societati quicquid obscurauerunt pro posse suo, & celauerunt præ patribus & filiis, comprehendens in summa quod ipsi in multis passibus librorum expanderunt sepultum tropicis & typicis locutionibus & magnis obscuritatibus inuolutum. Sed quia lapis sapientum in cauernis planetarum occultatus est, id est, in definitione Solis & Lunæ & Planetarum reliquorum, ab iis ducam exordium.

PRIMA PARS HVIVS
libri.

SOL vt dicit Algazel est mundi oculus splendor firmamenti, pulchritudo cæli, orbium viator, fons totius caloris, planetarum rector, horarum diuisor, gratia & honor Dei. Luna vt ait idem, est cæli purpura, Solis sectatrix, nauigantium solamen, rotis nutritrix larga, prælagium tempestatis, domina humiditatis. Sol dicitur quasi super omnia lucens, Luna quasi luce lucens aliena, quia ipsa non lucet de se, sed omnem splendorem suum à Sole mutuatur.

ruat. Hermes, Sol etiam est dominus corporum & lapidū & est nobilior eis, quoniam est rex eorum & ipsorum copia, quod non corrumpit terra nec aqua, nec ignis, nec minuitur in igne, sed ignis ipsū rectificat & humectat, & non comburūt ipsum sulphura corrumpentia, quia natura ipsius est æqualis, clare & recte temperata, ppter quod extulerunt ipsum sapientes, & magnificauerunt ipsum, & posuerunt in ipso compositionē Elixir magni lapidis, quoniā est substantia æqualis permanens, fixa longitudine æternitatis. Hoc quidem Elixir est de complexionē substantiæ auri, quia est calidum & humidum, & est Elixir hoc in corporibus, sicut Sol in stellis, quare Sol est rex stellarū, & lumen earum, & per eum cōplentur res terræ ex plantis, fructibus & mineris. Er- enim retinet omne corpus, & retinetur ab eo, & est fermentum duorum Elixiriū albi & rubei, & non rectificantur nisi per ipsum, & non complentur per aliud, sicut pasta, quæ non cōpletur nisi per fermentum, & est hoc fermentum in Elixir, sicut coagulum in lacte, & sicut muscus in odore bono. Luna vero, sponsa Solis est coloris cœlestini, vicina complexioni solis

lis, & est domina humiditatis, ex qua cuncta procreantur adiutorio solis. Mercurius vero mercantium dominus est, qui aurum, & argentum, & gemmas latere volentia in luto mercatoribus adinuenit, & Mercurius est pars materiæ omnium metallorum, & est ex sicco terreo, & subtili, & humido vinctuoso, inadustibili, vehementer & optime vniuersaliter complexionato, nisi quod vergit ad humidum aquosum, unde ratione humidi humidantis fluit in frigido, quærens iter alienum, & fugit in igne. Et ratione humidi vinctuosi, inadustibilis, & vehementis complexionis non aduritur, sed in totum sublimatur.

Nam humidum vinctuosum motum ab igne, trahit secum subtile suum siccum omnino ita, quod post se nullas relinquit feces, & ratione sicci fluit globose, & non madidat illud, quod tangit, nec adhæret ratione vehementissimæ complexionis, & ex soliditate partium densarum priuatarum raritate ponderosum est, & super ipsam natant lapides, & metalla omnia, præter aurum, quod petit fundum. Ex quo elicere poteris maximum secretum, scilicet naturarum, symbolum & similitudinem

finem magnam: Et sciendum, quod Sol & Luna, & Mercurius digesta sunt calore temperato. Mars vero & Venus calore igneo, excedente temperiem adustiuam, & hic calor dicitur optesis. Calore vero molendesi, qui est defectiuus ac eius parte digeritur Iupiter & Saturnus. Et sciendum quod Mercurius purus, id est, optime complexionatus est in Sole & Luna, & seipsum soluiere reperitur, licet sit materia vel potius pars materiæ omnium aliorum. Et postquam ad suam speciem est productus naturæ beneficio, ratione suæ optimæ complexionis ultra corrumpi non potest, sed alia corruptibilia metalla ex eo habent generari. Contingit ex eo, quam diu est in fieri non in facto esse, scilicet digestionem, optesi & molendesi. Et ex his, & per hæc, quæ dicta sunt, præparauerunt sapientes lapidem suum de meliori minera, quam possunt inuenire. Vnde Geber, qui prima naturalia ignorauit, iam multum remotus est ab arte nostra, quia radicem non habet veram, super quam intentionem suam funder. Qui vero principia sciuerit naturæ & causas atque essentias, non tamen adeptus & consequutus est, verum finem & profectum artis huius oc-

cultissima, habet tamen faciliorem aditū,
& hic parum remotus est ab artis introitu:
Qui vero sciuerit omnia principia &
causas mineralium & generationis modū,
quæ ex intentione naturæ consistunt, pa-
rum quidem aufertur ab eo de operis
complemento, sine quibus non potest sci-
entia nostra perfici.

Lapis philosophorum est rex de cælo
descendens, cuius montes sunt argentei,
& riuuli aurei, & terra lapidis, & gemmæ
pretiosæ. Ecce iam omnes species artis e-
numeratæ sunt. Assiduus: Scito fili, quod
opus philosophorum & prophetarum
non fit nisi in solo argento viuo, quoniam
illis in omnibus rebus cogitantibus & ad
argenti viui scientiam peruenientibus,
nesciebant, quod argentum vivum acci-
pant, quo operantur. Ideoque in naturis
& in accidentibus, quæ omnia alterant,
cogitationem & complexionem iteraue-
runt. Cum autem super lapidem eorum
quieuerit intentio, & notum habuerint,
quod ex hoc lapide procedit argentum
vium, quod voluerunt quidam ex ipsis
valde celare, omnibus nominibus nomi-
nauerunt, & omni operi & rebus ipsum
assimilauerunt. Quidam vero tantum vno

no-

nomine quo
vel etc.
vium nomi
in eius parte
nominibus
xerunt cælo
lum & sum
quam quida
ouum & ga
magnetam,
stercore test
niti, quod h
vius parte reu
expolio in
Rab in humi
dam in vno
duobus, m
tribus, scilicet
scilicet aqua, te
quatuor scilicet
lum.
Sapientes
quinque elem
are philosophi
tuor elementa,
em & siccum, e
et calidus, nec frig
et, nullo alteri

nomine, quod est lapis: aquam vero ex eo, vel ex ea, vel ab eo extrahitur, argentum viuum nominauerunt, quod diuiserunt in duas partes, quas illos oportuit duobus nominibus nominare. Quidam enim dixerunt cœlum & terram: Quidam masculum & fœminam: Quidam lapidem & aquam: quidam spiritum & corpus: quidam ouum & gallum, quidam hominem & magnesiā, quidam vile ac charum, & stercore tectū, ad quod vix poterit perueniri, quod homines ac pueri in plateis & viis prætereunt, id est humidum, quorum expositio in sequentibus apparebit. Vnde Rasis in lumine luminum, sapientes quidam in vno scilicet humido, quidam in duobus, masculo & fœmina, quidam in tribus, scilicet, spiritu, anima & corpore, scilicet, aqua, terra & tinctura, quidam in quatuor scilicet elementis consistere volunt.

Sapientes tamen dicunt, quomodo quinque elementa ex radice vna, scilicet ære philosophico pullulant: scilicet quatuor elementa, calidum, frigidum, humidum & siccum, & quinta essentia, quæ nec est calida, nec frigida, nec humida, nec siccā, nullo alterius generis adueniente.

Nam & seipsum dissoluit, & coagulat seipsum, albescit & rubore decoratur, seipsum croceum facit & nigrum: præterea seipsum desponsat, id est, spondet vniri, quia natura naturæ congaudet propter vicinitatem, id est, proximitatem naturæ inter illa, & à seipso concipit, quia vnum est genus omnium illarum specierum, scilicet masculi & foeminæ, & spiritus Lunæ: & natura naturam vincit, & natura naturam continet, quousque finem operis acceleret.

Adomat, sciatis, quod non est nisi res vna, quæ patrem habet & matrem, & eius pater & mater eum nutriunt, atque pascunt, nec ipse à suo patre & matre in aliquo differre potest. Hermes, cuius pater est Sol, mater vero Luna. Et Assiduus, cuius mater est virgo & pater non concubuit, ergo est generatio casta. Et iterum Hermes dicit, non conuenit rei, nisi quod propinquus est ei ex natura: & statim adiunxit: Humiditas autem est ex dominio Solis.

Et dicit Dantinus: Quod omnis res artis huius, non est, nisi de eo & cum eo: quia omnis cinctura à suo simili procedit. Et Arctorienes etiam commemorat, quod

quod tres species ad totum magisterium
sufficiunt, scilicet, fumus albus, id est, vis
quinta, id est, aqua cœlestis: & leo viridis,
id est, æs Hermetis: & aqua fœtida, quæ est
mater omnium, ex qua & per quam, &
cum qua præparant ipsum in principio,
& in fine.

Has igitur species tres, & eius confe-
ctiones, nemini detegas: Sed stultis hoc
magisterium circa quamlibet aliam rem
quærere, & quærendo errare contingit,
quia ad eius perfectionem non perueni-
ent, donec Sol & Luna in vnum redigan-
tur corpus, quod nisi Deus voluerit, nun-
quam fiet. Et Aristoteles in Epistola ad A-
lexandrum dicit: Quod huius artis duo
sunt lapides principales, albus & rubeus,
mirabilis naturæ. Albus in occasu Solis
incipit apparere super facies aquarum,
abscondens se vsque ad mediam noctem,
& postea vergit in profundum. Rubeus
vero ex opposito operatur, quia incipit
ascendere super aquas in ortu Solis vsque
ad meridiem, & postea descendit in pro-
fundum. Et in alia Epistola dicit: Aqua in-
strumentalis in arte intelligitur esse duo-
rum, quorum vnum Soli, alterum Lunæ de-
putatur, & iam arcanum cœleste patefeci.

Et Kalid, in his duobus lapidibus, quos designauimus, est quatuor naturarum relictarum perfectio, quorum alter est vir, i.e. Sol, alter vero uxor, id est, Luna. Et Hamuel commentatur. Hæc est magnesia nobilis, quam commendauerunt omnes philosophi, quæ ex multis uocabulis una est res, & sunt duæ aquæ diuinæ, Lunaris scilicet & Solaris, nec una ex eis operatur sine alia.

Et Hermes dicit: Quod lapis esse, est secretum totum, & vita uniuscuiusque rei, & omnis homo indiget eo.

Et hæc est aqua, quæ est in tritico fermentum, & in oliua oleum, & in persicis gummi, & in omnibus arboribus fructus diuersi, & principium generationis hominis est ex ea, & est uiuum quod non moritur quamdiu mundus est, quia est caput mundi, id est, humor. Rasis in libro luminum, superuacue videtur tibi illud nominare & designare, quia nunquam à te recedit, quia si morieris tecum moritur, sed si interierit, cum ipso obibis mortem.

Et in eodem ipso libro de minerarum arte sic loquitur, sed diffusus est sermo, oleum quoque suscipiens colorem, id est, splendorem solare, ipsum sulphur est: ita eodem modo idem etiam est æs.

Ergo

De
Ergo Plato dicit
phur, sed non
æs, & non
omne oleum
Ergo Hermes
Solis & huius
quia omnis fructus
omnis calidus
Atque secundum
ab ipso oleum
ficcitatem terræ
actis est extractum
tur etiam opus
nem. Unde Theophrastus
fictum non fuit
illam, & ipsa est
nelligit, Ego autem
num facientes
te eas uenero, &
bene claudatur,
nem in opere
tem dicitur
quod prima nigra
& ex illa nigra
nigrum emundum
te non fugiens
deus belli. Textus
gredo quoque unum

Ergo Plato dicit, omne arg. viuum sulphur, sed non è conuerso, & omne aurum æs, & non omne æs aurum. Textus, sed omne oleum Soli comparatur atque auro. Ergo Hermes, Pinguedo est ex dominio Solis : & humiditas ex dominio Lunæ, quia omnis frigidi oleum est humiditas, & omnis calidi oleum est pinguedo. Textus, Atque secundario mortem respiciendo, ab ipso oleum exprimitur, sed propter siccitatem terræ postquam totus vapor æris est extractus in aqua sibi simili. Dicitur etiam opus mortis propter rubiginem. Vnde Theophilus, Dico vobis quod ferrū non fit rubiginosum nisi per aquam illam, & ipsa est quæ laminas tinxit. Et Donnellus, Ego autem dico vobis, sumite ferrum facientes inde tabulas postea aspergite eas veneno, & ponantur in vas cuius os bene claudatur, &c. Et propter nigredinem in opere primo & secundo apparentem dicitur Mars: Vnde Florus: Et scitote quod prima nigredo ex natura Martis est, & ex illa nigredine exortus est rubor qui nigrum emundauit, & pacem interfugiens & non fugiens ordinauit: Est enim Mars deus belli. Textus, quod aut fex id est, nigredo atque tinctura emittitur, aqua vo-

catur perpetua & incorruptibilis, fex ipsa dum nigrescit magnesiæ nomen usurpat. Glossa in Turba, Ablue donec exeat nigredo, quam quidam nummos vocauerunt. Et Gradino ait, Rebus artis nostræ semel contritis, & coctis, inuenietis nigredinem, & illud est plumbum sapientum, de quo dixerunt nummi nostri nigri sunt. Textus, Alba fex ipsa plumbum album nominatur id est stagnum. Ipsa quidem Mercurio ascribitur, & ipsa est oleum, quod cum digniori administratione præparata ipsum aurum viscosum & atramentum nominant & gummi rubicundum, & auripigmentum rubei sibi nomen assumit, quia est pinguedo auri & rota eius tinctura. Textus natura, quinta ipsa est Veneris, apud Philosophos, quæ nec calida nec frigida, nec humida, nec sicca est, sed medium. Ea etiam auripigmentum croceum & Iris pro multiplici eius colore dicitur. Est. n. lapis à quo procedit omnis color, ipsa est aqua perpetua, alba quidem quando prima candida apparet, tum etiam albumen oui, & acetum, aqua marina & almizadir, & similia his nomina attribuunt. Ex hac quidem aqua, & ex hoc corpore argentum viuum mutatur: Et sicut candor in rubeum se transformat.

mat: sic hoc
candido
dictum est
cem emat
no vel plumb
argenti optim
quod deince
possibile est
fess. sulphuris
ca nullo corp
ent ex aqua gr
mi que album
candore namq
& argentum
quidam con
mone sentit p
piens, Seruus
in rucem, &
granida, pep
progenitores, i
perit. Carni
corpore proce
tiatur. Glossa
tu oleo, id est
falsus est & illa
be argentum vi
figuandem Nar
rubea, ium com

mat: sic hoc oleum occulti & secretum in candido amplius argenti viui quod iā prædictum est totius operis exordium & radicem firmat, & cum perfectum fuerit stannum vel plumbo, vel æri supra positum, in argenti optimi speciem conuertit. Ipsum quoq; deinceps de auri tinctura produci possibile est; Et tandem rubescēte, oleum scil. sulphuris cum argento viuo, quod de candido corpore habet esse, despōlandum erit ex aqua æris candor & serenitas arg. viui quæ album efficit, & ipsa est rubea, post candorē namq; rubescit. Hoc itaq; oleum & argentum viuum in vnū redacta, vnum quiddam constituunt, vnde vetus & commune sentit prouerbiū & est sermo sapientis, Seruus rubicundus candidum duxit uxorem, & per conceptionem seminis grauida, peperit filium qui omnes suos progenitores, id est, Solem & Lunam superat. Cum igitur arg. viuum ex candido corpore procedit, oleo id est sulphuri sociatur. Glossa arg. viuum de argento sociatur oleo, id est pinguedini solari, quæ masculus est & illa fœmina. Textus: Etiam habet argentum viuum nomine alterius designandum. Nam quæ corpora candida & rubea, sunt commista vel admixta, totum hoc

hoc corpora quatuor nuncupamus. Sic igitur de arg. viuo in corpore magnesiæ, id est per corpus candidi & rubicundi solutum cognoscunt congelari. Etiam Hermes in libro ducatus qui est vnus de 7. dicit: Fiducia, in duabus rebus consistit, quibus tertium adiungitur, & est idē dictum quod prius. Et idem alibi dicit: Tres facies id est, spiritus vidi, ex vno patre natos, id est, vna progenie quia ipsorū est vnum genus, quarum vna est in igne, altera in aere, tertia in aqua. Quia, scilicet, Hamuel commentator senioris dicit: Est aqua vitæ triplex, quia est vnum in quo sunt, scilicet, aer, ignis & aqua in qua est anima exorta quam vocant aurum & vocant eam aquam diuinam. Textus, quas scilicet facies pater eorum coniunxit, pater, id est, genus vnum quia homogenea sunt, ideo symbola: & cum vidit eas esse coniunctas scilicet. naturas tres, quia sese congaudent, tunc vno ore locuti sunt, scilicet. illæ tres naturæ coniunctæ in aqua dicentes, eas quæ sitū quatuor elementorum naturas, scilicet. in terra, quia in corpore mortuo sunt quatuor, calidum, humidum, frigidum & siccum, & ista vniuntur per aquam illam quæ omnia operatur, scilicet. viuificat, mortificat calcinando

nando, & cetera soluit, & se cum terra coagulat. Textus; Quas sc. naturas 4. formicæ id est, nigredo in ventre terræ æris Philosophici prius eduxerunt in aquâ, quæ nec est calida, nec humida, nec frigida, nec siccata sed medium omnium incorruptibile, coniungens tincturas fixas. Et Lucas Philosophus: Comburite æs, id est, comburite argentum, & comburite aurum, quod non est nisi vnum combure, quia comburere est dealbare, scil. prima & secunda dealbatione. Et rubeū facere est viuificare, quod est vltimum operis. Et idem subiungit: definitio artis huius est, corporis liquefactio id est solutio in aquam, & animæ à corpore diuisio: animæ quoq; corpori suo mundo reassociatio. Æs enim nostrum habet animam & corpus sicut homo. Oporteret ergo dirui corpus, & animam separari ab eo, quod non penetraret corpus sed anima id est tinctura in aqua quæ est subtilis & tingens ipsum corpus, id est penetrat terram mortuam, & ita est corpus & anima in natura. Et subiungit pulchrum ænigma & obscurum, quod splendor Saturni, id est, nigredo solaris, quæ est spiritus eius & tinctura, dum scandit in aera, id est, dum resoluitur in vaporem aereum in aqua sua
ex qua

ex qua est prius non apparet nisi tenebrosus id est viger, & tunc nascitur proles Philosophorum. Textus: Mercurius id est stilbon quasi stillans bonum, radio solari id est splendori solis occurrit, vt coniungatur lumen lumini, & albificetur post summam nigredinem. Textus, & argen. viuum id est aqua viua virtute sua ignea, id est solari quę potentior est igne, corpus sc. mortuum viuificat, id est rubificat & perficit, id est figit. Pręterea de lapide isto impari Castis in Turba dicit: Si vultis ad perfectionem nummum nostrum, id est æs experiri, inspicite, si est æs impalpabilis id est munda & purgata à nigredine, sc. quod est oleum, quod quasi frustra desuper natate conspexeris, & congregatur & in aquam candidam conuersum fuerit: qđ si tale inueniatur, est aptum, quia aliter nō tingit. Rasis, Spiritus in corpora habet ingressus, cum adeo munda & purgata subiaceant. Et hæc radix præcipua est huius negotii. Sequitur, Et scitote quod si aliud quicquam præter æs nostrum & aquam nostram sumitis, & in aquam nostram rigatis nihil proficit: Si vero æs nostrum per aquam nostram rigatis veritatem inuenietis. Et subdit: Per æs nostrum & aquā nostram permanentem, Phi-

Philosophi significauerunt in hoc lapide, quem etiam lento igne coqui iusserunt, quæ utique duo sunt, & pis noster nummosus, scilicet ars & aqua, & sunt etiam id de quo dixerunt sapientes, quod natura natura letatur propter propinquitatem naturæ in illa duo, id est masculum & foeminam, ac aquam nostram, & est eiusdem naturæ, scilicet aqua illorum duorum id est Solis & Lunæ, inter quæ maxima consistit propinquitas quæ nisi esset, tam cito non conuerterentur scilicet in unum. Et Castis in Turba, Quod non existit ab homine nisi homo, nec ex volatili nisi volatile. Et natura non emendatur nisi per naturam. Ex ea quidem & non ex alia collitur ars, quam nisi capiatis, & rigatis non bene agitis. Iungite ergo masculum, id est Solem, filium scilicet sorori suæ, id est Lunæ odoriferæ, id est per odorem seu fumosam euaporationem & vobis artem ingignent: & nolite eis alienum iungere puluerem, nec rem aliam præter aquam suam. Et subdit, O quam preciosissima & mirifica est serui huius rubei, id est, Mercurii rubificati, natura, ipse enim est sine quo regimen operis stare non potest. Et dicit Lasam, Quod natura illa masculus est & foemina, & inuid

voca-

vocauerunt eam magnesiā, eo quod in eo est maximū arcanum. Et Asaracus, Qui veritatē vult consequi capiat Solis humorem & spiritū Lunæ, quia sulphur sulphure continetur & humiditas humiditate. Et Aruberes, sulphur sulphure, id est argentum viuū cum ære, omne enim arg. viuū sulphur est, sed ambo sulphura sunt incōbustibilia, & humiditas humiditate, id est, Mercurius humiditate eris. Et Cōstans dicit, Nihil aliud curate, nisi quomodo duo sunt arg. viua, scil. fixum in ære, & volatile fugiens in Mercurio. Et inuidus dicit, quod hoc sulphur id est, arg. viuū, consuevit fugere, & sublimatur sicut vapor.

Oportet enim alio arg. viuo sui generis id est, æris retinere, & fugā cohibere, quod si cum albo vel rubeo sulphure sui generis non misceatur, id est auro vel argēto, proculdubio fugiet. Argentum ergo viuū arg. viuo sui generis iungite, quo peractē maximū habetis arcanum. Et Parmenudius dimittite aquas & brodia, corpora & lapides, sed nūmos causate, & æs pro nigredine, & stannum pro liquefactione sumite, id est, fac tabulas, id est, folia de auro, & pro nigredine sumite, id est cum mercurio de nigrate & computreseite, & stannum pro

liquor

liquefactione sumite, id est, quādo videtis
iplum album totum, tunc est liquefactum,
id est in aquam conuersum subdit idē Par-
men. Dimittite sermones superfluos, & ac-
cipite arg. viuum id est aquā compositam,
& congelate eam in corpore magnesiæ, id
est, in tetra aquæ diuinæ, & fiet albū & ru-
beum; id est aurum & argētum. Et dicitur
lapis magnesiæ, quia secundum Pythago-
ram est res illa consequens socium suū,
sicut magnes ferrum. Quoniam sicut pro-
pinquitas magnetis est cum ferro, sic con-
similis est aquæ cum terra. Et sicut anima
cum corpore lætatur, sic natura quidem
cū natura sibi compari congāudet. Et Exi-
mius dicit, Dico vobis veraciter, quod non
est tinctura Veneris nisi in ære nostro. No-
lite ergo pecunias vestras in vanū consu-
mere, cordibus & animabus vestris tristi-
tiam inducendo; Et Hermes ait, Quod A-
zoth id est arg. viuum, & ignis putredinis,
qui est ignis sapientum, latonem, id est æs,
abluunt atq; mundificant, & eius obscuri-
tatē ab eo penitus eripiunt. Quod si ignis
modum recte disposueris, Azoth & ignis
in hac dispositione huius rei tibi sufficiūt.
Vnde Eiuo interfectior ait, Dealbate Lato-
nem id est æs, & non potest dealbari nisi

L

soluat.

Soluatur in Azoth, & libros rumpite ne
 corda vestra rumpantur. Et Dandinus in-
 quir, Laton quamuis prius sit rubeus, ta-
 men inutilis, sed si post rubedinē in album
 variatur nullum valebit. Et Hermes, In-
 primis est nigredo, & postea cum sale &
 anaton, id est igne & mercurio sequitur al-
 bedo, & in primis fuit rubeum & in ultimo
 album. Et supradicta nigredo omnino at-
 fertur & deinde veritur in rubeum, luci-
 dum nimis pulchrum. Et Marion dixit,
 quum Laton noster id est æs nostrum cum
 Ackibrie comburitur, id est cum sulphure
 nostro humido, albo incōbustibili, & mol-
 licies Azoth super ipsum funditur, ita vt
 fervor, id est pinguedo calida eius tollatur,
 tunc omnis obscuritas atq; nigredo ab illo
 aufertur. Humor enim in igne generat ni-
 gredinem quo humore digesto, sequitur
 albedo, sic est in proposito, Et cum in au-
 rum purissimum conuertitur, id est in co-
 lorem aureum in effectu nō aspectu, quia
 aurum viscosum & albū est in aspectu vel
 visu. Non igitur in vanum testimonia de
 minera artis ad loca adduxi diuersa. Quia
 dicit Morienes: Ego autem dico tibi, quod
 in specierum ponderibus nihil expendas
 & maxime in auri artificio. Quia si quid
 aliud

aliud ab hoc lapide quis in hoc magisterio
quæsierit assimilatur viro per scalas atque
gradus ascendere nitenti, q̄ cum nequirit
super faciem suam pronus in terrā cadit.

Et postea dicit, quod in hoc lapide sunt
quatuor elementa, & assimilatur mundo
& mundi cōpositioni, nec in mundo alius
lapis inuenitur qui huic assimiletur in ef-
fectu vel natura. Quicumq; aut̄ alium lapi-
dē ab hoc magisterio quæsierit, eius opera
omnia frustabuntur. Hamuel, iam dem o-
strauerunt tibi sapientes modū manifeste
per prohibitionem à rebus vanis, vnde lu-
cratus es multū & redemisti pecuniā tuam
ne expendatur in vanū. Et hæc est magna
utilitas si intellexeris. Vt aut̄ plenius pateat
hoc capitulum figuras minerarū & com-
positiones earum cum distinctione operis
duplicis, quas senior in domo sua in ima-
gine sua descripsit, scientiam pulchriorem
sed obscure traditā, ego exponā breuiter.
Dicit senior: Intraui ego domū quandam
subterraneam, quæ domus est thesauro-
rum: Et vidi in tectis 9. imagines aquila-
rum, habentes alas expansas ac si volarent,
pedes extentos habentes & apertos, & in
pede vniuscuiusque aquilæ similitudo ar-
tus ampli quem ferre solent sagittarii.

Et à dextris & sinistris domus, imagines hominum erant, prout possent esse perfectiores, stantium induti diuersis speciebus & colorib. habentes manus extensas ad interiorem thalamium, imminentes ad quandā statuam intus in domo, Et interiore parte thalami, erat imago sapientis, quæ habebat tabulam vnā marmoream in longitudine vnus brachii, & latitudine vnus palme, in manib. suis super genua sua. Et digiti manuum eius desuper reflexi, & desubtus, ac si innueret respicere in eam, sicut in libris apertū cui libet videbatur intuitu. Et habebat tabula illa columnas sicut liber, diuisa enim erat per medium, & in parte in qua sedebat Sapiens, erant imagines diuersarum rerū, & literæ barbaricæ. Et in prima medietate tabulæ erant quinque; in inferiori parte tabulæ. Prima sphaera ex duabus auib. pectorib. inclinatis, quarum vna habebat alas abscessas sc. masculus; alia vero super istam erat alata scil. fœmina, & utraq; tenebat rostro caudam alterius, ac si volans vellet volare cū altera, & illa vellet retinere volantē. Et erant istę duę aues homogeneæ, in vna sphaera. Deinde alia sphaera 8. Luna plena. Superius in prima tabula erant duo iuxta caput volantis, imago

erat

erat

erat Lunę crescentis, & ex altera parte Luna plena in sphæra. In altera vero medietate tabulę secundæ, erant similiter 5. tria superius & duo inferius. Superius Sol cum duobus radiis, qui est Sol duplex, & imago duorum in vno. Et ex altera parte imago Solis cum vno radio, qui est Sol simplex, quasi imago vnus in vno. Et radius descēdebat circumdans terram nigram, in inferiori parte diuisam per tria. Tertia eius habebat Lunam crescentem, pars interior alba sine nigredine, & sphæra nigra circūdabat eam. Et hæc sunt duo sc. terra ex duobus naturis scilicet sphæra nigra, & Luna quam circūdabat. Et superius tria, sc. Sol cum duob. radiis, & Sol simplex cum vno radio & hæc sunt omnia decem secundum numerum 9. aquilarum & terræ nigræ. Glossa: Domus hæc thesaurorum est vas artis in fimo pendens sterquilinii, de quo postea diffusius dicetur. Nouē vero aquilæ sunt nouem partes aceti, seu maris nostri, quia sicut penne aquilæ suscipiunt aurum cum deaurantur, ita nulla alia res potest soluere Solem, nisi aquila nostra nec vlla alia aqua fit aurea. De quo dicit Marston, Nihil est quod à Latone suam obsecritatem vel suum odorem auferre potest,

test, sed Azoth est quasi suum tegumētum, primo videlicet quando decoquitur, nam & eum colorat & album reddit, & iterum laton dominatur Azotho, quia eum rubicundum reddit. Alius quoque Philosophus dicit. Et Azoth nequit substantialiter latoni auferre suum colorē, vel eum mutare nisi quantum ad visum, sed Latō ab Azoth suam auferit substantialiter albedinē, quia ei inest mirabilis fortitudo quæ super omnes colores apparet. Laton quidē Azoth dominatur & eum reddit rubicundū, cum nouem aquilis id est nouem partib. aquę volat tinctura æris nostri & sublimando in illo vase suo dealbatur totū. Vnde Rasis, substantia omnium rerū decimæ adæquatur parti, si aut totum signare volueris, nouē decimas sui necesse est fieri de substantia aquæ. Et Moses in Turba. Iungite primo nouē partes de aceto, hæ. n. aquilæ habent arcus extentes mortificantes corpus & extrahētes eius animā quæ est tinctura æris. Parmenides. Hoc mare rubrū vertit aurū in rubeū ignē, eo quod natura natura lætatur. Coquite igitur in humore, donec appareat natura abscondita, id est donec priuetur nigredine quæ fuera. Ethet de Ethel, id est de argēto. Rosin. Si fuderitis id est solueritis, in aquā nostram

nostram corpus albū, id est es nostrum, extrahentur ab eo flores, id est tinctura eius. Et Aristēus in Turba. Accipite corp^o quod magister sumi iussit facientes inde tabulas tenues: deinde in aqua maris nostri ipsas ponite, quæ postquam teguntur aqua permanens dicitur in igne leni decoquas donec confringatur corpus & fiat aqua, & proiicite Ethel, id est arg. viuum iungite, & lēto igne simul assate, donec fiat brodium saginatum ex pinguedine solari, & in suum proprium Ethelio conuertite, scil. ex quo fuit & natura est composita, donec fiat nummus bonus, id est nigredo, quam Solis florem nuncupamus, coquite eum etiam donec priuetur nigredine, & appareat albedo, & est æs combustū & auri flos. Pythagoras in Turba dicit. Est acetū acerrimum quod aurum merum spiritū facit esse, quo habito nec albedo nec nigredo nec rubigo consistit. Et cum istud acetū miscetur corpori, vertit ipsum in spiritū, ipsum quoque tingit tinctura spiritali, quæ nunquā deleri potest. Et filius Azir, Hoc acetum comburit corpus, & vertit ipsum in cinerem & dealbat eum similiter, & si coquitur donec bene priuetur nigredo, fiet lapis & nummus albus. Postea subiungit: Nunc per istam

dispositionē, ostensa est vobis natura fortior omnib. naturis, atq; potentior ac nobilior, quam Sola Dei miseratione acetum purum noui esse. Et quando plus libros legebam, tanto plus agnoscebam. Homines vero prout possent esse perfectiores induti diuersis specieb. & colorib. sunt Philosophi & Prophetæ serui Dei, qui annunt ad legendā & intelligendā sapientiam Dei altissimi, vt percipiant q̄ qui seruus Dei est, quod thesaurus eius nunquam deficiat. Literæ vero barbaricæ & infinite species, sunt ænigmata & obscura sophismata infinita sapientū, vt ea à malignis celarent hominib. Vnde in Turba: Cum. n. infinita habeant nomina, vno tamen nomine nominantur, in quo nō est fallacia nec diuersitas. Et hoc vbi nō prodest magnifice nominatur, & vbi pdest, ibi celatur. Est enim lapis & non lapis, & quia spiritus anima & corpus, est albus volatilis cōcauus quo ad porositatē terræ. Et quia totum combibit terram suam falsus, pilis carens, quem nemo infrigidatum valde, id est, sublimatum tangere potest sine magna offensa, quem si volare facis, volat, & si dixeris ipsum esse aquam, verum dicis, & si dixeris ipsum non esse aquam, falsum dicis.

Non

Non igitur pluralitate nominū decipiaris, sed certum habe, quod vnumquodque est, cui nihil alienum infertur. Eius igitur socium inuestiga, id est æs, & nihil aliud ei inferas, & sine homines multiplicare nomina, quæ si non multiplicarentur, sapientiam nostram pueri deriderent. Hæc omnia scripta sunt in Turba, in fine de ænigmatibus sapientum.

Duæ aues sunt homogeneæ, id est vnus naturæ, & sunt lapis sapientum, masculus est sine alis, id est, non potest volare, quia de se ignis non potest ipsum corrumpere, nec exhalare in igne, vel nullum salium, vel spirituum aut aluminum, nisi aquila nostra dicta. Auis vero alata est fœmina, quæ cum corporibus corrumpentibus consumitur. Vnde dixerunt: Facite fœminam super masculum, & ascendit masculus super fœminam, quoniam per fœminæ adiutorium, & aquæ suæ volat, & spiritus efficitur humidus, & argentum vivum ab hominibus extractum, id est, ratione & magna intelligentia. Vnde Theophil. Et quicquid inuidi in suis libris occulte narrauerunt, argentum viuum significare voluerunt, quod alii aquam sulphuris, alii album plumbum, alii æs, aliquando num-

mus compilatus nominatur. Et coniun-
xerunt masculum cum fœmina in proprio
humore, quia sine masculo & fœmina nul-
lus natus generatur. Morienes quinque
partes seu ordines describit lapidis. Pri-
mo est coitus, secundo conceptio, tertio
impregnatio, quarto ortus, quinto nutri-
mentum. Si enim non fuerit coitus, non
erit conceptio, & si non fuerit conceptio,
non erit impregnatio, & si non fuerit im-
pregnatio non erit ortus. Hæc est huius
dispositionis directio, quia scilicet homi-
nis creationi assimilatur. Vnde prius dixit
Morienes: O bone rex, tibi confiteor ve-
rum, quia hæc diuino nutu in sua creatio-
ne magis conficitur. Omnis enim à Deo
creatio, sine ista aqua perſistere non po-
teſt, ſcilicet, humore ſeu aqua. Et poſt ſub-
dit: Quid multa referam? hæc enim res à
te extrahitur. Cuius minera exiſtit apud te
nunquam, & illam inueniunt, & vt verius
confitear, ex te ipſi accipiunt, & nullius
mineram exegit. Intellige quoad creati-
onem hominis de mare & fœmina, & li-
bidine quoad humidum. Si enim non ef-
ſet humidum in vtero, ſicut dicit Bonellus
in Turba, non ſeruaretur ſperma, donec
ſœtum producat.

Et

Et Assiduus humidum aquosum lapidem suum dicit pro sophismate. Et scito fili, quod hunc lapidem de quo hoc arcantum extrahitur, Deus non emendum precio posuit, quoniam in viis electus inuenitur, ut à paupere & diuite haberi possit, ut ratione ac scientia possit ad eum quis leuiter peruenire, humidum vero ubique est, & lapis noster humidus est humiditate aquosa, & metallina, unde dixerant ipsi & vilissimum & pretiosissimum quod est in mundo.

Humor enim communis de quo omnia generantur impreciables est, Hamuel exponit hoc vilissimum dicens, preciosius quod est in mundo ex vestibus est sericum, & est ex vermibus, & mel in quo est sanitas hominis, est ex apibus, & margaritæ ex conchis extrahuntur. Et homo, qui est dignius, quam quod est in mundo, est ex spermate. Aes vero artis, & mineram, sola hominum opinio facit pretiosa, ut præclare dicitur in lib. de consolat. Philosophiæ.

Pulchritudo enim, quam habent, non est eorum sed lucis: Omnis enim color est lux in corpore perspicuo, terminata per opacum. Aurum enim atque argen-

gentum, & gemmæ de natura sua latere volunt in luto & terra opaca, vnde hoc significare voluit Morien. dicens: Si hoc, quod quæsieris, in sterquilinio inueneris, illud accipe, si vero in sterquilinio non inueneris, manum tolle ex marsupio. Et itē Gratianus. Et si hoc in stercore inueneris, quod tibi placet vel expedit, nihilominus tolle, significans quod de minera recenti accipere debes, quod non fuit in opere: Et quod subdit Morien. Omnis enim res quæ magno emitur precio, in huius operis artificio, mendax & inutilis reperitur, significat prohibitionem à rebus vanis, vt margaritis, argento viuo, sulphure, arsenico, sale ammoniaco, quæ ignem fagiunt. Quomodo igitur expectabitur bonum de eo, quod non est permanens. Tinctura enim quæ extrahitur à corporali & combustibili radice annullatur, sicut radix eius. Non enim mutantur res, vt à radice sua exeunt, in mineralibus, nec in seminibus videtur vegetabilium, & seminibus animalium, vt ex ovo fit pullus diuersis transformationibus, à quo habet radicem. Et similiter ex spermate fit homo, nullo alio superingrediente nisi menstruo sanguine, ex quo fit sperma, sicut ex sanguine sibi æquali

De
æqualique co
tritur.
Sed ego
capilli, & oia,
rem habent cum
dice istorum po
tum, sicut quida
enim est ab homi
nili, nisi sibi simi
Igitur aurum &
confimili specie est
in Hamel: vnum
generat res ex se. reli
eo, cum specie h
um ipsius. Similiter
hominum genus. E
nit cum suo simili &
dum speciem. Incip
nostri Iesu Christi, &
enim, est enim à radice
in eodem & de eodem
aliud super eo, quod
& est radix eius. Similiter
eo, & hoc est, ex quo
& ex eo.
Lapis enim philosophi
congelata sicut in aqua
pugnati & resolutur

æqualiatque consimili per quem inde nutritur.

Sed egestio stercoreis & vrinæ sanguinis, capilli, & oua, & similia, nullam vicinitatem habent cum metallicis, ita quod à radice ipsorum possit fieri aurum & argentum, sicut quidam putant ignorantes, non enim exit ab homine nisi homo, nec ex simili, nisi sibi simile.

Igitur aurum & argentum non nisi ex consimili specie eius. Vnde ait Senior filius Hamuel: vnumquodque animal non generat res ex se, nisi cum eo quod est ex eo, cum specie sua, quod est homogeneum ipsius. Similiter Adam & Eua & omne hominum genus. Ergo omnis res conuenit cum suo simili & propinquo ei secundum speciem. Incipe in nomine domini nostri Iesu Christi, & cognosce naturam eius, est enim à radice materiæ suæ, quod in eodem & de eodem est, nec ingreditur aliud super eo, quod non sit etiam ab eo, & est radix eius. Similiter Mercurius est ab eo, & hoc est, ex quo extrahitur, & est in eo & ex eo.

Lapis enim philosophorum est aqua congelata sicut in auro & argento, & repugnat igni & resoluitur in aquam suam,

ex

ex qua componitur ex genere suo. Vnde Hermes: Non conuenit rei, nisi quod propinquius est ei ex natura sua, & generabitur in illa proles ei similis. Et statim subiunxit humiditas aurum est, ex dominio Lunæ & pinguedo ex dominio Solis. Vnde hæc duo, scilicet, Sol & Luna vnum sunt, & coagulum, & semen. Et Aros rex dicit, Aqua non conglutinetur nisi cum simili sulphuris sui, nec inuenitur in re aliquid simile sui, nisi quod est ex eo. Et Callid filius Iesid: Præteriti nec præsentēs possunt tingere aurum, nisi cum auro, & cætera in Seniore inuenies. Et hæc de duabus auibz atque aquilis dicta, sufficiant.

Sequitur, quare posuit plures Soles & Lunas? Respondetur: Quia non egreditur simul vno actu spiritus & anima, sed paulatim pars post partem successiue. Hæc in Seniore plane declarantur: Sed ego exponam, quod ille prætermisit. Duæ plenæ Lunæ & media sunt quinque à minori computando scilicet media Luna, & quatuor mediæ Lunæ sunt in duabus plenis & duo Soles sunt omnia septem, ex hoc est, quod postea est dicturus, septem sunt ordines ponderis, quinque ex

els sunt absque obscuritare, scilicet Lunæ:
duorum lucentium est pulchritudo, id est
duarum partium Solis. Et quia non est ni-
si imago Solis & Lunæ, in tabula, & nu-
meris, pondus sequitur numerum figu-
ratum in ea, & subiungit postea: Scito vni-
us radices, non minus quam tres & ter-
tiam dimidiam partem esse, quod scilicet
pondus ponitur cum eo, id est, Sole, ad il-
lud scilicet tertium, id est, nouem. Secun-
dum enim quod Hermes dicit, Sol & Lu-
na sunt radices huius artis. Et Rasis tres
partes ignis, & septem terræ præcipit re-
cipere, & pars partii vt dicit æquatur cor-
respondendo, scilicet, æqualitate propor-
tionis. Et secundū opinionem Obede: Ra-
sis de Luce quatuor partes, & de aere par-
tem vnā, & ex igne partem vnā. In li-
bro trium verborum, quatuor ponuntur
pondera, primum est de terra 1. partes, &
de igne partem vnā, & inferas eis de vn-
guento, & pone ad soluendum quouque
conficiantur. Hæc autem dissolutio est ab
eo colore accepta. Quidam dicunt tres
partes terræ & vnā ignis, regimen vero
vnum & idem, & vtrumque rectum, pri-
mū tamen melius dicit. Et Zenon in Tur-
ba dicit: Vnā partem de sincero corpore
id

id est, solis, & tres de alio ære: deinde commiscete aceto, & continuo coquite, quousque terra fiat.

Et Dardaris in Turba dicit: Et quatuor nummi vulgi non tingunt, sed tingunt æs, id est, Mercurium, tincto autem ære tingunt nummos vulgi. Et dicit, quod argentum viuum, est quatuor corporum, quæ sunt animæ occultæ in quatuor corporibus. Alii dicunt, quod non, sed sint septem partes terræ, & vna ignis, & hoc etiam bonum est, primum tamen melius.

Quidam dicunt, quod non, sed sint vndecim partes terræ, & vna ignis, & idem regimen est, primum tamen melius, & subdit, Operare ergo quod volueris, quia regimen est idem, & spatium temporis etiam idem. Et vt quidam dicit in libro luminum. Volunt tres partes terræ & vnam ignis, quod tamen Rasi non placet: Dicit ergo: Non enim precii inæqualitas commutari debet. Et Nota, quod folia cum duabus partibus vnguenti debent vento igne amalgamari, & postea totum vnguendum infrigidari, cum pondere suo vero, ita quod sint nouem vnciarum & ætis vna pars. Et in Turba Pandulphus: Ecce quod in ovo sint quatuor, terra, aqua

ac

aer, & ignis, & punctus solis in medio rubens, qui est pullus. Et Morienes dicit: Quod prima propositio est quasi nulla. Et quidam expertus in hac arte dixit: Modicum Solis vt drachmam vnā, vt sit semen ignis. Et Assiduus omnia inuestigans, dicit: duas inueni substantias, scilicet, agentem & patientem, & ecce agens vnum vbique, patiens vero plura, ex quo notum: Quod in hoc opere accepto vno duo fiunt, scilicet, masculus & foemina. Porro masculus vbique singulare, foemina vero plura. Et nota, quod duplex est pondus artis, scilicet commune in quo non est diuersitas, scilicet, nouem, & pars decima: Aliud est pondus singulare, seu plurale, & est duplex: Primum est primi operis, & illa est in prima compositione aris, & est diuersum secundum diuersos. Nota de pondere imbibitionis, quantum scilicet potest ignis imbibere partes, quod natura scit melius quam artifex, quia natura simul imbibit nec fit manuum contrectatio, sed ignis & Azoth vt Assiduus dixit.

Iam aliud est pondus spirituale secundi operis. Et illud etiam est diuersum secundum diuersos. Athomus in Turba vult tertiam partem ignis, & duas terrarum com-

M

mas.

massari. Dicit enim: Et si fuerint viginti quatuor vnciæ, extinguite calorem illum, tertia parte, id est, octo vnciis de aceto. Et Bonellus in Turba moderate dicit: Cauete humorem multiplicare, nec ponatis ipsum siccum, sed facite ipsam vt massam fortem: Scientes, quod si aquæ massam multiplicaueritis, non continebit eam, nec bene ardebit in camino, id est, non bene exsiccabitur, nec cito: Et si nimis siccaueritis, non coniungetur nec coquetur. Arsuberes etiam dicit in Turba: Inungite ipsum aqua niuis, vt apud visum sufficere credatur, & decoquite donec rubigo consumatur. Morienes vero quartam partem vult ignis, & tres terræ. Dicit enim: Nam cum corpus immundum duxeris mitte postea de fermento, id est, aqua vitæ, quartam partem sui, fermentum enim auri est aurum, sicut fermentum panis est panis. Et quando eum miseris, deponere in Solem ad coquendum, donec hæc duo in vnum redigantur. Hermes vero, cui nullus fuit similis, quartam partem docet addere, & illam non simul, sed ex quarto ad quartum, id est, in quatuor diebus, pro qualibet quarta, & tere in mortario, donec fiat sicut pinguedo, vel vnguentum

&

& postea assa ad siccitatem, & iterum humiditatem contere in pluribus diebus, & hoc nouem vicibus solue & coagula. In qualibet enim solutione & coagulatione, augebitur effectus eius. Rasis vero in libro luminum, æqualem docet addere partem aquæ ipsi terræ, vt in opere suo videbitur: Tamen Hermetis modus est melior istis.

Et sciendum quod Philosophi finem ante principium in suis tractationibus sæpius posuerunt, & principium in finem interferentes. Vnde quandoque depresserunt primum opus, & locuti sunt de secundo, quandoque primum opus pertractauerunt dimittentes secundum, quandoque tamen ex radicibus scientiæ, quandoque sine mineris. Propter quod Hermes in libro radicum, qui est secundus de septem dicit: Quod sapientia auctoris, maior est libro suo. Potest enim auferre principium vel finem, cum radice, vel sine radice sicut primus inuentor. Et in quinto de septem. Postquam de contritione aquæ & terræ satis superque dixisset, & ponderare secundi operis, scilicet, de quarta parte, & de quinta parte, & de altera dummodo deglutire possit eum: Deinde

M 2 loqui-

loquitur de pondere primo in fine, dicens: Quod secundum scilicet sententiam cœlestium, atque secundum sententiam singularium, & secundum sententiam bonorum materialium est arcanum, & non dicā tibi nisi singulariter. Et hæc est vna pars ignis & tres terræ: & iam per Deum benedixi: Naturæ enim sunt quatuor & non plures. Vnde multiplicia sunt pondera eorum: Aut penes quatuor naturas elementorum, aut penes quatuor naturas & aquā secundam, aut penes pluralitatem rerum, sc. trium, qui est numerus perfectus: aut penes septem planetas, aut penes 12. signa, quibus opus regitur, pondera sua descripserunt. Primi posuerunt quartam partē Solis, secundi quintam, tertii tertiam, aut paulo plus: quarti septimam, vt Rasis ponit septem partes terræ, & tres ignis. Quinti duodecimam, & secundum diuersas rationes diuersa pondera statuerunt. Et quandoque loquentes de vno opere posuerunt pondera alterius. Vnde Senior: Et ipsi forte locuti sunt verbum in vno sensu, & sub eo est alius. Amplius prima, quinque scilicet, duo superius, luna semiplena crescens, & Luna plena, & subtrus alia tria, scilicet duæ aues & Luna plena significat.

gnificant primum opus, quod est extractio
 tincturarum de corpore donec nihil re-
 maneat in corpore, quod non ascendit cum
 spiritu humido, quo modificatur corpus,
 & in aquam vertitur claram. Primo tamen
 apparet nigredo ex dominio humidi in ca-
 lido, quæ tam diu durat, quousque confu-
 matur humidum, & tunc dealbatur aqua.
 Et de hac aqua dicit Morienes, quod nihil
 cum ea facies, ipsa non existente fermen-
 tata. Et Senior dicit: Antequam descen-
 dere feceris has tres partes aquæ, id est,
 aquam, aerem & ignem, existentes in a-
 qua super terram eorum albam & folia-
 tam, scilicet, in secundo opere, primus in
 primo opere soluetur totum, scilicet, cor-
 pus humidum, & fiet terra, scilicet, lapis.
 Vnde necessaria est preparatio eorum pri-
 ma, sicut consuetudo est, & hæc est putre-
 factio corporis cum igne bestiarum subti-
 li 150. diebus: & quidam 120. diebus natu-
 ralibus, & forsan apparebit albedo prima
 in 70. diebus, nec approbatur hoc apud
 philosophos, quia significat intensionem
 ignis. Et ideo primū in humore, est apud
 eum melius, quā secundum, vel tertium,
 quia significat temperantiam ignis, donec
 detur albedo, & rubedo reducatur. Nota

licet hæc retorqueantur ad solutionem rerum primam, tamen senior intelligit de albedine secunda, quæ in centum quinquaginta diebus resoluitur, cum vna tertia de nouem coloribus: aut quia in viginti vno die resoluitur in aquam aut in 150. diebus resoluitur albedo secunda, quæ est primum opus & coagulatio tota totius, quod est verius & expertum. De hac putredine dicit Pandolphus in Turba: Sume occultum honorabile, hoc est magnesiâ albam, quæ in vino mixta est & contrita, & non accipiat eam, nisi mundam & puram, & ponatis eam in vase suo, & orate Deum, vt vos ipsum videre faciat lapidem rectum, & coquite ipsum lente, & cum extraxeritis ipsum, videte, si factus est niger, & si est, bene rexistis. Sin autem, regite ipsum album, quod est magnum secretum donec operiatur nigredine, atque postea nigredo fiat, quæ quadraginta diebus tantummodo durat & dealbatur, & coagulatur.

Et hæc aqua est flos æris, aurum Indicum, & aqua croci, & alumen fixum. Et vt Asuarus in Turba ait autoritate Hermetis. Dicit enim: Hermes partem nummorum sumi iussit, id est, album humidum,

&

& ex are Philosophorum partem, & nummis commisceri, & vasi imponere, cuius os bene claudatur, & coquatur septem diebus vnus nominis, tunc cōvertetur es in nummos, id est, in album humidum, atque coquatur iterum septem diebus, & non tædeat decoctio, postea aperiatur vas, & inuenietur nigredo: desuper iteretur decoctio, donec consumatur nigredo, qua consumpta apparebit albedo nobilissima, & sic cœpisti Solis humorem & spiritum Lunæ. Et hoc est opus primum, quod non præcedit aliud.

Duæ vero aues homogeneæ sunt, masculus & fœmina, sed numerus duorum in vnum positus in figuris, scilicet, septem: Luna vero plena subtrus, designat humorem Solis, & sputum Lunæ lapidis humidi philosophorum extrahendi in aqua sua.

Superius est Luna crescens similiter, quia paulatim & paulatim, non simul sed pars post partem ascendit tinctura, donec humor totus congelatus in are, conuertatur in spiritum humidum sui generis, quod designatur per secundam Lunam plenam, quæ est Abarnahas perfectum, & de ista aqua diuina, quæ est lapis philo-

sophorum, est totus liber Senioris. Secunda vero medietas figurarum, similiter opus secundum, id est, coagulationis, videlicet partium aquæ eorum, id est, colorum aquæ in terra alba munda, id est, fixationis eius in ea. Sol cum duobus radiis est imago aquæ diuinæ, in qua sunt tria, scilicet, ignis, aer & aqua, & est aqua ex duabus naturis composita, maris & fœminæ. Et tamen est aqua triplex, propter rem tertiam additam duobus, & ista aqua non simul imbibitur, id est, conteritur, sed singulariter diuersis radiis imbibitur, conteritur, coagulatur & incineratur. Sol vero cum vno radio est, quod aqua triplex est vna natura homogenea in vna aqua. Et licet sint duo opera, album & rubeum, tamen est vnum opus in eodem incipiens, & eodem & non alio modo terminans, & est figura vnus in vno. Terra vero est corpus inferius ex duobus corporibus cui admixtum est tertium sui generis, quod primo coagulatur, vt speculum vel gladius denudatus, & postea per maiorem calorem incineratur, & iterum conteritur cum spiritu humido, donec non appareat, sed ei commisceatur, & fiat vnguentum, & iterum coagulatur: deinde incineratur, & sic primum

num reducēdo super suum finem, donec
plene dealbetur albedine fixa. Et hæc est
secunda, tertia artis de qua dicit Morie-
nes: O rex si regnū tuum vendidisses, hoc
opus non compensares. Deinde iterum
imbibitur donec commisceatur & conge-
letur & incineretur. Quia dicitur in Tur-
ba à Pandulpho: Scientes quoties cine-
rem vnitis, toties oportet ipsam exiccari,
& humectari, donec vertatur color eius in
id quod quæritur, & totum congeletur.
Et in imbibitione infinitos emittit colo-
res, donec perfectum & vltimū puniceum
& fixum colorem producat in igne conti-
nuo sine manuum cōtritione. Vnde Mun-
dus Philosophus: Postea per 40. dies fini-
te donec spiritus pertranseat corpus. Hoc
enim est regimen quo spiritus incorpo-
rantur, & corpora in spiritus vertantur: Et
monco siquidem ne compositū fumiget,
quo peracto maximum habetis arcanum,
quod Philosophi in libris suis celauerunt.
Terra vero quam circundabat sphæra ni-
gra, est secunda nigredo quæ peruenit ex
humiditate aquæ missæ super terram: Sed
quod est diuisa per tertiam eius, id est per
tria tertia; significat tres salaturas, vel tres
terras, sc. terram margaritarum, & terram

foliorum & terram auri. Terra margaritarum est prima terra ex qua extractæ sunt tincturæ in aqua sua, ex qua procedunt margaritæ: secunda terra foliorum id est colorum: nā variabiles producit colores, donec perfecte dealbetur, & cū perfecte dealbatur est tertia. Vel potest dici prima terra foliorum, quia folia eris mutata transeunt in aquam & terram. Secunda terra margaritarum, quando plene dealbatur. Et tertia terra auri, quæ est tinctura Solaris & ipsa terra post denigrationem. Secunda dealbata dicitur aurum Philosophorum. Et aqua est aurum eorum, quia est mater auri: quia generat aurum secundum Seniores. Et illæ tres terræ est vna natura vnus sphaeræ, & vnus generis: & similiter est intelligendum de tribus salsaturis, & salsatis id est imbibitionibus cū tribus tertiis partium nouem. Prima tertia congelatur & incinerata efficitur masculus, & sunt duo masculus Solis & Mercurii, & vna fœmina Lunaris naturæ. Deinde per reliquum aquæ, quæ sunt 6, colorum partes fit altera fœmina, & erunt duo masculi & duæ fœminæ. Secunda vero tertia est salsatura, q̄ totum nihil aliud est di&u, nisi calcina, solue, & distilla, coagula & incinera, & iterum calcina, donec totum coagu-

coagu-

coaguletur, & ultimo figatur, q̄ est vltima
 tertia & finis operis: De quib. tribus tertiis
 in Turba ca. de ænigmatib. per omnia æni-
 gmata, postquā opus suum diuidit in tria,
 primo in corpus mortuum, & animę extra-
 ctionem à corpore, q̄ est primum opus.
 Secundo de calcinatione corporis, & eius
 mundificatione per aquā suam imbiben-
 do & affando, donec ad modum niuis de-
 albetur, seu salis candidi. Tertia est animę
 mundæ, corpori mundo & candido socia-
 tio, propter quod ænigma primum ponam
 Turbæ. Dicit. n. Accipe hominem, tunde
 eum super lapidem vel laminam trahendo
 donec corpus eius moriatur, & spirit⁹ eius
 extrahatur, & hoc est primū. Deinde de se-
 cundo dicit, Tunde eum iterum & trahē
 corpus, donec spirituale fiat, & eius pereat
 spissitudo, & esto securus, q̄ cum suam ami-
 serit spissitudinē fiet spirituale. De tertio
 sic statim sequitur, Redde ei postea animā
 suam id est colorē viuū tyrium, deinde
 pone in balneo per 40. dies, sicut & in vul-
 ua sperma moratur, q̄ vtiq; regenerationis
 nostre est principium, & ita surget creatio,
 propositumq; peragetur. Ecce tres terras
 ponit, terrā mortuam, terrā candidā, quæ
 est Luna interior alba, quia albedo in vētre
 libidi-

libidinis, id est nigredinis occultatur, & in albedine rubor, id est terra viuida quæ est tertia terra. Vnde Florinus in Turba: Cum albedinem illam supereminentem videbitis, certi estote, quod rubor in illa absconditus est, & tunc oportet vos ipsum extrahere, & tam diu decoquere, donec totum rubeum fiat. Quod autem dicit per 40. dies significat vnus nominis Athomus similiter dicit per 42. dies, & subiungit quantitatem. sc. sicut & in vulua sperma moratur, hoc est 40. hebdomadas. Et quia citius & tardius potest hoc fieri, inde subdit Athomus, quod opus hoc secundum à die mensis Septemb. 10. qui est primus mensis secundum Ægyptios ex vberitate fructuum, ad decimum libræ perficitur, id est per annū est eius perfectio, quia contingit ex diuersitate ignis citius & tardius perfici. Et postquam anima coniuncta est corpori, non extinguitur ignis, scil. per tres terminos & tres gradus ignis, & fit alteratio gradatiua, donec tertio gradu compleatur, vt dicit Gratianus. De terminis autem & gradib. ignis consule librum trium verborum, & hoc ego ibi exposui. Nota de domo thesaurorum de qua dixit author in primo, Assiduus loquitur de ea sic;

hic; Ergo fili locū huius lapidis tibi ostendam, nec peritum tædeat legere, & ne desperet se ad scientiam puenire posse. Hoc autem quodam est in loco, qui utiq; locus est quatuor elementa, & sunt quatuor ianuæ, quas si nosse vis, dico primo quatuor esse stationes, quatuor angulos, quatuor terminos, & quatuor parietes. Has autem, quatuor claves exponam, in fine carminis huius. Sequitur: Hæc autem domus est thesauraria, in qua omnia thesaurantur sublimia de scientiis siue sapientiis, vel rebus gloriosissimis quæ haberi non possunt, & in hac domo thesaurifantur. Domus in qua hi thesauri sunt quatuor iannis clauditur, quæ quatuor clauibus referantur. Cuique istarum clavis est vna: Nullus hanc domum potest ingredi, nec aliquid ab ea retrahere, nec arcanum quod in ea clausum est scire, nisi prius clauem cognoscat, & eam secum habeat, aut saltem sit de familia domus. Scito ergo fili, & animo aduertere, quod qui scit clauem vnā, & ignorat residuas, domus ianuas sua clauē aperiet, sed ea quæ sunt in domo non aspiciet, quoniam domus superficiem habet ad infimum visum tendentem. Ergo oportet ut singulæ ianuæ singulis clauibus aperiantur;

tur, quousq; domus tota adimpleatur lumine, tunc ingrediatur quiuis de thesauro accipiens. Scito fili, quod isti thesauri non sunt absconditi, verum in ea seruati domo coram oculis tuis, cum domū ingrederis. Volo tamen vnā clauē tibi ostendere vel tribuere, quod p̄ eius signa inuenies, quibus si rationem habes, tertias eius residuas poteris inuenire ex ea. Porro hæc vna clauis est ascensio aquæ p̄ vasis collum, ad caput eius habens similitudinem animalis hominis, & est basiliscus sapientum absq; cornu, quod extrahit aquam cornu cerui, & germen aquæ præcipuæ, & lumen fluminis pulcherrimi, cuius sunt notiores lapides, preciosæ gemmæ & coralli. Ex eorum nempe pinguedinis vapore, fit clauis vna, & si vis perfectionem oportet te reliquas tres extrahere, & scire gloriam, de quatuor terminis inferius prima clauis est humoris extractio, & pinguedinis id est aquæ & olei, & humor est Lunæ & pinguedo solis: cuius sunt hæc signa, scil. nigredo superabundans, qua consumpta purificata iam est anima in aqua per destillationem. Dicit Victorinus: Expedit vobis aquam ex vapore sublimare. Nam cum videritis natura aquam fieri ab ignis calore, totumq;

corpus

corpus magnesiæ vt aquam liquefactam, omnia tum vapor facta sunt, de iure attrahit vapor & continet suum par; quia fixum retinet volatile, natura enim naturas continet. Et Rasis in libro luminum. Cum inhumationem facias donec vertatur in aquam mollem, tunc enim sine tui desiderii poteris, & hoc est post albedinem primâ. Secunda clavis est attenuatio corporis terrestris, quoniam rigiditas ei inest & flexibilitas & inquinatio, quæ non nisi laborioso & subtili ingenio euelli potest vt dicitur in Turba. Non enim potest attenuari corpus quàm diu flexibilitas & rigiditas & durities in eo consistit. Capiatur ergo, vt dicitur in Turba, corpus & abluitur, & ad lentum & tepidum ignis calorem tergatur, & ad modum eorum qui linum cum cinere & aqua calcis maioris albi candidum faciunt, dealbetur: Deinde per noctem vnâ dimittatur in humidum locum, postea aqua maris ablutum roretur paulatim, donec plenissime dealbetur, donec ab omni inquinamento mundû & albißimum videatur. Hæc autem albedo non fit sine nigredine magna, primo in eius ventre est albedo ista salis candidissimi nostri, & hæc est secunda clavis.

Tertia

Tertia clavis est totius aquæ, id est humiditatis residuæ, quæ iam olei nomen habet, imbibitionem, cōtritione longa, quia affatio & congelatio, incineratio & incertatio, cum eodem oleo fiat, donec tota aqua adunetur. Quarta clavis est fixatio in tribus terminis & tribus gradibus ignis, donec sit fixum tingens. Et subdit in alio capitulo Assiduus: Deinde post coagulationem fac ipsum volare, per quosdam menses, id est 40. diebus vnius nominis in humido stercore, id est igne humido vel lento, donec aqua rubescat & inspissetur & fiat æqualis. Et intelligo quod Assiduus vult tres partes terræ & vnam ignis. Dicit enim: Ex eorum pinguedinis vapore, fit clavis vna, pinguedo autem fit ex dominio Solis. Et si vis perfectionem, oportet te tres reliquas partes terræ extrahere. Sed prima glossa est melior, & hæc non fallit. Et nota quod omnes Philosophi experti vnum vas habuerunt, inexperti duo, ad minus vnum pro registro, in quo reliquum perceperunt.

Vnde Gratianus dicit, & nota si præparentur omnia simul apud expertos, bonum est: tamen maior experientia inquisitibus cum singula singulariter præparantur

rantur & examinantur vnum in reliquo.
Non enim potes aliter præparare singula-
riter, non enim sufficit vna aqua absq; alia,
id est Lunaris absq; Solari, nō fiet genitum
ex vno tantum, sed ex mare & fœmina si-
mul. Et per Deum in expositione istorum
omnium, longo tempore libros consului,
centies perlegendo lectiones, & non ha-
bui istud nisi per inspirationem à Deo. Et
in his paucis consului multiloquium &
grauitatem benedictam Seniotis. Deinde
doctrinam Assidui breuiter exponam: Ac-
cipe albedinem & nigredinem, quæ scilicet
sunt clauces operis primi & secundi, & di-
mitte dum coquitur, id est fermentatur id
est corrūpitur in alembico & in vase suo;
Et ascendit, id est sublimatur in vaporem
in suo humore: Fecem, id est nigredinem
quæ est Ethel, proiice, id est dele & purga
aquam, extende id est aquam ablue. Glos-
sa: Hermes secundum claritatis quanti-
tatem tingit, vnde aquam extende, id est
distilla sublimando, donec fiat clara, &
omnis humor massæ extrahatur clarus &
albus, terram munda scilicet à grossitie & rigi-
ditate, vt fiat cinis subtilis priuata nigre-
dine, vas firmiter claude scilicet gipso vel ce-
ra, & albumine, sunt enim in eo venti, qui

N

si de-

si derenti non fuerint, totum opus periret, vt dicit Morienes ad regem Kalid in dialogo, ventum veta, quia infrigidaret materiam in vase, & ignem extingueret: Fumum veta, id est quod fumiger materia de vase, vel non debet esse ignis fumus carbonum lignorum, sed ignis bestiarum subtilis bene colatus. Ignem propius duc, id est massatione terræ cum aqua fit fortior, de prope apponendo, putrefactionem serua. Gratianus, Et vnum quodque calcinatum dissoluatur suo modo vt putrescat. Et Morienes in dialogo autore sapiente, Quod tota fortitudo huius magisterii non est nisi post putredinem. Ais enim, Si putridum non fuerit, ad nihilum reuertetur. Et subdit, quod post putrefactionem Deus altissimus proficiet quæ sitam compositionem frigiditatem & calefactionem vera, id est excessum caliditatis & frigiditatis in temperantia, id est in medio perseuera extremorum calorum, scilicet non excessuum. Et omne opus quod est extra modum id est cum excessu & superabundantia vera, vt non sit nimis sicca massa, nec nimis humida. Vnde Bonellus in Turba, Scito quod si massæ aquam multiplicaueris, non continebit eam ignis, nec bene ardebit in cam-

caminò. Et si nimis siccaueris, non cõiungetur nec coquetur. Noli festinare. Vnde Rasis in libro luminum: Aqua dũ miscetur æri, ipsum interius dealbat, expecta igitur candorem. In hoc enim negotio, si agendi difficultas aut tædiosa fatigatio opificem negligentia afficiet, ipsum expectato gaudio priuat, spem suffocat, æstimationem interimit. Sequitur: Estto patiens coquendi, & putrefaciendi, temporis non te tædeat quamvis sit longinquum, tamen omni alio operi quia vt dicit Senior propinquius. Et aliena semper præparant, & nunquam prosperantur. Sequitur: propinquum veta, quod vt dicit Senior non nisi multis diebus hoc opus perficitur, nec est necesse vt reiteretur: prout dicit Hermes, sufficiet homini per mille millia annorum, & si quotidie duo millia hominum pasceres, non ageres: tingit enim in infinitum, & tantum quod non potest comprehendere intellectu. Et in quinto libro de septem dicit: Et non scies effectum eius nisi postquam proieceris & compleueris, & totum hoc iam scis, nec in infinitum &c. Sequitur: Et animalia, id est colores, qui sunt per aquam viuat in terra, noli fœtifare, id est, im-

mundare fece, id est puluere seu nigredine. Quia ut dicit Rasis in libro Luminum: Nunquam in fine nigrum fit, quod si nigrum quid procedat imperfectum est medicamen. Et senior dicit: Si remanserit in ea nigredo post rubificationem eius, peccasti in præparatione eius, & corrupisti quicquid operatus es, & morieris præ dolore peccati & inopiæ, quia hæ sunt diuitiæ incomparabiles. Colores autem viuidi sunt albus citrinus & rubicundus, Quia ut dicitur in Turba: Comburare est dealbare & rubificare, & ideo dixit, animalia quorum anima corpus colorat & viuificat.

Quidam tamen libri habent: Et animalia fortificare, id est producere non te pigeat, fœtus enim lapidis est color semper viuidus, & in perpetuum manens: Quidam libri habent animalia noli effœrare, id est aperire, sit enim vas clausum. Sed in registro, illa animalia, id est colores poteris experiri. Sequitur: non te pigeat quod agis: rubifica donec aqua tota coadunetur vel coaguletur, & ignem non fugiat, id est fixum fiat, quæ est probatio super omnes probationes, si fumum super laminam ferream & ignem non emiseric

& flu-

& fluitur
adheret.
Sequitur
& probatur
ei, & infillat
sibi est du
tutam coram
perueniat igit
ceps solis, post
stercor, id est
da & latorem, p
nouem, sicut dicit
ut dicitur in an
ipsum notari v
Alcendur enim &
li donec fiat Qu
dicit per aliquot
Turba dicit per qu
dit quales sint ut in
tur, hoc est 9, mens
tur: Scio enim qu
est roborum nisi q
est pigmento tubec
mentum. Sequitur
les, nisi illa quæ sic d
fit.
Hæc enim sola aqu
infundit. Bene dicitur
N

& fluxerit sicut cera, & firmiter metallo
adhæserit.

Sequitur: Scit enim aqua pugnam ignis,
& prolixitatem coquendi, & putrefacien-
di, & inspissandi. Opus enim quodlibet
sibi met est duplex, & artifex sequitur na-
turam eorum, donec ad suum ordinem
perueniat igne coquente. Sequitur: Dein-
ceps scilicet post coagulationem in humido
stercore, id est igne sapientum, vas circun-
da & latonem, per aliquot menses, id est
nouem, sicut & in vulua sperma moratur,
vt dicitur in ænigmatibus Turbæ. Fac
ipsum morari vel volare, id est ascendere.
Ascendit enim & descendit in arbore So-
lis donec fiat Quelles, id est Elixir. Quod
dicit per aliquot menses, hoc Mundus in
Turba dicit per quadraginta dies, & sub-
dit quales sint vt in vulua sperma mora-
tur, hoc est 9. mensibus vel circa. Sequi-
tur: Scito etiam quod nullum Quelles fa-
cit rubeum nisi id quod fit de scarabeis, id
est pigmento rubeo, quod est auripig-
mentum. Sequitur: Nulla aqua fit Quel-
les, nisi illa quæ fit de scarabeis aquæ no-
stræ.

Hæc enim sola aqua est aqua thesauri
infiniti. Et bene dicis: Nulla aqua fit Eli-

N 3

xir, nisi

xir, nisi ista aqua olei rubei, quæ est aqua singularis, & nulla alia, quia nulla alia totaliter congelatur. Vnde Rasis: Omnium lapidum genus, hoc nostro excepto liquidam producit aquam, quia ex quibus elementis constituitur nostra natura consociatur, & illa est temperantissimæ complexionis, & compositionis fortissimæ. Aliorum autem lapidum aqua est simplex liquida, debilis compositionis. Seniori: Et si quis studeret inuenire aliam rem facientem huius operationes, non posset. Et alibi dicit: Et post Deum non habes aliam medicinam, Ipsa est enim aurum sapientum, quod fugat paupertatem. Vnde subdit: Præteriti nec præsentis possunt tingere aurum, nisi cum auro, & quod non est aurum, scilicet lapis eorum, ex ipso procedit aurum? Et bene dicit Assiduus, Cum vero de substantia dicimus, non dicimus aurum, quousque nobis peragatur scil. autem, quoniam non est aurum dictum, sed aqua cœlestis gloriosa scil. æs nostrum, ac argentum nostrum, ac sericum nostrum, totaq; oratio nostra, quod est vnū & idem, scil. sapientia, quam Deus obtulit quib. voluit. Et subdit Assiduus prædictis vnde sermo venit, vade ad fontem sc. sitiens, & perueniens

penient in re
quia oportet
mo opere, si
opus est pluris
aceu secundu
da, Et Haru
Etiam infoca
vale bene ob
sanguinem, id
quæ est eorum
est icorem omni
porum quorum
Mercurio comp
soluit. Non eni
naturæ est, & con
est scilicet ad la
fuit ad receptac
nec hinc rubrum
extrahatur, quod
dinem, quam de
Et subdit scilicet
dem non lignu
get nihil habes ex
abique quo nihil
na est ipse, qui fit
quod inuidia can
pauentem, licet ne
crede mihi quod hu

ueniens in terram nigrorū vel fuscorum,
 quia oportet quod terra denigretur in pri-
 mo opere, sicut in secundo & nouem. Nec
 opus est pluribus quam nouem partibus
 aceti secundū Seniores & Moſen in Tur-
 ba. Et Hamuel 9. aquilas ponit. Sequitur:
 Etiam ſuffoca illas, id eſt, concludes in
 vaſe bene obſtruendo, & accipe eorum
 ſanguinem, id eſt, rubedinem pinguem
 quæ eſt eorum venenum, occidens, id
 eſt Icorem omnium imperfectorum cor-
 porum quorum lepram occidit, & quod
 Mercurio comperit in aurum perfectum
 reducit. Non enim cōuertit niſi quod ſuæ
 naturæ eſt, & comperit ei. Sequitur: Quod
 eſt ſcandens ad ſuperiora, & in continenti
 fluit ad receptaculum, coque ipſum do-
 nec fiat rubeum, id eſt donec tota tinctura
 extrahatur, quod fit poſt ſummam nigre-
 dinem, quam dealbatio ſumma ſequitur.
 Et ſubdit ſtatim: Ego autem dictum lapi-
 dem tibi ſignificabo. Niſi hic vapor aſcen-
 det nihil habes ex eo, quia ipſe eſt opus, &
 abſque quo nihil. Et ſicut anima corpori,
 ita eſt ipſe, qui fit Quelles. Ne igitur dicas
 quod inuidiæ cauſa ipſam aquam nomi-
 nauerim, licet nominauerim, inſpice, &
 crede mihi quod hic lapis eſt non lapis.

Nunquam aliquem Philosophorum audisti dicere, hunc lapidem esse aquam fontis viui. Et Rasis in libro Luminum: Lapis noster in quo totus noster effectus & gratia est, aereus est, visu quidem aqua, ignis natura, colore comburens, naturarum proprietate integer, nec durus, humidus: substantia etiam liquefcit, multorum etiam medicamentorum vsui aptus existens, & vtilis, vt in omni apparatu suo, speciem aquæ suscipiat.

Deinde sequuntur alia præcepta Assidui dicentis, Quod in hoc libro est literarum vel librorum perfectio, & opus perfectissimum ac certissimum in medio generis sui: Quia Sol est in medio Planetarum, id est metallorum mediæ & temperatissimæ complexionis, & in medio generis inter Mercurium & vrinā, & in medio ætatis suæ quoad secundum opus vel primam dealbationem, quia tunc tingit in album perfectū: Et est aptissimæ putredinis, id est incinerationis, & tractionis animæ à corpore per putrefactionem, & exiccando putrescit, & in aptitudine bonitatis, aut positionis suæ, id est partium in tota situatione bona quiescit. Et cum hoc fuerit immundum sc. Sol aut permixtum scilicet Luna,

Luna, aut turbatum, scilicet Iupiter, vel non accipitur in tempore oportuno, id est senex vel iuuenis, nondum norus, id est, regulatus transmutatione in aquam suam. Et aptitudo putredinis, fit cum aptitudine bonitatis positionis, quoad positionem ignis fortis, & vasorum debita proportione. De Senio dicit Moles in Turba: Et si ouum compositum vltra quam debeat regitur, id est, magno igne, profecto extinguirur lumen eius à pelago sumptum, quia æs cedit ad latera, nec soluetur, & per consequens non congelaretur nec tingeret. De oportuno tempore dicit idem, Regite ipsum, & coquite, donec appareat album, & tunc videbitis vnum à tribus sociis derelictum, id est, aquā vitæ, in qua sunt tria, ignis, aqua, & aer, vel aquam vitæ à corpore in quo sunt similiter tria, & dicit Limentis circa 12. vel 18. dies, quam diu non est nigrum, & quandiu est in nigredine etiā summa. Et Morienes dicit, quod sanguis frangendus est, ne impediatur, quæ fractio, id est separatio, fiat postquam dealbatura fuerit. Et nota, quod si vltterius quam debeat regatur, tunc corpus subintrabit, & ideo in tempore oportuno debet accipi. Et sequitur: Vel si accipiatur ab inferiori

parte sui generis, id est, ex planetis perfectis aliis. Et nota, quod Pádulphus in Turba dicit: Quod ouum Philosophicum euersum est, scilicet contra maiorem mundum, quia ouum nostrum secundum medium suum dicitur altius, scilicet à Sole: & secundum extremitates dicitur inferius, id est, alias duas partes, quia ouum mundi, secundū polos dicitur altius, & secundum suum medium inferius, & in medio est Solis punctus, sicut pullus, & secundum hoc superius. In ouo vero mundi è conuerso est, scilicet, medium suum inferius est, exempli gratia: In mundo Ignis est subtilius, leuius & altius elementum, sed in ouo illius ignis est infimum elementum, quia in medio constitutum, & in mundo terra est grossius & grauius & infimum elementū, sed in ouo, scilicet cortices exteriores sunt terra & altius elementum & sic de cæteris. Ergo est verum, quod ouū habet se per contrarium ouo mundi. De ouo mundi contrarium est, quia ouum mundi secundum polos dicitur altius, & secundum suū medium inferius, vel secundum extremitates, id est Saturnum & Lunam, quæ in mundo sunt inferius & superius. Saturnus superior & altior, & Luna inferior, & fex plane-

ne.

netarum. Sequitur: Ecce in ovo sunt quatuor, sc. terra, aer, aqua & ignis, & punctus Solis in medio rubeus, qui est pullus. Et hæc est causa, quod philosophi artē hanc ovum nominarunt. Sequitur dictum Affidui: Nec in igne operatur alieno, vel extraneo spiritu, quia ut dicit Senior: Nec facias super ipsum ingredi aliquid alienum; corrumpere n. ipsum, & destrueret totum. Vel sic & melius, quod in igne non operatur alieno, sed in suo igne, qui est humidus: Extraneus n. ignis inæqualis est & excessivus carens tēperantia. Tota a. huius operis efficacia in suo cōsistit igne, ut dicit Mori. & Geber. Solus calor Solaris est generans cōplexionē bonā, quē calorē ignis sc. natura imitatur. Sequitur: quoniam cū digeritur aliud istud, i.e. aque vitæ avis, q̄ est animata tinctura, in corruptib. eiusq; forma perficitur, sc. postq̄ dealbatum fuerit, tunc operationi aptum est, unde non debet sumi, antequam Melancholia, i.e. nigredo in eo nō abūdet, nec postquā abūdet, vel si sumatur antequā aer, i.e. vapor aeris in eo gignitur i.e. in corpore immūdo nō spirituatō, & senescat in posterū, vel expone postq̄ forma ei⁹ pficitur, aptū est opatiōi anteq̄ melāchi: nigra in eo abūdet, q̄a sic operaretur in nigrum.

grum & non in rubeum vel in album. Et antequam aer, id est, anima vitæ, gignet in eo sc. immundo & grosso existente nō spiritali corpore, & senescat, id est, morbidū fiat & melancholicum, antequam melancholia abundet, & aer gignitur alienus. Nota quod hoc fit si dimittatur stare aqua quando operationi apta fuerit, quia coagulum eius cadit in fundum coagulatum, per frigidum aeris & siccum congelans: quod cuidam sociorum meorum contigit qui per annum sic inuenit, sed non fuerat destillata. Deinde dicit, quod in his decem præceptis errauerit nullus. Et de isto opere quidam sapiens, pulcherrimam similitudinem de viro scilicet & muliere artis locutus est, dicens: Qui me miserulam offenderit, & à quiete mea disperferit, do plagam in faciem suam, per quam fugam capiam, per hoc tangit euitare excellum caloris, miserulam, id est, humiditatem teneram Lunarem, & qui me de loco meo vi abstulerit, id est, de ære meo, & dilectū meum mecum vinculauerit, id est, coniūxerit Solem cum Luna in vno corpore, in aqua sua, sagittæ ex pharetra nostra, id est, humores vaporis nostri corporis vindicabunt nos, & vitam regenerabunt, & nunquam

quam de cetero morientur, & si præter
dominium nostræ mobilitatis, id est, sine
excessu transmutationis inclusi creati fue-
rimus, scilicet igne lento, propugnatores
nostri, vel propagatores, id est, parentes
nostri peribunt, id est, morientur, traden-
tes animas filio, id est, aquæ viuæ, & nos a-
mentes, id est, sine mente, scilicet sine spi-
ritu, iacebimus scilicet in terra, & vestibus
vilibus denudati, id est, coloribus & tin-
cturis nostris, quæ ex natura sunt vilia, quia
in stercore & in limo terræ, & in opacis
locis naturaliter volunt latere, & sola opi-
nione hominum preciosa sunt. Vel sic ex-
pone, vestibus vilibus id est nigredine se-
cundi operis, & balneati fuerimus in aqua
nostra, tunc sequitur animæ nostræ, id est,
tincturæ, mortuæ, id est, extinctæ in cor-
porib. nostris apparebunt. Vnde quidam
dixit: Et si nudus in cælos ascendero, tunc
vestitus in terram veniam, & complebo
omnes mineras. Et si in fonte auri & ar-
genti baptizati fuerimus, & spiritus cor-
poris nostri cum patre & filio in cælum a-
scenderit & descenderit, animæ nostræ re-
uiuiscant & corpus meum animale candi-
dum permanebit, scilicet, Lunæ: Corpus
vero dilecti mei, id est, Solis delectabile, &
rubi-

rubicundum & roseum relucebit, significat secundum opus, & si parentes dilecti mei, id est, corpora mortua, de vite gustauerint, & de aqua vitæ sapientiæ, & lacte meo lactari fuerint, & mero albo inebriati fuerint, & in lecto meo, id est, vase, nupserint, generabunt filium Lunæ, id est, tincturam Lunarem, qui totam parentellam suam præualebit, id est, omnes progenitores. Et si dilectus meus, de riuulo rubeæ petreæ potauerit, & fontem matris sue gustauerit, & mihi tunc copulatus fuerit, & vino rubeo affinis nostri, mecum inebriatus fuerit, & multiplicia biberit, & in lecto suo mihi amicabiliter accubuerit, & in amore meo per sperma suum, cellulam meam subintrauerit, concipiam, & ero prægnans, & tempore meo pariam filium potentissimum, dominantem & regnantem præ cunctis rebus, regibus & principibus terræ, coronatum aurea corona victoriæ, à Domino Deo altissimo, qui
 viuunt & regnant in secula
 seculorum, Amen.

Explicit liber primus.

INCI

INCIPIT LIBER SE-
cundus, de expositione figu-
rarum, de massa
Solis.

EXpositio epistolæ Solis ad Lunā cre-
scentem, in anno Solari, quæ incipit:
In tenuitate sua, seu teneritate, id est noui-
tate sua nimia, scilicet, coniugii cum Sole,
id est, illuminationis ab eo, Dicit ei Sol,
Dabo tibi de pulchritudine mea lumen,
scil. solare, quo peruenitur ad perfectionē
tincturæ, exaltatur enim lumen solare, O-
mne enim altum, id est, omnis planeta per
ipsum perficitur. Dixit primo Luna Soli,
O Sol, tu mei indiges, sicut gallus indiget
gallinæ, quæ sunt aues homogeneæ duæ in
phæra vna, de qua prius dictum est. Et ego
Luna indigeo ope tua, o Sol, sicut primum
bassium suo actiuo, ad quod est in poten-
tia propinqua, scil. transmutandi sine im-
portunitate, id est, sine festinantia, de Lu-
na plena, i.e. aqua perfecta, quia Luna est
elementa humorū, ponit efficiēs p̄fectu:
Quia vt dicit Morie. radix huius sciētię est
in hora compositionis sue, & expectes die
noctu-

noctuque super fixationem eius. Omnis igitur festinantia procul pellatur ab ipso artifice, & prouidentia, & ratio, & firma expectatio adhibeatur. Quapropter ignis blandus diutius apponi debet, qui in diebus suis semper æqualiter perduret, ne festina combustione corpus consumatur. Sequitur: Cum sis Sol perfectus in omnibus partib. luminarium, tu es lumen, dominus excelsus & magnus, quia per te complentur res minerales, vegetabiles & animales. Ego luna crescens in lumine solari, frigida & humida, quia sum mater humorum, & tu Sol calidus & siccus, quod est principium generationis omnium, quando copulati fuerimus, id est, coniuncti in æqualitate status, id est in pportione, & in mansione, & in vase, vbi non sit aliud, i.e. alia res extranea, nisi leue habens secum graue, id est, spiritus proprius cum suo corpore vel intelligit quatuor elementa, per leue, ignem & aerem, per graue, terram & aquam, sicut per rarum & densum, antiqui significauerunt hæc quatuor. Sequitur: In qua mansione, id est, domo vasis vacabimus commanendo, & erimus similes, sicut vacat mulier & vir eius in generatione parrus, & hoc est verum ex ipso

locu

locutione. Et ego ô Sol cum coniuncti fuerimus, vacaturi in ventre domus clausæ, ex omni parte recipiam à te animam, id est pinguedinem olei, quæ est tinctura viuificans omnia, adulando, id est, blando modo, quia natura gaudet ppter vicinitatem eorum in natura conformi in aqua sua, vel cum aqua sua, & natura naturam vincit, & natura naturam continet. Vt in Turba: Et si abstuleris pulchritudinem meam, id est, Lunæ, per decoram lineationem, intendit nigredinem primam, quia decolorat eam Sol, & exaltabuntur, id est, sublimabuntur exaltatione spirituum, id est, ad modum spirituum sublimatorum, cum ascenderimus ordinem, id est, ordinatam dispositionem Senioris, id est, Saturni, Iouis, & Martis, & his nominibus nominauerunt nigredinem illam, scilicet, Saturnum albedinem, Iouem rubedinem, Martem rubiginosum, vel æruginosum, vnde à principio conceptionis, vsque ad medietatem infantis, quilibet planeta dat suam imaginem, virtute diuina sic creante.

Ita etiam in hoc opere quilibet Planeta suo loco facit impressionem suam, vsque ad complementum operis, vt dicitur in libro trium verborum. Et ideo dictum est

O

pri-

prius sine importunitate, qui enim importunus & festinus vult esse, sua vehementia opus confundit, quia non est opus opificis, sed opus naturæ ministrante artifice, & adiuuante eam.

Sequitur: Lucerna Lucis, scilicet, Solaris, infundetur lucernæ meæ, id est, lunari ex te, scilicet, Sole, & ex me Luna, fiet infusio Lucis luminosæ, sicut commixtio vini cum aqua dulci, sic ex me atque te fit commixtio luminum, est enim utrobique similitudinis proportio, vinum enim & Sol, calida, Luna & aqua frigida, confluens. Sed postquam lucerna Solis infusa est lucernæ Lunæ, cessat humor fluere, qui quod indurat denigrat lumen. Ideo sequitur: Et ego scilicet Luna, prohibebo fluxum meum, & potest litera sequens esse connexa præcedenti dicendo: Ego Luna prohibebo fluxum meum, postquam Sol indutus fueris nigredine mea, colore atramenti: & tunc innuit primam nigredinem, de qua dictum est, quæ est argentum viuum de argento. Vel potest esse spiritualis versus continuus sequenti, innuendo secundam scilicet nigredinem, sic post solutionem atq; coagulationem humoris mei, cum intrauerimus templum amoris

amoris, scilicet, in secundo opere, postquam indutus fuerit nigredine mea, colore atramenti, tunc coagulabitur corpus meum, in natiuitate mea fiet Sol oriens, in Luna crescente, & conuertetur in decorem Solarem. Dixit Sol Lunæ, si feceris hoc quod dixisti, non inuenies in me nocumentum, id est contrarium, & reuertetur postea corpus nouum. Quia dicit Gratianus: Cum Mercurium fermentauerimus, quid ultra quærimus? nisi decoctionem ignis eum sulphure, quia ignis & Azoth sufficiunt tibi, vt dicit Elbo. Dealbate igitur Latonem cum Mercurio, hic nota secundam dealbationem, quia Lato est ex Sole & Luna compositum corpus citrinum, quod cum dealbaueris per diuturnam decoctionem, id est, longā, & ad pristinam citrinitatem perduxeris, habes iterum latonem eodem modo ductibilem ad quantū tibi placuerit, quia in infinitū virtus eius extenditur, & tunc intraisti per ostium, & habes artis principium, & tunc calcina, dissolue, distilla, coagula & incera, & ita procede per medium, & resultatū facis penetrabile, & tunc ad finē peruenisti, & Sen. dicit de eo. Est n. hoc minerale, quod cum miseris aquā sup̄ terrā, vincit albū sup̄

citrinum & rubeum, & dealbificat ea in albedine argenti. Deinde vincit citrinum super album & rubeum, ita quod citrinare ea faciat, super citrinitate auri. Deinde vincit rubeum super citrinum & album, & rubificat ea in rubedinem Alkazeli marini, & tyrii, vel Ostreae, quibus tingitur Ostrum, vel præparatur & melius: Et cum videris hæc, gaude. Sed si remanserit in eo nigredo, corrupisti quicquid operatus es, & morieris præ dolore, quia sunt diuitiæ incomparabiles. Et alibi non est differentia inter ipsum, & argentum, vel aurum, nisi quod citius funditur.

Sequitur: Dabo virtutem penetrationis, scilicet, tincturæ, per quam potens eris in prælio ignis, prælio liquefactioni & purgationis, ex qua exibis sine diminutione, sicut firmus Sol: non impugnaberis de cætero sicut æs & plumbum.

Sequitur: Leo, id est, Sol inferius, vilescit per carnem, hic est metaphora, sicut Leo fortis & rex animalium, vilescit per infirmam carnem suam, die enim quarto in quartum, quartanam naturaliter patitur. Ita Leo natura, per carnem suam sibi contemporaneam lunarem vilescit & eclipsatur.

Luna

Luna enim est umbra Solis, & cum corporibus corruptibilibus consumitur, & per ipsius corruptionem mediante Mercurii humiditate Leo eclipsatur, sed eius eclipsis in meliorem conuertitur naturam & perfectiorem priore.

Sequitur: Quod autem successisti mihi, id est, in meam transmutaris naturam & dignitatem: Deinde ostendit, quomodo Sol vilescit per carnem infirmam, dicens: Apud augmentum plumbi nigri, apud augmentum, id est, abundantiam nigredinis plumbi, id est, æris nostri deficit lux mea, id est, Solis, & extinctus est decor meus. Quia ut dicitur in Turba: Coquite donec exeat nigredo, quam nigredinem alii nummos nigros, alii plumbum sapientum vocauerunt. Dum reddit causam, quare sit lux Solis extincta circa angulum nigredinis, dicit, quoniam alia duo principalia luminaria capient pinguedinem, id est, humiditatem meam metallicam mercurialem fixam, de ære meo mundi corporis existentis, & de plumbo verificato, id est, de plumbo sapientum, quod scilicet æs vel plumbum est verificatum in syllogismo, id est, in ratione scientiæ, ex parte apud philosophos.

Aliter potest punctari versus iste. Pondus, id est, compositio eorum, in syllogismo, id est, in ratione, discitur, sine seu in intellectu componente de sanguine Solis, & in humiditate Lunæ, absque sanguine hircorum, & aliorum animalium, quæ nihil ad propositum faciunt, ut pondus, id est compositio sapientum in suo Elixirio discernat verum compositum à falso composito & econverso. Quia hæc est magnetica vera & non falsa. Sequitur: Ego, scilicet Sol, ferrum, durum & siccum. Et dicitur ferrum propter rubiginem, quam florem vocant æris. Ergo fortis, quem ignis non superat, nec sulphura vastant, pistans, id est, condiens omne bonum. Per me enim lux generatur, & secretum secretorum philosophorum, id est, tinctura perpetua corporum conficitur, nec est res in mundo alia agens actionem quam meam. Et Senior dicit: Si quis studeret inuenire aliam rem facientem eius operationes, non posset, & non est, qui inueniat aliam operationem, Est n. Sol radix incorruptibilis, & ab igne, & ærugine, & sulphurib. & ideo extrahitur tinctura vera fixa ab eo. Alia a. omnia opera & spiritus corruptibilia sunt, & quomodo potest tinctura incorruptibilis extrahi

trahi à radice corruptibili? & iā tot sunt & fuerunt vanarum rerum preparatores, qui nunquā p̄fecerunt: Imo non est aliud fundamentum artis, quam Sol & eius umbra, sicut dictum est prius, & nunc sermo processit, de radicib. sapientiæ maioris. Sequitur: Quod habet lucem, i.e. Sol lucens factus est, habens obscuritatem, i.e. nigredinem, postquā non est ad perfectionem deductus, i.e. dūmodo est in fieri: Intelligit nigredinem secundam in secundo opere: Conualescit à languoribus, i.e. tenuitate, i.e. infirmitatibus & debilitate, & habebit vitam leonis rugientis vel resurgentis post natiuitatem. Metaphora potens est, quia dicit Lucas in Turba: Diffinitio huius artis est liquefactio, & animæ à corpore diuisio, & iterum, animæ cum corpore coniunctio. Et sic surgit resurrectio corporis nunquam de cætero moritura. Et hæc est causa, quare æs nostrum vocatur Leo, quia sicut Leo rugiendo re suscitatur prole mortuam, vitā immittendo, sic corpus æris mortuum resurgit, coniuncta sibi anima per aquam vitæ. Sequitur: Et apparebit illud magnum fluxibile, i.e. oleum in mensuris, & tinctura philosophorum currens ininctu oculi sicut cera super laminam.

Capitis & caudæ sunt duæ proprietates, scilicet, dealbandi & rubificandi corporeum, & spirituale, vel mortuum & viuum, tamen prima glossa est melior. Vnde Senior in fine dicit: Hæc est aqua, in qua congregatæ sunt potentia albedinis & rubedinis. Vnde assimilauerunt eam ouo, quia circumdat totum quod est in eo, habet enim totum in se quo indiget, & præparatur in præparatione sua. Et subdit: Et hic est draco, qui deuorat caudam suam. Draco est aqua diuina, & cauda est sulphur eius, & cinis, qui est inter cinerem, & de isto cinere descendit pluuia viua, viuificans terram &c. Et cinis iste est fermentum aquæ, quem cinerem Morienes vocauit coagulationem, cum sit coagulans aqua in terram. Alia glossa Capitis & Caudæ, sicut dicitur in Turba. Sume viperam, & priua eam capite, & cauda, in his enim duobus locis quiescit eius venenum, id est, tinetura: ex quo scilicet veneno, procedit spiritus, scilicet, tingens. Deinde caudam & caput, id est, principium operis, & finem eius, & est vnum & idem, à quo incipit, & cum quo finit: Omnia enim operatur aqua ista cœlestis, sume igitur residuum corporis viperæ, id est, terram, & coque

len-

lento igne, scil. Philosophico, quousq; ab
 ossib. secernatur, id est, donec fiat durum,
 & splendidum sicut gladius denudatus, &
 pone eam super laminas, id est in vas, &
 tamdiu runde, scil. igne & pistello, donec
 vertatur corpus in spiritum, & auferatur
 ab eo flexibilitas. Non enim potest arre-
 nuari, id est spirituari corpus, quandiu fle-
 xibilitas in eo consistit. Intendit quod in-
 cineretur corpus residuum, quod vocatur
 terra, à qua est extracta tinctura per aqua.
 Sicca corpus huius ad Solem, id est ad len-
 tum ignem, intendit æqualitatem ignis.
 Deinde capiti suo iunge & caudæ, & cum
 eis tere, scilicet igne qui omnia terit, donec
 videas quod inquiris. Hoc itaque comple-
 to, scias quod habes corpus corpora per-
 forans, & naturam naturam continetem,
 & naturam natura latentem, quod profe-
 cto theriaca Philosophorū vocatur, & di-
 citur vipera, quia sicut vipera concipiendo
 præ libidinis ardore caput secat masculi, &
 pariendo moritur, & per medium secatur:
 sic lunaris humor concipiens lucem sola-
 rem, sibi conuenientem, Solem necat, &
 pariendo progeniem Philosophorum,
 ipsa similiter moritur, & vterque parens
 moriendo animas filio tradūt, & moriun-

tur & pereunt. Et parentes sunt cibis filii, & naturam eorum accipiunt & cum ære roborantur ad pugnam ignis. Hic aut filius laudabitur in omnibus libris Philosophorum: Et est lapis Indus Babylonicus, & est æs combustum, vt Kalid dixit.

Sequitur, Septem sunt ordines ponderum ordinatorum corporum. Quinque partes ex eis sunt absque obscuritate, scilicet de vmbra Solis duorum lucentium est pulchritudo, scilicet Sol, & hæc compositio est secundum numerum figurarum, scilicet tertia dimidia Luna à minori computando numeri quinque mediæ Lunæ, & duo Soles, vnus cum duobus radiis, secundus cum vno radio. Expositio harum dabitur tibi expositione mea, & proprietates radicis. Hoc dicit propter hoc, quia dixit duorum lucentium est pulchritudo. Sol est clavis cuiuslibet ianuæ, id est omnis introitus artis, & quod restabit, id est, quod reliquimus, est de radicibus artis sine dubietate, id est certitudinaliter. Sol est simplex clavis totius operis, cum firmamento & terreitate, id est cum Luna terrea & opaca, inter cæteros Planetas feculentior, quod post masculas quas habet dum in plenilunio est, & cum firmamen-

to di-

to directo, id est regulato per artem. Et dicitur Luna firmamentum, quia dicit Hermes, Luna potens in firmamento est, & pauper luminis, & cum Mercurio lucrum eorum, conuertibilis natura, Solis umbra. Quidam libri habent, cū firmamento directo terreitati, directio enim in medietate ordinato terreitati, id est elemētari corpori, & vtraq; litera est bona: Quia septem partes ponderis sunt, & per versum istum exponit præcedentem. Ideo dixit: Hæc est demonstratio, id est expositio septem partium: hæc est diuisio id est separatio spoliationis id est tincturæ spoliatæ, hæc est diuisio decoctionis, id est in igne coquente. Quam scilicet spoliationem nigredinem appellamus, quæ fit per decoctionem competentem, in qua indissolubile temperatum dissoluitur, & anima temperati extrahitur. Nota secundum Seniores, quod præparatio hæc vocatur conuersio & diuisio in subtilitate & attenuatione spirituum, vt tingant & imprimantur corporibus, & hoc propter conuersionem suam in præparatione de statu in statum, & de re in rem, & de infirmitate in potētiā: & de grossitie in tenuitatem & subtilitatem, sicut conuertitur, semen solum in matrice præpa-

præparatione naturali de re in rem, donec
formetur inde homo perfectus, ex quo
fuit radix eius, & principium eius & hoc
sine ingressione alterius rei nisi sanguinis
menstrualis ex quo fuit semen, & ex san-
guine ei simili, & ex ipso fuit nutrimen-
tum eius. Et similiter ouum sine ingressu
alterius rei conuertitur de statu in statum,
& diuiditur de re in rem, donec conuer-
tatur in pullum volentem, sicut illud à quo
radix fuit & principium eius. Et similiter
semina terra nascentium, putrescunt &
mutantur, & ingreditur super eis corru-
ptio, sicut ea ex quibus habuerunt radi-
cem. Et propter hoc mineralia nostra non
mutantur vt exeant à radice sua, si redit ad
id ex quo fuit, nec conuertitur ex hoc in
aliud, & qui dicit aliud, falsum dicit. Hæc
est ergo conuersio & diuisio quam audis
in libro sapientum. Huc vsque Senior di-
xit. Sequitur: Hæc est coagulatio absque
diuisione, id est coniunctio maris & fœ-
minæ & absque dissolutione postquam fe-
ceris id est præparaueris, singulariter affir-
mando illa septem scilicet. 7. partes Lunæ &
duas Solis, quæ septem diuisti per septem
stellas, id est secundum numerum septem
Planetarum, qui omnes Planetæ operan-
tur

tur super istas septē partes Planetarum no-
strorum, & hoc est tertium sc. Mercurium
amalgamare, cum septima parte ponderis,
deinde mitte de albo humido nouem par-
tes, ita quod decima sit æris pars. Et post-
quam purgaueris in præparatione con-
uersionis, donec videantur sicut Marga-
ritæ in similitudine, tunc errare non po-
teris de cætero. Hæc est dealbatio dete-
gens dubium terræ tuæ sitientis, & hoc
per aquam nubium cœlestium, in hoc sci-
licet dicto demonstrato. Ostendi tibi flo-
res aureos id est tincturam solarem omnis
floris, id est coloris conuersi ad medium
extremitatum scilicet albi & nigri, vel vt
indumentum pauonis in similitudine.
Hic enim est lapis cui inest omnis color,
secundum diuersas conuersiones eius in
præparatione sua. In hoc igitur opere,
Sol vt rex & dominus cœli, immittit spiri-
tum & vitam; Mercurius vero format spi-
racula. Est enim acetum acerrimum, quod
aurum merum spiritum facit esse, vt dicit
Pythagoras: Ipse est quo mediante fit cor-
ruptio & regeneratio eius: Luna vero
sponsa Solis, spiritum seminis conceptum
à sponso sua illuminat, & sua frigiditate &
humiditate laborat ad expellendum fro-
tum

tum ex his productum. In introitu vero residui numeri stellarum scilicet quatuor detecta est tibi impressio & imago in decoctione, quibus Planeta facit virtutē Dei, & hoc est quod dicit, decoctum à qualibet stella singulariter: scil. Saturnus constringendo & congelando sua frigiditate & siccitate, ipsam naturam in massa, Iupiter vero sua caliditate & humiditate digerendo, Mars vero sua caliditate & siccitate homogenea congregat, & heterogenea sequestrat: Venus vero frigiditate & humiditate membra & imaginem disponit. Et sic nascitur Alchimia naturalis per principia naturalia, & per impressionem formæ scilicet naturalis, substantialis ministrante artifice. Æs enim de se non habet, nisi formas accidentales, sed iuvat naturam, disponendo principia, inducit formas substantiales. Et locus generationis licet sit artificialis, tamen imitatur naturalem quia est concavus, conclusus in quo fumus principiorum naturalium generatorum per naturam, ratione caloris diuturni & continui, diu reflexus in se & vaporaliter commistus congelatur in metallum, cuius est vapor secundum speciem, ex qua est radix. Ex his dictis patet solutio duorum

rum argumentorum contra possibilitatem artis. Quorum vnum est quod non habet ars inducere formas substantiales, sed accidentales, secundum est quod locus naturalis debet esse principium generationis. Adducunt tamē dicentes, metalla generari secundum influentiam Planetarum, quæ constellatio latet Alchimistas, quia oportet eos in illo incipere operari in quo natura cœlestis incipit mouere mineram. Quibus dicendum quod motores cœlorum quandocunq; & vbicunq; inueniunt materiam dispositam habentem potentiam ad talem formā, tunc incipiunt mouere per impressiones suas ad illā formam, dummodo artifex coniungat actiua passiuis. Sol enim & homo generāt hominem, nec tamen oportet, quod homo generans hominem, præsciat impressiones Solis: sed conuenientibus principiis actiuis & passiuis, cum habilitate materiæ, Sol disponit & mouet vt cæteri Planetæ, secundum distantiam localem ad orbem, tum licet omni tempore posset incipere opus, vnum tamen tempus habilius est altero. Quia dicit Hermes, in 2. lib. de septē. Quod hoc elementū est humidum in vere & æstate, oportet ergo vt sumatur inter istud

istud & illud scilicet, 15. dies post introitum Solis in Arietem, vsq; ad introitum tauri. Hoc enim tempore amplius augmentabitur, & oportet distillare hunc lapidem. Sole existente in Ariete & Tauro: Hæc Hermes dixit. Sed Assiduus dicit, quod oportet poni lapidem istum in vase suo carente sectione in hyeme, æstate, autumno, & vere, & omnibus anni diebus. Quia vt dicit Senior: Est semen mundum, mundam habens benedictione: ex potentissimo enim masculo & foemina generosa & castissima procreatur. Et huic semini nihil incongruum & commistum, & existit albissima materia auri & argenti, ex purissimo Mercurio & sulphure incôbustibili. Ideo quilibet Planeta imprimit suam imaginem & impressione singulariter, sicut & in fœtum humanum donec perficitur. Sequitur: Hæc est perfectio coagulationis sine fallacia, & factus est Sol, id est Solaris minera, perfectis statibus. Principium eius ignis est, & in igne creuit, nec timet cinerem id est testam cineris. Est & fixus non fugitiuus, iungitur in corpore, scilicet metalli; vsq; ad cor, id est in profundum, quia ex radice fixa, scilicet ex Sole, qui est fons totius caloris, & Planetarum rector, proficiscitur. Sequitur, hic est

filius

filius vilis & carior, id est, hic filius scil. lapis, cuius mater est virgo & nō concubuit, & est vilissimus & carissimus. Et dicitur filius vilis, quia nullius precii in oculis est omnis ignorantis, hæc fœmina est vilis, quia si diceretur ei hoc opus, videretur esse falsum sibi. Senior: Et est carissimus, quia sine eo non operatur natura, scilicet sine humido. Lapis enim Philosophorum aqueus & humidus est, humor vero vilissimus, quia pedibus conculcatur, & est carissimus, quia principium est generationis naturarum: & est ænigma sapientū dictum istud. Præparatio ergo huius est difficilis, & occulta destruens, quæ multos sapientes nudauit, nec est super eo lapide iter in opinionibus laborantium & operantium, quia dicit, infiniti sumunt radicem eius, & homines in vanum abierunt à radice huius scientiæ, & simile ei non possederunt, quod tamen nusquam euitit in æstimationem eorum. Est itaque difficilis errantibus, & mirabilis, facilis scientibus, modicus, leuis, delectabilis & propinquus: Intelligit autem ipsum ingeniosus. Est & subtilis, ex hoc arbitrando: cum clarificati fuerint eius animi, ex libris relictis à græcis, quoniam nihil occultatur præter præpa-

rationem eius, quæ est difficilior omnibus. Hoc est quod coruscat in Elixiri, quod hic de tinctura incipit à potentia, id est à materia potenti, aptissima ad talem formam, & peruenit ad actum, id est, formam auri & argenti, ad quam fuit in potentia. In talem enim metalli speciem cōgelatur humor, cuius est fumus, & vapor: quia simile non generatur, nisi ex sibi simili per naturam. Deinde inuehitur autor contra operarios vādos huius artis, nec radicem habentibus, nec præparationem ad minus, dicens: Omnis præparatio est bona illius rei, præter hanc præparationem occultam Philosophorum: Sed ipsi composuerunt prohibitionem eius in actu suo, quia ipsi semper præparant, & nunquam prosperantur. Quia vt dicit Morienus ad regem: Scito quod terra, aut lapis, aut ouum, aut sanguis, aut acetum, aut omnia huius, vt sulphur, arg. viuum, auri-pigmentum, falsa, ad hoc magisterium inutilia, & malum exitum habentia, & homines sæpe hæc omnia terunt & coquunt, & à sua decoctione extrahunt, & extractum sepeliunt, & iuxta suam opinionem benefacere credunt. Et vt error eorum magis confirmetur, & ne desperent hoc quod

quod quærunt, nequeunt, sed sperant invenire. Et de compositione librorum falsorum dicit Senior. Composuit enim librum suum, opinans quod intellexit illud occultum mysticum, & ipse nec scit nec intelligit literam vnam de his quæ composuit in libro suo de libris Philosophorum remoris. Et si quæratur ab eo, ex ipsis respondet per similitudinem, & si comprobentur ei, defendit se p̄ cauillationes & similitudines vanas. Sequitur: In re firmata, id est in radice artis firma, præparatio eorum facta est ignota, quia non habent esse, & si habent radicem, non habent eius præparationem, propter hoc nō cognoscunt. Omnis animus sequens concupiscētiā, id est opinionem suam vanam, fluit, id est fluctuat, & diuagatur per diuersas vias erroneas, ita quod vltimo dicant: Præparauimus eum, cum omni præparatione, nec adepti sumus, & cū scientia fecimus illum, & cum præparationib. suis sapienter operati sumus. Et propter hoc sunt stultis stultiore, quia præparant illud quod non habet tincturam in se, ex omni re quæ tendit in nihilum & infimum, & credunt se bene facere, & nihil acquirunt præter labores, & propter hoc sunt inflati in possibilitate

artis, & excœcati sunt à veritate. Dixerunt antiqui sapientes: Hic autor deridet superbiam Alchimistarū Philosophorum, operantium in rebus fœtidis. Dixerunt antiqui sapientes de tali operatione. Hirc⁹ est id est superbus & olens fœtidior hirco, ex oleis capillorum, & stercore, & menstruorum, & multorum talium fœtidorū combustibilium, laborant & nō recognoscunt radices scientiæ, nec præparationes eius: vel sic, non recognoscunt homines quod decipiunt in ignominiam illius. Talis operator convenit, id est aptus est, apud considerantem, id est Philosophū, & videntē, id est Prophetam, de quo cum se intromittit scientiæ talis, magis convenit id est aptus est, ad arandū, id est ad pascendum cum camelis, id est convenientior est rustico vel pastori, quam Philosophiæ huic, quæ tantum à Deo habet esse per inspirationē humilibus & iustis. Sequitur: Superbus enim sc. ex eo hircus iste, quod dicitur sciens & tamen non est. Quibusdā enim magis operæ preeium est videri sapiens esse, quā esse & non videri, ut dicitur in Elenchis: sic etiam iste superbit, quod creditur & dicitur esse sapiens & sciens, & quod omnis sciens novit quantum erret in illo. Vulgus, id est

opera-

operator vulgaris, habens oculos mentales clausos, id est obnubilatos, dormit, id est somniat, quia imaginationes fantasticas & vanas habet in rebus vanis. Cuius scilicet vulgi barba, id est operis vas, cōuenit pueris, id est ludo puerorum. Dicitur enim in Seniore: Quod vtilitas quam intendis non est nisi apud dominos barbæ, id est domorum. Et iterum dicit, quod genitū eorum est in barba, id est in domo dominorum: Vel potest esse alia derisio talis, quia antiquitus sapientes, in signū maturitatis, barbati incedebant, cuius barba, id est sapientia, conuenit pueris, id est stultis. Vel potest esse sensus ex simili, quod illudunt homines tales falsidici, sicut pueri trahunt barbas dormientium illudentes eis. Sequitur: Si habuerint rem, id est radicem scientiæ, non inueniunt eius præparationem, & res artis non perficitur, nisi cum præparatione: Et hoc est quod quærunt, & omnis opinio eorum, præter illam, fallax est. Attraxerunt ignorantes in funiculis, id est per deceptiones, & demonstrationes suas vanas. Transmutant enim in apparentia Lunam in cuprum, & aurum in aliam speciem coloris fantastica, & cum in ignem veniunt, reuertuntur in formam

Solis & Lunæ sicut prius fuerant, & ignorantibus credunt quod fecerunt eis aurum & argentum. Aut amalgamata faciunt Solis & Lunæ cum Mercurio, & promittunt eis tingere Mercurium & coagulare in Solem & Lunam, & per limaturas auri & argenti, distillatores attrahunt, ignorantes & decipientes. Sequitur, Ignorans ferit colloquintidā, & sperat inde comedere mel, sed quando quod sperauit non viderit, reddit ad agnitionem suam, & extendit, id est magnificat & confortat errorem suum, & dicit hoc esse ex infortunio. Similiter isti de capillis & de vrina, & illi de stercore, & illi de ouis, & ventribus concharum, & sanguine, ea pro seminibus & radicib. auri & argenti seminant, in quibus nulla proportio est, nec potentia parua ad actum illorum, & reiterant operationes, insistentes diuersis modis, & tamen nunquā proficiunt, dicentes hoc esse ex infortunio nostro, non ex materia rerum vanarum, nec operationib. suis falsis. Templā, id est corpora Alchymistarū vulgariū, quæ videntur esse templum sapientiæ maioris, ornata, id est vestita indumentis, sicut locuti sunt de arte sulphuris & arsenici, & eorum decoctionibus, & in pigmentis & vrinis. Et si locuti

locuti fuerint de capitellis ouorū & ster-
corum, & capillorum, & consimilibus qui-
bus maculantur, vt dicimus hirci sunt, qui
cum foetore montana cōscendunt per de-
uia. Sic isti philosophantur, componentes
libros foetidos, in quibus nulla est vtilitas,
nisi de perditione temporis & expensæ, de
quibus superbiunt. Deinde inquisitiue di-
cit autor, interrogando, qua de re, id est ob
quam causam, dictum est ab istis doctori-
bus, in multis, nunc in hoc nunc in illo la-
bore, scilicet in testis caputum, id est in os-
sibus capitis, & carne, cerebro, capillis, &
in ouis gallinarum, & scorpionū, & in vtri-
bus, & in testitudinibus conchilium, id est
concharum, cum tamen veritas sit sine di-
uersitate in vna re, & vna dispositione, &
vno actu scilicet decoquendi. Vnde Morie-
nes ad regem. Hoc mysterium totum ex
vna re, & vna viâ persistit, & vnica dispo-
sitione perficitur, & autor responder
quæstioni, dicens: Nonne hoc est ex pau-
citate æquitatis dictum ignorantium, &
vituperatorum. Et reprobatur eos per
quandam quæstionem, & solutionem
eius manifestam dicens: Si diceret,
quod ouis peperit homines, aut gra-
na tritici fructificabunt galbanos, aut pal-

ma portauit mala granati, aut volatilia cœli parturiunt pisces aquarum: Ipsi responderent falsum dicis & dixisti. Deinde soluit dicens: Aut non generant res nisi similia, aut non fructificant res nisi fructus suos, nonne conuertentur à sua ignorantia? Dixerunt quod pater auri & argenti, sit animal terræ & maris, vel homo, id est pars hominis, vt capilli, sanguis, menstruum, secundina.

Et quidam dixerunt in arboribus, id est plantis & herbis. Et quidam in lapidibus, vt arsenicis, & aliis mineralibus, alienari sunt à veritate scientiæ, ex his erroribus ex credulitate rerum incertarum, remouerunt à se laudabilia nota, id est, desiderata, scilicet stationem scientiæ, id est stabilem scientiam & mineram eius. Etenim res eius est manifesta, in oculis virorum & mulierum rectis, de habentibus oculos iustos. Et quidam libri habent masculinos oculos, id est procaces & vagos, qui et cognoscuntur ex oculis perfectorum hominum. Sic & in libris & in intellectibus virorum & mulierum hanc scientiam scientium per Prophetas suos, quorum intellectum nullus illorum audet nec potest exponere. Manifesta est res quæ est vagæ mentis

mentis & in
vago non
venas artis
quod sit fine
Vnde Senior
Aqua non co
sulphore su
mille sulphuris
est, scilicet, sol
quoso. Et He
est aqua, nū
natura sua. Erg
similis ei, ex q
est ei similis ex
nio Lunæ. P
nio Solis. Et
pietiam ex se
Est enim arbor
res & fructus, su
eam, & ipsi est
Et subdit: Et
vnumquodque
nisi cum eo, qu
quod est homo
Adam & Eua, &
nus. Ergo omnis
mili & propinqua
am, & similiter

mentis & instabilis intellectus super res
 vagas, non fixas, multimodus, cum tamen
 veritas artis sit sine diuersitate. Probatio,
 quod sit sine diuersitate, quia est res vna.
 Vnde Senior dicit inferius de lapide artis.
 Aqua non conglutinetur, nisi cum simili
 sulphure sui, nec inuenitur in re aliquid si-
 mile sulphuris sui, nisi in hoc, quod ex eo
 est, scilicet, sole, qui est ex humido albo a-
 quoso. Et Hermes: Non conuenit rei, id
 est aquæ, nisi quod propinquius est ei ex
 natura sua. Et generaliter nulla proles est
 similis ei, ex quo non est, humiditas autem
 est ei similis ex natura sua, & est ex domi-
 nio Lunæ: Pinguedo autem est ex domi-
 nio Solis. Et subdit Senior: Lapis ergo sa-
 pientum ex seipso & in seipso perficitur.
 Est enim arbor, cuius rami & folia, & flo-
 res & fructus, sunt ex ea, & per eam, & ad
 eam, & ipsa est tota, vel totum & nō aliud.
 Et subdit: Et similiter dico vobis, quod
 vnumquodque aliud non generat ex se,
 nisi cum eo, quod ex eo est, & specie sua,
 quod est homogeneous ipsius. Similiter
 Adam & Eua, & omnium hominum ge-
 nus. Ergo omnis res conuenit cum suo si-
 mili & propinquo, secundum speciem su-
 am, & similiter carnes ex carnibus gene-

rantur, & tinctura metallorum in metallis. Et subdit: Incipe ergo in nomine domini nostri Iesu Christi, & cognosce naturam eius. Est enim à radice suæ materiæ, quod est in eodem, & de eodem, nec ingreditur aliud super eo. Et est radix eius, scilicet, Mercurius. Similiter Mercurius est ab eo, & hoc est de quo extrahitur, & est in eo, & ex eo, & per eum. Omnia ista significant lapidem suum, qui vnus est, id est, singularis, & non potest esse quin verba reperantur frequenter eadem, propter expositionem, declarationem & testimonium philosophorum.

Ecce, quam lucide dicunt philosophi, & ignorantes, oblique ad illud intendunt oculos mentis. Et Geber dicit: Necessè est artificem constantis esse voluntatis, & non modo hoc, modo id, attentare præsumat, quia in rerum multitudine ars nostra non perficitur.

Est enim lapis vnus, medicina vna, in quo magisterium totum consistit, cui non addimus rem extraneam aliquam, nec minuius, nisi quod in præparatione superflua, id est, frigidum & humidum remouemus, quæ denigrant opus & destruunt. Sapientes doctrinam plene tradiderunt,
pro

propose sua
intelligunt
Sequitur
stella, id est, p
tallorum cor
cet, philosophi
fras, in hoc
metallis, & r
fium in quib
fium in comb
ficaram. Et pro
furgi per se
tias, id est, p
Deum si pote
præparationem
manualis oper
modem yacua, se
comparabilis, ta
est, hominibus m
vera præparatione
relleum virtut
entorem suum
venera.
Et præparatio
atem, annihilat
fuit, nec fit proue
neque se, id est,
neque etiam fuit, q

pro posse suo demonstrantes, sed stulti non intelligunt.

Sequitur: Per Deum, si consideraueris stellas, id est, planetas erraticos, id est, metallorum corpora, non est inter nos, scilicet, philosophos, differentia, id est, diuersitas, in hoc quod opinantur, quia ex his metallis, & per hoc præparant lapidem suum in quibus est Mercurius, & sulphur fixum incombustibile, per naturam rectificatam. Et propter hoc præparatio nostra surgit per seras, & clauēs aperientes seraturas, id est, problemata obscurata. Per Deum si porrecta fuerit ad eam, scilicet, præparationem sapientum, palma, id est, manualis operatio, non reuertetur ad eundem vacua, sed locupletata, thesauro in comparabili, tamen pro se in mundo, id est, hominibus mundanis, scilicet absque vera præparatione, per aspectum, id est, intellectum vituperatum, & assignationem erroneam fit, manus reuertetur prorsus vacua.

Et præparatio ignorantum continuans artem, annihilat occupatum in eo, nec scit, nec fit prouentio artis, nec clauēs, neque seras, id est, problema sapientum, neque etiam scit, quod coagulans mittat

rin&u-

tincturam, neq; peruenit ad prouentum:
 Et ista nostra præparatio sapientum, est
 largi muneris, habens labores solutionis.
 Et quicquid figitur ex duobus, id est, ex
 humiditate metallica duorum luminariū,
 sine alio extraneo ab iisdem fixatur, seu fit
 existēs, sup scilicet genere. Vnde Hermes:
 Tres facies in vno vidi patre, & bene di-
 xit, quod ex vno sunt, licet habeant partes
 elementales, vt aquam & terram, ignem &
 aerem, quæ tamen omnia ita sunt vehe-
 mentissime complexionata, quod mini-
 mum elementi vnus, est cum minimo e-
 lementi alterius, quod per nullum ar-
 tificium possent separari, propter compo-
 sitiones tam fortes ipsorum. Vnde subdit
 autor: Pars in scientia absque partibus, id
 est, sine diuersitate, & factum est totum
 totius, id est, vnum vnus, quia totum est
 ex eo, & non ex alio. Sicut sartor ex ipso
 panno, partes format diuersas, vt plicas &
 manicas, girones & thorale, quorum ipsa
 principalis materia est pannus, & textor
 cum iisdem filis pannum componit, de
 quibus est stamen: Sic & hoc magisteri-
 um est vnum per se, nec alio indiget, vt
 dicitur in Moriene ibidem. Sequitur: O-
 culi scilicet intellectuales, accipiantur à fi-
 guris

guris Senioris, cum scientiam respicias ad
radices, cum ramis separatam, duplicata
coniunctione & ligatura duarum auium,
in causa qualiter prohibetur vna per aliam
ab ascensu. Et vna est sine plumis, propter
ponderositatem, scilicet terræ, sed aqua
habet plumas. Et vtrumque est Sulphur,
& retinaculum alterius, & sunt duo argen-
ta viua. Et subdit. Hoc est sulphur rubrum,
scilicet aqua, quæ non habet in actu suo
finem, quia tingit in infinitum, & nomina
& cognomina, id est, pluralitas nominum
in hac arte, excæcauerunt videntes in li-
bris suis, vnde examinauerunt scientias er-
roris, excæcati multitudine nominum,
hoc scilicet sulphur nostrum, vel hæc aqua
nostra, est tinctum, & tingens hoc, scilicet
sulphur est, quod super quolibet igne est
durans, scilicet, seminum arboris, oliua-
rum & aliarum quando vicinatur igni be-
stiarum continuo duranti est venenum,
id est Icur corporum, Omne venenum est
in eo, id est, omnis medicina lætans, id est,
omnem morbum corporum & hominum
& metallorum corrigen. Et factum est
hoc sulphur velut Lunare, habens splen-
dorem, scilicet, solare. Abscissæ sunt ab
eo, scilicet sulphure cæteræ pennæ & alæ,
id est,

id est, spiritus, & spiritus esse est manens, & non recedens, id est fixum. Ad superiora enim anima eius volat propter similitudinem suam, id est, humiditatem metallinam, conformem & vniogeneam sulphuri rubro. Tunc lucerna fixa cum habente scilicet alas, & cum lucerna Lunari, ascendit in statum, id est in terminum. Ascendit ab eo anima eius, & exaltatur in cœlum, id est, ad spiritum, & fit Sol oriens, id est, rubens, in luna crescente in naturam solarem. Et tunc lucerna duorum luminum, id est, aqua vite, ad ipsum, vnde orta fuerat, reuerteretur, scilicet, in terram, & vilescit, & humiliatur & putrescit, & figitur amanti eum, id est, sulphur terreum. Dispensa ergo duo luminaria, quæ aqua ex duobus corporibus & naturis est, vel sic, dispensa duo luminaria scilicet, Solem & Lunam, & vtraque litera est bona, sed secunda est melior.

Et facta est illa aqua vna, habens in se duo lumina: sicut videmus Solem cum duobus radiis in figura significantem conjunctionem duorum luminarium radiantium super cinere mortuo, & pluentes, & reuiuiscit quod fuerat morti deditum, sicut post magnam inopiam, quando

mor-

Di C
morum est,
git.
Hic con
ascendero in co
terram, comp
Hic est focus,
solus & formi
reuerunt aquam
scilicet & sumi
terra, & tamen
id est, igne aqua
colorem celestem
postquam facta est
tum, scilicet g
bus mortuum, sol
significat crescen
luminari maiori
eo, id est, duas spi
duorum luminaria
Mortuus dicitur Op
ationi hominis, q
inde conceptus, de
ita ortus, vltimo m
Et inter alia qu
Conspicitur in d
lentum & humidum
bas sicut lapis in p
sua patitur & paulatim

mortuus est, id est, depauperatus resurgit.

Huic consimile dixit alter: Si nudus ascendero in cœlum, & vestitus veniam in terram, complebo omnem mineram. Hæc est soror, & hic est frater, id est, masculus & fœmina sunt vnius generis. Indurauerunt aquam, & desponsauerunt masculum & fœminam in aqua, & totum in terra, & tamen subtilitate præparationis, id est, igne æquali, lento, non excedente calorem cœlestem, fixerunt eos. Sed postquam facta est conceptio volare fecerunt, scilicet genitum, & fuerunt in domibus montium, scilicet, animæ parentum, significat crescentem Lunam, crescente luminari maiori. Et duas aues, significat ex eo; id est, duos spiritus, vel duas animas duorum luminarium, ex ære. Vt enim Morienes dicit: Opus hoc assimilatur creationi hominis, quia primo est coitus, deinde conceptio, deinde imprægnatio, postea ortus, ultimo nutritio.

Et inter alia quoque Marcus dicit: Conciunt in balneis, significat calorem lentum & humidum balneorum, in quibus sudat lapis in principio dissolutionis suæ paulatim & paulatim, atque pariunt
in

in aere, significat superiorem thalamum
 scilicet alembici, quia generatio huius tin-
 cturę est in aere alembici, superiori, & gra-
 diuntur super mare, & manent in monti-
 bus & sepulchris suis. Et subdit idem: Et
 proiciunt semen super marmore simula-
 chrorum, & in aqua sibi simili Deifica, &
 veniunt corui volantes, & cadunt super il-
 lud simulachrum: intendit nigredinem,
 quę est flos æris aureus per coruos. Dein-
 de volabunt super cacumina montium, ad
 quę nemo potest ascendere, id est, ad su-
 periorem partem alembici conclusam
 vndique & dealbabuntur ibi. Respice præ-
 parationem primam eius, & cogita hanc,
 quę est spirituum extractio omnium de
 corpore, & ipsorum mundificatio in aqua
 sua. Et respice Solem, & Soles duos, id est,
 Solem cum vno radio & cum duobus ra-
 diis. Et hæc est vltima præparatio, scilicet,
 spirituum cum corpore suo, cum contri-
 tione & affatione multipliciter iteratis,
 donec videas illa, quę quæris in ea. Et dicit
 quod secunda & vltima præparatio est ex
 tribus sc. falsaturis vel terris, sc. terra folio-
 rum, terra margaritarum, & tertia terra
 auri, vel ex tribus, id est ex trinitate lapidis.
 Et sunt tres compositiones rubei lapidis

habentis splendorem: Glossa: Gratianus dicit, quatuor sunt elementa, & triplex elementatū minerale. In terra tamen vegetabile, partim in terra secundum radicem, partim super terram secundum herbam: Et animale omnino super terram gradens. Secundum Morienem, terræ sunt tres tertiarū huius artis, Prima est aque vitæ præparatio post corporis putrefactionem: Secunda tertia est secunda dealbatio: Tertia, tertia est animæ cum corpore coniunctio. Vel secundum Seniores tres sunt terræ, scilicet, foliorum, margaritarum & auri: Quatuor sunt elementa, quia calidum, frigidum, humidum & siccum sunt in terra, & quinta essentia, nec calida, nec frigida, nec humida, nec sicca, sed medium horū. Et hoc iam prius expositum est de numero principiorum artis: Quidam enim in vno, quidam in duobus, quidam in tribus, quidam in quatuor, quidam in quinque dicunt & omnes bene dicunt. Hæc omni-
Qno non impelluntur, sed sponte sibi congaudent, quia sunt homogenea, unde nature natura congaudet, natura naturā continet, & natura naturam vincit. Tertia est ex duobus corporib. principalibus & aqua triplex, aeris, & ignis, & aquæ natura, & omnia

omnia vnum, quia sunt ex vno, & Sol simplex, & Soles duo, id est cum radiis duobus contriti, in terra non vltra ascendunt, sed figuntur in ea. Triplex est anima habens proiectionem tingentem, scilicet, anima Solaris, & anima Lunaris, & tinctura sulphuris, albi, humidi, & sunt vnum de eodem, virtus superioris, scilicet, aquæ vitæ, id est, tincturæ, & virtus inferioris, sc. terræ, sunt simul similitæ naturæ, quia eadem generatione generantur & corrumpuntur. Eorum autem corruptio, est ipsorum putrefactio, quæ totam generans naturam in melius disponit: Quia vt dicit Morienes ad regem: Quod tota fortitudo huius magisterii, non est nisi post putredinem, quia nunquam fuit aliquod animatum, aut natiuitate editum nisi post putrefactionem: Si enim putridum non fuerit non fundetur, neque soluetur, & si solutum non fuerit, ad nihilum reuertetur. Sequitur, dixit Hermes: Corona factum est residuum, id est, reliquiæ huius aquæ diuinæ, quæ non prætermittit rem, i.e. terram, ratam & fixam, in qua sunt tenebræ, id est, nigredo.

Secunda in secundo opere, scilicet, per residuum huius aquæ imbibendæ, summe deal-

De
de alio
vnde
est, humor
terre, scilicet
terre est, com
terre significan
& terram mag
prima terra el
fides tincturæ
illa aqua pura co
vt dicit Avicenna
fissum omnium
tinctio terra. Sicut
pictam in Sol
ntra super terra
de tinctura in te
aperto, id est, ne
ante preparatione
videmus in manu
ro, sed est thesauru
enim. Quia vt
tio operis est in
te preparatione
tem, ocium & op
Vnde quidam phi
lapidem pueri por
flemia post chemo
losophorum, est ser

dealbabitur, & hoc est, quod dicit, scilicet, viiificat eam, scilicet, terram, occidens, id est, humor pluuiæ, & viiificat duo tertia terræ, scilicet album & rubeum, & tertium tertiæ est combustum. Notat tria tertia terræ viiificandæ, scilicet terrâ foliorum, & terram margaritarum, & terram auri. Et prima tertia est combustum quid, quia flores tincturæ, animæ sunt extractæ, cum illa aqua pura congregata est in illa terra, vt dicit Anaxagoras in libro quarto, quia spissum omnium elementorum coagulatur in terra: Sicut vides imaginem eius depictam in Sole, cum duobus radiis Planetæ super terram. Id vero, quod remansit de tinctura in terra congregata, non est in aperto, id est, non apparet eo modo, sicut ante præparationem fuit, scilicet, vt non videamus in manibus puerorum de cætero, sed est thesaurus inappreciabilis sapientum. Quia vt dicit Socrates: Dispositio operis est ludus puerorum, scilicet, ante præparationem: In præparatione autem, ocium & opus mulierû, sc. coquere. Vnde quidam philosophus dicit, q̃ hunc lapidem pueri portant in manib. quorû est silentiû post clamores. Et in his dictis philosophorum, est sera, & sera infra serâ apta,

ta, id est, obscuritas obscuratur obscuritate, quia typus & figura in tropo clavis eius & vna ex eis, quia vna via, vna dispositio, vna actio. Deinde ponit in carmine suo in fine pōdus primum, Scito fili, radices sunt non minus quam tres, id est, tercia dimidia Luna, cum eo scilicet Sole, ad illud, id est, humidum aqueum, hoc proicitur ignorando, id est, occultando, quod in eo lapide est, ex operibus, quia nihil occultauerunt, nisi præparationem eius. Vnde ignorando non sumitur actiue, quia magister tenetur scire operationem, scilicet passive, id est, non notifi o aliis indignis. Scit enim Deus protector hominis, cui vult inspirare, & à quo vult celare. Comparet igitur figuras expositioni: quia non habemus imaginem præter picturam tabulæ Senioris, & videbit hoc habens considerationem, & discretionem clarius, quam Solem radiantem, cum iustitia, non cum iniustitia, in disputatione.

Nota, quod dicit Morienes ad Regem in dialogo suo: Si sapientes, qui post antiquos philosophos & prophetas fuerunt, suas expositiones, de qualitate vasis in quo conficerent, non inuenissent, posteri nunquam ad huius ministerii perfectionem perue-

perme pot
vasitue co
dicit la primo
tallia, in seco
telia, id est in
cum, coagulati
stem. Forma
nea inferius ad
& alium secun
Antiquorum ta
si perfectetur,
pud nos, nisi si
Quidam antiqui
terminauerunt e
nim esse vas lapi
porosum, bene
vitrearum, in quib
enim vas quod ei
bene durat in arte
habet calorem ex
tem glebam habet
igne, sicut commun
ba, sed resistit igni
fitionis, & denique
rester aliter quod
quia aliter lapis non
sionetur patiens
esse in lapide cocto.

peruenire potuissent. Igitur de qualitate
 vasis tuæ commenda memoria: Gratian.
 dicit: In primo gradu expediunt vasa me-
 tallica, in secundo gradu vitrea, in tertio
 testea, id est, in primo opere sit vas metalli-
 cum, coagulatione vitreum, in fixatione tes-
 teum. Forma autem omnium sit spha-
 rica inferius ad medium dimidiæ Lunæ,
 & altum secundum quantitatem materiæ.
 Antiquorum tamen quidam in vitreis va-
 sis perfecerunt, sed talia vitrea non sunt a-
 pud nos, nisi si consimilia inueniantur.
 Quidam antiquorū in testeo vase totum
 terminauerunt opus: Vt Zenon: Debet e-
 nim esse vas lapideum molare, forte, non
 porosum, bene decoctum, quale habent
 vitrearii, in quibus liquefcunt vitra. Hoc
 enim vas quod eis durat sex hebdomadas,
 bene durat in arte sex annos, quia ais non
 habet calorem excessiuum spiritualē au-
 tem glebam habet, quæ non liquefcit in
 igne, sicut communi glutinū figulorum gle-
 ba, sed resistit igni, fortis existens compo-
 sitionis, & dentum non porosum, nec po-
 test ex altero quolibet lapide vas artis fieri,
 quia alter lapis non maneret in igne, sed
 scinderetur paucis exceptis. Ergo debet
 esse ex lapide cocto. Sic autem fiat tale vas.

Q 3

Acci.

Accipiatur gleba dicta, & exsicceetur, deinde conteratur, & eiiciantur aqua & lapides, & terra aliena, & quicquid est alterius naturæ in ipsis, vel ab ipsis. Deinde pars fere media cremetur igne, ut lapidescat, quam contere molendo subtiliter, & cribrando, & cum isto molito conficias glebam loco arenæ, & bene commisce quoad sit salis tenax, & de isto fac vas, & decoquatur in igne, & deuitreari pinitas intus vitro forti quod non scindatur, nec debet deuitreari vitro plumbi, sed cineris, & fiat sibi coopertorium eiusdem generis sine spiraculo. Est enim vas, quod nec est cucurbita nec alembicus. Verū vas ex duobus lapidibus vnus generis, ut Calid dicit filius Iesidis.

Nota, quod nullum metallum expedit pro vase nostro, nisi ferrum limpidum bene digestum, nullum enim aliud duraret. Aqua etenim nostra ferro non commiscetur. Vnde Rasis in libro luminum dicit: Si in ferro exaltatum fuerit, salutem confert. Et prius dixit, quod non potest excogitari compendiosius instrumentum, dicens: Potissima autem ad destillandum administratio, & inter cætera compendiosius vas ferrum exigit, & ex limpidissima

factum materia, & in hoc vitrum præcel-
lens, quod frangi non potest. Et pro certo
breuiter terminaretur primum opus in
hoc vase, quia supra lampidis ignem cito
absolueretur putrefactio, & corporis so-
lutio.

Et sicut dictum est apud expertos, vnum
solum vas requiritur. Sed apud inquiren-
tes, plura & singulariter præparantur, &
vnum in reliquo vase experitur & exami-
natur, sed tunc nota: non debent esse eius-
dem spissitudinis, & tantum in vno de ma-
teria, quantum in alio, & ponatur vt ignis æ-
qualiter agat in ea ipsa, & sit æqualis expo-
sitionis in furno, vt quatuor digitis aut
paulo plus excedant, & intus æqualiter
pendeant, vt ignis æqualiter eis deferuiat
lumen. Si autem sit vas vitreum, locetur
æqualiter vnum sicut alterum ex gleba
priori & limo. Fornacem facias de gleba
communi luti figulorum, communiter fa-
cta in spissitudine trium digitorum, & alti-
tudine vlnæ capitalis, & latitudine palmæ
bonæ, ita quod ignis flamma sua, non tan-
gat fundum vasis, & quod libere deferat
calorē æqualiter ad omnes partes. Habeāt
etiam respiracula trium vel quatuor fora-
minum. Sit a, furnus æqualiter elatus, & in

summo suppose ei rotam factam de bona gleba, in spissitudine duorum digitorum, vel amplius paulo, quæ rota habeat in medio foramen vnum vel duo. Et nota, quod non totum simul ponatur in præparatione, sicut apud expertos, scilicet parte experiatur, quod in toto errare non contingat, vel duo in quibus pendeant vasa tua. Et bona cautela est, quod non augeas ignis gradus duplo priore, sicut docet Nodanus, sed in medietate, vt scilicet in primo gradu sit libra, in secundo gradu sit libra & dimidia, &c. Per lentum enim ignem non errabis, sed per excessionem corrumpes, licet prolixiori tempore coquitur lento quam acuto. Tolerabilius est autem sub moderatione prorogare, quam sub excessu irreuocabiliter peccare. Nota etiam, cum quibus partibus aceti, citius soluitur Rebis in aquam, sed prolixius exciccatur & figitur. Et hic communis est modus, & doctrina philosophorum. Experti vero superfuderunt aquam, vt super emineret tribus digitis, secundum, quod eis videbatur bonum. Si vero septem partes, aut circa sumantur pauciores, sed tardius soluitur corpus æris. Plus enim agunt nouem partes, quam sex vel septem, sed citius

tius

eius exsiccantur pauciora quam plura, & citius figuntur. Et quicquid potest virtus in vno opere, hoc potest duplex virtus modico tempore secundum Philosophum, dummodo sit æqualis comparatio proportionis agentis ad passum. Ad eius perfectionem producendam, vnum est quod legitur verius 21. alius 61. dies habet, dies pro solutione, pro ducatu primo 13. dies, pro complemento 40. dies, secundum quod natura & ignis te docebunt. Sequere naturam eius, secundum signa & clauas traditas, & errare non permittent. Scit enim pugnam aquæ & ignis, & prolixitatem coquendi, vt dicit Assiduus, donec visui patefiat, ita quod ipsius operis imitatio te doceat operari. Est enim rectissima norma & formula huius artis. Sumatur ergo lapis humidus & albus, bene fermentatus, & cum vna tertia de nouem abluatur, & putrefiat paulatim & paulatim, pars post partem, donec dealbetur in 150. diebus id est 21. diebus vnus nominis, & hoc secundum Seniores. Dicit enim primum opus luminare est abluere, dealbare, & putrefacere 150. diebus, & hæc est dealbatio totius, & fuga tenebrarum ab ea. Et forte apparebit albedo in 70. diebus id est 10. hebdomada-

domadis & duobus diebus, vel in 4. hebdomadis vniuersaliter. Sed subdit: Nec approbatur apud eos hoc, sed primū est melius, quia significat temperantiam & bonitatem ignis. Secundum autem, & tertium intentionem ignis, & corruptionē operis. Nota, idem vult scilicet Morienes, quod albedo quæ est primū opus & fundamentum rubedinis in 21. die peragatur & duobus diebus. Vltimo subtrahit & supra fortem ignem dando, & similiter erunt 23. dies, sicut Senior dicit. Et docet Morienes, cum 4. parte imbibere, in prima expositione, donec ad octauam partem tincturæ redigantur, id est in tertium. Item dicit Antonius in Turba: Extinguite caloris tertiam partem, id est 8. & de aceto si fuerint 24. est eiusdem aceti, & cum quarta parte per tres dies affare præcipit. Et 7. erunt affationes, & iterum vltius cū quarta parte, donec album & fixum fiat, per duos dies subtrahit & supra administrando ignem. Isti igitur duo cōcordant in opere. Eadem est intentio Rasis, 7. affat, & iterum affat & humectat, donec candidum fiat, & ignem non fugiat, & tunc cum aqua sua dissoluit, & coagulat & tingit. Et dicit in triduo scilicet vnam fieri distillationem, & coctionem rectissimam

Alissimam & perfectam. Et subdit, Quam-
uis triduo conterere mandamus, dies aut
pars diei sufficit: & in fine operis, cum tin-
ctura cōpleta est, dicitur nūmerū dierum
inhumationis compleuisse, tamen 21. die-
rū spatium & transmutatio coctionem ex-
soluit promissam. Et iste tertius philoso-
phus cū prædictis cōcordat. Et nota si vna
tertia in tot diebus completur, duæ tertiæ
residuae in duplici tempore cōplebūtur,
& in 42. dieb. Et hoc dicit Mundus & An-
tonius & Zenon & plures Philosophi, ita
q̄ in octauo die totū terminatur opus, quia
decoctio 21. die, vt dicit Hermes & multi
alii, & dealbatur terra in aliis viginti dieb.
& vno. Et in allegoriis; Anima decoquitur
40. diebus: sicut in vulua sperma moratur,
& ita resurget propositum. Et eadem via
est ad rubeum, sicut ad album, nisi prius
dealbetur complete & fixe. Quæ dealba-
tio est fundamentum secundi operis, &
primum opus est extractio tincturarum,
deseruit istis duobus operibus, quæ sunt
vnum opus, & si non esset fixum post albe-
dinem, iteretur decoctio, donec sic con-
tingat in igne fortiori, quia quod fixū fue-
rit, fixū redibit. Et quanquā isti periti Phi-
losophi breuiiores aliis, posuerūt terminū
deal-

dealbandi: tamen communiter Philosophi in turba 40. dieb. iussunt regi vtrunque opus. Mundus sc. docet primo 40. diebus regere, & quando tota aqua est imbibita, iterum docet 40. diebus spiritum incorporari. & cum corpore spirituari. Idem docet Pantophilus 40. diebus dealbare. Et Theophilus dicit, quod vorax sapientū æs liquefacit, & velut in aquam fluxibilem vertit, eo quod oportet nos eos in tenues laminas producere. Deinde cum veneno coquere ad 7. in duobus 7. ad 7. id est per 21. dies, dicitur in ænigmatibus Turba. Et quia nigredo prima, secundum Pantophilum in Turba, nisi 40. diebus durat, subiunxit Theophilus. Et in sua aqua coquite 42. diebus, deinde aperite vas, & inuenietis æs in argentum viuum versum. Diuidentes igitur hanc aquam in duo æqualia, alteram partem coquite 40. diebus, donec fiat flos candidus, vt flos salis in suo splendore & coruscatione: & iterum docet aliam partem coquere, donec crocus fiat, & donec decoctione & aqua conuertatur, & fiat simile quiddam syrupo granatorum. Similiter Belus dicit, maiorem propinquitatem esse iuter æs & aquam, quam inter magnetem & ferrum, & iubet postea

ros co-

ros coquere arg. vinum, quod est vis masculi cum corpore, donec liquefiat ut aqua flexibilis, & aquam docet diuidere in duas partes, quarum prima medietate ad liquefaciendum & coquendum vitur: Secunda vero medietate, ad mundandum combustum, & suum socium, quæ vnum sunt. Et sunt imbibere septies, donec ab omni co-
 inquinatone mudentur, & fiat terra. Et subdit: Scitote quod 40. diebus, ipsum totum in terram vertitur. Similiter Victim-
 erus dicit: Aquam diuide in duas partes, quarum altera parte æs oportet combu-
 re: Illud enim æs immisum in illâ aquam, fermentum dicitur auri. Tunc oportet vas reliqua aqua septies imbibere, usque bibat
 totam aquam, ac cum toto humore desic-
 caro in terram vertatur aridam. Deinde in
 accenso ponantur igne, 40. diebus, quo-
 usque putrescant, eiusque colores appa-
 reant. Idem dicit Bonellus: Aquam diuide
 in duas partes, quarum altera parte cor-
 pus comburite, id est dealbare secundum
 Lucam in Turba, qui dicit, comburere est
 dealbare: Altera vero parte putrefacite.
 Scitote quod totum regimen non est nisi
 in aqua. Accipe ergo æs nostrum, & cum
 prima parte sua imponite vasi, & coquite

41. diebus; & ab omni immundicia munda-
 te, & coquite, donec finiantur dies eius.
 & lapis fiet humore carens. Deinde co-
 quite, donec non restet nisi fex. Dein-
 de munda abluite aqua septies, qua fi-
 nita, dimittite ipsum putrefieri in suo va-
 se, donec desiderabiliter vobis appareat
 propositum, & caute ne ab aquis ipsum
 separare faciatis, ne inficiatur & pereat
 quod in vase est. Et ante hæc omnia, circa
 principium huius capituli dicit Bonellus:
 Omnia decoquite lēto igne, donec omnia
 quæ in vase sunt aqua fiant. Namq; calore
 ei adueniente, Dei nutu aqua fient. Viden-
 tes itaq; nigredinē illam in minerali aqua,
 scitote corpus liquefactum esse iam, tunc
 suo vasi imponite, & 40. dieb. coquite, vs-
 que aceti & mellis bibat humores. Et qui-
 dam deregunt ipsum in quolibet 7. dierū,
 vel 10. noctib. transactis in quibus mera vi-
 detur aqua, vsq; in 40. dierū perfectionē.
 Tunc enim bibit amoris decoctionē. Ite-
 rum abluite ipsum, & priuate nigredine,
 vsq; terra fiat. & humor pereat, & lapis ta-
 ctu siccus existat. Item Ephistus ait: Iubeo,
 quod dealbatio non fit nisi decoctione
 Etheliæ, terendo & imbibendo æs fre-
 quentissime tractando, non aurem simul
 fundite

fundite aquam
 seque[n]tibus
 60. diebus
 parent colore
 Pendulphus su-
 merum fiat, qu-
 rat diebus, de
 eo docet imbi-
 donec tertia pa-
 nius 42. diebus
 die Septembris,
 libris, dicit opus
 vero vult, quod
 ultra 15. dieb.
 rientes vero, pti-
 dealbationem ca-
 in eo album firm-
 tum tuam regu-
 fis, opus hoc non
 Ralis in libro hu-
 regimine: ficut
 adquate consu-
 nec sumptu emitt-
 dit regimen, die-
 diebus continuis
 dies expendit, prin-
 impendere opor-
 tis in libro semina

fundite aquam ne Ixir submergatur. Ar-
 scente igitur humore, & in puluerem ver-
 so, 40. diebus ipsum dimitte, donec ap-
 pareant colores à Philosophis descripti. Et
 Pándulphus iubet coquere, donec totum
 nigrum fiat, quæ nigredo quadraginta du-
 rat diebus, deinde in alumine fixo, & cro-
 co docet imbibere quadraginta diebus,
 donec tertia pars consumatur. Item Acha-
 nius 42. diebus iubet, & iterum à decima
 die Septembris, vsque ad decimam diem
 Libræ; dicit opus secundum fieri. Senior
 vero vult, quod albedo resolui incipiat
 vltra 150. diebus, Et similiter Rasis. Mo-
 rienes vero, primo docet 21. diebus fieri
 dealbationem completam, dicit, O rex, si
 in eo album firmatum conspexeris, si to-
 tum tuum regnum & homines vendidis-
 ses, opus hoc non compensares.

Rasis in libro luminum, dicit de operis
 regimine: sic tandem assare alternatim, &
 adaquare conuenit, vt nec fugiat ignem
 nec fumum emittat. Et post pauca sic tra-
 dit regimen, dicit inhumationem 21.
 diebus continuis absolui, vnde & si 21.
 dies expendit, prius & posterius eisdem
 impendere oportebit. Sicut dicit Ra-
 sis in libro luminum: Artifici summe
 videtur

videtur necessarium, scrutari, æstimare, diligere, nec in his aliquid dispendii impendere te pigebit. Cui autem hæc tria deficiunt, nec librorum deliciis ditari merebitur. Vnde scrutationibus, duobus modis didici operis fieri complementum, primo modo in vitreo vase, sine manuum cōtitione, sicut in primo & vltimo, ita & in meo, operis ignis & aquæ ministerio tantum. Sicut seipsum dissoluit, ita copulat seipsum, albescit & rubore decorat, croceum facit, & nigrum seipsum desponsat, & à seipso concipit, quousq; finem operis acceleret. Quia in ænigmatibus dicitur, lapis proprio iaculo interficit seipsum, macerat & desponsat seipsam, & rubificat seipsum, soluit & coagulat seipsum, figit & imbibit seipsum, & anima præparat corpus, & corpus animam, nec prius vt dixit mihi eruditor meus, videbis albedinem, donec totum coagulatum fuerit corpus, seipsum imbibendo, nec aquā ab ipso separando, nec tertiam nec mediam eius partem cū non fiat hæc dispositio manib. humanis, vt dicit Morienēs: Sed ignis & aqua tibi sufficiunt, & isti habent registrum, vt quando albedo apparuerit, procedant in 6. gradibus ignis; sicut à Philosophis est descri-

descrip-
tesimol
hec dispo-
que est ita di-
tur magister
quod hæc dis-
tio, calidi cum
co mirabilis co-
piens, quod
luntat; man-
penitus adeo a-
modum dispo-
dispositione
lationis & em-
positio est aqua
aque super te-
terra compure-
ra putrescit &
torum magister
Quia tunc care-
omni humore
est recipere
Non enim po-
operari in Merc-
bus, quas man-
opere nostro, id
manet. Item
Accipe magnesam

descriptum, & hanc viam probat sequen-
tes. Primo Morienes dixit, Rex Kalid, cum
hæc dispositio non fiat manib. hominum,
quæ est ista dispositio, qua totum perfici-
tur magisterium? Respondet magister ei,
quod hæc dispositio est naturarum muta-
tio, calidi cum frigido, & humidi cum sic-
co mirabilis connexio. Iuxta quod ait sa-
piens, quod Azoth & ignis latonem ab-
luunt atq; mundificant, & eius obscuritas
penitus ab eo aufertur. Quia si recte ignis
modum disposueris, Azoth & ignis in hæc
dispositione tibi sufficiunt ad albedinem
latonis & eius perfectionem. Et hæc dis-
positio est aquæ à terra extractio, & ipsius
aquæ super terram dimissio, donec ipsa
terra computrescat. Et hæc aqua cum ter-
ra putrescit & mundatur, qua mundata
totum magisterium Dei auxilio dirigitur.
Quia tunc caret fœtore & obscuritate, &
omni humiditate alba candida, & potens
est recipere tincturam. Item Gratianus:
Non enim possumus propriis manibus
operari in Mercurium, sed cum 10. specie-
bus, quas man⁹ nostras appellamus in hoc
opere nostro, id est 9. partes aquæ & deci-
mam terræ. Item Theophilus in Turba:
Accipe magnesiā albam, & argento viuo

R

mascu-

masculo mixtam conuertite coquendo in
 igne, & non manibus, quousq; tenuis fiat
 aqua. Quia Ixir seipsum conterit, donec
 decoctione & aqua conteratur, & fiat syru-
 po Granatorum similis. Iste tamen Philo-
 sophus vult quod aqua diuidatur in duas
 partes, cum vna dealbari, & altera rubifi-
 cari, & forte notat duo opera, album & ru-
 brum: Quia quandiu album est durat fri-
 gidity & humor. Et vt Belus dicit, quod
 tripliciter mediante aqua mundatur cor-
 pus ab omni inquinamento, & diruitur, &
 fit terra, dicens: Et scitote, quod 40. diebus
 ipsum totum vertitur in terram. Vnde &
 subdit; Coquendo ipsum liquefacite, do-
 nec fiat aqua, deinde aquam ter abluite,
 donec fiat vt nummus liquefactus, deinde
 coquite donec coaguletur, & fiat stanno
 similis, coquite iterum ipsum, & residua
 aqua imbibite, donec propositum inue-
 niatis. Qui eodem modo dicunt aqua di-
 uidere, id est materiam, in duo opera scilicet al-
 bum & rubeum, est sophisma sapientum,
 & non verbum manifestum. Item Locu-
 stes dicit: Aquam diuidite in duas partes,
 quarum altera liquefactum est plumbum
 vtriusque aqua, & coquite donec desicceretur & fiat
 terra: Deinde terite aqua adseruata, donec
 rubeum

rubeum induat colorem. Sed subdit, arg.
vium volentes congelare, cum suo mysti-
co corpore. Deinde coquite, donec vtrun-
que fiat aqua permanens, deinde coquite
illam aquam donec cōgelerur. Hæc autem
aqua cū compari sibi deficcatur, eo quod
inuenietis tunc argentum viuum, iam coa-
gulatum à seipso, ac suo vasi imponite, &
coquite ipsum, donec cōteratur, & donec
fiat crocus colori aureo similis. Et secun-
dum Gregorium; Post splendorem cor-
ruscantis regitur, vsq; rubeus fiat, sic autē
videntes, coquite vsq; fiat aurum. Deinde
iterate, & fiat aurū tyrii coloris. Et Baxon;
Coquite donec fiat niger, deinde albus,
deinde rubeus. Et Zimeon dicens quomo-
do corpora in non corpora vertantur, di-
cit: Ethelia conteratur quousque puluis
fiat. Scitote quod non fit puluis, nisi conti-
nua & fortissima decoctione, & contritio-
ne in igne, & non manibus, cum imbib-
itione & putrefactione & solutione & ex-
positione & solutione Ethelia. Item Asa-
tos Philosophus: Nisi similiteris res in ini-
tio coquendi, absque manuum contritio-
ne, donec aqua fiant, non opus inuenistis.
Sed isti plures aut omnes volunt pluries
imbibere aut diuidere aquam. Et dicens

R 2

quod

quod non simul conteritur, sed successive
 aqua & igne, non manibus. Et Bonellus di-
 cit: Manuum autem contritione vere in-
 digent, cauere tamen ne ab aquis separari
 faciat, ne ad vos venena perueniant, &
 ea quæ in eo sunt pereant. Ephistus autem
 contrarium dicit, quia dicit: Iubeo autem
 non simul fundere, ne Ixir submergatur;
 verum paulatim infundite, & conterite,
 & desiccate, & multoties facite, donec fi-
 niatur aqua & arescat. Deinde 40. diebus
 dimittite, donec varios emittat colores:
 Dixit ad hoc, q̄ non simul funditur, id est,
 coquitur atque conteritur, sed successive.
 Quia secundum Rasin, fundere, munda-
 re, manare, adaquare, coquere, ablueri
 idem est. Item Baxon: Heu vobis, intelli-
 ge dicta Philosophi & qualiter opus diui-
 sit, commiscere, coquere, simile, affare,
 calefacere, dealbare, terere, adaquare
 Ethelia, & rubiginem facere, & tingere:
 hæc igitur plura sunt nomina, quarum re-
 rum tamen vnum est, quia vna aqua viua,
 & vna decoctio est; sicut dicit Assiduus. Et
 statim cum videtur vnam actionem con-
 tinuam prætere, &c. subdit: Et si sci-
 rent Philosophi, quod vna contritione, &
 vna affatione, siue decoctione sufficeret,

non

non tantum dicta eorum iterassent. Et id-
eo fecerunt, vt teratur compositum & co-
quatur iugiter, & monuerunt ne vos illius
tædeat. Et statim immediate subiungit,
ad primam intentionem intendens, cum
quibus dictis vos obscurauerunt, mi-
hi autem sufficit dicere simile. Ecce
quod pro sophismate & obscuritate ha-
bet diuisionem illam, & tamen subiun-
git, præcipiens multipliciter coqui, & ne
tædeat decoctiones reiterare. Morienes
enim vult, quod continuetur, & æqualis
fiat ignis, ne maximū sequatur damnum.
Et subdit, quod vas suo fornaci immobili-
ter adhæreat, donec totum tempus, frigi-
dæ actionis auri compleatur. Sed tamen
cum quarta parte rei mortificare, & irri-
gare, cauendo ne flamma vas attingat, nam
omnia in damnum verterentur. Et tamen
hoc diuifim imbibere, & apponere aquam
terræ, & non omnia simul. Et idem: Et for-
te hæc simul parare est apud expertos.
Quia dicit Gratianus: Nota si præparentur
omnia simul, bonum est apud expertos,
attamen maior experientia quærentibus,
vt cum singula singulariter præparentur,
& examinentur vnum in reliquo. Subiun-
git enim quod in dissolutione omni, sit in.

R 3

corpe.

corporatio dissoluti, vel dissoluentis, & ibi potest fieri spiritus corpus, & corpus spiritus. Et ipse Gratianus singulariter præparat, dicens: Mercurius in omni sua dispositione fit Ixir, id est Mercurius fusibilis, ringens, non fixus, in Leone fit Ixir, id est Mercurius præparatus, & separatus, & ringens, tinctura fixa, pro quantitate sua sed non ad plenum: cum fermento inceratus fit Elixir, id est Mercurius inceratus, ringens & mutans, inseparabiliter, & in infinitum, & ultra modum: ita quod principium attestatur supra suum finem, quod est calcina, dissolue, coagula, Mercurium incera: Xir dicitur quælibet medicina, stringens Mercurium Alchimice præparata super ipsum. Extrahe ergo oleum de terra primum, & dissolue in eo medicinam stringentem, & coagulantem, id est terram, & iterum sublima per alembicum, & calcina, & manet expressa calcinatio, & dissolue, & distilla, & coagula, & incera oleo suo, & proiice super Mercurium fermentatum illud Xir, & est Ixir aptum ad faciendum Elixir. Et scias pro certo quod corpus sic dissoluitur salsedine mediante ratione metallinæ humiditatis, quia nisi corp^s suum à quo extrahitur intreibit &c.

Postea

Postea idem d
ponatur in
firm, & con
sum hantes fir
stra profert ge
firm & subli
de præparatio
rum sublima
in aqua aquila
& coagula cum
secca & hoc the
de totum calcina
rum coagula cum
rum, & hoc est
rens. Et alio
quem cu de al
de coctionem
perducris, a
calcina, dissolue
& ita procede pe
rum fuerit pene
nensit: Et pro
consonare,
mat

Explicit sec
Sol

Postea idem dicit Mercurius capiatur, & ponatur in custodiam inter adurēs & adustum, & committatur Soli Lunæque, quæ sunt fontes frigoris & caloris, & terra nostra profert germen candoris & ruboris fixum & fusibile. Quia ibi exponit, dicens de præparatione fermenti. Nota, Mercurium sublima de fermento, & dissolue eum in aqua aquilæ, & calcina fumum rubeum & coagula cum eo Mercurium solutum, & sicca & hoc siccum iunge cum fermento, & totum calcina, & dissolue iterum, & iterum coagula cum eo Mercurium dissolutum, & hoc est quod dicit adustum & adurens. Et alias dicit: Dealbate Latonem, quem cū dealbaueritis, & per diuturnam decoctionem ad pristinam citrinitatem perduxeritis, habebitis iterum &c. Et tunc calcina, dissolue, distilla, coagula, & incera, & ita procede per mensem, & si resultatum fuerit penetrabile, tunc ad finem peruenisti: Et pro ista parte omnes videntur consonare, Senior, Turba, Ænigmata Turbarum ut patet.

*Explicit secunda Pars, de Massa
Solis & Lunæ.*

INCIPIT TERTIA PARS,

Liber trium verborum,

De Massa Solis & Lunæ.

OPVS mirabile trium verborum, in quibus preciosissimum arcanum, & donum Dei totaliter comprehenditur, de lapide precioso, qui est corpus aereum, volatile, frigidum & humidum, aquosum & adustum. Cuius expositio sola delectatio illius secreti, & venerabilis societatis nostrę, me compulit declarare, vt scientes tantum arcanum, quod infinitis problematibus est celatum, & à sapientibus & prudentibus huius mundi elongatum. Gaudeant de dono Dei gloriosi, quod est thesaurus indeficiens. Nec exponam nisi difficiliora libri appropriando testimoniis Philosophorum diuersorum, vel expositionibus eorundem, nec quicquam noui adinuenire queo plus dictis Philosophorum, quia vna res, vna est via eius, & hæc est secunda pars tractatus libri de Massa Solis & Lunæ, id est consilii coniugii super demonstratione libri trium verborum. Dicunt igitur Philosophi, combinationes duarum contrarietatum, quod est

frigi-

frigidum & humidum, quæ sunt aquosa & & adustiva, non sunt amicabilia caliditati & siccitati; quia caliditas & siccitas destruunt frigidum & humidum virtute domina, & tunc vertitur spiritus iste in nobilissimum corpus, & non fugit ab igne, & ecurrit ut oleum in igne, & est tinctura pulcherrima perpetua. Vnde scire oportet, ut manifestemus eius occultum, id est calidum & siccum, & occultemus manifesta, scilicet frigidum & humidum. Istud occultum est de natura solis, dignius & preciosissimum omnium occultorum, & tinctura vna, id est, singularis, & non est alia, quia est aqua permanens, quæ semper vivit, & acerum philosophorum. Vnde Mandus in turba: Gumma, scilicet nostra non emendantur nisi auro tantum. Dico quod Gumma nostra fortior est auro, qui noscunt eam, auro preciosiorem tenent eam. Aurum quidem honoramus cum Gumma nostra, quia sine ipsa aurum non emendatur. Et inde est quod philosophi scribentes de ea, nihil manifeste narrant, si enim plebei venditores cognoscerent eam non venderent tam vili precio. Et Aruberes dicit: Scitote vnum quid esse omnibus naturis fortius & sublimius, apud philosophos: &

R s apud

apud insipientes vilius, sed nos hoc veneramus: Et si Reges hoc agnoscerent, non sinnerent ipsum venire ad pauperes. Quam mirabiliter natura gummi hoc vertit aurum in spiritum, & quam mirabili modo eminet cunctaque superat. Et Pseudo-philus: Dico, quod non est dignius corpus & purius Sole, sine quo & eius umbra, id est, Luna, quæ de se est tenebrosa, nullum venenum tingens generatur. Qui vero venenum philosophorum absque eis componere nititur, totus errat, qui autem cum Sole & eius umbra, venenum nouit tingere, venit ad arcanum, quod dicitur nummus, qui cum rubeus efficitur, vocatur aurum, & qui nouit de cambar philosophorum occultum, nouit totum opus. Et dicitur Luna umbra Solis, cum Sol induitur nigredine Lunæ, colore qui est sicut atramentum ut dicitur in Seniore, & dicitur de Cambar id est, filius ignis, quia in igne creuit, nec timet terminum ignis, & dicitur à canna, quod est incensio vel ignis, & bar quod est filius, vel dicitur de cambar, à deca, quod est decem, & bar filius, quasi filius decem specierum artis, scilicet, 9. margaritarum, & decima æris, de quo expositio iam præcessit in primo tractatu. Gratianus autem dicit,

De
dicit, quod huius
Mercurius. Et
nec præterea p
cum auro. Iste
tum istud est de
est spiritus Solar
dura eius. Nota
ad istius passio
enim ipsum non
vi in sequenti pr
istius actus: qu
dicit Senor, ad
nis, & melioratio
pietum est de
certant autem ph
centes: Sulphur
vulgi, quod com
gredinis de corrup
in Turbar. Nomen
ans, cum noem
eraciat, imo cum
ne. Si enim eruct
complederetur ab
les colores errat
to. Et hanc rigne
minamus, quam
ras applicamus. De
etius ab igne Gebe

dicat, quod his decem speciebus capitur Mercurius. Et in Seniore dicitur: Præteriti nec præsentēs possunt tingere aurum, nisi cum auro. Idem dicit autor, quod occultum istud est de natura Solis dignius, quia est spiritus Solaris, & sanguis Solis, & tinctura eius. Nota, quod lapis noster, non est adustius passivæ, quia non aduritur: ignis enim ipsum non corrumpit, sed emendat, ut in sequenti probabitur. Sed dicitur adustius activæ: quia sulphur sapientum, ut dicit Senior, adurit combustionē albedinis, & meliorationis, quia combustio sapientum, est dealbatio tota totius. Satisfecerunt autem philosophi hominibus, dicentes: Sulphur nostrum non est sulphur vulgi, quod comburitur combustionē nigredinis & corruptionis. Et Florius dicit in Turba: Nonne videtis quod hæc crucians, cum nocumento vel corruptione cruciat, imo cum utilitate & coadunatione. Si enim cruciatus hic esset noxius, non complecteretur ab eo, quousque variabiles colores extirherentur ab eo, vel ex eo. Et hanc utriusque aquam sulphuris nominamus, quam etiam ad rubeas tincturas applicamus. De incorruptione autem eius ab igne Geber eleganter declarat, dicens:

dicens: Quod sulphur nostrum est fortissimæ complexionis, & vniformis substantiæ, quia in eo minimæ partes terræ, taliter partibus aeris, aqueis, & igneis commixta sunt, vt nulla ipsarum alteram in resolutione possit dimittere, sed quælibet cum qualibet resoluitur, per sortem vniõnem Solis calore, quam habuerūt in mineralibus, secundum debitum cursum naturæ. Argentum quoque viuum, vt dicit Geber, est aqua viscosa, in visceribus terræ generata, substantiæ subtilis, terræ, per calorem temperantissimum vnita, totali vniõne per minima, quousque humidum temperetur à sicco, & siccum ab humido, æqualiter, imò fugit superficiem planam de facili, propter suam humiditatem aqueam, non autem adhæret, licet viscosam habeat humiditatem, propter siccitatem illius, quæ illa temperat, & non adherere permittit, est enim amicabile, & placabile metallis, & est medium coniungendi tincturas, & sine ipso nullum metallum deaurari potest, & non submergitur aliquod metallum in argēto viuo, nisi Sol. Ex quo maximum elicies secretum: figitur etiam, & est tinctura rubedinis, & exuberantissimæ reflexionis, & fulgidi splendo-

ris,

ris, & non recedit à commixto: commisce-
tur cum auro, & figitur per ipsum maxi-
mo ingenio, quod non peruenit ad artifi-
cem duræ cervicis vel petrinæ. Est etiam
incombustibile, & incorruptibile, quia o-
mnis corruptio metallorum, vel est per
inclusionem sulphuris adurentis in illo-
rum substantia, per inflammationem ipsa
metalla diminuens & exterminans in fu-
mum, vel multiplicatio flammæ exterioris
penetrantis illa, & secum in fumum resol-
uentis, ut patet in calcinatione plumbi, ubi
est partium rarefactio per calcinationem,
tunc enim flamma in ea potest penetrare
& exterminare. Si ergo omnes causæ me-
tallorum corruptionis conveniant, maxi-
me corpora corrumpi necesse est. Quia
igitur argentum vivum per nullas causas
corruptionis, se, in partes corruptio-
nis suæ dividi permittit, quia aut in tota
sui substantia ex igne recedit, aut cum ro-
ta in illa manet stans, imo notatur necessa-
ria perfectionis causa, propter enim bo-
nam partium adhærentiam, & fortitudi-
nem suæ complexionis & commixtionis,
scilicet quando partes illius inspissantur
per ignem, ulterius non se permittit cor-
rumpi, nec per ingressionem furiosæ
flam-

flammæ, illud in fumum eleuantis, quoniam rarefactionem sui non patitur, propter densitatem compositionis suæ. Et ideo ponderosum est. Et propter carentiam adustionis, quæ fit per Sulphur, non adurit. Laudetur igitur benedictus Deus gloriosus & altissimus, qui creauit illud & dedit illi substantiam, & substantiæ proprietates, quas non contingit ullam ex rebus in natura possidere, & in illa possit huius perfectionem reperiri per aliquod artificium quod in illo inuenimus potentia propinqua. Ipsum enim est, quod ignem superat, & ab eo non superatur, sed in illo amicebilitate quiescit ei congaudens. Hæc omnia Geber dicit de Mercurio, & hic est sulphur artis. Vnde Plato omne argentum viuum sulphur, non autem omne sulphur argentum viuum: Et omne aurum æs, non autem omne æs aurum. Et cum ista duo sunt bene regulata, ignis non separabit in æternum, scilicet quod similes sunt naturæ, & temperatissimæ & fortissimæ compositionis sint ambo. Hæc sunt tria verba præmeditata intentionis, & sunt verba typica ad similitudinem fœtus philosophorum. Aqua tribus mensibus fœtum in matrice conseruat. Aer tribus mensibus fouet: Ignis totidem

dem

dem custodit, quibus scilicet totidem expletis, sanguis, qui fouebatur in vmbilico, a quo nutriebatur infans, pectus maternas mulieris conscendit mammas, Ibiq; post angustias, niuis candorem assumit. Infanti vero nunquam patebit exitus, quousque omnes flatus aereos exhauriat. Egressus tandem os aperit & lactatur. Et ab istis verbis oportet nos cum acuto ingenio extrahere duo, & septem, quæ ab istis verbis intelliguntur. Et Senior auctoritate Hermetis similiter idem dicit sic: Et scito quod aqua famulatur ei in ventre tribus mensibus primis: Deinde tribus mensibus aer. Deinde ignis tribus sequentibus, & decoquit eum & perficit eum. Et cum completi fuerunt nouem menses, abscinditur sanguis quo nutriebatur in vmbilico matricis, & ascendat ad pectus mulieris, & sit ibi sicut corona, atque sit nutrimentum eius, post egressionem eius ab utero. Et hoc dictum est totum propter assignationem præparationis lapidis, quemadmodum præparauerunt eum sapientes. Per matricem intendit fundum cucurbitæ, & per semen viri & mulieris, humorem Solis & Lunæ, per sanguinem menstruū, albū humidū, quo fœt⁹ fouetur & formatur in matrice

trice vasis nostri: Per matricem clausam tempore conceptionis & imprægnationis nota obstructionem vasis, & diligentissime confirmationem coniunctionis, vt quod intus est, non recipiat inspirationē ab aere. Sunt enim ibi ventus & spiritus, qui si exhalarentur totum opus cassaretur. Per sanguinem, qui rubeus est, & niger intendit nigredinem apparentem in principio operis, ex qua exortus est rubor tinctura: Per ascensum sanguinis ad maternas manus, nota sublimationem eius ad aera, in superiori parte Alembici, vbi candorem niuis assumit, & tunc perfectus est lapis, qui est spiritus humidus & aqueus. Et Morienus dicit: Et non est tamen sicut aqua alia, sed est aqua quæ vbique reperitur, & nullius est precii, & est semper, quia est principium mundi. Ex aqua enim omnia facta sunt. Super aquam ferebatur spiritus Dei gloriosi & altissimi, & principium generationis hominis est ex ea. Cuius aquæ pater est Sol, cuius mater est Luna: vt dicit Hermes pater philosophorum. Et Assiduous: Cuius mater est virgo, & pater non concubuit: & est vnum & idem dictum. Et pro certo, Sol est principium generationis hominis in obliquo circulo. Vnde philo-

De
philosophi de
tali docet
de calido & humi
turalibus. Alia
tes de q, & parte
vnum & duo tri
Sole Luna & Ph
tus est causa eor
virtute, & in qua
precii, qui non
tum. Sicut a lac
sanis, post cuius
nutritur, virtutem
diuina donet in
similitudinem p
raliter docent p
Mercurii philo
in Turba. Et non
mati vel vulua: qu
in complexionem su
rete colores, prout
gubernatur res
Sciote nihil abiq
Sperma quide ex
neratur, & nutrit
te sanguinis, post
natur, & nisi esset
solueretur sperma

philosophi de hac arte loquentes, alii naturaliter docent, vt de masculo & fœmina, de calido & humido, & aliis principiis naturalibus. Alii arithmetice edisserunt dicentes de 9. & parte 10. & vt duo tria faciunt 6. vnum & duo tria. Alii astronomice, vt de Sole, Luna & Planetis, quorum lux & motus est causa eorum, & vbiq; & semper sunt virtute, & in qualibet re subiecta, & nulli precii, quia non videntur lux & motus horum. Sicut a; lac efficitur nutrimentum infantis, post eius egressum ab utero, sic terra nutritur, viuificatur & crescit, p hanc aquâ diuinam donec sibimet sufficiat. Vnde per similitudinem spermatis in matrice naturaliter docent philosophi præparationem Mercurii philosophici. Vnde Pythagoras in Turba. Et non sine causa confertur spermati vel vuluæ, quib. recte assimilatur, quia in complexione sua, multoties facit apparere colores, prout in vnoquoq; regimine gubernatur res. Et Bonel. in Turba dicit: Scitote nihil absq; complexione generari. Sperma quidē ex sanguine & libidine generatur, & nutritur caliditate & humiditate sanguinis, post 40. vero dies fœtus formatur, & nisi esset humiditas in vtero, nō solueretur sperma, nec procrearetur fœtus.

tus. Illum vero sanguinem constituit ad nutriendum sperma, donec fœtum producat, qui cum productus est, non nisi lacte nutritur, quam diu paruulus est, & quanto plus calore naturali exurit, tanto plus ossibus confortatur, in inuentum ducitur, & cum venit ad senium, sibi ipsi sufficit. Simili modo oportet nos in hoc opere laborare, scientes nihil absq; calore generari. Et quod intensus calor balnei facit exhalare frigidus vero perire. Si vero sit temperatus, tunc suavis est ei, & ita leuificantur venæ, & calor totaliter augmentatur. Et iste philosophus pulcherrime docet preparationem & generationem & nutritionem fœtus. Et Arist. in Epistola ad Alexandrum regem, Et scias quod nullus natus nascitur, nisi ex patre & matre. Infans vero quando omnis spiritus materiæ suæ, ad eius organisationem exigentib. exhaurit, nascitur naturaliter sine suo nutrimento. Et sicut in 9 mensib. infans omnes flatus aereos exhaurit, & menstruum conuersum est in lacteā formam: Ita in nouem mensib. conficitur primum opus sc. albedo secunda, quia totū coagulatur opus, tamen soluitur circa sex mensibus, secundum auctoris experientiam. Sed secundum Balgū in Turba 180. diebus
Et

Et secundū plures philosophos vt Rasim,
 Assiduū & seniorē & secundū auctorē in tut
 ba in 20. dieb. & die eiusdem nominis o-
 mnis fumosi vaporis fit cessatio, cūq; cādo
 rē lactis suscipit, nullius suspicionis ambi-
 guitas relinquitur. Vt dicit Rasis in libro
 luminū. Corpore etenim mortuo, & ab eo
 argēto uiuo in ipso coagulato prius extra-
 cto in aqua sua, ex qua nutritur, & crescit i-
 stud corpus & reuiuiscit, nunq̃ de cætero
 moriturū, quia est tinctura incorruptibilis
 & ex incorruptibili grano pcreatū virtute
 diuina. Et p certo hic mercurius nō est vul-
 garis, nō n. coagularetur tā cito: Aqua igitur
 trib. mensib. fœtū conseruat in matrice
 Aer tribus mensibus fouet ipsum: Ignis to-
 tidem coquit. Hoc dictum est per similitu-
 dinem de Mercurio nostro, quia infra
 sex menses, per lentum continuum, & æ-
 qualem ignem philosophorum coletur a-
 qua & aer, id est spiritus & vapor æris in a-
 qua philosophica. Sicq; capitur Mercurius
 extractus, rubeus in occulto, sed in mani-
 festo candidus est, & forte in 21. die solui-
 tur, & in totidem coagulatur diebus.
 Sed ignis regimen in extractione huius
 Mercurii nota, secundum quod dicit A-
 vicenna. Quod calor in humido corpore

efficit nigredinem prius: deinde ipsum nū
 dat nigredine, quia eius omnino finit hu-
 miditatem, & cum superfluit illa, calor i-
 psam abbificat, vt videtur in calore apud
 vulgus. Primo enim in opere omnia deni-
 grantur, secundo dealbantur, tertio per
 maiorem ignis intēfionem, oportet com-
 positionem incinerari totam. Sic enim in
 nostro opere, ex abundanti humore in cor-
 pore, nigredo generatur in igne. Hæc au-
 tem nigredo vocatur Ethel de Ethel, id est,
 Arg. viuum de arg. viuo. Et Pandulphus in
 Turba: Regite ipsum albo humido, quod
 est magnum secretum, donec operiatur
 nigredine & pura nigredo fiat. Est qui hæc
 dissolutio nigredinis, humiditas Lunæ &
 pinguedo Solis, quibus nihil est affinius, &
 propinquius. Et secundum Hermetem.
 Hæc autem nigredo secundum experien-
 tiam Pandolphi, tantum 40. diebus durat
 quia consumpta apparebit albedo nobilif-
 sima; postquam calor eius omnino finierit
 humiditatem, & tum omnes flatus aereos
 exhaustit corpore interempto. Ignis autem
 totidem custodit, id est totum opus com-
 plet, vt glossat autor, id est ignis primo cor-
 pus mortuum coagulat: Secundo incine-
 rat, & iterum dissolutum in aqua sua con-

teren-

terendo piteru
 fiat pignu
 tunc per ignem
 incinerat. Quia
 ha. Seitor, quo
 imbibetur in ei
 mifum imbibit
 ficcati, & iteru
 color eius in id,
 Coque ipsum, d
 coaguletur, & ig
 car temperantia
 niger. Scien. aqua
 plinare coque
 ipfandi. Deinde
 igne humido p
 p quodam men
 aqua robeat, &
 tingens per quod
 Mundum philofo
 feptimanas aut
 mamoratur, donec
 fiquit ex radice fue
 re, quia ascendit
 tea. Et sic interfaci
 tem virtutem, donec
 in Tur. dicit de eund
 ipsum in Sole, i. e. ca

terendo pistetur, donec torum humidum fiat vt pinguedo spissa, & extinguatur aqua tunc per ignem : Iterum distilla, coagula incinera. Quia vt dicit Pandulphus in turba: Seitote, quoties cinerem, id est, corpus imbibertis incineratum: & quoties gummi suum imbibitis, toties oportet ipsum ficcari, & iterum humectari donec vertatur color eius in id, quod queritur. Et Affid. Coque ipsum, donec aqua coadunetur, & coaguletur, & ignem non effugiat, significat temperantiam ignis ne compositum fumiget. Scit n. aqua pugnare contra ignem, plixitate coquendi & putrefaciendi & inspissandi. Deinde vas humido stercore & igne humido philosophorum circunda, & p quosdam menses facillum volare, donec aqua rubescat, & inspissetur, & fiat Elixir tingens per quosdam menses, h.e. secundum Mundum philosophum, per 42 dies, i. est, septimanas, aut secundum q in vulua sperma moratur, donec formetur inde homo, sicut ex radice sua, ex qua fuit. Gloss. Volare, quia ascendit & descendit in arbore aurea. Et sic interficit superiorem & inferiorem virtutem, donec fiat fixum. Et Arhan. in Tur. dicit de eiusdem mensibus: Coquite ipsum in Sole, i.e. calore Solari, q est ignis

continuus vnius generis , & in terra nigra per 40. dies & duos dies , & forte hoc diutius cōtinget coqui: Ideo subdit exponendo illud tempus, dicens: Opus vero secundum à die mensis septembris 10. vsq; ad decimum libræ perficitur, id est per annū Sic igitur expone : Ignis totidem custodit, id est 9. mensibus, vel per annum temperationi igne, quibus 9. mensibus fovebatur sanguis ab vmbilico descendens ad pectus mulieris, vbi candorem lactis assumit, qui efficitur nutrimentum fœtus post egressionem eius ab vtero. Intelligitur per hoc, quia secundum hunc modum præparauerunt lapidem, quod non ad temporis quātitatem sed qualitatem intelligi debet, de progenie philosophorum nutrienda vita sua sc. aqua diuina spiritus igitur iste vertitur in spiritum , quia dupliciter exponitur in corpus, id est coagulatur in terra , & corpus vertitur in spiritum, id est totum sublimatur in arbore aurea , aliter corpus vertitur in spiritum, id est amissa sua spissitudine & rigiditate fit spirituale. Vnde in Turba dicit, certus esto, quod cum amiserit suam spissitudinem spirituale fiet. Et Gratianus dicit: Quod autem corpus fiat spiritus, & spiritus corpus, intellige quod

COR-

De
corpus, & spiritus
pus solum in
tuale. Corpus
spiritum, id est,
gens, quia tinger
secundo spiritus
pus, id est ad vici
natione Lunari,
virtute Dei, à qu
bus voluit eman
tencia moderari
quatuor sunt ter
Et hæc legimus
verba dicitur. Et
sum. Vnde nota
debet esse & quod
septem & in om
4. donec interior
at, ut dicit Gratian
ne duorum ignium
eius ignis. Nam à
non e converso
Et secundum au
est ignis qui est tr
plex ignis, id est
unum, aut in statu
cum in primo o
gradatur aut dupl

corpus, & spiritus fiant vnum, & cum corpus solum in falsedinem tingit est spirituale. Corpus igitur istud vertitur in spiritum, id est, est spirituale, id est tingens, quia tingere est spiritus officium. Et secundus spiritus iste iterum vertitur in corpus, id est ad vltimum fixatur. Et primo fixatione Lunari, secundo fixatione solari & virtute Dei, à quo hæc sapientia suis quibus voluit emanabit, & moderantia patientia moderatiua terminorū ignis, quia quatuor sunt termini vt postea videbitur. Et hæc lōgitudinis duorū & septē. Hæc sunt verba difficilia, q̄ longo tempore rimatus sum. Vnde nota de tēperamento ignis, q̄ debet esse æqualis in omnib. suis gradibus septem & in omnibus tertiis suis, scilicet 4. donec interior ignis opus suum perficiat, vt dicit Gratianus. Et hæc de longitudine duorum ignium, & septem graduum eius ignis. Nam à tribus duo intelliguntur non è conuerso, vt autor dicit in litera. Et secundum autorem duplex inuentus est ignis qui est trium graduum. Glossa: Duplex ignis, id est simplex vt ouorum vel auium, aut in statu febris, secundum Marcum in primo opere, & secundus ignis gradatus aut duplatus. Et iste ignis duplex

est trium graduum in prima clauē operis, & triplex in secunda clauē operis, sunt n. duæ clauē artis, vt dicit autor. Prima clauis est annus, & secunda clauis alter annus, & 7. dies vt postea per alios autores probabitur. Et quælibet clauis est trium graduum, sicut in processu patebit, testimonio aliorum sapientum: vel aliter potest exponi hæc trium graduum, id est, secundum tres gradus Solis in circulo. Primo dū Sol est in Ariete in exaltatione sua: Secundo dum Sol est in Leone. Tertio dum Sol est in Sagittario. Et huic dicto concordat Gratianus dicens: Quod calor artificialis imitatur naturalem in tribus gradibus: Primo in humido dissolvente, dum Sol est in Ariete ad Cancrum vsque, in exaltatione sua in primo opere. Secundus gradus est in humido aggregante, quādo Sol est in Leone, sc. in dealbatione secunda operis secūdi. Tertius gradus est in humido incorporante, vbi fixatur Sole intrante Sagittariū: ibi enim calcinatur substantialis humiditas. Primus gradus est debilis, qui est spiritū à corpore extractio, & relinquitur terra foliorum. Secundus gradus est fumus, i.e. secunda dealbatio, quæ est terra margaritarum: Tertius gradus est perfectus quantū

ad

ad terram auri id est rubedinem suam. Unde autor loquitur Arithmetice de opere, cum dicit, longitudinis duorum & septem. Et loquitur Astronome, cum dicit de triplici gradu Solis. De quibus Gratianus dicit, Mercurius in omni dispositione sua, fit Xir, in Leone inceratus fit Ixir in terra: In fermento inceratus fit Elixir. Ita quod principium attestatur super suum finem & è conuerso, quod est calcina, dissolue, distilla, coagula Mercurium, & incera. Mercurius namque trinomius efficitur in aptatione sua, primo fit Xir, secundo Ixir, tertio Elixir. Xir est Mercurius fusibilis, & tingit tinctura non fixa, nec mutat: Ixir est Mercurius præparatus, & sephratus & tingens fixa tinctura, pro quantitate sui, sed non mutans, scilicet dum est in Leone: Elixir est Mercurius inceratus, tingens & mutans inseparabiliter, & ultra medium; scilicet Sole intrante in Sagittarium: in quo grando & pluuia de cælo cadit in terram, & animæ id est colores spirituum premuntur, id est incinerantur, & fixantur, & reniuiscent. Triplex est ignis igitur, trium scilicet graduum, & est duplex, scilicet positius & gradatus. A tribus enim duo intelliguntur, id est ab istis tribus gradibus

dibus ignis, duo ignes accipiuntur, simplex & duplicatus : & isti ignes sunt diuersi, quia positius non est gradus, quia non est duplicatus. Isti autem tres gradus diuiduntur per septem gradus, includēdo primum cum sit fundamentum, ad cuius additionē omnes ignes sequentes gradantur. Qui autem sint 7. ignes, intelliges per Gratianum, dicentem, Quod Mercurius non sit ponendus in aliquem gradum caloris, nisi prius capiatur cum Mercurio extracto, & fixo, in fermento Solis & Lunæ, similis in yno corpore. De cuius aptatione sic dicit: Corpus dissolutum in humido superueniente Mercurio dissoluit ipsum, sed hoc non est opus humidi, sed salcedinis mediante humido, à quo consociatur corpus cum Mercurio, ratione metallinæ humiditatis, quare magis amica est corpori metallino, quare anima in suum corpus ingreditur, & quia duo corpora nō habent ynum locum, descendunt ad fundum, & aqua pristina supernatat, & dicitur secundario, in qua Mercurius simplex dissolutus non cadit, & hoc est bonum secretum, si causam noueris. Nota huius expositionem in Epistola Aristot. ad Alexandrum, ubi enumerat species artis dicens : Scias igitur

igitur quod ignis
Vnde Parmenides
maie veritatem
Gratianus: Ita
conferetur in igne
de, à quo separab
sum, cū bene
animalium pingui
nimis assumptio
nem postea dem
ignis est, scilicet solari
tens magnetis est
quum duorum lamina
obtinere quam
quodque securum
& aqua supernat
qui prima dicitur
est vapor corporis
prima, per totum
tus est aqua secund
mor & pinguedo
ne humiditatis
ita. Sequitur: Qu
omne germen ve
ascendit, & omni
ro simplex, cōmu
ris nō sit sed cōp
to, & igitur sic

igitur quod ignis sulphur est, id est Sol. Vnde Parmenides in Turba : Quod hoc mare vertit aurum in rubeum ignem. Et Gratianus : Ita certa teneritudo Mercurii consuescit in igne cum Alkibric, id est Sole, à quo separabit substantiam rubicundissimam, cū beneficio feruētis oliue, aut per animalium pinguedinem, de pascuis vberimis assumptorū. Cuius verbi expositionem postea demonstrabo. Igitur sulphur ignis est, sc. solaris splendor, & spiritus potens magnetis est terra, id est corpus mortuum duorū luminarium, quæ alium locū obtinet quam corpus aquæ, quia vnumquodq; seorsū ponitur sc. corpus & aqua, & aqua supernatans prisca est Mercurius, qui prima dicitur aqua. Secunda est aer, id est vapor corporis. Et arg. viuum est aqua prima, per totum fluens corpus: Sed spiritus est aqua secunda, in qua Lunariorum humor & pinguedo Solaris, ratione Metallinæ humiditatis Mercurio sunt coniuncta. Sequitur: Quia omnia nutriuntur, & omne germen vegetatur, & omne lumen ascendit, & omnis fructus. Mercurius vero simplex, cōmunis & vulgaris, nō est operis nostri sed cōpositus, q̄ congelatur subito, & figitur sicut illud, sed simplex Mercurius

curius caret fermento, nec est nobis utilis,
 & hoc est magnum secretum. Vnde de isto
 Mercurio composito dicit Enimerus in
 Turba: Moneo igitur vos argent. viuum,
 quod ex pluribus rebus confluit, conge-
 lare, vt duo tria faciunt, id est masculus
 & fœmina faciunt aquam vitæ, in qua sunt
 tria, aer, ignis & aqua, & quatuor vnum,
 scilicet quatuor elementa faciunt vt fiat
 vnum, & duo vnum, scilicet spiritus & cor-
 pus coniunguntur. Vel sic, & quatuor vnū,
 id est 4. partes æris & vna Solis & Lunæ,
 tres fiant vnum scil. continuatione, vt di-
 cit Senior in Turba: Accipe de sincero
 corpore partem vnā, & ex alio ære tres
 & commisce aceto. Et Dardaris dicit: Qua-
 tuor vulgi nummi tingunt æs. Et repetam
 ego verbum primū, quod Mercurius non
 est ponendus in aliquem gradum caloris,
 nisi prius capiatur cum Mercurio extra-
 cto, & fixo ab ære. Vnde Rason: Si solueri-
 ris corpus album, vt fiat argentum viuum,
 extrahentur ab eo flores eius, & si scirent
 aurifabri, qui cum eo opus habent, lucra-
 rentur per ipsum multum non fusione
 ignis, sed solutione eius, vt conuertatur
 in id, ex quo fuit radix eius. Et ista est Glos-
 sa Senioris. Sed talis solutio non fit nisi
 per

D
 per ignem
 rum vel au
 Deinde Gra
 cit, significan
 rius gradum
 Pmo igitur
 primo gradu
 secundo gradu
 lis humiditas
 vnum quodq
 suo modo vt p
 do, imbibendo
 in vnam con
 cura vno ferm
 aqua est ferm
 cantur per tre
 curius agit in
 gradus ignis d
 lepmus.
 Gratianns ve
 das vel modos
 positiuum ign
 tur gradus, s
 gradum.
 Autor vero
 includendo sim
 prius ignis po
 prius gradus, r

per ignem simplicem, lentum, velut ouorum vel auium, nutriatur in primo opere. Deinde Gratianus de secundo opere dicit, significando 6. gradus ignis, Mercurius gradatim ducendus est ad fixationem. Primo igitur calcinatur eius ventositas in primo gradu caloris, secundo cruditas in secundo gradu caloris, tertio substantialis humiditas in tertio gradu caloris. Et vnumquodque calcinatum dissoluatur suo modo ut putrescat, scilicet conterendo, imbibendo & assando: Et ita tandem in vnum contentum corruat imbibendo cum vno fermento, id est aqua vna, quia aqua est fermentum aquæ. Et rursus ducantur per tres gradus caloris, & ita Mercurius agit in seipsum. Et sic patet 6. esse gradus ignis duplicati, & ignis simplex est septimus.

Gratianus vero non ponit nisi sex gradus vel modos, excludendo septimum, & positiuum ignem, & positiuus non dicitur gradus, sed quia est fundamentum graduum.

Autor vero operis ponit 6. gradus ignis includendo simplicem primum: Ideo quia primus ignis positiuus, & secundus qui est primus gradus, non differunt, nisi quia primus,

mus, scilicet primi operis est vniformis in primo, in medio, & in vltimo. Sed gradus primus secundi operis est difformis, quia vltimo acuitur, & per ipsum ignem fit coagulatio aquæ cum corpore, & corporis spirituatio. Quomodo autem sit difformis, patet per plura testimonia Philosophorū. Lucas in Turba dicit, Ignis sit lenis in dealbando, donec coaguletur, postea faciat ignem aliquantulum fortiozem. Et Archiratus ibidem dicit; Coquite ipsum donec in lapidem vertatur, postea coquatur igne fortiori, quousque lapis durior fiat, & confringatur, & in cinerem vertatur, postea imbibite ipsum donec humidus fiat, & coquite igne fortiori. Et vt dictum est claudite os vasis, & coquite, donec totum corpus confringatur & incineretur. Et versus finem libri dicit Autor Turbæ; Postea in vase vitreo ponite, dimittentes cum in loco tenebroso, donec videatis vas candescere, & velut iacinthum lucere. Sed antequam vltius exponatur, Notandū quo igne rubor primi operis & secundi extrahatur. Gratianus dicit: Sed non te seducat, quia dicitur spiritus fiat corpus, vt intelligas scilicet fixum, & corpus fiat spiritus, quod simili modo intelligendum est.

Itaque

Itaque trita teneritudine Mercurii: sicut dictum est prius. Glossa: Trita & contrita teneritudine, id est humiditate Mercurii, & exsiccata post restitutionem animæ corpori, consuevit sci. Mercurius in igne cum Alkibric, id est sulphure incombustibili: manere, quia nec ignis nec sulphura vastant, sed ignis magis ipsum emendat, id est Sol. Et scito quod duplex est sulphur artis, Mobile aquæum, scilicet argentum viuum, de quo dicit Plato. Omne argentum viuum sulphur, & non è conuerso. Et aliud est sulphur ei simile in natura, scilicet Sol & ista duo sulphura se consequuntur, sicut ferrum magnetem, à quo scilicet Sulphure, id est auro, separabis eius substantiam, rubicundissimam, id est coloré substantiæ purpureæ, & venenū tyrium, cum beneficio feruentis oliuæ, & animalium pinguedine, de pascuis vberrimis assumptorum. Et ideo dicit Morienes ad regem Kalid de igne 2. operis: Præciptetis enim ignem seruare æqualem, vt nec augeatur, nec minuatur. Et subdit; Ignis aut Philo-
sophicus talis est, quod eius materia sit cū viua partitione. Partitur autē eius materia ex stercore ouino, apponēdo de foliis oliuarum. Nihil est enim aliud, q̄ ignis cōbu-
stionem

stionem æqualem perdurare cogat. Assiduus dicit, Ignē Philosophicū esse ignem humidum, id est in equorū & boum stercore, abscondere & putrefacere in igne lucernæ. Dicit etiam, compone pacem inter spiritum & corpus, super ignem putredinis de speciebus, id est floribus, siue corporib. quæ à terra procedunt, vel quæ aer generat, vel quæ in animalium ventre nascantur. Et in alio capitulo dicit, de igne secundi operis post aquæ coagulationem in terra: Deinde vas humido stercore circumdanda, & per quosdam menses fac ipsum volare, donec fiat quelles. Et Senior dicit, quod putrefactio est corporis cū igne subtili bestiarum, & hunc ignē mensurati sunt & occultauerunt. Et per hunc ignem aqua congelata fit lapis, & ignis quietus fit aqua currens, & cū præparata fuerit reuertitur ad formam priorem suam & congelatur, & cōtinuant in eo patientiam & reductionem in præparatione. Et notabiliter exponendo ignem bestiarum subtilem, subiungit Senior dicens, quod primum luminare scil. 150. dierum melius est quā secundum vel tertium, scil. 120. vel 70. dierum, quod oportet esse intensum lumē, sed primum esse temperatum; Et Kalid, Scitote etiam

ignes

D
ignes esse vniu
quemlibet quæ
de præparat
do Et Aristote
Canes ipsum
quem admodu
Rodanus in lib
Quod in solo ig
possunt fieri om
mationes & cal
nes, & fusiones
bes, & coagulati
donec amittant
vineet omne rem
in istis oculis. Et
in omnibus suis
donec interior
Et Bonellus in
transseunt dies
non comburitur
est igne solati, co
vel congelatum
tissima faciem
philus dicit, quo
lapidem versum
ad Solem, id est
& mensuratum, &
& sanguare scat.

ignes esse vnus generis, igne quoque co-
quentib. quandoq; corruptio accidit, vn-
de præstat vnum genus habere in coquen-
do. Et Aristoteles in Epist. ad Alexandrum:
Caue ne ipsum sua flamma contingat, sed
quem admodum liquefacta ea liquefac. Et
Rodanus in libro trium verborum dicit;
Quod in solo igne, sine aliqua separatione
possunt fieri omnes distillationes, & subli-
mationes & calcinationes, & rubificatio-
nes, & fusiones, cum omnib. resolutioni-
bus, & coagulationibus, sicut dicunt esse,
donec amicitia fiat inter istū & illū: Tunc
vincet omnē rem solidam, & curret oleum
in ictu oculi. Et Gratianus dicit, quod ignis
in omnibus suis gradib. debet esse æqualis
donec interior ignis opus suum perficiat.
Et Bonellus in Turba: Et quanto plures
transeunt dies, tanto fortius congelatur &
non comburitur. Solis enim beneficio, id
est igne solari, coctum & coagulatum est,
vel congelatum est, & albedo illa poten-
tissima facit eum ignē superare. Et Theo-
philus dicit, quod cum Philosophi vident
lapidem versum in sanguinē, ponunt eum
ad Solem, id est, ignem lentū continuum
& mensuratum, quousq; lentitudo cessat,
& sanguis are scat, & tunc apparet venenū,

T

& occul-

& occultum manifestatur. Vnde Rases in libro luminum: Quod soli apponere mandamus, inhumationem aut ignem denotat. Et Castus: Regite ipsum Sole & rore, donec fiat lapis. Et Antonius in Sole & terra nigra iubet decoqui, dicens; Quod opus hoc citius & aliud tardius congelatur ex diuersitate coquendi. Si enim locus ubi coquitur, roridus fuerit, cōgelatur citius: Si vero siccus tardius: seruamus ignem humidiores, citius perficere sicciore. Et ad quid omnes Philosophos eloquar? vnus & æqualis debetur in omnibus gradibus ignis. Ignis igitur & Azoth sufficiunt tibi in hac arte: Cera vero, oleum, & sepum ex dominio sunt Solis; & de rore cœli, in quibus multa sunt hominum secreta. Sed antequam de gradibus ignis dicatur, sciendū est prius, quomodo spiritus iste vertitur in corpus, & corpus in spiritū. Assiduus: Scito fili, q̄ naturarum omnium rerum, quædam quibusdā perfectiores sunt, nec quidquam aliarū dirigitur absq; aliis, nec totū iungitur nisi insit ei pars, nec pars nisi insit ei totum, quomodo liquescit terra & in aerem vertitur. Et subdit quomodo spiritus in corpus vertitur, dicens similiter: dū opus conuertis, dicis quod ignis coagula-
tur,

tur, & fit aer; Aer vero coagulatur & fit aqua: Aqua vero coagulatur & fit terra. Ecce in vnā naturā inimicæ conueniunt, quæ cum impellantur, id est coagulantur, fiunt amica rareſcunt vero & fiunt inimicæ, ſc. in ſeparatione elementorum. Oporteret te igitur totum extenuare in terra, id eſt terram ſpirituare, & tringentem facere, & iam peregiſti. Et Gratianus conſimile huic dicit: Ignis in aere fit lux. Vnde deficiente humido, deficit ſplendor: Intendit coagulationem ad modum ſpeculi, ſeu gladii denudati. Ex oſſe fit calx, intendit exſiccatione illius humidi ſplendentis, vt vertatur in cinerem. de quo dicit Aziratus: Et quam precioſus eſt cinis iſte: Aer in ouo fit ſpiritus, id eſt ſpiſſum aeris in vitro cōcluſo, concidit in aquam, vnde ſiſſa pellicula euaporat. Et Pandophilus: Et claudite os vaſis diligenter, ne exeat flos, ſed ſuo propinquo ſocietur, & augmentat eius albedinem. Aqua in terra fit vitrum, vnde ſiccī adunati ſemper ſunt duriores. Intendit per hoc coagulationem aquæ in terra, ſicut dictum eſt. Quia principium huius rei atteſtatur ſuper ſuum finem, quod eſt, calcina, diſſolue, diſtilla, & coagula, & iterum calcina, & incera, Socrates

etiam dicit; Lapis mortuus est vitrum igne confectum, & viscositas eius, quia spiritus virtute ignis aperuit, Spiritus ergo in viscositatem agit, quamuis enim perforare non possit, sed spiritus magis tingens, corpus penetrat, & non corpus corpus. Sequitur: Terra in igne, Sal: id est terra calcinatur in cinerem, sicut dicit Pandophilus: Quoties cinerem imbibitis, toties oportet ipsum exsiccare, donec vertatur color eius in id quod quaeritur. Ideo sequitur: Et hæc postea sunt inter se variæ res. De hac conversione spiritus in corpus dicit Plato in Turba: Scitote omnis Turba, quod omnis spissitudo in terra quiescit. Spissum namque ignis in aerem cadit, & spissum aeris & ignis in aquam & densum, quod ex ignis & aeris & aquæ spisso coadunatur cadit in terram. Unde subdit Gratianus, Quomodo corpus fit spiritus, dicens; Terra resolvitur in aquam, aqua in aerem, aer in ignem, & hæc est via qua corpus fit spiritus. Hæc enim aqua est calida, ignea, adurens, potens, sed fortioris caloris & adustionis quam ignis, ut dicit Senior, quod superat eum sicut dictum est. Et Parmenides dicit; O natura illa celestis virtutis, naturas multiplicans, o vere fortis, naturas vincens & superans, suasque naturas

naturas gaudere faciens. Hæc est ista natura spiritualis, cui Deus posse dedit, quod ignis dare non potest. Sequitur, ignis per contritionem fit aer: Aer per contritionem fit aqua. Et hæc est via qua spiritus fit corpus. De ista conuersione spiritus in corpus, & è conuerso, Gratianus distinguit dicens; Quod Ir non facit Xir nisi beneficio diurni caloris, æqualiter & continenter perdurâtis, sunt se diffundit minera in diuersos lapides, & postmodum separatur ab eis. Deinde exponit se dicens. Ir interpretatur manus seu mancipans. Nō enim possumus propriis manibus operari in Mercurium, sed 10. speciebus quas manus nostras appellamus in hac arte, id est 9. partibus albi humidi, & 10. parte æris: & pondus istud est ouum in genere. Sed Rasis 7. partes terræ & tres æris ignis nostri ponit in specie, quæ sunt 10. species, quibus Mercurius capitur & fermentatur. Sequitur, Xir dicitur esse quælibet medicina stringens Mercurium, Alchymistice præparata super eum: sc. terra lapidis quæ coagulat lac virginis, id est retinet Mercuriū. Vnde subdit modū dicens, Extrahe oleum id est Mercurium, primo de terra, id est ab aere, & dissolue in eo medicinam stringen-

tem, & coagulantem, id est terram dissolue
 sc. imbibendo, cōterendo, donec fiat sicut
 spissa pinguedo, & dispareat oleum longa
 contritione, triduo secundum Rasin, &
 postea assa simul, donec in vnam transeat
 naturam. Et hoc est quod dicit: Et iterum
 sublima per alem bicum, id est assa. Et dicit
 sublima, quia igne sibi ministrato, surgit in
 altum acetum, quia eius natura spiritualis
 est, & ideo ascendit vt apparet in vase, & in
 coopertorio nodi parui, propter hoc ignis
 fit leuis in coagulando. Sequitur, calcina,
 id est incinera exsiccatum, & manet, id est
 figitur expressa calcinatione, & iterū calci-
 na, & incera oleo suo, & proiice super
 Mercurium fermentatum illud Xir id est
 terram calcinatā, & imbebe Mercurio fer-
 mentato, id est cōposito, & ad Ixir aptū,
 ad faciendum Elixir. Glossa Xir interpre-
 tatur mācipatus, id est manibus, id est spe-
 ciebus captus est: quia extractus est de ter-
 ra, vel à terra Mercurius fixus. Ixir inter-
 pretatur emancipatus: vel extra manus
 quasi Mercurius extractus, id est in corpore
 suo albo mancipatus, id est captus, & tunc
 tingit in albū, quia Mercurius tinctus tin-
 git. Vnde Lucas; Magnesia cum sit alba,
 omnia dealbat, lungite ipsam feci suz, do-
 nec

nec coagule
 saiz donec
 gorda quia
 tri spiritus fu
 rete, quo con
 canum. Solu
 est. Et Enier
 conuinctur, S
 argui gener
 neantur. Et n
 ea fugiant. Et
 Morientes, & A
 bi dealbata & c
 ne Lunz, fiet
 tingit in Lunz
 ris, Elixir dicit
 & Xir mancip
 est sum, scilicet
 tio perfecta lo
 rum & 7, alierū
 toris. Et ista est
 & septē. Et lic
 secundū impre
 litera antorii
 Lunz, i. sublim
 & circulus Solis
 gradus triplex
 dicitur, dicitur circulus

nec coaguletur, & album fiat vt nix: & as-
 fate donec seipsum incinerare faciat. Ma-
 gnesia quidem cum dealbatur non dimit-
 tit spiritus fugere, nec in eis vmbra appa-
 rere, quo completo maximum habebis ar-
 canum. Sulphur enim sulphure mixtum
 est. Et Enimidius dicit, sulphur sulphure
 continetur. Sulphura. n. fugiunt, nisi viuo
 arg. sui generis, id est extracto ex aere deti-
 neantur. Et non credatis q̄ tingant, & post-
 ea fugiant. Et Rasis in libro luminum; Et
 Morienes, & Assiduous volunt, q̄ terra cum
 sit dealbata & candida, sit fixa; supple fixio-
 ne Lunæ, sed non fixa fixatione Solis, & ideo
 tingit in Lunā: Et hæc secunda tertii ope-
 ris, Elixir dicitur Abelon, quod est totum,
 & Xir mancipatus quasi totum captum, id
 est fixum, sc. tota animæ incorporatio & fi-
 xio perfecta longitudine duorum anno-
 rum & 7. dierū, secundū experientiam au-
 toris. Et ista est secunda Glossa libri duorū
 & septē. Et sic nascitur Alkimia naturalis,
 secundū impressionem Planetarū, sicut in
 litera autoris: quia in hoc opere est saltus
 Lunæ, i. sublimatio humiditatis Lunariorum,
 & circulus Solis, quia post extractionē est
 gradus triplex sicut prius expositum est; Et
 bene dicit circulus Solis, quia post extra-

tionem spiritus solaris, à corpore suo mortuo, fit animæ restitutio, & corporis viuificatio. Et in hoc verbo tangit autor mineram Rebis, de qua sufficienter declaratum est in primo tractatu. Redeamus igitur ad expositionem trium verborum, in quibus tota ars consistit, sci. aqua tribus mensibus factum in matrice conseruat. Aer tribus mensibus fouet: Ignis totidem custodit. Hoc totum dictum est de Mercurio, secundum similitudinem aeris in matrice. Et duplex inuentus ignis est, qui est trium graduum, & à tribus intelliguntur duo, sicut prius expositum est. Primus gradus ignis complet aquam & aerem: Secundus id est sequens gradus in igne, complet totum opus, sc. coagulat, calcinat, incerat & figit, hoc est quod diximus, totidem. Lapis autem est duplex frigidus & humidus. Et liquor Mercurialis de primo spermate facit globum, id est sphaeram, per pannum subtilem, quicquid continere non potest de humido, id est aqua secunda, & hoc transacto primo opere, quod completur per ignem primi gradus. Nota si non fiunt globi non nabit, sed submergetur æs ad latera vasis, nec confringeretur dissoluendo et per annum, si assatur, hoc expertum est. Deinde per ignes sequen-

sequentis gradus, recipit ille globus carnem, id est, coagulationem, & sanguinem, id est tincturam. Vnde Assiduus, Est enim lapis noster auro incarnatus, & recipit membra, id est, partes integrales, notat incarnationem aquæ residuæ, & coagulationem, & incinerationem & iterum dissolutionem, distillationem, coagulationem & calcinationem, ita quod principium attestatur super suum finem, & conuerso, donec omnes partes membrales sui, in vnâ transeant naturam. Et deinde per ignis administrationem recipit imaginem, secundum naturam, id est, speciem suam, ex qua fuit radix eius, à Deo altissimo, & veniet ad ortum, & lucebit colore purpureo, id est, puniceo, vnde in Allegoriis philosophorum de vltimo regimine. Postquam totum opus versum est in terram, in vas vitreum ponere, dimittentes eum in loco tenebroso, significat obstructionem vasis, donec videatis vas cadescente, & velut hyacinthum lucere. Et hic color tyrius quo tingitur purpura, extrahitur igne duorum & septem graduum, de quibus dictum est, & adhuc melius in specie dicetur. Quidam vero hoc dictum volunt intelligere de primo opere, & faciunt globum, & illum as-

fant supponendo patellam p tres vel quatuor horas, in panno pendente infimo. Deinceps proiciunt ipsum in totum humorem 9. partium, & coquunt donec suam recipiat imaginem, & membra, id est donec totū humorem lunarem, & pinguedinem solarē, extraxerit acetū nostrū, q̄ sunt tincturæ eris. Sed mihi videtur esse dictū de opere secundo, nā citius folia amalgamifata in massam sine tactu conuertuntur p acetū nostrum, & magis agit in rebis, quia magis tangit agens patiens, & fortius in massa plana, quam compacta in globo, in quo non possunt partes acetī nostri ita libere permisceri. Vnde Aristeus, Accipite corpus quod magister sumi iussit, facientes inde tabulas: Deinde in aquā maris nostri imponite, & in suam Etheliā vertite, & coquite donec priuetur nigredine, & appareat albedo. Et idem Bonellus in Turba dicit: Sumite de veru ferrum, facientes inde laminas, & aspergite eas veneno, & imponite in vas cuius os bene claudatur. Et Aristeus & Theophilus aiunt, vas debere fore cōcauū ad capacitātē librarū 30. licet magister operis nō posuisset nisi 25. libras corporis nostri æris in laminas tenues coaptati, vel pducti, puri, crudi, amœni & sinceri.

Dein-

Deinde tangit primū opus, dicens: sed sper-
ma simile est huic, q̄a æs & Mercurius sunt
adhuc intrāsmutata in coagulatione & fixi-
one, sicut in secūdo opere in se inuicē trās-
eunt. Et lapis hic est sol⁹, & nō alius in mū-
do, nec est ei alius similis in effectu vel na-
tura, q̄ seipsum impregnat & de seipso con-
cipit, & seipsum parturit, postq̄ hoc viuum
mōritur à rubea morte, &c. In Etymologi-
is sapientū, lapis noster pprio iaculo inter-
ficat seipsum, similiter maritat seipsum, &
soluit seipsum & coagulat seipsum & figit se
ipsum, & imbibit seipsum, & anima pparat
corp⁹ & corpus animā. Et postq̄ hoc viuum
mōritur à rubea morte hoc intelligi potest
de corpore viuo æris, postquam hoc rubrū
mortuū est à rubra morte, i. postq̄ extract⁹
est humor & tinctura sua rubea. Vel potest
intelligi aliter de argento viuo compo-
sito & iam extracto in primo opere, post
quam illud moritur, id est calcinatur & fi-
gitur à rubea morte, id est ab igne eius, fri-
giditatē & humiditatē corrumpendo, tunc
est cura mortui, id est culuslibet corporis
imperfecti, quæ sunt corpora mortua, ca-
rentia tinctura, q̄ spiritus & anima sunt cor-
poris viui, & æris nostri, & ideo est cura
corporis imperfecti, cum per caliditatem
& sic.

& siccitatem tingit, & non fugit ab igne, nec fumum emittit, & fluit sicut cera, & est sicut oleum. Quia siccitas Alchimie tingit & non fugit ab igne, & cum hac tinctura rectificatur omnes mortui, id est omnia corpora metallorum imperfectorum, de tinctura vera rubea & alba, ut semper uiuant.

De hinc de clauibus, & terminis, & gradibus ignis est dicendum. Prima clauis, & primus terminus completur 12. mensibus, & si completum non fuerit, saltem complebitur hoc in fine quarti termini. Vnde Autor in litera; Primus terminus mortificat frigiditatem & humiditatem extrahendo animas, & totum spiritum, & vertit in terram coagulando & calcinando &c. Secundus vero terminus est sequens annus, & loquitur de termino in genere quia sequens annus habet tres terminos. Et in hac secunda clauē operis, terminus sequens, id est annus, complet mortem primi mortui, id est corporis nostri, cuius spissitudo & rigiditas in primo termino destruita est, & augmentat rubedinem & facit massam caliginosam & pineatam, & ascendit in arborem crispata ad modum fructus primi, quasi conspersa pruina, & lucida ful-

gens

non fugit ab igne
fluit sicut cera
ciras Alchimie
& cum hac tinctura
mortui, id est omne
imperfectum, &
alba, ut semper
s, & terminis, & quatuor
um. Prima clavis
completur 12. mensibus
non fuerit, saltem
fine quarti terminus
a; Primus terminus
tem & humiditate
& totum spiritum
regulando & calcinando
terminus est sequens
de termino in genere
habet tres terminos
ue operis, terminus
complet mortem
poris nostri, cuius
primo termino debet
t rubedinem & faciem
& pineatam, & alba
ta ad modum fructus
pruina, & lucida

gens, & folia auri facit annus iste. Et hæc est rectificatio Mercurii, quod est oleum fixum, quod rectificat omnia metalla corrupta & producit ea ad sanitatem, & ad naturam meliorem. Secundus terminus est quatuor mensium, & si completum tunc non fuerit, saltem in tertio termino hoc contingit, qui est etiam quatuor mensium: & si tunc similiter non perficitur, saltem in quarto termino hoc fiet, qui est quatuor mensium & 7. dierum. Dixit Rachay filius Dybei; In fine primi termini, vide si fudat se super laminas, fumumque non dederit, nec crepitum, quod est signum perfectæ confectionis, quod si hæc defuerint, reducat ad quartum ignem. Sequitur de ignibus. Primus terminus tribus regitur ignibus; primus ignis est in primo gradu levis & debilis, & hoc regimen fit 6. mensibus, & hic ignis complet aquam, & aerem, id est spiritum in aqua sua, qui est lapis solus; sicque capitur & Mercurius extractus, fit rubens in effectu, & occiditur corpus. Deinde ignis totidem custodit, scilicet sex mensibus, cuius regimen fit duobus ignibus scilicet Secundo qui est duplex respectu tribus primis mensibus; & sic completur primus terminus & prima clavis: licet tamen autor lon-

longum tempus consumpserit, in extrahendo frigiditatem & humiditatem lapidis in sua experientia. Kalid tamen filius lefidis in 13. hebdomadis compleuit totam coagulationem, quia in tribus hebdomadis, id est 21. diebus, vnius nominis copleuit aquam & aerem, lege in libro suo. Ista autem diuersitas est secundum diuersitatem ignis. Debet n. aqua diuidi per mediumq; eius partem imbibere per 7. hebdomadas, super tepidum ignem, & ad gradum maiorem perueniet: deinde ei imbibere aliam residuam partem in sex hebdomadis & tunc substantia & calor eius resplendent. Secunda clavis est similiter 12. mensium, & 7. dierum, & habet tres terminos. In primo rege cum igne quarto, qui est duplici tertii, & sunt quatuor menses. Hic est secundus terminus 16. mensium. Deinde rege cum igne quinto quatuor mensibus, qui est duplici quarti, & hic est tertius terminus, scilicet 20. mensium. Posthanc rege igne sexto, qui est duplici quinti, mensibus quatuor & 7. diebus, cum tribus gradibus ignis. Assiduus similiter spatium ponit. Dicit de quo variè philosophi dixerunt, scilicet per 21. dies, & 40. dies, & 80. dies: per 4. menses & 7. menses, & unam hebdomadam, & tribus diebus, & partem vnius diei, &

diderunt, & diminuerunt, q̄ tibi ostendam
 absolui, per annum eius perfectionem, sc.
 p̄ quatuor tēporū perfectionem sc. hye-
 mis cuius est frigiditas & humiditas, & veris
 cuius est occulta caliditas, & æstatis, cuius
 est caliditas apparens, & autumnī cuius est
 siccitas apparēs: Ergo post autūmnū nō o-
 pōrret tē cessare ab opere, & nouū opus in-
 cipere quasi diceret, siccata materia oportet
 figi, & maturari altero anno. Et nota q̄
 Morienes & Rasis & senior & alii plures pri-
 mū op⁹ in 21. dieb. i.e. hebdomadis termi-
 nauerūt Mūdus & Pandoph. in 42. diebus
 q̄a nigredo nō nisi 40. dieb. durat. Quidā p̄
 80. D. vt Rosinus & Socrates: Quidā per 4.
 menses, quidā 21. dies nominauerunt tres
 hebdomadas vt Rasis q̄ triduo tantū opus
 primū perficit. Et Kalid in trib. hebdoma-
 dis, & h. e. trib. mensib. philosophicis, & et-
 iam per 21. hebdomadā. Quidā vero op⁹ se-
 cundū in 9. hebdomadis, id est mensib. ter-
 minauerūt, vt dicitur in allegoriis 40. dieb
 sicut & in vulua sperma moratur, i. 40. heb-
 domadis. Et Antoni⁹ similiter per annum.
 Et quidā 7. mensib. i.e. 28. dieb. alias hebdo-
 madis, q̄dā per hebdomadā, i. 70. dieb. phi-
 losophicis, vt Zenon. Et sic debet intelligi
 dictū Assidui, qui etiā 40. dieb. dicit totam
 aquam

aquam esse lucidam. Quidam per quatuor menses, & hoc est 120. diebus quam ad dealbationem secundam. Quidam per vnum diem, dicunt quod intelligatur de distillatione & imbibitione. Tandē Rasis, quamvis triduo conterere mandamus, dies aut pars diei sufficit, id est per hebdomadam triduo, id est tribus hebdomadis. Vnde Bachaseus dicit: Non potestis ad vtilitatem pervenire, absq; prolixo termino & regimine continuo. Et senior dicit: Non perficitur hæc medicina, nisi præparatione longinqua, in multis diebus & noctibus. Vnde patet quod philosophi diuersum posuerunt huius combustionis terminum, forte propter diuersitatem locorum. In calidis enim regionibus citius, quam in frigidis: Item in humido igne citius quā in sicco coagulatur. Constans dicit, quod hoc opus toties continue operatur, donec visui patefiat, id est quod ipsius operis imitatio te doceat. Scit enim aqua pugnam ignis & prolixitatem coquendi, vt dicit assiduus, vel sequere cuiuslibet alterius dictū. Theophilus dixit quod in 100. diebus vertitur totum opus in terram Bonellus & Archanius & Myretis idem volunt. Et Aristeus dicit fieri cōplementum in 80. diebus, idem

dicit

Di
Rofius. Soc
Azirans op
gister operu
cille totum op
rius in 40. dieb
intra hebdom
dicit decoctio
bin Allegoris
nemes. lre. Luc
album. Item S
tione. & dicit
dies, & aqua
dulci per 10 dies
dus dicit quod
dies, & dicit de
40. diebus hoc
nis vel bis 9 me
sibus figatur. Itē
in 7 diebus appa
in libro lūminum
minum 21. die
nota quod dies q
re pro die natura
mada, vt Rasis in
tione 21. diem pos
Senior vero accip
in 150. diebus, qu
Et quidam istos 20.

Rosinus. Socrates in 150. diebus Balgus & Aziratus opus in 190. dieb. decoqui, & magister operis ponit idem: Et dicit se perfecisse totum opus in 80. dieb. Et in Allegoriis in 40. dieb. debet decoqui, & dicunt q̄ infra hebdomadā albescit. Item Antonius dicit decoctionem fieri 42. dieb. Item alibi in Allegoriis per 21. dies. Idē dicit Morienes. Itē Lucas q̄ assequitur, 7. dieb. & fit album. Item Socrates dicit teritē cum ratione, & salē & aqua maris, & pluvia per 21. dies, & aqua salsa per 10. dies; & aqua dulci per 10. dies, & inuenietis: Item Mundus dicit quod oportet decoqui per 40. dies, & dicit idem, iterum debere decoqui 40. diebus hoc est 80. diebus vnus nominis vel bis 9. mensibus, ita quod in 9. mensibus figatur. Item Pandulphus dicit quod in 7. diebus appareat nigredo. Item Rasis in libro luminum dicit inhumationis terminum 21. dierum, exsoluere promissa: Et nota quod dies quandoque sumitur in arte pro die naturali, quandoq; pro hebdomada, vt Rasis in libro luminum de humatione 21. diem ponit, id est hebdomadas 21 Senior vero accipit diem naturalem dicēs in 150. diebus, quod forte in idem incidit. Et quidam istos 20. dies & vnum, vocant 30.

hebdomadas, vi Kalid & Hermes in primo cap. Marinas testas, &c. Et Rasis trib. dieb. quæadmodum ad assationem perfectam secundum Morienē. Et nota ad intellectum horum pleniorē, qdam dicta terminorū debere intelligi de primo opere tantū qdam de secundo tantum, quædam de toto opere: quædam de prima albedine vel nigredine, quædam de nigredine & albedine secundi operis, secundū q diligens studens in autorib. plenius & manifeste videre poterit: vnde diuersitas ignis prolongatur & breuiatur. In 100. n. dieb. vnius nominis & 80. hebdomadis plures finierūt opus. Et hæc omnia natura rei quæ coquitur & ignis te docebit. Quia vt dicitur in libro Etymologiarum noster proprio iaculo interficit seipsum, & similiter maritat seipsum, & desponsat seipsum, & coagulat seipsum & figit seipsum, & imbibit & incerat seipsum, & anima præparat corp⁹ & corp⁹ animam si autē maxime philosophi inde 70. philosophorū, locum habeant in hoc opere, de pportione mouentis, tunc in medio tempore poterit præparari. Si n. aliq. mouens mouet aliq. mobile in vno opere, duplo fortius mouens mouebit ipsum, in medio tempore, dum modo æqualiter perficerent, & vtrūma-

tramp igne
Sed tamen
propter pen
bolumin
ocis ignis
semper est ad
donec in spec
ta non mirent
philosophi se
ge Danielē qu
madanasale
domadas occi
tam dicit post
iniquitatis &
capite inuic
declatado, m
clarationē d
secreta philo
Quantur ign
ta coagulem
existens in aq
bar: primo p
facit Xir mō b
qualiter & con
diffundit min
postea separatu
lter quod tinc
qua sua & post

trumq; ignē non effugiat cōpositum artis
Sed tamen cauēdum est de igne excessiuo
propter periculum, q̃a vt dicit Rasis in li-
bro luminum: Et quia maximus quāmedi-
ocris ignis æqualiter efficiat, lent⁹ tamen
semper est adhibend⁹: Et sic continue pista
donec in speciē pulchram cōuertatur. No-
ta non mireris æquiocasse dies, quia hoc
philosophi fecerūt per inspirationem: Le-
ge Danielē, qui dicit quod post 70. hebdo-
madas nascetur Christus, & post 60. heb-
domadas occidetur Christus, &c. Daniel et
iam dicit post 14. hebdomadas veniet fili⁹
iniquitatis, & alias dicit 14 dies. In vltimo
capite huius tractatus, quādam quæstionē
declarabo, cui⁹ difficultas floridā habet de-
clarationē & lumen præstabit intelligendi
secreta philosophorum in libris ipsorum.

Quæritur igitur, vtrum tota aqua tinctu-
ra coaguletur in corpore, vel solū tinctura
existens in aqua coaguletur. Quod non p-
batur: primo per dictum Gratiani: It non
facit Xir nisi beneficio diurni caloris æ-
qualiter & continue perdurantis, sicut se
diffundit minera in durissimos lapides, &
postea separatur ab eis. Ideo videtur simi-
liter quod tinctura æris se diffundat in a-
qua sua & postea separatur ab ea. Hoc

idem videtur dicere Rasis in libro luminum, dicens, quatuor sunt nature quæ philosophicum constituunt hominem, quorū tres naturæ, sc. terrestres gummi inficiunt rubicundo subiecto, nihil tamen ponderis præterquam in candido erat, rubicundo adiciet, dum argētum solum in ruborem mirabiliter transformat hoc idem argentum tercio autoritate senioris, q̄ dicit spiritus est locus animæ, & est aqua quæ extrahit hanc animam à corporibus suis, & anima est tinctura soluta, in aqua, & portatur in ea, sicut portatur tinctura tinctorū nostrorum in aqua, quæ tingunt pannos, & tinctura extenditur in panno: Deinde recedit aqua per exsiccationem, & remanet tinctura in panno, similiter aqua sapientum, in qua portatur tinctura, reducitur super terram suam benedictam sitientem, quam assimilauerunt & aquam nominauerunt animā, quā vocat Hermes aurū dicens: seminate aurū, in terrā albā foliatā, & hæc terra tingit, deinde recedit aqua spiritualis & remanet anima, q̄ est tinctura in corpore, in quo manifestabit pulchritudinē suam, hæc omnia dicit Senior, ad istam quæstionē dicendū, q̄ aqua cū tinctura coagulatur & per experientiam vidi. Vnde Kalid filius

Isidis:

Isidis: Quoniam vidi aquam coagulare seipsam, tunc ratificatus sum quod vera est res quæ assignatur. Et alibi dicit: Est n. lapis non lapis, quoniam in ipso est fermentum, sine quo non coagularetur massa aquæ. Et senior dicit aqua eorum est aurum, & est fermentum corporum, ad quæ reducunt ea. Et de hoc lapide extractum est aurum quod fugat paupertatem, & post Deum non habes aliam medicinam. De quo dixit Kalid: Præteriti nec præsentis possunt tingere aurum nisi cum auro, & hoc quod aurum, sc. lapis eorum tingens, ex ipso generatum perdit. Et de isto auro, quod est flores, quod fiunt aer sublimatus, omnis eorum intentio constituta est: Vnde quod non diceretur lapis non lapis nisi quia est aqua congelabilis in lapide. Et in quodam libro dicit Kalid filius Isidis. Quod quatuor sunt signa demonstrantia artem. Primum est siccitatis & humiditatis coniunctio, & nigredinis apparatio, eo quod oportet te coniungere humidum cum sicco, & calidum cum frigido. Secundum signum est vnguentum apparens in initio operis, & est similis liquefactio, cum fuerit super ignem, & cum aeris frigiditas ei succedit & accedit, coagulatur: deinde in igne liquefit, quemadmodum vnguentum: Et est vene-

num occidens, quod dissoluitur & fit ponderosum, in inferiori parte instrumēti subsistens nigrū, & fit aqua, & tūc vocant ipsū spiritū & arg. viuū qui multa sunt nomina. Tertium signum est quod ipsū est minoris aque post præparationē, prout lac sc. virginis id est sicut lac coagulatum, est minoris ponderis separatū à sēro. Et huic signo tertio Pythagoras in Turba ponit simile. Dicit n. Accipite Etheliā. & more lactis quia corpora sunt ei sicut coagulū lactis. Et iterum dicit: Id ipsū suo vasi imponite & coagulate donec fiat pulvis & coquite cum spūto lunæ & coagulate & dirigite, & inuenietis lapidem fractum, & aqua imbibitū. Iste est lapis quem cunctis nominib. nominam⁹ qui op⁹ recipit & bibit seipsum & est lapis aquo pcedit omnis color. Quartum signum est quod suā spissat naturam, hæc igitur est via præparationis. Hui⁹ autē operis fundamentum est patientia, suauitas, mora, & aptitudo instrumētōrū ad ea assanda. Ecce in istis 4. signis patet ei⁹ coagulatio cum tinctura. Ex his ad rationes. Ad primā cū dicitur sicut minera se diffundit in durissimos lapides, &c. Dicēdū qd est simile & dissimile: simile est in hoc quod sicut metalla generantur in concauo loci obtusi & clausi in lapidibus

duris vel similib. taliter q̄ à materia dibus
 eluatur fum⁹ siue vapor ratione caloris qui
 sc. fumus, diu in se reflexus, & vaporabili-
 ter cōmixt⁹ cōgelatur in metallum, illud
 quod est sibi cōgruū, & in talis metalli spe-
 ciem terminatur, cui⁹ est vapor, secundum
 pprietas cœli, q̄ influunt à stellis, & à ma-
 teria. Qui si esset locus apertus, nullum ibi
 metallum generaretur, sed tota ei⁹ mate-
 ria expiraret, sicut in plantis & in animalib.
 locum habet. Ita à simili, si vas in arte no-
 stra non esset clausum ad inclusionem spi-
 ritus, tota vis eius exhalaret. Dissimile au-
 tem est in hoc, quod lapides sunt materia
 inconuenientia ad commixtionem metal-
 lorum. Ideo ab ipsis separatur metallū ab
 inconuerso & heterogeneo. Ignis n. hetero-
 genea separat & homogenea cōgregat, sed
 in hui⁹ artis mixtione omnia sunt homoge-
 nea, ideo fit vniuersalis cōmixtio, ita quod
 minimum illius elementī vni⁹ est cū mini-
 mo alterius. Ideo ignis nō separat inter ea,
 sed totum congelatur in talis metalli speci-
 em cui⁹ vapor est, quod autē coniugantur
 per minima, patet per Hermetem dicentē
 Nisi lapis noster esset aereus, non coniun-
 geretur ei Anhaurit: ita quod ignis
 non separet inter ea. Et Gratianus di-

cit, solaris splendor transit in aerem, & ubi transit splendor, transit & aer. Lapis igitur noster aereus est, quia non obstat ei nec visui odore tamen sentitur, nec tactu facit vestigium, & coagulat Mercurium dissolutum ut ipsum est. Lapis igitur inuisibilis est. Hæc omnia Gratianus dicit. Et dicitur lapis aereus, quia per euaporationem sui in aerem transit, & spiritus efficitur potentissimus, vnum extans cum Mercurio ex quo fuit primo. Vnde Rosen: Si fuderitis corpus album ut fiat argent. viuum, extrahentur ab eo flores eius non autem mutaretur in Mercurium, si non essent homogeneæ naturæ. Vnde Kalid filius Iſidis, Dixerunt sapientes huius artis, plures sunt res quibus adiuuatur opus, quæ non proximæ sunt, tamen sunt ex progenie generis sui. Et idem dicit, Masculus & fœmina & quatuor naturæ sunt vnum, eo quod alterum generatum est ex altero ex cavernis suis, & ex genere suo, sunt ergo vnum & ad vnum reuertuntur. Igitur ignis non superat inter tincturam & aquam, sed magis coagulat lac virginis, id est Mercurium, ut ipsa sit coagulata. Ad secundam rationem dicendum, quod processit ex falso intellectu

Vnde

Vnde triplicem habet expositionem. Prima sit expositio, quatuor sunt elementa lapidis optime proportionata, Philosophicum constituentia hominem, id est Elixir perfectum humanum, quia multas infirmitates & plurimos defectus humanos fugat ab homine, & lapis dicitur homo, quia nisi ratione & scientia humana ad eum peruenitur. Vnde in allegoriis, Accipe hominem &c. Et Assiduus, Benedictus qui tendit ad hunc lapidem, gratiasq; Deo agit, quia in nullo propinquorum vel extraneorum opera indiget: Et Morientes; sed hæc est scientia quæ maxime inter alios inquiri debet, cum & per illam, ad aliam magis admirabilem peruenire possimus scilicet Medicinam. Philosophi cum utebantur hoc lapide, vixerunt longo tempore. Nam ut dicitur in Etymologiis Philosophorum, quod in hoc conuenerunt omnes Philosophi, quod lapis noster Hæniatites quando fuerit rubificatus, quod est completus, tunc facit diuersas operationes, non solum in corporibus solidis, sed etiam in humanis, lapidibus preciosis & gemmis: Et non est res mirabilior in hoc mundo, quam ipse est in omnibus operationibus suis. Ipse vero non solum

curat metalla, sed etiam corpora humana conseruat ab infirmitatibus suis. Et subdit ibidem; Recipe lapidem hæmatitem, & da bibere cum aqua paralytico, hydropico, phrenetico, omnibus leprosis & præcipuis infirmitatibus, Viz. internis & externis, maculus malus, quæcunque fuerint in corpore delet, & valet ad visum proculdubio oculorum, & quicquid tale est, maxime confortat naturam. Et scias, qui vtitur eo omni die hilari erit ultra modum, & faciem lucidum reddit omnibus ipso vtentibus: Et Melancholiam omnes malos humores, indifferenter à corpore expellit. Et quid mirum, nonne aurum curat multas ægitudines? si facies aurum nobilius auro, spirituatum & attenuatū attenuatione spirituum, scurat solida corpora & humana. Est enim Theriaca Philosophorum, vt dicitur in Allegoriis ipsorum. Istæ igitur quatuor naturæ lapidis constituunt Philosophicum hominem quorum tres naturæ, id est terra in aqua sunt tria, scilicet duo argen. viuo cum sulphure suo, & quarta natura est aqua lapidis, scilicet aurum viscosum quod vocatur gummi rubicundum, quo inficiuntur illæ tres naturæ terrestres inficiuntur, id est, tinguan-

tinguantur & d
reant. Quia
cet per eum d
nam terra, &
netur omne vol
inficiuntur gum
aurea superiata
in essentia.
Et consimile
ba, de primo ope
igne donec appa
tinguit, & videb
vita; a tribus loci
reim quo sunt tre
fenti, scilicet Sol
& Luna ista inter
bitundo superie
id est metalline
ter quam in cano
na rubicunda, &
quia naturaliter
tum sit, est tu
trinfecus sit ab
rubicundum est,
gentum vinum,
talliam argenti
est tincturam au
forma. Est enim

tinguantur & desponsantur tinctura perenni. Quia ista aqua omnia facit, scilicet per eum dissolvitur, coagulatur, calcinatur terra, & inceratur & per eum retinetur omne volatile. Tres igitur naturæ inficiuntur gummi rubicundo, id est aqua aurea superiacata, quæ est aqua simplex in essentia.

Et consimile huic dixit Moses in Turba, de primo opere; Decoquite ipsum leui igne donec appareat album; Deinde extinguite, & videbitis vnum, id est aquam vitæ; à tribus sociis diuisum, id est à corpore in quo sunt tres naturæ, quia duo Masculi, scilicet Sol & Mercurius coagulatus, & Luna ista in terra inficiuntur gummi rubicundo superiecto; Nil tamen ponderis id est metallinæ humiditatis accedit præterquam in candido erat, & in aqua viua rubicunda, & æri nostro rubificando, quia naturaliter æs nostrum licet mortuum sit, est rubicundum. Et licet extrinsecus sit album, intrinsecus tamen rubicundum est, adicias solummodo argentum viuum, id est, substantiam metallinam argenti viui, tunc in ruborem id est tincturam auream mirabiliter transformatur. Est enim vt dicit Kalid minoris aquæ

aquæ post præparationem sicut lac, quasi diceret non plus ponderis adiiciet aqua corpori, quam de humiditate metallina in se habet. Quia licet humiditas aquea transeat, sed metallina manet dum solummodo argentum scilicet viuum in ruborem mirabiliter transformat. Vnde in Moriene dicitur; Quod Azoth nequit substantialiter Latoni auferre suum calorem, nisi quantum ad visum, sed Laton ab Azoth suam aufert albedinem, & ei dominatur, & rubicundum reddit eum, quoniam Latoni inest naturalis fortitudo, quæ super omnes colores apparet. Ergo bene dixi dummodo solum argentum viuum in ruborem mirabiliter transformat; Est enim color Latonis perpetuus, & quod seminas in Mercurio, metes ex eo. Vnde Gratianus, omne metallum est in Mercurio, vnde quale seminas in eum, tale & metes ex eo, habet enim fixum incorruptibile semen, id est humiditatem metallinam incorruptibilem: quia aut totaliter incombustus ab igne recedit, aut totus in eo manet, sicut dicit Geber, Et habet in se humidum aqueum superabundans, cum quo transit fixum. Alia Glossa, Tres naturæ gummi inficiuntur rubicundo, nihil

tamen

D
tamen ponderis
quam in cand
ni, quia mater
concoquit, v
Cuius pater Sol
bene dicitur lac
cundo & Soli, q
non enim manet
lius. Augmentu
quantitatis addi
ctus est Azina seu
Diffinitio enim a
separatio, & unit
iunctio, & hoc
solummodo arg
gentum, quia a
rabiliter transfo
pureum, & sic sol
corrupto Luna m
latem virtutis acc
mat. Vnde Morie
alis errare, qui
quam pertinent
vni corpus conu
alissimus voluer
donum Dei & se
tem coniunctio S
patis foram corru

tamen ponderis id est augmenti præterquam in candido erat, id est in lacte virginis, quia mater eius virgo est, & pater non concubuit, vt dicit Affidius. Et Hermes, Cuius pater Sol & mater Luna, &c. Ideo bene dicitur lac virginis, & adiiciet rubicundo & Soli, quia Sol non augmentatur, non enim manet sed corrumpitur in melius. Augmentum enim est præexistentis quantitatis additamentum, sed Sol effectus est Azina seu fermentum corruptum. Diffinitio enim artis est, animæ à corpore separatio, & animæ mundo corpori coniunctio, & hoc fit dū gummi rubicundum solummodo argentum, terram albam argenteum, quia argentum in ruborem mirabiliter transformatur, id est in coloré purpureum, & sic sol nō augmentatur sed ipso corrupto Luna nostra viua in tincturā solarem virtute acetī mirabiliter transformatur. Vnde Morien. sine stultos in omnib; aliis errare, qui ad hoc propositum nunquam peruenient, donec Sol & Luna in vnū corpus coniungantur, quod nisi Deus altissimus voluerit nunquam fiet: Est enim donum Dei & secretum altissimi. Hæc autem coniunctio Solis & Lunæ non fiet nisi post ipsorum corruptionem. Vnde in allegoriis:

goriis : Oportet enim vtrunque occidi gladio proprio , inhibendo sibi animas permanentes, donec anima interius occultissima extinguatur , quia ex homine non exit nisi homo , nec ex brutis nisi similia eius. Similiter nulla erit via ad rubedinem & albedinem , nisi si argentum viuum ignem patiens, Soli & Lunæ coniunxeris , nec aliter animam penetrantem & tingentem ei poteris extrahere quæ in ventre corporis occultatur : Igitur nullum eorum manet incorruptum corporum.

Ideo non fit ibi augmentum , sed genera tincturæ perennis, quia corruptio vnius est generatio alterius secundum Philosophos, sed hæc dictio solummodo non excludit coagulationem argenti viui. Quia dicit Rosen ; Et memoratus sum coagulationis corporis quod vocatur corpus igneum, & Cambar, & argentum viuum & sulphur rubeum. Et his nominibus nominauerunt animam ab ipso corpore egredientem. Aliter posset exponi, deinde multum ponderis &c. id est, quantitate non augmentat tinctura in tingendo , dum solummodo argentum in aurum mirabiliter conuertit. Ita, quod humiditas

metal-

metallina co-
tallinon, i-
mor Lunæ
de Aristotele
rum & aqua
reipsum leni-
nec tota nig-
defacili con-
rent sicut a-
non diceren-
nens, nec di-
fringeretur,
enim argenti
ideo non tra-
sideratio ver-
deratio elect-
ti vini, & est
sumptus origi-
Non est autem
uom in sua nat-
sui, sed fuit
cum lapis no-
Ipse enim ille
uat, perfectio
derur igitur U-
entissimum ex-
fiet, de quo fi-
mores colores,

metallina cum aqua sociatur, corpus metallinum, id est, pinguedo Solaris & humor Lunaris coagulatur id est fixatur. Vnde Arsuberes in Turba: in vrina puerorum & aqua munda permanente, coquite ipsum lento igne, antequam tingat, donec tota nigredo ab eo recedat, postea de facili confringetur. Si autem recederent sicut aqua tinctorum nostrorum non dicerent aqua perpetua aut permanens, nec dicerent quod de facili confringeretur, id est, coagularerur. Hoc enim argentum viuum est perfectio rei, ideo non transit, vt dicit Geber. Consideratio vero rei quæ perficit, est consideratio electionis puræ substantiæ argenti viui, & est materia, quæ ex materia illa sumpsit originem, & est ex illa creata. Non est autem ista materia argentum viuum in sua natura, nec in tota substantia sui, sed fuit pars illius. Nec est modo lapis noster factus est, sed pars eius. Ipse enim illustrat & ab vltione conseruat, perfectionisque significatio est. Laudetur igitur Deus omnipotens, qui creat carissimum ex re vilissima, qui est lapis noster, de quo fit opus istud habens in se omnes colores.

Et

Est enim albus, rubeus, rubicundus, citrinus, citrinissimus, coelestinus, viridis grauis. In lapide isto sunt quatuor Elementa. Est enim aquaticus, aereus, igneus, & terreus. In occulto eius est caliditas & siccitas, & in manifesto frigiditas & humiditas, & est oleum, & istud est siccum, & illa siccitas tingit Alchimice, quia siccitas tingit & non aliud. Humiditas autem aquosa & adustiua corrumpit hoc opus & tingit in nigredinem. Istas igitur infirmitates oportet destruere per gradus ignis, de quibus hoc melius censendum est, ut quod post coagulationem suam in tali gradu ignis teneatur quod fugere non possit, donec maiorem possit sustinere gradum ignis, in quo teneatur iterum per dies dummodo ipsum non effugiat, quo ad triplum maiorem possit sustinere ignem, & sic manu ducatur de gradu in gradum, donec ignitionem perfectam in corpore patiatur & ignem non effugiat, & in ultimis tribus gradibus expedit vas lapideum non porosum, ignem patiens, sicut praecessit sermo in fine libri primi. Nec credo in vitro, mediante cinere, hæc fieri posse igne Philosophico, quod non agere possit actiones in gradibus ignis, per totum
mediam

media remouentia fixationem medicinæ
scilicet per testam & cinerem, nisi pen-
deat lutatum in rota super ignem aqua-
lem in gradibus suis. Vnde Gratianus, in
primo gradu expediunt, vasa metallica sci-
licet in primo opere: In secundo gradu vi-
treæ, scilicet ad coagulationem, & terræ
dealbationem, & donec tota vis aquæ in-
cineretur: In tertio gradu expediunt va-
sa testæ, scilicet quo ad fixationem

eius plenariam, &c.

Amen.

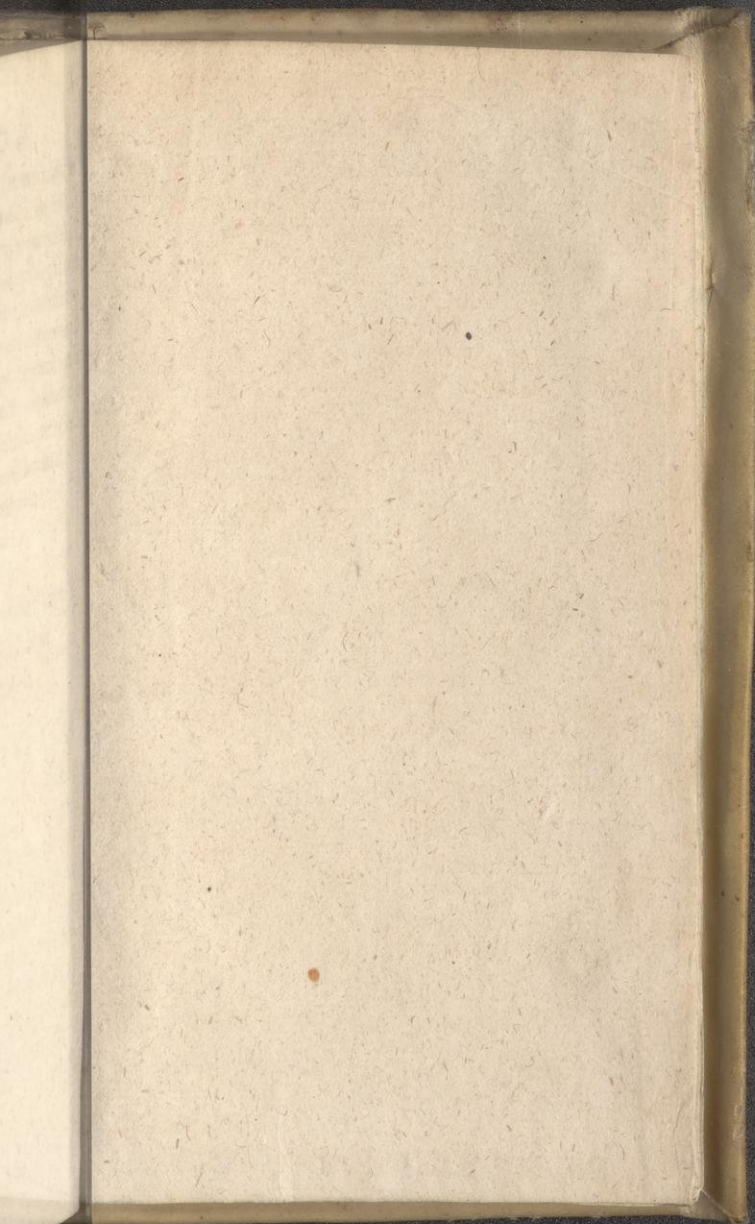
*Explicit studium consilii coniugii de
massa Solis & Lune artis
completa, &c.*

L A V S D E O.

X

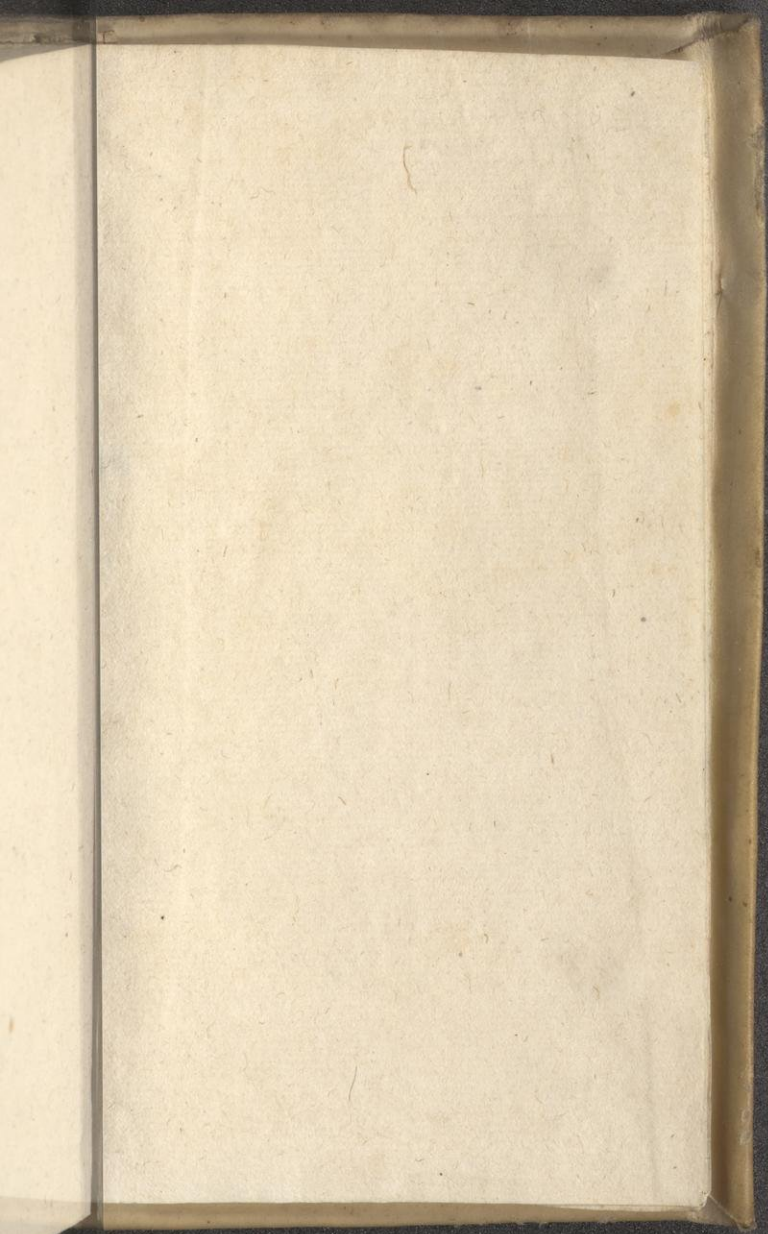

6

#19888

**Blank Page
Skipped.
Could not be
digitized.**

**Blank Page
Skipped.
Could not be
digitized.**

